

PALENCSÁR MIKLÓS

GYÉMÁNT- GYURMA- GYERMEK

SZEMÉLYISÉG ALAPÚ GYERMEKNEVELÉS

PALENGSÁR MIKLÓS

GYÉMÁNT- GYURMA- GYERMEK

SZEMÉLYISÉG ALAPÚ GYERMEKNEVELÉS

PALENCSÁR MIKLÓS

GYÉMÁNT-
GYURMA-
GYERMEK

SZEMÉLYISÉG ALAPÚ GYERMEKNEVELÉS

© Palencsár Miklós

Kiadja a Decision International Corporation, 2021

Felelős kiadó

Palencsár Miklós

Felelős szerkesztő

Harsányi-Fekete Nóra

A kiadvány elkészítésében közreműködtek:

A RISE Analysis International stratégiai csapata

Director

Kevin Vermillion

Art Director

Jakab Tamás

ISBN 978-963-12-6639-9

A nyomás és kötés

a Prime Rate Kft.-nél készült.

Felelős vezető: Tomcsányi Péter

„You saved my life my little son.
You could bring smile and sun.
I can not explain how much I loved you.
You are my world!”

TARTALOM

Előszó	9		
1. PSZICHOLÓGIA, RENDSZEREK, GYERMEKNEVELÉS	15		
1.1. A gyermekpszichológia megítélése	17	3.2.4. Az Individual gyermek és az iskola	74
1.2. A jó gyermekszichológusok	20	3.3. A Supporter	76
1.3. Rendszer alapú gyermeknevelés	23	3.3.1. A Supporter személyiségtípus általános jellemzői	76
1.4. Rise rendszer a gyermeknevelésben	25	3.3.2. A Supporter felnőtt magánélete	79
		3.3.3. A Supporter gyermek általános jellemzése	80
		3.3.4. A Supporter gyermek nevelése	83
		3.3.4. A Supporter gyermek és az iskola	85
2. A SZEMÉLYISÉG	29	3.4. Az Expert	87
2.1. A személyiség alapfogalma	31	3.4.1. Az Expert személyiségtípus általános jellemzői	87
2.2. Állandóság kérdése	33	3.4.2. A z Expert felnőtt magánélete	89
2.3. Az eredeti személyiség	37	3.4.3. Az Expert gyermek általános jellemzése	90
2.4. A személyiségmódosulás	39	3.4.4. Az Expert gyermek nevelése	93
2.5. A jelen személyiség	44	3.4.4. Az Expert gyermek és az iskola	95
2.6. A rövidtávú viselkedés	45		
2.7. Az idoliikus személyiség	48	4. A BEAZONOSÍTÁS MŰVÉSZE	97
3. RISE SZEMÉLYISÉGTÍPUSOK A GYERMEKEKNÉL	53	4.1. Saját szemüvegünk	100
3.1. A Ruler	55	4.2. A Kid gyermek személyiségének beazonosítása (4-9 éves kor között)	103
3.1.1. A Ruler személyiségtípus általános jellemzői	55	4.3. A Youth gyermek személyiségének beazonosítása (10-15 éves kor között)	113
3.1.2. A Ruler felnőtt magánélete	58	4.3.1. A Youth gyermek komplex személyiség életút elemzése	114
3.1.3. A Ruler gyermek általános jellemzése	60	4.3.2. A Youth gyermek tanulmányi és sport indexei	116
3.1.4. A Ruler gyermek nevelése	61	4.3.3. Youth gyermek idolkép mentén megváltozott személyiséggel	121
3.1.4. A Ruler gyermek és az iskola	64	4.4. A Junior gyermek személyiségének beazonosítása (16 éves kortól)	122
3.2. Az Individual	66	4.4.1. Tanácsstalanság miatt stresszben lévő Junior gyermek	126
3.2.1. Az Individual személyiségtípus általános jellemzői	66	4.4.2. Nem őszinte Junior gyermek	128
3.2.2. Az Individual felnőtt magánélete	68		
3.2.3. Az Individual gyermek általános jellemzése	70		
3.2.4. Az Individual gyermek nevelése	72		

5.	SZÜLŐ-GYERMEK KAPCSOLAT A SZEMÉLYISÉGTÍPUSOK ALAPJÁN	131	6.	TESTVÉREK ÉS SZEMÉLYISÉGEK	165
5.1.	A hagyományos beidegződések	134	6.1.	A Ruler gyermek és a testvér	168
5.2.	A szülő-gyermek kapcsolat személyiségtípusok alapján	137	6.1.1.	A Ruler gyermek és a Ruler testvér	171
5.2.1.	A Ruler szülő	137	6.1.2.	A Ruler gyermek és az Individual testvér	173
5.2.1.1.	A Ruler szülő és a Ruler gyermek	139	6.1.3.	A Ruler gyermek és a Supporter testvér	173
5.2.1.2.	A Ruler szülő és az Individual gyermek	140	6.1.4.	A Ruler gyermek és az Expert testvér	173
5.2.1.3.	A Ruler szülő és a Supporter gyermek	141	6.2..	Az Individual gyermek és a testvér	174
5.2.1.4.	A Ruler szülő és az Expert gyermek	142	6.2.1.	Az Individual gyermek és a Ruler testvér	176
5.2.2.	Az Individual szülő	143	6.2.2.	Az Individual gyermek és az Individual testvér	177
5.2.2.1.	Az Individual szülő és a Ruler gyermek	146	6.2.3.	Az Individual gyermek és a Supporter testvér	178
5.2.2.2.	Az Individual szülő és az Individual gyermek	147	6.2.4.	Az Individual gyermek és az Expert testvér	179
5.2.2.3.	Az Individual szülő és a Supporter gyermek	148	6.3.	A Supporter gyermek és a testvér	180
5.2.2.4.	Az Individual szülő és az Expert gyermek	149	6.3.1.	A Supporter szülő és a Ruler gyermek	182
5.2.3.	A Supporter szülő	150	6.3.2.	A Supporter szülő és az Individual gyermek	182
5.2.3.1.	A Supporter szülő és a Ruler gyermek	152	6.3.3.	A Supporter szülő és a Supporter gyermek	184
5.2.3.2.	A Supporter szülő és az Individual gyermek	153	6.3.4.	A Supporter szülő és az Expert gyermek	185
5.2.3.3.	A Supporter szülő és a Supporter gyermek	154	6.4.	Az Expert gyermek és a testvér	186
5.2.3.4.	A Supporter szülő és az Expert gyermek	155	6.4.1.	Az Expert szülő és a Ruler gyermek	188
5.2.1.	Az Expert szülő	156	6.4.2.	Az Expert szülő és az Individual gyermek	189
5.2.1.1.	Az Expert szülő és a Ruler gyermek	158	6.4.3.	Az Expert szülő és a Supporter gyermek	190
5.2.1.2.	Az Expert szülő és az Individual gyermek	159	6.4.4.	Az Expert szülő és az Expert gyermek	191
5.2.1.3.	Az Expert szülő és a Supporter gyermek	160	7.	A CSALÁD	195
5.2.1.4.	Az Expert szülő és az Expert gyermek	161			

ELŐSZÓ... SZERŰSÉG

Mindenki egy olyan gyermekről álmodozik – na jó, majdnem mindenki -, aki tökéletesen viselkedik, azonnal alakítható kedvünk, elvárásunk szerint. Igazítható a bölcsődei, óvodai és még az iskolai elvárásokhoz is. Aki egyszerre aranyos, kedves, de természetesen, ha szükséges, akkor határozott és domináns. Jó a humán tárgyokban, de maximálisan teljesít a reál területeken is. Aki jól elvan a játékaival akár napokig is, egy szó nélkül, de ugyanakkor dinamikus, állandóan mozgásban van. Egyszóval egy olyan állapot a tökéletes a szülők számára, amikor úgy alakíthatják, formálhatják gyermeküket, ahogy éppen arra szükség van, de mindeközben szemük fénye, a csiszolatlan drágakőből valódi gyémánttá válik. Ugye kedves szülők tudjuk mindannyian, hogy ez nem a realitás? Ugye tudjuk, hogy vagy jól formálható egy „alapanyag”, mint a gyurma, vagy maximum nehezen csiszolható, kemény, mint a gyémánt? Ugye tudjuk, hogy nem létezik GYÉMÁNTGYURMAGYERMEK? Hogy miért is? Leginkább azért, mert gyermekünk cselekedetei, döntései, viselkedése személyiségéből fakad. Ebből kifolyólag a gyermek sikeres életének felépítése a gyermek személyiségének megismerésén, és annak maximális érvényesítésén múlik. Nincs olyan gyermek, aki minden személyiségjegyet birtokol. Ha egy adott személyiségtípusból jelentős mértékben hordozunk magunkban, akkor egy másikból biztosan kevésbé. Vagyis vannak olyan tulajdonságok, melyek nagyon erősen munkálnak a gyermekben, és természetesen vannak olyanok is, melyekből kevesebb jutott számára. Ez az élet rendje. Nincs jó vagy rossz személyiségtípus. Nincsenek csak jó, vagy csak rossz személyiségjegyek. Nincsen egyértelműen jó vagy rossz gyermek! A gyermek sikeres és boldog életét az határozza meg, hogy a szülők milyen mértékben fogadják el szemük fénye személyiségét, és mennyire képesek támogatni őt abban, hogy önmaga legyen, önmaga személyisége által, és ne egy a szülők, vagy más felnőttek, a társadalom által rákényszerített szerep mentén váljon boldogtalan felnőtté. Vagyis, ha valóban gyémántként akarjuk

látni ragyogni gyermekünket, semmiképp ne formálgassuk őt kedvünk szerint, mint egy játékgyurmát! Ehhez a nemes feladathoz ad jelentős támogatást Önnek, szülőnek, ez a személyiségtípus alapú gyermeknevelésről szóló könyv.

Mielőtt azonban belemerülnék nagyívű, világmegváltó gondolataim megosztásába – a gyermekek személyiségéről, annak alakulásáról, az egész életünket végigkísérő döntéshozatali mechanizmusokról, döntési pontokról, azok befolyásolási pontjairól, és e témákhoz szorosan kapcsolódó javaslatokról, útmutatásokról, vagyis arról, hogyan irányíthatjuk gyermekünket a legsikeresebb, legboldogabb életútja felé –, kötelességemnek érzem, hogy bemutatkozzak. Palencsár Miklós vagyok, business mentor, cégtulajdonos, egy nemzetközi szinten elismert pszichológiai alapú döntéshozatali mechanizmust beazonosító rendszer alapítója. Bár a könyv igen mély pszichológiai, generációs, társadalmi és szociológiai, sőt történelmi tudáson alapul, mégis sajnos ki kell ábrándítsak mindenkit: egyik szakterületről sincsen írásos diplomám vagy legalább egy titokban megvásárolt oklevelem. Közgazdász vagyok, ráadásul, hogy súlyosbítsam a helyzetet, már korai tanulmányaim a pénzügyi területen történtek, és őszintén megvallva a közgazdász szakirányon belül is leginkább pénzügyi-kontrolling szakemberként kell beskatulyázzam magam a papírok tekintetében. Ezen területek közül a controlling a legerősebb lába jelenlegi üzleti tevékenységemnek is, mert hiába tanultam meg több olyan dolgot, ami az üzleti sikerekhez hozzásegített, elemző, analizáló, logikai összefüggéseket kereső ember vagyok, aki realista, őszinte és kizárólag a tényekben hisz a nap végén. Akkor miért írok egyáltalán gyermeknevelés témában könyvet? Azért, mert az említett, szükséges szakterületeket több, mint 20 éve a gyakorlatban alkalmazom, igaz az alapokat és a fejlődésemhez szükséges tudást mindig a körülöttem lévő, általam elismert szakemberektől gyűjtöttem be. Aztán azért is, mert úgy gondolom, hogy a gyermekek nevelése pontosan az a terület, ahol nem szabad tévedni, mert nagyon komoly következményekkel járnak a hibák, és ebben az elemző, tapasztalatszerző és azt értékelő szemlélet kritikusan fontos, és mert nyitott vagyok arra, hogy a fent említett, sokszor szubjektumokon alapuló tudományokat meghallgassam, befogadjam, de a nap végén rendszerbe akarom foglalni az ismereteket, ki akarom szűrni a szubjektumokat és a lehető legobjektívabb információk kinyerésére törekszem. De

azért is írni kell a gyermeknevelés témáról, mert pontosan a fenti tudományokból kiindulva, nagyon sokszor az ötleteléssel, a gondolatokkal, a félig kidolgozott elméletekkel találkozom a nagyvilágban. Az asztal másik oldalán pedig ott ül a szülő, aki kétségbeesetten próbálja a legjobbat megadni gyermekének – legalábbis most koncentrálnak az elvárható magatartásra e téren –, és egy idő után el van veszve, hiszen mindenhol a szubjektumokat látja, nem találja azt az egyértelmű rendszert, ami valóban útmutató lenne gyermeke jövőjének felépítéséhez. Persze ezzel nem azt állítom, hogy amit olvasni fognak a következő oldalakon keresztül, az az egyetlen ajánlott módszer arra, hogy gyermeke sikeres és boldog legyen. Soha nem állítanék ilyet, még ha kellő mértékű önbizalommal is rendelkezem! Viszont fontosnak tartom a tiszteletet is, és igenis vannak olyan szakemberek a világban, akik nagyon komolyan értenek a szakmájukhoz, és valóban behunyt szemmel rájuk merném bízni bármelyik gyermek jövőjét. Ami probléma, hogy ezek a szakemberek nem hangosak, nagyon nehezen lehet megtalálni őket, keveset kommunikálnak, hiszen a szakmájukra koncentrálnak. Arra, hogy egyre jobbak legyenek. Ahelyett, hogy körbe kiabálnák a világot vagy tetszetős elméleteket borítanának a szülők nyakába, folyamatosan mélyítik szakmai tudásukat. Szerencsés vagyok, mert ilyen szakemberekkel vagyok körbevéve. Ez a könyv az ő tudásuk nélkül nem jöhetett volna létre! De azt nekik is el kell fogadni, hogy valahol, valakinek le kell írni ezeket a dolgokat, hiszen bármely szaktudás önmagában – ha nem használják – nem sokat ér.

Akik ismernek, azok meg fognak döbbeni azon, hogy egy gyermekekkel kapcsolatos könyvet látnak majd tőlem. A „nagy business mentor”, aki nagyon fontos emberek privát mentora – cégvezetőket, cégtulajdonosokat, szövetségi kapitányokat, rektorokat, akadémiai vezetőket mentorál nemzetközi szinten, aki tudatosan építi üzletét, és csak abba tesz energiát, amiből pontosan tudja, hogy mikor, milyen körülmények között profitálhat –, pont egy gyermekkönyv írásával pazarolja el idejét? Keresni fogják a befektetett idő megtérülését. Hol lehet tetten érni a profitot? Hiszen üzletfejlesztési szakemberként folyamatosan hangoztatom, hogy minden egyéni, csapat, szervezet, válogatott, klubcsapat, évfolyam, stb. fejlesztésénél a végső mérési pont az eredmény! Most sem teszek másként. A gyermeknevelés téren is ezt vallom. Sőt! Itt hangsúlyozom leginkább. Most is azért írok, mert eredményt várok tőle. Van-

nak olyanok, akik nemcsak ismernek, hanem valóban tudják milyen ember vagyok. Ők nem fognak meglepődni a könyv kijövetelén. Ők már várták a megjelenését, hiszen tudják, hogy vannak „gyenge pontjaim”. És bevallom őszintén, az egyik leggyengébb pontom a gyermeknevelés témája. Nagyon nehezen viselem, ha egy rossz sorsú gyermeket látok, vagy ha egy gyermek életét látom tönkremenni. Azt is nehéz megemészteni, hogy egy gyermek elvesztegeti a tehetségét, a képességeit, és ebben az amúgy őt valóban szerető szülők még partnerek is. Nyomasztó látni, hogy egy felnőtt, legyen az szülő, tanár, edző, bárki, aki a gyermek közelében van, saját személyisége okán hogyan lehetetleníti el az adott gyermek fejlődését. Igen, a nagy kontrolling tudat közepette, a szervezett és maximalizmusra hangolt életem mellett a gyermekek témakörében idealista vagyok. Hiszek benne, és akarok tenni egy olyan világért, amiben minden gyermek a lehető legboldogabb életet éli, ahol a gyermekből a szülők a legtöbbet hozzák ki. Ahol egy gyermeknek nem kell folyamatosan szerepet játszania, különböző tulajdonságokat magára aggatnia csak azért, hogy valakik által elfogadottabb legyen. Hiszek abban, hogy lehet élni egy olyan világban, ahol nem harminc-egyven-ötven-hatvan évesen kell rájönniük az embereknek, hogy rossz szakmát választottak, rossz karriert építettek, vagy ami a legrosszabb: rossz magánéletet alakítottak ki. Mert ha a személyiségünkől eltérő nevelést kapunk, az komoly személyiségmódosító hatással van ránk. Hiába magyarázza nagy lendülettel egy átlagos szakember, hogy az adott gyermeknek milyen személyiségjegyeket kell magára pakolnia ahhoz, hogy jobb legyen, ha egy gyermeknek olyan személyiségjegyeket kell beépítenie saját személyiségébe, ami messze áll eredeti személyiségétől, akkor bár lehet, hogy rövid távon egy tanárnak, egy osztálynak vagy iskolának, akár még a szülőknek is könnyebb lesz az élete az adott gyermekkel, de az is biztos, hogy maradandó kárt okozunk neki. Ráadásul ennek a kárnak az elszenvedését majd felnőttként éli át a gyermek, amikor álmokra, hamis énképre építi fel életét, és kénytelen lesz ebben a hamis világban élni. Persze csak addig, amíg egy jól irányzott krízishelyzet ezt a kártyavárat össze nem roppantja. Mert akkor a „gyermek” ott áll már felnőttként egyedül, tanácstalanul, félelemmel teli. Mert rájön arra, és ezzel nagyon meglepi önmagát is, hogy nem így akar élni. Ez nem ő. A szerencsésebbek ilyenkor nagy áldozatok árán új családalapítással, új karriertervezéssel, nagy veszteségek leírásával meg tudják változtatni életüket. Persze ilyenkor jönnek a jó öreg szólások, hogy „semmi nem volt hiába”, meg „mindenből tanul az ember”. Jópofa dolgok ezek.

Három éves koromtól szinte minden pillanatára emlékszem az életemnek. Furcsa így mentor fejjel visszanézni az elmúlt évekre. Döbbenetes felismerés, hogy semmit sem változtam. Mármint személyiségemben. Az alaptulajdonságaim ott voltak mindig velem, és hálás vagyok azért, hogy mindig is tudtam, ki vagyok igazából. Nyilván meg tudom én is nevezni azokat a periódusokat az életemben, amikor a közösség miatt nekem is különböző szerepeket kellett magamra öltennem. Pontosan ezekből tudom e szerepvállalások jelentőségét. Elemző, kritikus, kritikai véleményemnek hangot adó emberként nehezen éltem meg bizonyos gyermekkori eseményeket. Mentségemre szolgáljon, hogy nemcsak nekem okozott nehézséget, hanem a körülöttem lévő embereknek is. Egészen kisgyerekként ugyanolyan voltam, mint most. Bátran, minden félelem és gondolkodás nélkül bementam a véleményemet, gondolataimat bárki arcába, és mindig híve voltam a konstruktív beszélgetésnek. De nem sokan akartak egy ilyen ötéves gyermeket maguk körül tudni. Nem feltétlenül jól jött ki mindig e személyiségjegy megjelenése. Igazodtam én is a társadalomhoz. Alakítottam szerepet a karrierem felépítéséhez. Aztán elkövetkezett az a periódus is, amikor ezek negatív következményeivel szembesültem. Minden adott volt. Látszólag tökéletes karrier, magánélet. Már akkor éreztem – huszonkilenc évesen –, hogy nemcsak nem élvezem, hanem egyszerűen viszolygok tőle. A módosult személyiségem ekkorra már jelentős mértékben elhagyta az eredeti személyiségemet. A személyiségmódosulásom mértéke meghaladhatta azt a mértéket – bár ezt mérni akkor még nem tudtam –, ami stresszmentes és boldog életet biztosított volna számomra. Minek volt ez köszönhető? Meg kellett nézнем, hogy mik voltak a legnagyobb és leghosszabb ideig tartó szerepjátékok életem során. Mert azok – mostani fejemmel már tudom – pszichológiai lenyomatot, személyiségmódosulást idéztek elő bennem. Ezek tökéletesen visszaadták, hogy miért is volt kártyavár az, amit felépíttem. De nem panaszkodom, hiszen én még igen korán elkezdtem élni saját életem legboldogabb, legsikeresebb verzióját. Megtaláltam a páromat, akivel 15 éve tökéletes boldogságban élünk. Olyan munkám van, amit nem munkának, hanem hivatásnak tekintek, és valóban szeretek. Mindez ráadásul igen komoly szakmai elismerést és jelentős anyagi lehetőségeket is ad számomra. És ami a legfontosabb, lehetőséget teremt arra, hogy konkrétan tegyek azért, hogy a jövőben felnövekvő és felnőtté váló gyermekek még ennyi időt se éljenek úgy, hogy nem teljesen önmaguk.

Minden könyv megírásakor kicsit úgy érzem magam, mint „Nyúl” a 8 miles című film végén. A világviszonylatban is az elsők között lévő amerikai rapper, Eminem életét bemutató film végén hősünk készül a mindent eldöntő párbajra. Tudja, hogy csak úgy nyerhet, ha a legfájóbb pontjait hozza fel az ellenfelének a freestyle rap segítségével, hiszen azzal kihozza a sodrából a párbaj másik résztvevőjét, és olyankor nem megy már úgy az ad-hoc rímfaragás. Rájön arra, hogy ellenfele is erre készülhet, hiszen őt is meg lehet támadni. Így taktikát vált, és ő maga „alázza” saját magát. Elmondja gyengeségeit, amit fel lehet ellene hozni, így ellenfelének nem hagy támadási felületet. Gyermeknevelés témában megjelenő könyv esetén fel kell készülni arra, hogy nagy visszhangot kelt, és mindig lesznek olyanok, akik nem értenek egyet az itt leírt elméletekkel. Szóval én leírtam a gyenge pontjaimat. Embertől vagyok, és a gyermeknevelés valóban nem jó üzlet. Viszont egyértelműen azt gondolom, hogy ha van egy tudás, ami eddig 1 043 gyermek életét követhető módon, dokumentáltan boldoggá tette, akkor kötelességünk azt nagyobb körrel megismertetni.

Ha Ön olyan szülő, akinek valóban fontos gyermeke boldogsága, aki képes szembenézni saját tükörképével, és fel tudja dolgozni a kritikát annak érdekében, hogy szemefénye valóban sikeres és boldog életet éljen, akkor Önnek ajánlom végigolvasni a könyvet. És ne foglalkozzon azzal, hogyan és milyen formában próbáltam ettől a kedvét elvenni ebben a pár oldalban, koncentráljon a lényegre, saját gyermekére!

1. PSZICHOLÓGIA, RENDSZEREK, GYERMEKNEVELÉS

1.1. A GYERMEKPSZICHOLÓGIA MEGÍTÉLÉSE

Először is tisztázzuk azt, hogy egy a szakmájában tökéletes tudással bíró pszichológus hatalmas segítség bárkinek. Nincs olyan ember, akinek élete valamely szakaszában ne lenne szüksége külső mentális támogatásra. Nagyon sokakban még mindig ott él az évtizedes vagy inkább évszázados beidegződés, hogy a pszichológushoz akkor kell menni, ha valaki „beteg”. És ezzel tulajdonképpen sokan meg is pecsételik e kitűnő szakma sorsát. Mert hát onnantól kezdve nagyon könnyen működik a „skarlátbetű”, hogy aki pszichológushoz jár, annál aztán valami nincsen rendben. Ebben a gondolkodásmódban a különböző társadalmak és kultúrák nagyon eltérnek egymástól. Sőt, még társadalmakon belül is inkább érdemes társadalmi csoportokról beszélni, ha valódi értelmet akarunk nyerni a pszichológiának. Vannak olyan országok, ahol bizonyos jövedelmi kategória felett szinte furcsán néznek az emberre, ha nincs legalább egy standard pszichológusa. Aztán ha már mentális gyógyításról beszélünk, ott van a nemek közötti különbség is. Az sem ritka hozzáállás, hogy azt minden további nélkül elfogadja a társadalom, ha egy nő pszichológushoz jár, de az már kérdéseket vet fel, ha egy férfi teszi ugyanezt. A mi feladatunk – itt és most – nem megfejteni és nem kifejteni ezen gondolatok és vélemények eredőjét, hátterét. Csak arra hívnám fel a figyelmet, hogy amikor gyermekpszichológiáról, annak elfogadottságáról, szükségességéről beszélünk, akkor sose feledjük el magának az alaptudománynak a szélesebb körű megítélését, hiszen az közvetlen kapcsolatban van a gyermekpszichológiáról alkotott véleményekkel is. Bár manapság már egyre többen fedezik fel azt a tényt, hogy gyermekük mentális megértése alapvető kulcs a gyermek sikeres életének kialakításához, a jó nevelési módszer alkalmazásához, de még mindig sokkal, de sokkal többen vannak azok a szülők, akik az „én gyermekemmel semmi gond nincsen” hozzáállás mentén a tradicionális nevelési módszereket alkalmazzák, és ezzel nagy rizikót vállalnak gyermekük jövőjével kapcsolatban.

A gyermekpszichológia megítélésénél az eddig leírtakon túlmenően még több fontos faktort meg kell említenünk. Az egyik például a csalódottság, amit nagyon sok szülő átélt már. Ugyanis sokan vannak azok, akik igenis modern gondolkodásúak akarnak lenni, és nem akarnak egy kis esélyt sem adni arra, hogy ők rontanak el valamit gyermekük nevelésében, így hát felkeresnek egy konkrét szakembert. Jönnek is a tanácsok, a vélemények, csak nem igazán működnek a mindennapi életben. A gyermek nem igen változik, ha pedig változás van, akkor rossz irányba mutatnak a szálak. A szülő nyilván bajban van, hiszen nem szakember, nem írhat felül egy diplomás véleményt, viszont érzi, hogy nem jók az általában standard tanácsok. Az ő gyermekénél nem úgy működnek a javaslatok, mint ahogy kellene. Először próbálja növelni folyamatosan csökkenő bizalmát, majd elér egy pontot, amikor azt mondja, hogy „én ismerem a gyermekemet, és ez nem működik”. Ilyenkor általában nem a szakembert értékeli a szülő, hanem legtöbb esetben magát a tudományt. Nincs ezzel semmi baj, nem akar ő rosszat. De annál negatívabb élmény nincsen, mint amikor bizalmat szavazok valaminek – úgy, hogy a legtöbb szülő nem él ezzel a lehetőséggel, de a gyermekemért én megteszem –, és úgy kell csalódnak az egészben. Ezekről a tapasztalatokról természetesen beszámolok az ismerősöknek is, hiszen jól akarok a körülöttem lévő gyermekeknek, szülőknek, így akarva-akaratlanul is növelem azoknak a táborát, akik kétségek okán inkább távol tartják magukat és gyermeküket a pszichológusoktól. Miért fordulhat ilyen elő? Mint minden szakmában, itt is vannak „kóklerek”. Ezt nem lehet kivédeni. Nem mindenki hivatástudatból választja ezt a szakmát sem, és még ha úgy is gondolta valamikor, nem mindenki tudja megtartani ezt a hivatástudatot élete végéig. A bevezetőben beszéltem a személyiségmódosulásról, hogy felnőttként a gyermekkorunkban bennünket ért komoly személyiségmódosító hatások mentén döntünk életünkéről, választunk szakmát is. Miért gondoljuk azt, hogy egy gyermekpszichológus mindenkinél különb? Miért gondoljuk azt, hogy őt nem érthette akár szülei, tanárai által olyan impulzus, ami komoly pszichológiai lenyomatot hagyott az életében? Ami elhittette vele, hogy ő bizony más ember. És miért ne lehetne reális, hogy majd harminc-negyven-ötven-hatvan évesen jön rá, hogy ő nem is ezt az életet akarta? Persze, hogy előfordulhat. Ettől ő nem rossz ember, nem akar senkinek rosszat. De egy adott szakmát valamelyest „kényszerből” tanult meg. Még az is lehet, hogy kitűnő tanuló volt. Lehet, hogy a gyakorlati oktatásban is jeleskedett, és elméletben

valóban mindent tud, de egyszerűen a gyakorlatba történő átültetés nem megy olyan szinten. Mondjak egy konkrét példát? Adott egy nagyon domináns uralkodó ember, akiben nem sok empátia van embertársai iránt. Viszont nagyon határozott, igazi vezetőtípus. Számára nagyon fontos a pozíció, a státusz, szeret uralkodni emberek felett. Gyorsan tanul, és több területen is jó eredményt tud felmutatni. Nagy hatással tud lenni az emberekre, jó „szónok” és követik őt az emberek. Viszont nem hallgat meg másokat, megvan a saját maga elképzelése a dolgokról. Az objektív tényekben hisz, az emóciók távol állnak tőle és előszeretettel ignorálja is azokat, akik érzelmi alapon hoznak döntéseket. Az ilyen emberek gyermekkorukban nagyon kilógnak bizonyos társadalmakból, elviselhetetlenül akaratosak, önzők és nem csapatjátékosok. Nagyon korán jönnek a negatív visszajelzések velük kapcsolatban, így megtanulnak „beilleszkedni”. Megtanulják, hogyan mutathatják magukat empatikusnak, hogyan tudnak más úton hatással lenni a többiekre. Miért ne választana egy ilyen ember gyermekpszichológiát szakmájának? Én már láttam, nem is egyet! Tökéletesen tájékozottak, és megvannak a maguk prekoncepciói, amit előszeretettel nyomnak rá a többiekre. Az esetek egy jelentős részében működik is a folyamat. Viszont van, ahol óriási károkat okoznak a gyermeknevelésben. Nem akarnak ők rosszat. Sokszor ők maguk sem tudják, mik az alapvető hibáik. És mivel komoly egóval rendelkeznek, nem is figyelnek oda a kritikákra. Hiszen a velük kapcsolatos kritikák minden esetben a szemükben gyenge emberektől érkeznek, azzal meg minek foglalkozni. Nos, ha egy ilyen gyermekpszichológushoz kerül egy a bizalmát nagy nehezen összegyűjtő szülő, akkor egy életre lebeszéli saját magát és környezetét is e tudomány bármilyen szintű alkalmazásáról. Pedig – bár konkrét kutatásunk nincs ezzel kapcsolatban – abból következtetve, hogy a rendszerünk fejlesztésével kapcsolatban mennyi ilyen típusú gyermekpszichológussal találkoztunk, az arányuk nem haladhatja meg a 10%-ot sem. Viszont ők nagyon hangosak, imádnak szerepelni, tehát a gyermekpszichológus szakmára kivetített teljes hatásuk lehet komoly mértékben romboló. Ezért is foglalkozom én is külön ezzel a témával, mert amikor majd el kell helyezni egy pszichológiai rendszer tudását a szakmai térképen, akkor bizony meg kell különböztetnünk a jó és a rossz gyermekpszichológust, és azzal is tisztában kell lennünk, hogy ez a tény nem áll szoros kapcsolatban minden esetben az adott „szakember” hírnevével.

1.2. A JÓ GYERMEKPSZICHOLÓGUSOK

De fókuszáljunk a szakma valódi képviselőire. Az első élményem hatéves koromra vezethető vissza velük kapcsolatban. A történet ott kezdődött, hogy még a kommunizmus alatt töltöttem gyermekkoromat, és egy kisebb vidéki városban kezdtem meg tanulmányaimat. Itt egy elit osztályt hoztak létre a legjobb képességű gyermekek részére, amelybe a környékről összesen 30 gyermeket válogattak be. Ma már ez a létszám egy elit osztályban talán elképzelhetetlen, hiszen hogyan is kaphatna mindenki kellő figyelmet ilyen nagy létszám mellett. Zenei tagozatos osztálynak hívtak bennünket, és a hagyományos „a”, „b”, „c” osztályok elnevezésében is drasztikusan egyedi jelleget felvállalva – ami kérem a kommunizmusban azért nem volt mindennapi – a „z” elnevezést kaptuk. A szüleim komolyan vették a nevelésemet, az iskolára történő felkészítésemet is, és mivel két évvel idősebb nővérem volt, úgy mentem iskolába, hogy írni, olvasni és számolni is megfelelő szinten tudtam. Nem tudták a szüleim, hogy ezzel mekkora kihívásokat akasztanak az én és az osztályfőnököm nyakába. Hiába volt ugyanis speciális az osztály, az osztályfőnök eléggé hagyományosra sikeredett, és szép porosz rendszerben elkezdte tanítani az osztályt. Én persze unatkoztam első perctől kezdve, és ebbéli fájdalmamat nem igazán tudta kezelni az osztályfőnök. Kitalálhatják, hogy nem voltam az a kimondottan jó gyerek. Mivel nekem már nem kellett az olvasás alapjaira koncentrálnom, így arra figyeltem, hogy összehasonlítsam édesapám és az osztályfőnök tanítási módszerét, annak hatékonyságát, és hát bár hatéves voltam, EXPERT típusú gyermekként – a személyiségtípusokról a későbbiekben bővebben fogunk értekezni – a logikátlanságot már akkor be tudtam azonosítani. Meg is tettem, és nem voltam bátor-talan ezzel kapcsolatban kérdezni az osztályfőnöktől, aki persze nem tudott érdemben válaszolni. Így aztán úgy gondolta, hogy a felnőtt korral járó hatalmánál fogva egyszerűen „leint”, és majd szépen csendben maradok. De ezt általában nem tettem meg. Sőt, mivel nem kaptam kielégítő választ, egyre türelmetlenebb lettem. Rossz szokásom volt már akkor is – ma is az –, hogy a logikátlan dolgok hal-

latán visszakérdezek. Addig, amíg meg nem értem, vagy a másik fél meg nem érti, hogy nem logikus, amit mond. Szóval egy tipikus beszélgetés úgy zajlott, hogy „de az miért van?” mire a válasz az volt „ezzel most nem foglalkozunk”, erre a reakció „jó, bár nem értem, de miért nem foglalkozunk vele”, mire a válasz „mert én azt mondtam”, erre a reakció „jó, akkor maradjak csendben?”, mire a reakció „igen!”, erre az én reakció „jó”, amire a válasz „de az se mondd, hogy jó, csak maradj csendben!”, erre a reakció „rendben”, amire a válasz „de azt se mondd, hogy rendben”, erre a reakció „jó”....nem folytatom, el tudják képzelni. A vége általában az volt, hogy a folyosón végeztem, hogy ne zavarjam az oktatást. Nos, egy idő után nyilván betelt a pohár, így az osztályfőnök javaslatára elküldtek gyermekpszichológushoz. Édesanyám persze kétségbeesett, hiszen a kommunizmusban soha, senki nem tudta, hogy egy rossz vélemény milyen következményekkel jár majd a teljes családra nézve. Már eleve a tény is, hogy „idáig jutottunk”, komoly félelemmel töltötte el a családot. Édesapám persze magából kikelve fogadta aényt, és az én pártomon állt, de az abban a helyzetben nem segített sokat. Szóval elmentünk a pszichológushoz, aki egy nagyon keményvonalas nő volt. A szülőkkal történő közös beszélgetés során frászt kaptam tőle, olyan volt az egész hatása, mint egy igazi katonatisztnak. Aztán amikor elkezdünk ketten beszélgetni, teljes változáson ment keresztül. Több játékot játszottunk, majd a tervezett egy órás időtartam helyett nagyjából húsz perc múlva odafordult hozzám, hogy „ha szeretnél még játszani, akkor maradj nyugodtan, de amúgy végeztünk”. Maradtam még, beszélgettünk, jól éreztem magam, jó volt így zárni a pénteki napot. Hétfőn aztán az iskolában teljesen más hangulat fogadott. Ismerik azt az arckifejezést, amikor valaki citromba harap? Akkor ezt képzeljék el, szorozzák meg ezerrel, képzeljék hozzá, hogy a citromdarabot le is kell nyelni, de előtte jól megforgatni a szájpaddásunkon. Nos, pontosan ez az arckifejezés várt engem hétfőn az osztályfőnököm részéről. A tőle telhető legnagyobb kedvességgel úgy indította az órát, hogy a kezembe nyomott két könyvet. Ezt megtette azzal a másik két osztálytársammal is, akik szintén tudtak olvasni. Egymás mellé ültetett és megkért bennünket, hogy amíg a többiek olyan szintre nem jönnek fel olvasásban mint mi, addig olvassunk csendben az óra alatt, direkt ezért hozott nekünk könyveket. Egy hét alatt átrendeződött a hangulat az osztályban. Voltak olyan osztálytársaim, akik szünetben jöttek kérdezni tőlem, és voltak olyanok is, akik a segítségemet kérték abban, hogy hamarabb megtanuljanak olvasni. Hónapokkal később kellett visszamennem

egy kontrollra, és be is számoltam a pszichológus néninek a változásokról, aki elmosolyodva odaadott egy darab papírt a kezembe, hogy ha tudom, akkor olvassam el. Ez volt ráírva: „Kedves pedagógus! A gyermek nyitott gondolkodású, magas intelligenciájú, koncentrációs képességével semmilyen gondot nem látok. Ezek fényében javasolom, hogy ne a gyermek megváltoztatására, hanem saját tanítási módszerének újragondolására törekedjen! Ezzel kapcsolatos kérdéseivel keressen bizalommal!” Nyilván nem lettünk egymás kedvencei – az osztályfőnök és én –, ahol lehetett azért egy kicsit keresztbe tett nekem, de a gyermekpszichológiáról kimondottan jó véleményem alakult ki.

Milyen egy jó gyermekpszichológus? Felfogja azt, hogy a tanulmányok fontosak, de semmiképp nem elégségesek a sikerhez. Tisztában kell lenni a múltbéli kutatásokkal, de azt is tudni kell, hogy a modern kor új kihívásokat ró a gyerekekre. Fontos azt látni, hogy a tapasztalat elengedhetetlen, de vigyázni kell arra, hogy ne gondoljuk azt, ha van több tízéves tapasztalatunk, akkor tévedhetetlenek vagyunk. A „láttam már ilyet sokszor” nagyon veszélyes lehet, mert ha mondjuk ugyanazt a reakciót, viselkedést látta egy szakember egy gyermeknél a social media kora előtt, és a social media megjelenése után, akkor az teljesen különböző folyamatokról árulkodhat. Tehát egy dolgot mindenképp el tudok mondani több gyermekpszichológussal történő közös munka után: a jó gyermekpszichológus modern, minden új dologra nyitott, viszont nem hagyja magát „megszédíteni” egy-egy új irányzat által. Több elméletet alkalmaz egyszerre, azok legnagyobb erőit rendszerbe foglalja, és logikusan építi fel saját módszerét, melyet aztán tapasztalatai alapján folyamatosan fejleszt. És van még egy kritikusan fontos jellemzője a gyermekpszichológus szakmának. Ami persze nagyon sok mesterséggel kapcsolatban elmondható, ha az igazán jó szakembereket vizsgáljuk: a gyermekpszichológia nem egy megélhetési szakma, nem lehet odáig süllyeszteni! Tudom, hogy mindenkinek meg kell élnie, de ez jellemzően az a terület, ahol csak olyan emberek dolgozhatnak, akik ezt hivatásuknak tekintik. Miért mondom ezt? Mert sajnos többször találkoztam megbeszélései során azzal az „elejtett” félmondattal – amikor a rendszer bemutatását végeztük, még a nagyon korai fázisban – ami arra utalt, hogy „azért remélem egy rendszer nem mutathatja meg a megfelelő irányokat egy gyerek számára, mert akkor mi, gyermekpszichológusok elveszíténénk az állásunkat”. Igaz, a kijelentés nem praktizáló gyermekpsi-

chológustól származott, hanem minden esetben egy oktatási intézménynél vagy egy sport akadémiai rendszerben dolgozó „félszakembertől”, akit diplomája okán tettek oda. Hasznos tevékenységet nem végzett a megbízói elmondása alapján, de hát alkalmazták, mert ők jól és szakmailag akartak eljárni. Dédnagymamámnak volt egy kedvenc mondása: „A félig művelt embertől mentsen meg bennünket az Isten”. Mindig ő jut eszembe ezekről a beszélgetésekről, ha visszagondolok

1.3. RENDSZER ALAPÚ GYERMEKNEVELÉS

Már eleve nem szeretem azt a kifejezést sem használni, hogy pszichológiai rendszer, hiszen bár nagyon fontos eleme egy ilyen rendszernek a pszichológia, azért messze túlmutat azon. Egy jó rendszer, mely valóban képes beazonosítani egy adott ember személyiségét, előre jelezni és értelmezni az abból fakadó viselkedését, kell hogy fókuszáljon a generációs változásokra, a társadalmakat jelentősen befolyásoló szociológiai folyamatokra és természetesen mindennapjaink történelmi eseményeire. A 2020-as év például tökéletes példa arra, hogy lássuk a különbséget a különböző generációkat érő, a döntéshozatali mechanizmusukat jelentősen befolyásoló jelenbeni események hatásaiban. A koronavírus eddig soha nem látott eseménysorozatokat hozott be az emberek életébe. Azok a gyermekek, akik fejlődésüknek abban a korszakában vannak, hogy „idol személyiségüket” most építi ki – ez rendszerint a 8-12 éves korosztály –, olyan személyiséget befolyásoló tényezőket szenvedtek el, melyek persze lehetnek hasznosak, veszélyesek is, de egyértelműen összehasonlíthatatlanok akár egy négy évvel korábbi generációkat ért hatásokkal. Tehát ha majd egy ilyen gyermekkel 14-16 évesen találkozunk egy évtizedek óta praktizáló pszichológus, vagy jövőre elkerül 5-6 gyermek egy tapasztalt gyermekpszichológushoz, és azok a szakemberek nem lesznek felkészítve a generációs változások

pszichológiai hatásaiból, komolyan félrevehetik egy gyermek sorsát, ha a szokásos tanácsokat adják majd a szülőknek, a fiataloknak közvetlenül. Azok a történelmi események, amik a nagyvilágban, a lokális környezetben zajlanak, szintén jelentős személyiségmódosító hatással bírhatnak, melyek eddig nem ismert viselkedési reakciókat indítanak el. A rendszerek legnagyobb előnye az, hogy ezeket, a személyiségünkre, az abból fakadó döntéshozatali mechanizmusunkra hatással lévő tudományokat egyesíti, és logikusan rendszerbe rendezi. Ettől már a rendszer több tud lenni, mint egy-egy szakember véleménye önállóan. Én pontosan látom ezt a folyamatot, amikor szakembereink egymással értekeznek. Amikor a pszichológusok tudásuk legjobbját nyújtva egy-egy új kérdéssort kialakítanak, de az egyszerűen generációs okok miatt relevanciáját, értelmét veszíti. És persze ugyanezt el tudnám mondani egy kiváló szociológus tudásáról is, melyet a személyiségekből fakadó generációs hatások bizonyos körülmények között akár semmissé is tudnak tenni.

Az igazán jó rendszereknek azonban van egy másik nagyon fontos előnye: az adatbázis alapú építkezés. Nem akarok olyan hangzatos újkori fogalmakkal élni, mint a „big data”, de az biztos, hogy egy rendszer a már meglévő adatokat olyan látómezővel és következtetésekkel tudja ellátni, amire emberi agy nem képes. Első perctől kezdve alapvető elvárás volt a rendszerünkkel kapcsolatban a lehető legmagasabb minőségű adatgyűjtés, adatfeldolgozás, és az abból fakadó következtetések visszaforgatása a rendszerbe. Értsük ezt úgy, hogy amikor egy gyermek felmérése, elemzése megszületik, minden adata bekerül egy központi adatfeldolgozó rendszerbe úgy, hogy az adott személy személyazonossága ne legyen beazonosítható. Az elvégzett személyiség- és viselkedéselemzés folyamatos nyomon követés alatt áll, ami azt jelenti, hogy az eredménynek a konkrét életben történő valóságáról, hasznosulásáról a szülők folyamatos visszajelzést adnak számunkra. Ezek az információk szintén belekerülnek az adatbázisba, így előbb-utóbb kialakul egy olyan mennyiségű adathalmaz, amely már nemcsak konkrét „benchmarkokat” biztosít a rendszer számára, hanem egészen egzakt döntéshozatali folyamatokat, azok következményeit és eredményeit tudja értelmezni a hasonló típusú gyermekek és szülei számára. Tehát van olyan lehetőség már így, 15 év adatgyűjtés után, hogy ha ma egy gyermek személyiségét beazonosítjuk, akkor konkrétan rá tudunk kérdezni olyan, a gyermekkel kapcsolatos

viselkedési kezdeményekre a szülőktől, amik még jelenleg nem karakteresek, de már jól mutatják a személyiségben jelenlévő változásokat, melyek később komoly gondokat tudnak okozni. A szülők ilyenkor persze meglepődnek, hogy honnan tudja a rendszer ezeket. Viszont ami ennél fontosabb, hogy mivel több éves tapasztalat van több olyan gyermekkel kapcsolatban, akinek az első személyiség beazonosítása ugyanezeket az algoritmusokat mutatta, ezért még a nagyobb baj előtt pontosan be lehet azonosítani a problémák gyökerét. Ma már ennek segítségével egyértelműen lehet tanácsolni iskolaváltást, új hobbi beiktatását, a szülői viselkedés megváltoztatásának konkrét receptjét stb., hiszen látjuk akár több száz hasonló típusú gyermek több mint tízéves életútját.

1.4. RISE RENDSZER A GYERMEKNEVELÉSBEN

A rendszerünk neve RISE, mely a négy fő személyiségtípus szavainak kezdőbetűiből alakul ki: Ruler-Individual-Supporter-Expert. Mint minden rendszer, a RISE is tipizál, vagyis kis skatulyákat képez. Sok embernek ez problémát is okoz, hiszen nehezen viseli, hogy ő vagy mondjuk a gyermeke be lett téve az egyik dobozba a négy közül. A RISE jelenleg – és a fejlesztés folyamatosan zajlik ezen a téren is – 112,68 trillió variációt tud megkülönböztetni csak a személyiségkategóriákban, tehát itt is vannak skatulyák, csak azok írtó kicsik, és igen komoly egyéniségeket adnak a bemért személyek és gyermekeink számára is. A kiindulási egység természetesen a négy fő személyiségtípus. Azon belül 1-10-es skálán jelöli, hogy az adott személyiségfaktor milyen mértékben adott egy konkrét személyben. Meghatározza az eredeti, a jelen és az idólikus személyiséget is további 1-10 skálán, majd az így kapott értékeket, úgynevezett generációs csoportokba osztja, ahol egy csoport négyéves periódust ölel fel. Elmondhatjuk, hogy egy igen komplex pszichológiai térképen kap egy adott személy egy konkrét pontot, és ezzel egyértelmű, hogy a vele kapcsolatos megállapítások igencsak testreszabottak tudnak lenni.

A RISE rendszer tudását 21 éve építjük, bővítjük, de sokáig nem tartottuk fontosnak elnevezni magát a rendszert. Saját munkánkhoz, üzletfejlesztéseinkhez, szervezetfejlesztéseinkhez, csapatfejlesztéseinkhez alkalmaztuk, és nem publikáltuk, nem fókuszáltunk semmilyen piaci műveletre. Gyermeknevelési téma eszünkbe sem jutott az elején, nem volt kapcsolatunk ezzel a szakmával. De a privát mentori karrieremre jellemző volt mindig, hogy azok a partnerek, akik sikeresek lettek az együttműködésünk során, mindig többet szerettek volna tőlem. Az üzleti életben is így épült ki körülöttünk egy üzletfejlesztési – azt hiszem nem túlzás ma már ezt mondani – birodalom. Először csak üzleti stratégiai tanácsadást vállaltam, de amikor jött a felkérés az adott cégvezető részéről, hogy a nála bevált módszerrel szeretné a menedzsmentjét fejleszteni, akkor elkezdtük kutatni az ebben a szakmában elismert szakembereket, felépítettük a programot, átfordítottuk a saját nyelvezetünkre, és elkezdtük először próba jelleggel képezni a menedzsmentet. Amikor a tesztek eredményei bizonyították, hogy a program hatásos, akkor terméket formáltunk belőle, és már nagyobb önbizalommal mertük ajánlani az új partnereknek is. Mi köze ennek a gyermekneveléshez? Pontosan így alakult ki a gyermekelemzési terület is nálunk. Az egyik legkedvesebb privát mentoráltam pontosan 16 évvel ezelőtt szegezte nekem a kérdést, hogy be tudjuk-e mérni a gyermekeit a rendszerünkkel, mert szeretne róluk hasonlóan tiszta képet kapni, mint saját magáról, a feleségéről, a menedzsmentjéről, a cégeinél dolgozó kollégákról. Akkor már ötödik éve dolgoztunk együtt, és komoly sikereket értünk el, és mint ember is nagyon fontos volt számomra. Mai napig az. Így hát a szokásos mechanizmusban elindultunk és megkerestük az első gyermekpszichológust. Az első alap gyermektesztünk egy évvel később lett kész, vagyis a RISE gyermekelemzések 15 éves múltat tekintenek vissza. A személyiségelemzés által meghatározott információkat aztán folyamatosan visszamértük és nyomon követtük, ami nem volt nehéz, hiszen a privát mentoráltam gyermekeiről volt szó. Havonta egyeztettünk. Ha volt fontos esemény, arról tudtunk, ha kapott egy tanácsot, annak gyakorlati megvalósításáról azonnal volt beszámoló. Aztán persze a folyamat nem volt megállítható többé, hiszen ajánlásról ajánlásra jártak a tesztek. Ennek a könyvnek a megírásához úgy kezdtem hozzá, hogy olyan mennyiségű adattal tudtam dolgozni, ami világvizonylatban is ritka, csapatom kutatása szerint pedig egyedülálló.

RISE tesztkörnyezetbe sorolt gyermekek száma	1 043
Tesztkörnyezetben elvégzett elemzések száma	3 962
KID korban (4-8) elemzett gyermekek száma	1 076
YOUTH korban (9-15) elemzett gyermekek száma	1 672
JUNIOR korban (16-26) elemzett gyermekek száma	1 884
Életesemények száma szülői beszámolók alapján	103 088

1. ábra: RISE gyermekelemzések tesztkörnyezet

1 043 gyermek személyiségének alakulásáról van pontos adatbázisunk. Őket követtük végig a RISE gyermekkor mindhárom korszakán, a KID (4-8), a YOUTH (9-15) és a JUNIOR (16-) korokon. Szülői beszámolók alapján gyűjtöttük a fontosabb életeseményeket. Ezek közé tartoznak olyanok, mint óvodába kerülés, az iskola kiválasztása, és annak tanulmányi következményei, vagy egy kistestvér érkezése, de az egyetemre való bekerülés, vagy épp sportolóként egy elveszített fontos döntő mérkőzés. Azt lehet látni a számokban, hogy a tesztsoportba korosztályonként növekvő mértékben tettünk plusz elemzéseket. Tehát egy youth korszakban majd a későbbiekben olvasható nevelési útmutató 1 672 gyermek értékelése alapján íródott, ebből 1043 az, akit már KID korából is végig követtünk fejlődésében. Ez az adatbázis az írás megkezdésekor 103 088 életeseményt és annak eredményét, személyiségálapú következményeit és következtetéseit tartalmazza. Ez nem azt jelenti, hogy összesen ennyi gyermeket mértünk be eddig. Az elemzett gyermekek száma több, mint 10 000, de természetesen nem mindegyik szülővel tudunk fenntartani ilyen szintű kapcsolatot.

A rendszer felépítésén minden esetben több nemzetiségű, nemű szakemberek dolgoztak, és munkájukat minden esetben egy adott részfeladatra vettük igénybe. Így tartottuk fent a rendszer állandó

dinamizmusát. Nem akartunk megrekedni egy beakadt ideológiánál, nem akartunk határokat építeni egy adott szakember tudás limitje miatt. Mai eszemmel azt kell mondjam, hogy egyértelműen jól jártunk el. Persze lassabb a fejlesztés, de biztosabban haladunk előre, és egy gyermek esetében nem lehet tévedni. A különböző szakterületek, mint pszichológia, társadalomkutatás, szociológia, generációs kutatást, adatbázis menedzsment, egymástól hermetikusan el vannak zárva. Ezzel érjük el azt, hogy egymástól függetlenül, egymást nem befolyásolva alkossanak. Aztán természetesen a rendszer legfontosabb eleme a tesztkörnyezet. Gyermekes esetében ez az 1043 nyomon követhető kis ember, akik közül egyébként ma már a legidősebb 29 éves, a legfiatalabb pedig 5 éves kis úriember. Amikor egy fantasztikus elmélettel előrukkol az új szakembergárda, azt azonnal – csúnya szóval élve – „megteszteljük” a RISE gyermek tesztkörnyezetében. Ez a folyamat általában egy évet vesz igénybe, hiszen a folyamatos visszajelzések nyomán korrigáljuk a teszteseteket, következtetéseket, javaslatokat. Amikor ezen túlvagyunk, akkor láthat napvilágot egy új értékelési szempont, egy új javaslat a szülők számára. Ennek fényében úgy gondolom felesleges magyarázni, hogy mi a különbség egy rossz gyermekpszichológus, egy nagyon jó gyermekpszichológus és a RISE rendszer között. És persze mindenki eldönti, hogy melyikre bízva gyermeke életét. Az igazán modern felfogás szerint, és az én javaslatom alapján is, egy rendszer nem válthatja fel a nagyon jó pszichológust, és ez fordítva is igaz. Viszont egymást komoly mértékben tudják támogatni. Ennek is köszönhető, hogy a RISE is egyfajta „mérőeszközzé” vált a pszichológusok szakmaiságának. A jó pszichológusok alkalmazzák, egy alapnak tekintik, melyre ők fel tudják építeni valóban tökéletesen egyéni receptjeiket, és folyamatos tanácsadással kiegészítve valóban ki tudják aknázni a rendszer teljes mélységét. A rossz pszichológusok leginkább az ellenséget látják egy ilyen rendszerben, hiszen eleve nem a hivatástudat hajtja őket, és e tekintetben egy jó rendszer valóban komoly veszély, hiszen ha a tanácsadásban nem jeleskedik valaki, akkor egy jó rendszer egyértelműen kiváltja őt. És igaza lesz több akadémiai rendszerben dolgozó pszichológusnak: valóban nem lesz rájuk szükség.

2. A SZEMÉLYISÉG

2.1. A SZEMÉLYISÉG ALAPFOGALMA

A személyiség, bár nagyon fontos fogalom az ember életében, máig nincs egyértelműen megfogalmazva mit is jelent pontosan számunkra. Illetve több egészen pontos, de egymástól eltérő megfogalmazás közül választhatunk, ha a definíciót keressük. Az viszont biztos, hogy maga a szó – nem sok köze van a manapság személyiségre keresztelt fogalomhoz egyébként – a latin eredetű persona szóból származik. Az ókori római színházakban a hangerősítővel is ellátott álarcot nevezeték először personának, amely a per (át, keresztül) és a sonare (hangolni) szavak összetétele. A nemzetközileg ismert persona szóból alakult ki az angol personality kifejezés. Annyiban igaz a megközelítés, hogy a leginkább széles körben elterjedt Willam Stern alapelmélet szerint a személyiség az egyénre jellemző viselkedési, gondolkodási és érzésminta, ami állandósultan és ezzel együtt egyedien jellemzi magát az egyént. Aztán innentől kezdve, ha a személyiségről beszélgetünk, akkor rengeteg különböző elméletet hozhatunk fel pro és kontra, melyek egymástól sokszor teljesen eltérő módszerrel vizsgálják azt.

Számomra az emberek személyisége nem mint elméleti fogalom volt érdekes. Sőt, egyáltalán nem volt céлом, hogy valaha is a személyiség témakörével foglalkozzam. Eredményorientált üzletemberként, csapatfejlesztőként, a mentoráljai sikerére hangolt privát mentorként a döntéshozatal folyamata érdekelt. Azt akartam megfejteni, hogy egy adott ember mikor, milyen körülmények között, hogyan fog dönteni. Arra is kíváncsi voltam, hogy a döntéshozatali mechanizmusának az általános felépítésén túl milyen konkrét pontjai vannak, melyeken hatást lehet kifejezni a döntésre, befolyásolni lehet az adott személy végső döntését. Miért volt mindez érdekes? Ha azt szerettem volna, hogy a menedzselésben lévő emberek sikeresek legyenek, akkor meg kell értetnem velük, hogy saját döntéseik honnan erednek, miért olyanok, amilyenek, és milyen következményekkel járnak. Ha ezen már túl voltunk, és látható volt, hogy döntéseikben bizonyos pontokat elrontanak – melyek negatív következményekkel

járnak –, úgy meg kell mutatni a technikát, hogyan tudnak ezen változtatni, tehát hogyan tudják úgy befolyásolni saját döntéseiket, hogy azok következménye pozitív lehessen. Például volt egy menedzser, aki nagyon kreatív, dinamikus emberként ismert, döntéseit gyorsan, sokszor meggondolatlanul hozta meg, hiszen nem elemezte kellőképpen az adott szituációt, érzelemből, ad-hoc döntött bizonyos dolgok mellett vagy ellenében, ez folyamatosan komolyan problémás helyzetekbe sodorta a cégépítés és cégmenedzselés során. Mondjuk egy ilyen ember nagyon kommunikatív és hajlamos olyan menedzsert felvenni maga mellé, aki szintén jól kommunikál. Jól elszórakoztatták egymást, de a felvett menedzser feladata a pénzügyek menedzselése lett volna, amit pontosan ugyanazzal a kreativitással és ad-hoc döntésekkel tett meg, mint amilyen ő maga volt. Folyamatos pénzügyi késések, átláthatatlan pénzügyi rendszer, teljes káosz jellemezte a pénzügyet, de a megfelelő magyarázat mindig megvolt a helyzetre. Túl nagyot nőtt a cég, így tudnak flexibilisek lenni, most éppen az a szállító a hibás, most meg ez a kolléga rontott. Szóval kifogásokból mindig akadt a polcon. Pedig nagyon egyszerű volt a helyzet, maga a pénzügyi vezető volt teljes káosz. De a kialakult állapot nem az ő hibája volt, hanem az én mentoráltamé, aki egy számára szimpatikus beszélgetőpartnert vett fel abba a pozícióba. Megvolt a szükséges diploma, a megfelelő tapasztalat, csak a személyiség nem volt adott hozzá, ebből kifolyólag a döntéshozatali mechanizmus nem volt jó ahhoz a pénzügyi területhez. Miként kerülhetett egy ilyen ember ilyen területre, és hogyan dolgozhatott ilyen sokáig ott? Személyiségmódosulása már iskolás korában kialakult, amit soha senki nem mutatott meg neki. Bár a teszt kitöltésénél egyértelmű volt, hogy emiatt egyébként komoly stresszben van az élete, de hát egy kis stressz miatt ugyan ki váltana szakmát? Szóval az én kedves mentoráltam mindenkivel kapcsolatban ezen érzések mentén hozta meg a döntését. Rossz volt ez minden területen? Dehogy! Alapvetően már nélkülem is sikeres ember volt. Termékfejlesztésben, új piacokra történő belépésben, kommunikációban, emberek befolyásolásában, marketingben, értékesítésben nagyon jó érzékkel mozgott, ezeken a területeken ez a döntéshozatali mechanizmus tökéletesen működött. Egy darabig. De aztán kezdett visszahullani a fejére ez a döntéshozatali mechanizmus, mert mindenhol a káosz uralkodott, így egy idő után lehetetlen volt a továbblépés. Meg kellett tanítani őt arra, hogy melyek azok a területek, ahol az ő alap döntéshozatali módszertana jól működik, és melyek azok, ahol komoly hibákat tud ejteni, és ahol e miatt

be kell avatkoznia, kontrollálnia kell saját magát. Ennek a folyamatnak a vizsgálata vezetett el engem is oda, hogy az emberek személyiségére koncentráljak. Hiszen az említett tulajdonságok személyiségjegyek, amiket ha időben beazonosít az ember, akkor nem kell kivárni egy sor pofont az élettől, hanem még a pofonok előtt be lehet avatkozni, hiszen pontosan meghatározza azt, hogy az adott egyén hogyan fogja meghozni döntéseit. Vagyis a személyiségvizsgálat a kulcsa mindennek. Márpedig ha definiálni tudjuk saját magunk és mások döntéshozatali mechanizmusát, akkor pontosan tudjuk, hogy egy adott egyén hol, melyik területen, milyen körülmények között, milyen elvárásoknak tud megfelelni, vagyis hogyan tud sikeres lenni. Ha arra koncentrálunk, hogy az adott egyént arra a területre irányítsuk, ahol személyiségéből adódóan tud sikeres lenni, akkor folyamatosan olyan helyzetekben kell döntéseket hoznia, amiben ő jó, vagyis jó döntéseket fog hozni. Így nem lesz kudarc az életében, ráadásul úgy, hogy nem kell saját személyiségét megváltoztatnia. Tehát elképzelhető egy olyan állapot, amikor egy adott személy önazonosan, megjátszás nélkül, tudatosan sikeres és boldog életet tud felépíteni. Azt rögtön hozzá is teszem, hogy minden személyiségtípusnak mást jelent a siker és a boldogság, tehát ne akarjuk egyetemes fogalomként meghatározni ezeket. Arra kell koncentrálnunk, hogy az adott egyén érezze sikeresnek és boldognak magát. És igen, van ilyen állapot, én is ebben élem az életemet most már elég régóta.

2.2. ÁLLANDÓSÁG KÉRDÉSE

A pszichológia legnagyobb kérdése a személyiséggel kapcsolatban az, hogy mikor alakul ki valójában, és mennyire állandó. Ezzel kapcsolatosan rengeteg eltérő elmélet létezik. Egyik sokszor teljesen ellentmond a másiknak, és csoportokat képez a szakemberek között is. A szakma alapvető problémája – mint a legtöbb tudományál – az, hogy egy adott szakember akkor lesz elfogadott általában, ha a

megfelelő kort fel tudja mutatni. A tudomány képviselői többnyire úgy gondolják, hogy az évek számának gyarapodásával egyenes arányban nő a tudás is. Ez még lehet igaz is. De sajnos előfordulhat az is, hogy a kor szűk látókörűbbé, konzervatívabbá teszi az embert, és a tudomány pontosan ennek a folyamatnak lesz az áldozata. A legjobb példa talán ennek a „lónak” a másik oldala, az IT világa. Képzelnék csak magunk elé, ha egy – senkit nem megbántva kor alapján, ami nem determinálja a gondolkodásmódját – nyolcvanéves szakember elkezdene vitatkozni mondjuk Mark Zuckerbergkel. Vicces lenne a helyzet nem? A social media megjelenésekor ugyanis volt 19 éves. De beszélhetünk több világhírű start-upról, akik megváltoztatták az emberiség életét. És most azzal ne is foglalkozunk, hogy összességében jó vagy rossz irányba, illetve attól is tekintünk el, hogy amúgy a Facebook milyen jó eszköz a személyiség profilozásra. A pszichológia kicsit megrekedt a múltban úgy általában. Persze itt is vannak kivételek. Az egyik fő kérdéssel kapcsolatban például évtizedről évtizedre változnak a vélemények. A személyiségünk velünk született vagy sem? Száz évvel ezelőtt még azt próbálták folyamatokkal szemléltetni, hogyan alakul ki egy gyermek személyisége, és egy kis egységnyi jelentőséget adtak a genetika szerepének. Aztán a neurológia egyre komolyabb eredményeket tárt fel azzal kapcsolatban, hogy a személyiségünk egy jelentős része velünk születik. Sőt, vannak olyan szakemberek, akik ma már azt állítják, hogy van egy velünk született személyiség, ami determinálva van egész életünkre. Ezek szerint ez azt jelenti, hogy nem is tudunk változni? Előre el van rendelve, hogy milyen életünk lesz? Dehogy! Ennek a kettőnek semmi köze egymáshoz! Az viszont biztos, hogy a velünk született, illetve a gyermekkori első évében véglegesülő személyiségünk tér vissza minden kritikus döntéshozatali helyzetben. Ez a RISE gondolatmenete, melyet az elmúlt 15 évben véglegesítettünk. A személyiségünk jelentős része – ha százalékos formában kellene meghatározni, akkor 90% körüli vagy annál nagyobb része – már születéskor adott. A neurológiai kutatások pontosan definiálják az agynak azt a részét, amely ezért felelős. Vagyis a személyiségünk változtatásának lehetősége igen kevés. Mármint, hogy úgy változtassunk magunkon, hogy az egyetlen döntéshozatali mechanizmusban se térjen vissza. Megvannak a személyiségjegyeink, a tulajdonságaink, és azokat kell jól menedzselnünk életünk során. Ez persze nem jelenti azt, hogy nem építhetünk be új jegyeket a személyiségünkbe, de azzal tisztában kell lennünk, hogy életünk igazán fontos pillanataiban – il-

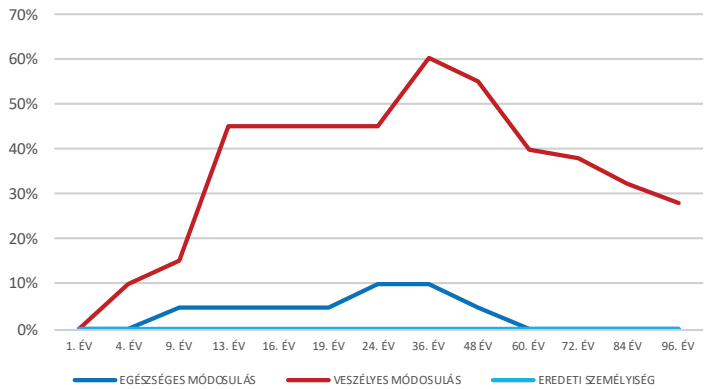
letve bármely külső vagy belső krízis által teremtett helyzetben – a felvett személyiségjegyek cserben hagynak, és minél több új tulajdonságot igyekeztünk beépíteni saját személyiségünkbe, annál nagyobb meglepetés ér bennünket e fontos döntések alkalmával. A személyiség életünk előrehaladtával egyre nagyobb kísértésnek van kitéve a módosulásra, hiszen ahogy bekerülünk újabb és újabb, egyre komolyabb elvárásokkal rendelkező társadalmi csoportokba, közösségekbe, annál nagyobb számunkra a tét, ezáltal egyre inkább hajlandóak vagyunk szerepeket alakítani. Ezekhez az alakításokhoz persze olyan tulajdonságokra van szükségünk, amik alapvetően nem a mieink. Ezen új személyiségjegyek okozzák a személyiségmódosulást. Ezt egyébként nagyon helytelenül nagyon sok pszichológus a személyiség fejlődésének nevezi. Pozitív dologként definiálva a folyamatot, nem törődve annak komoly negatív következményeivel. Nézzünk egy megtörtént esetet. Adott egy halk, visszahúzódó kislány, aki érzelmes, segítőkész, biztonságra törekvő, nehezen éli meg a változásokat. Minden új dolog komoly kihívás az életében. Ott van édesapja és édesanyja, mindketten szerettek volna élsportolók lenni, de tehetségük, adottságuk arra volt elegendő, hogy átlagos sportolói karriert fussanak be, melyet még fiatalon abba is hagytak. A szerény kislány viszont olyan fizikai adottságokkal van megáldva, hogy azonnal kiválasztják a legkomolyabb sportszakemberek, és ha tetszik neki, ha nem, az edzők és a szülők egymással karöltve elkezdenek belőle élsportolót faragni. Jól halad a folyamat, mert a gyermek sorra nyeri a versenyeket. Megtanítják neki, hogy egy élsportoló bátor, nem fél, küzd, mindennek nekimegy ha kell. Tud agresszív lenni, és egy dolog számít: a győzelem. De a mi kislányunk a sportot a közösség, a társaság miatt szereti, imád csapatban lenni, és bár számára fontos, hogy győzzenek, de nem minden áron, mint ahogy azt a szülők és az edzők gondolják. De a kedvükért megtanulja a szerepet, egyre jobban játssza azt és sikeres. Mármint a szülők és az edző szemszögéből nézve. Persze a módosító hatásokat átviszi a magánéletébe is, akaratos, bántó lesz, a gyerekek egyre inkább elállnak mellőle, tanulmányi eredménye romlik, és antiszociálisnak tartják. Ez persze már nem tetszik otthon, hiszen felesel, dühöng és kezelhetetlen. Nem fogják fel a szülők, hogy ők alakították ilyenné. Nem volt jó, amikor önmagát adta. Bele kellett verni a győzni akarást, az ellenfélen történő átgázolást, és ennek meglett a következménye. Ha szakmai nyelvre akarom lefordítani a folyamatot, akkor azt kell mondjam, hogy túl nagy személyiségmódosító hatást tettek a SUPPORTER kislányra, és a pszichológiai kör ellentétes pólusához

tartozó RULER karaktert akartak nevelni belőle. Ez már nem fért bele az úgynevezett „egészséges személyiségmódosulás” tartományba. Azon túlmenően, hogy a gyermek már komoly gondokkal küzdött a közösségekben, a sporteredményei is kezdtek romlani. Folyamatosan visszatérő problémává vált, hogy kiemelkedő tehetség, de a valódi tételhelyzetekben elbukik. Ha egy adott ellenfélle szemben sokkal jobb, akkor simán átgázol rajta, de ha olyan ellenfélle találja szembe magát, aki hozzá hasonló képességekkel rendelkezik, és ismeretlen számára, akkor borítékolható a vereség. Persze hogy az, mert krízishelyzetben előjön a SUPPORTER énje, aki fél a kihívásoktól, aki nem versenyzőtípus, akinek a felkészítése egy komoly tételle rendelkező szituációra speciális. Kár az egész helyzetért, hiszen a világ legkiemelkedőbb sportolói pontosan ebből a személyiségtípusból kerülnek ki, hiszen az említett negatív tényezők mellett kitartóak, megbízható edzőmunkát végeznek, becsülettel készülnek a versenyekre, hallgatnak edzőikre, és bár valóban félnek egy ismeretlen helyzettől, de ha arra tréningelik őket, akkor előbb-utóbb hozzászoknak. Nem úgy, hogy „legyél RULER”, hanem azt megmutatva, hogyan tud önazonosan, saját személyiségét nem elveszítve győzni. Nyilván a kisfiú felmérésének eredménye, a 68%-os személyiségmódosulás megállapítása megütötte a szülőket és az edzőt is. De a legjobbat akarták a gyermeknek. Önkritikát gyakoroltak, pontosan tudták honnan ered a módosulás, és változtattak rajta. A ma már fiatalember országos bajnok, korosztályos Európa-bajnoki harmadik. Pedig 15 évesen abba akarta hagyni a sportot. SUPPORTER emberként van kezelve, és úgy van felkészítve. Azt már csak én teszem hozzá halkán, hogy ha SUPPORTER-ként 18 évesen korosztálya egyik legjobbja, akkor nagyon jó eséllyel kerülhet akár a világ élmezőnyébe is, hiszen egy SUPPORTER sportoló minél több krízishelyzetet él át, annál inkább tanulja meg, hogyan kell ezekre reagálnia, így egyre sikeresebb lesz. Elfogadhatatlan ebben az esetben egy kis módosulás, a rövidtávú célok érdekében? Abszolút! Csak valóban vigyázni kell, hogy ne lépjük túl az egészséges határt.

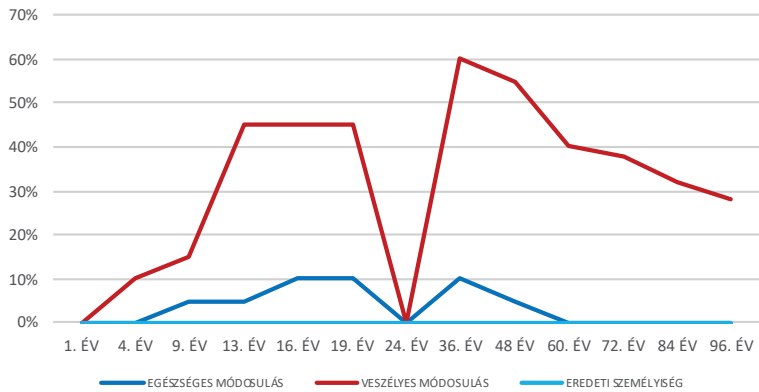
2.3. AZ EREDETI SZEMÉLYISÉG

A személyiségünk definiálásakor a RISE rendszerben három különböző állapotot határozunk meg. Az „eredeti személyiség” azt mutatja meg, milyenek is vagyunk valójában. Ha szakmailag akarnám megfogalmazni, akkor döntéshozatali mechanizmus szempontjából a legfontosabb személyiségállapot, mely minden fontos döntésért felelős életünk során. Az eredeti személyiség felelős továbbá a krízishelyzetekben történő döntéseinkért is, vagyis valóban elmondható, hogy ennek ismerete a leginkább kritikus feladat egy egyén számára. Az eredeti személyiségünk, vagy másként megfogalmazva a személyiségünk – ahogy már említettem – egy jelentős része már születésünkkel definiált, és igen korai gyermekkorban nyeri el végleges állapotát. De ez korántsem jelenti azt, hogy nem vagyunk képesek változtatni ezen! Viszont bármilyen változást is hajtunk végre a későbbiekben, krízishelyzetben és fontos döntések alkalmával az eredeti személyiségünk általi személyiségjegyek veszik át az irányítást. Az eredeti személyiségét mindenki tudja befolyásolni, manipulálni, változtatni, fejleszteni, ha így tetszik. És ez rendjén is van. A lényeg nem a változás elkerülése, hanem egyrészt annak tudatos alkalmazása, másrészt pedig az elfogadható mérték megtartása. Konkrét méréseink vannak ezzel kapcsolatban, melyet a 2. ábrán (következő oldal) szemléltetünk.

Azt jól lehet látni, hogy egy átlagosan jó családi környezetet feltételezve, a gyermek személyisége legkésőbb négyéves korra kialakul, véglegesül. Ha korábban kialakul, nem változik. Természetesen ismeretesek vagyunk a gyermek viselkedésének korszakai terén, és több, nagyon komoly szakember állított már fel ezzel kapcsolatos fejlődési szakaszokat. Sokan ismerik – persze vagy elfogadják, vagy nem – Freud elméletét a gyermek fejlődésével kapcsolatban, de bármelyik elméletet is nézzük, mindegyik megpróbál terminusokat meghatározni, sablonokat építeni azért, hogy a szülőknek, gyermekekkel foglalkozó szakembereknek megkönnyítsék az életüket. A RISE megalkotásánál nyitottak

2. ábra: A személyiség tipikus változása (forrás: RISE 228 000 fő elemzése 2004-2020)

3. ábra: A személyiség tipikus változása krízishelyzetben (forrás: RISE 228 000 fő elemzése 2004-2020)

voltunk minden már meglévő tézisre, nem gondoltuk, hogy nekünk újra fel kell találni a spanyolviaszt, ha az már létezik. Viszont azt is egyértelműen látjuk, hogy az elméletek jelentős része jól illeszkedik az általunk konkrétan mért folyamatokhoz, trendekhez. Talán a legszembetűnőbb különbség, hogy mi a gyermek korával járó változásokat nem az eredeti személyiség változásának tekintjük, hanem személyiségmódosulásnak az eredeti kiindulási állapothoz képest. Ezt szemléltetjük az „egészséges módosulás” és a „veszélyes módosulás” közötti tartománnyal. Vagyis azt mondjuk, hogy a gyermek személyiségének változása teljesen természetes folyamat. Annak mértékére kell vigyázni. És azzal is tisztában kell lenni, hogy mihelyest krízishelyzet következik be, vagy egy nagyon fontos döntés előtt áll majd a gyermek, vagy később a felnőtt, akkor a személyiségmódosulás által felvett személyiségjegyek nem játszanak szerepet a döntésekben. A személyiségünk visszazuhan az eredeti személyiségünk szintjére, és az eredeti személyiségjegyeink veszik át az irányítást. Ezt szemléltetjük a 3. ábrán.

A 2. ábra szemlélteti, hogy életünk mely szakaszában, milyen személyiségmódosulásra vagyunk fogékonyak, és jelöli a személyiségmódosulás elfogadható tartományát is. Vagyis megmutatja számunkra azt, hogy különböző életkorokban különböző mértékű eltérést tudunk tolerálni normál stressz szint megtartása mellett. Azzal tisztában kell lennünk, hogy teljesítményünk minden személyiségmódosulás alkalmával romlik, de ez nem jelenti azt, hogy módosulva nem tudunk elérni jó eredményt.

2.4. A SZEMÉLYISÉGMÓDOSULÁS

Sokat írtam már a személyiségmódosulásról, annak mértékéről. De tisztázzuk végre mi is az a személyiségmódosulás. Azt már tudjuk, hogy ha az eredeti személyiségünkhöz képest új személyiségjegyeket építünk be személyiségünkbe, akkor személyiségmódosulásról beszélünk. Példát is egyszerű mondani egy gyermek esetében is. Ha adott mondjuk egy izgó-mozgó, dinamikus gyermek, aki imádja

felhívni magára a környezete figyelmét, kreatív, szeret és tud is szerepelni, az az esetek többségében kaotikus tud lenni. Ami azt jelenti, hogy előszeretettel hagyja szét játékait, nem szereti a napi rutinokat, a szabályokat. Arra külön megkérem, ha olvassa ezeket a sorokat, hogy felejtse el az „általánosítást”! Ez sok pszichológus legnagyobb problémája egyébként. Amikor úgy kezdünk egy mondatot, hogy „a hároméves gyerekek...” az már eleve nem szakmai. Mert csak a négy fő személyiségtípus teljesen másként viselkedik és éli meg a harmadik életévét. Én és a nővérem – ma már konkrétan elemzés alapján látom, amit akkor csak éreztem, de nem értettem – teljesen mások vagyunk, a pszichológiai kör ellentétes pólusait képviseljük, olyan mértékben, hogy távolabbi pontokat nem is igazán lehet rajzolni a körön egymástól. Semmit nem csináltunk ugyanúgy egyetlen fejlődési szakaszunkban sem. Ezzel persze fel is adtuk a leckét a nyugalomra vágyó szüleinknek. Ő pontosan az a karakter volt, amit elkezdtem körbeírni. Már gyermekkorunkban komoly kihívásokat állított a szüleim elé ezzel. Szóval adott a mozgékony, egyhelyben megmaradni nem képes INDIVIDUAL gyermek, akit a szülei elkezdenek noszogatni, hogy márpedig minden nap el kell pakolnia a játékait lefekvés előtt. Ezzel még nem történik személyiségmódosulás, egyszerűen csak egy szabályt bevezetnek egy gyermek számára. Ha itt megállnak a szülők, akkor a gyermek eredeti személyisége nem változik, nem módosul, egyszerűen egy viselkedési formát váltottak ki egy új szabály segítségével. És mivel ez könnyebbé teszi a gyermek elfogadását a környezetében, a szülei által, ezért a gyermek meg is teszi a kedvükért. Nem önmagáért, hanem a szülők kedvéért, hiszen ő továbbra sem tartja fontosnak ezt az egész hercehurcát. Ha viszont a szülők ezen az „eredményen” felbuzdulva úgy döntenek, hogy akkor minden reggel, délben és este is rendet kell tenni, sőt, mindent időre kell művelni, egyre több szabállyal látják el a gyermeket, és azok be nem tartását folyamatosan büntetik, ráadásul mindezt több, mint egy éven keresztül, folyamatosan művelik, akkor az már személyiségmódosuláshoz vezet. Hiszen a gyermek már nemcsak egy viselkedési formát sajátít el azért, hogy a szülők kedvében járjon néha-néha, hanem a szabályozás élete szerves részévé válik. Ez komoly stresszt indít el a gyermekben. A személyiségmódosulás ebben az esetben az, hogy egy általában határokat nem tisztelő, szabályokat nem feltétlenül elfogadó, kicsit talán lázadó karakter beáll a sorba. Elveszíti egyediségét, nem lesz annyira mozgékony – visszafojtja dinamizmusát –, fél majd a

szerepléstől, szégyellős lesz, és a végén senki nem érti mi történt az egykor az egész társaság kedvéért az asztalon táncoló kétévesből. Elérték a szülők a célt: beállt a sorba. Ezt a gyermeknél már tökéletesen ki lehet mutatni. Személyiségmódosulása jelentős, és ezzel együtt a stressz indikátora is megnövekedett, állandósult. De még mielőtt azt gondolnánk, hogy bárki gonosz tettet hajtott végre, tisztázuk, hogy a szülők lehet csak követek egy híres, „jól bevált” elméletet. Valószínűleg jót akartak a gyermeknek, mert hát „neveletlenül” mégsem lehet óvodába eresztetni, nem? Aztán, hogy teljes legyen a kép, kicsit hanyagoljuk már a jóakaró, de rossz irányba mozgó szülőket. Személyiségmódosulást saját magának is tud okozni a gyermek. Miért ne gondolhatná a gyermek úgy, hogy könnyebb lenne az élete, ha más milyenné válhatna? Adott például egy visszahúzódó, nagyon jószívú, empatikus gyermek, aki pont emiatt sosem lesz az osztály „cool arca”, és egy idő után elege van abból, hogy folyamatosan „félrelökik”. Elhatározza, hogy ő bizony menő kölyök lesz. Miért ne tehetné meg? Ha eléggé intelligens és értelmes, akkor feltehetően meg is próbálja élete során. És mi van akkor, ha ezzel jönnek a „pozitív eredmények”? Kedveltebb lesz az osztályban, könnyebben barátkoznak vele, végre eléri azt, amiről mindig csak álmodozott? Persze egy idő után fárasztó „keresztülnézni” az egykori énjéhez hasonló „lesajnáltagon”, de hát ez jár a szereppel, amiből nem eshet ki! Ha ezt a szerepet az eredményeknél fogva éveken keresztül folytatja, akkor az bizony szintén személyiségmódosulás. Folytathatnánk még a sort, de a lényegét úgy gondolom, mindenki érti. A személyiségmódosulás az eredeti személyiségünktől eltérő személyiségjegyek tudatos vagy tudattalan beépítése személyiségünkbe, majd annak hosszú távon – minimum egy évig, de inkább tovább – fenntartott állapota. A gyermekek-nél a személyiségmódosulás beazonosítása külsőleg komoly kihívás, hiszen szinte minden esetben a személyiségmódosulásnál sokkal látványosabb viselkedésre koncentrálunk. Nem azzal lépünk oda a saját gyermekünkhöz, a tanár nem úgy hivatja be a szülőt, hogy elindult egy komoly és veszélyes folyamat, melynek háttérében valószínűleg az áll, hogy Beatrix vagy Márk nem volt elég menő az osztályban éveken, és most az a helyzet, hogy kezelhetetlen. Hanem általában azt mondjuk, azt mondják, hogy verekedett az osztályban, vagy lógott az óráról, vagy nem készítette el a házi feladatát, és akkor ezeknél negatívabb dolgokra most egyelőre ne is gondoljunk. És hát szülő legyen a talpán, aki egy ilyen panaszból le tudja szűrni, hogy mi is történhetett valójában. Tényleg csak most omlott össze

valami a gyermeknél és egy pillanatnyi viselkedésről van szó, vagy pedig egy évek óta tartó folyamat következménye mindez és számíthatunk még sok hasonlóra a közeljövőben. Éppen ezért a személyiségmódosulás meghatározása kritikus feladat a gyermekek esetében. Felhívja a figyelmünket a mélyben elindult pszichológiai folyamatokra, és azokra bizony reagálnunk kell, mert hosszú távon komoly problémákká válnak. Annyi jó hír van azért az egészben, hogy amint említettem többször, az igazán kritikus helyzetekben az eredeti személyiség visszatér minden gyermeknél. Ezt egyébként nem is tudják sokszor hova tenni a szülők. Nagyon megható történet is van ezzel kapcsolatban a RISE múltjában. Volt egy szinte kezelhetetlen, iskola „menő” arca fiú a családban. Folyamatos tanári panaszok, felfüggesztés az iskolából, lógás, órákra nem készülés, tehát minden, amit egy ilyen cool gyerek produkálni tud. A családon belül nem törődött senkivel, keresztülnézett mindenkin, bántó módon kommunikált folyamatosan a szülőkkel, nagyszülőkkel. Történt azonban a szomorú eset, hogy a nagymama – még évekkkel ezelőtt a menő fiú kedvence volt a családban, legalábbis így emlékeztek rá a szülők – gyógyíthatatlan beteg lett. Teljes pánikban volt mindenki, hogy az amúgyis kezelhetetlen gyermek mekkora kihívást fog jelenteni mindenkinek, hiszen amúgy is közömbös mindenkivel szemben. Így is indult a folyamat, látogatóba nem volt hajlandó menni a mamához, ami édesanyját teljesen felőrölte. Az első iskolai felfüggesztéskor mértük be a gyermeket, aki egyértelműen SUPPORTER karakter volt, tökéletes ellentéte annak, amit mutatott kifelé, bár ezt senki nem nagyon hitte el akkor, így nem is igazán lehetett visszafejteni ennek a drasztikus változásnak az okát. Szóval mama állapota kritikussá vált, és ezt otthon a szülők megbeszélték egymás között. A „most már az a lényeg, hogy ne szenvedjen túl sokat” és a „remélem minél hamarabb vége ennek a tortúrának, mert nem ezt érdemli meg élete végén” mondatok váltották egymást az otthoni beszélgetés során, amit neveletlen gyermekünk is végighallgatott. Teljesen összetört, zokogni kezdett, és könyörgött a szüleinek, hogy vigyék be a mamához. A szülők teljes döbbenettől vezérelve eleget is tettek a kérésnek, és ugyanazt a fiút látták, akit már évekkkel ezelőtt „elveszítettek”. A fiú teljes összeomlása közepén „kipakolt” a szülőknek. Olyan iskolába járt, ahol a sportolókon kívül a többi gyermeket nem igazán vették emberszámba. Sport fókuszú iskola volt, amely sztár sportolókat nevelt, tehát elvileg semmi gond nincsen ezzel, mondhatnánk. Kérte ő a szülőket évekkkel ezelőtt, hogy el akar jönni, de

mivel tehetséges volt, meggyőzték, hogy be kell illeszkednie, hiszen így lesz sikeres. Az egész rendszer arról szólt, hogy úgy leszel győztes, ha a többiekén, az ellenfeleken keresztültaposol. Ja, és persze mindenki ellenfél. Vagyis a gyermeknek nem maradt választása, beilleszkedett. Csakhogy ez őt nagyon megviselte, hiszen egy állandó szerepjátékra kényszerítette, míg voltak olyan osztálytársak – ma már tudja, hogy RULER típusok – akiknek ez természetesen jött. A szülők döntöttek: új iskolát kerestek gyermekük számára. Egyezséget kötöttek, hogy akkor viszont ezt a gyermeket akarják látni a jövőben. Mi történt? A szülők jót akartak! Tehetséges gyermeküket abba az iskolába iratták, ahol a legtöbbet tudják kihozni belőle. A gyermek jót akart. Meg akart felelni az elvárásoknak, és meg is tudott felelni azoknak. Csak közben olyan szinten módosult, ami által már nem önmaga volt. 14 évesen történt mindez, és 13 évesen mértük be először a gyermeket. 66%-os személyiségmódosulása volt. Az iskolaváltás után fél évvel a szülők már nagyobb bizalommal kerestek meg bennünket újra, és az új mérés 18%-os személyiségmódosulást mutatott. A „vicces” pedig az, hogy folytatta a gyermek a sportot, és állami bajnok lett. Csak a saját útján. Nem kellett ellenfélnek tekinteni mindenkit az életben, és nem kellett senkit „eltaposni” sem a győzelemhez. De a teljes történethez hozzátartozik, hogy az említett iskola azóta is minden évben folyamatosan szállítja az állami bajnokokat. Tehát a módszertan működik. A mi gyermekünk sosem lett volna bajnok e módszer által, mert a téthelyzetben összetört volna, és zokogott volna, mint a kórházba menetel előtt. Neki más módszertanra volt szüksége, mert más személyisége van.

2.5. A JELEN SZEMÉLYISÉG

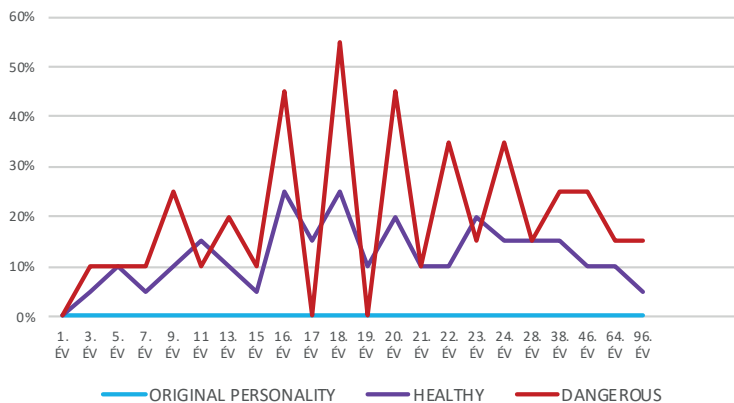
Ha tisztában vagyunk az eredeti személyiséggel és tudjuk honnan ered a személyiségmódosulás, akkor a „jelen személyiség” definíciójának megértése már igen könnyű feladat. A jelen személyiségünk a mérés pillanatában készített személyiségfelvétel, mely megmutatja, hogy jelenleg milyen személyiséget képviselünk, vagyis milyen személyiségjegyek birtokában vagyunk. Arra mindig felhívjuk a figyelmet, hogy bár aktuális állapotról beszélünk, a jelen személyiség nem egyezik meg a jelenlegi hangulatunkkal. A jelen személyiség az eredeti személyiségünk és a bemérésig terjedő életünk során tartósan viselt álarcok – melyek személyiségmódosulást okoztak –, vagyis a személyiségmódosulásunk összessége. Azonnal kiszámítható az eredeti személyiség és a jelen személyiség eltéréseiből a személyiségmódosulás mértéke, mely egyértelműen meghatározza, hogy jelenleg mennyire vagyunk önzonosak. A jelen személyiség az, amit általában a bennünket nem régóta ismerő emberek gondolnak rólunk, ők így látnak bennünket. Persze, ha a személyiségmódosulást már gyermekkorban megkezdjük, akkor sokszor a bennünket régebb óta ismerő emberek is így írnak le minket. De ez korántsem jelenti azt, hogy valóban ilyenek is vagyunk. A jelen személyiség egy állapot, mely állandóan változhat. Ez az a faktor, amivel tulajdonképpen minden pszichológus oldal egyet is érthet, minden szakember megkaphatja a saját elméletét. A legtöbb esetben ugyanis amikor arról beszélünk, hogy a személyiség változhat, valós tényről állítunk. A RISE viszont ezt a dinamikát a „jelen személyiséggel” definiálja, felhívva a figyelmet arra, hogy maga a változás nem biztos, hogy pozitív folyamat. Azonnal méri is az eltérést, így egy gyermek esetében is egyértelműen rá tud mutatni arra, van-e már jelentős különbség, ami stresszt okoz a gyermeknek, hátráltatja fejlődésében, sikerében, még ha a környezete úgy is éli meg, hogy minden rendben van vele. A jelen személyiség rövid idő elteltével is jelentős változásokra képes, hiszen ha egy új élethelyzetbe kerülünk bele, akkor reagálhatunk rá személyiségmódosulással. Vagyis ha le akarom követni a folyamatot, akkor a helyzet úgy néz ki,

hogy adott az eredeti személyiségünk, mellyel kapcsolatban valamilyen külső vagy belső indíttatás folytán úgy döntünk, hogy számunkra nem eléggé megfelelő, így új személyiségjegyeket kezdünk el beépíteni először a viselkedésünkbe, nem tartósan, hanem rövid távon. Ha az így kapott eredmény tetszik nekünk, akkor dönthetünk az új személyiségjegy hosszabb távú megtartása mellett, és ezzel már módosítjuk személyiségünket, mely az aktuális időpontban bemért jelen személyiségünkben egyértelműen kimutatható. Vagyis pontosan tudjuk, hol járunk önzonosságunk terén, mennyire maradtunk hűek önmagunkhoz, vagyis mennyire várhatunk tartósan sikeres és boldog életet. Miért fontos ez különösen a gyermekek esetében? Mert az esetleges személyiségmódosulásokat minél korábbi fázisukban fedezzük fel, annál könnyebben lehet a maradandó következményeket megelőzni. Még egyszer hangsúlyozom, hogy azzal nincs semmi baj, ha például a 13 éves gyermekünknek azt mondjuk, hogy „jó jegyet akarsz matekból? Akkor tudod, hogy a tanár azt várja el, hogy menj el az órák után a szakkozra. És ne foglalkozz vele, hogy van-e értelme vagy nincs. Menj el.” Ezzel biztatjuk egy tőle idegen viselkedési forma megvalósítására, de pontosan tudni fogja, hogy miért teszi, tehát nem fogja elhinni, hogy ez az ő személyiségjegye. Amint elérte a célját, megkapta a jó jegyet, eldobja ezt a viselkedést. Nyert vele, önzonos maradt, csak rövid távon szerepet játszott.

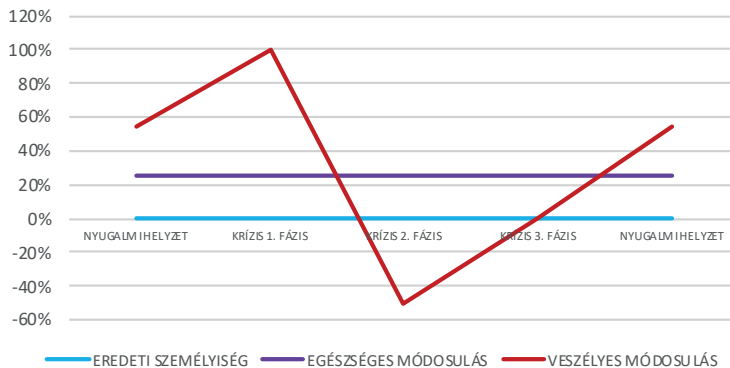
2.6. A RÖVIDTÁVÚ VISELKEDÉS

Bár van még egy igen fontos személyiségállapot, amiről mindenképp szót kell ejteni, szakmailag sorrendben előbb a viselkedésről kell beszélnünk a jelen személyiségünk után. Már többször említettem a viselkedés és a személyiségmódosulás közötti különbséget, és definiáltuk, hogy amíg a személyiségmódosulás állandó és komoly lenyomatot hagyhat hosszú távra a személyiségünkben, a viselkedés ezzel ellentétben rövid távú dolog. A viselkedés reakció egy adott eseményre vagy egy konkrét cél

eléréséhez felvett álarc. A viselkedés – ha az nem alakult még át személyiségmódosulássá – akkor könnyen beazonosítható, hiszen a gyermek is pontosan tudja, hogy miért döntött úgy, hogy ezt kell mutatnia. „Azt mondta anyura, hogy lúzer, mert csak takarítónő, ezért ütöttem meg!” Egyértelmű viselkedés egy gyermektől, aki védeni akarta édesanyját. A viselkedés a leglátványosabb, de szakmailag a legkönnyebben megoldható probléma. Ezen általában meg is lepődnek a szülők, és a nem túlságosan képzett nevelők is csodálkoznak a tényen. Hiszen maga a viselkedés az, amit mindenki észrevesz, és úgy gondoljuk, hogy adott körülmények között a gyermek pontosan olyan, amilyennek látjuk. Nyilván kellő figyelemmel kell lennie a szakembereknek a viselkedési problémákra, de leginkább azért, hogy megállapítsák, ez valóban csak egy viselkedés, vagy pedig személyiségmódosulás. Ha az említett, édesanyját védő gyermek számára nem oldódik meg a helyzet akkor, amikor egyértelműen meg tudja fogalmazni azt, hogy miért verekedett, akkor évek múltán már csak egy folyamatosan a kötekedést, a verekedés lehetőségét provokáló gyermeket kapunk, akit ha megkérdezzünk miért tette, már ő maga sem fogja tudni. Lehet, hogy épp az aktuális szituációra még emlékszük is – „nekem jött a folyosón...véletlenül” – de azt, hogy miért kellett erre erősen reagálnia, arra már nem. Ezért veszélyes a viselkedés témára nem odafigyelni, ezt a két kategóriát – viselkedés és személyiségmódosulás – nem kellő mértékben elkülöníteni egymástól, mert minél később észleljük a maradandóvá válást, annál nehezebb a dolgunk. Hiszen a gyermek ekkorra már úgy gondolja, hogy mindenki bele akar kötni, és ő alapvetően egy haragos ember. Pedig az egész ott kezdődött, hogy édesanyját lenézték, ez gondot okoz neki, saját magát definiálni is nehezebb, és nincs meg a módszertan arra, hogy jöjjön ki ebből a spirálból. A védelem előbb-utóbb átalakul haraggá az édesanyjával szemben is, hiszen évek múltán ő az oka mindennek. A viselkedés korosztályok szerinti alakulását a 3. ábra mutatja. Látható, hogy amíg a személyiség egyenletes fejlődési pályát ír le, a viselkedés változása sokkal dinamikusabb. Az amplitúdók nagysága az, amit a korosztály komolyan befolyásol. Azt tökéletesen látni, hogy viselkedésünkben az eredeti személyiségünkötől eltérő formákat igen könnyen tudjuk megvalósítani, és az is egyértelmű, hogy sokszor rövid időn belül, egymástól teljesen különböző karaktereket vagyunk képesek produkálni rövid távon, ha a helyzet úgy kívánja. A viselkedés érvényesülésünk záloga, és nincs ezzel a dinamikával semmi gond. Az persze korántsem igaz,

4. ábra: A személyiség tipikus változása (forrás: RISE 228 000 fő elemzése 2004-2020)

5. ábra: A személyiség tipikus változása krízishelyzetben (forrás: RISE 228 000 fő elemzése 2004-2020)

hogy jól gondoljuk mindig azt, hogy viselkedésünk megváltoztatásával fogjuk tudni elérni célunkat. Sokszor az eredeti személyiségünkötől eltérő viselkedés éppen elüt bennünket a sikertől, amit saját személyiségünkkel könnyen elérhettünk volna. Erre szokták azt mondani, hogy nem minden döntés tökéletes. A viselkedés a krízishelyzetben passzív. Sokak számára ez okozza az igazi meglepetést. A döntéshozatalban egyáltalán nem veszi ki a részét, ha fontos döntésről van szó. Vagyis bármilyen szerepet is játszunk, arra számíthatunk, hogy egy krízishelyzetben „odafagyunk a színpadra”, mert az eredeti személyiség kerül előtérbe. Ez persze nem azt jelenti, hogy egyáltalán nem veszünk fel semmilyen viselkedési formát. Azt jelenti, hogy pontosan úgy fogunk viselkedni, ahogy azt eredeti személyiségünk személyiségjegyei diktálják. Minél nagyobb az álarc rajtunk, annál nagyobb változásra számíthatunk a viselkedésben, ha komoly tét közeleg.

2.7. AZ IDOLIKUS SZEMÉLYISÉG

A személyiségünk harmadik állapota, amit a RISE segítségével mérünk. Ennek a faktornak a beazonosítása egyrészt az egyik leginkább egyedibb része a rendszernek, másrészt egy olyan elemről van szó, amely gyermekkorunkban alakul ki és végigkísér egész életünk során. Ami rendben is van, ha tudunk róla, hogy ott van a háttérben, és folyamatosan alakítja motivációnkat, illetve ami ennél még fontosabb: az önbecsülésünket. Az idolikus személyiség a RISE alapelméletében a gyermek 8-12 éves kora között alakul ki. Ez persze nem köbe vésett terminus, de számtani átlagban ez az időszak megállja a helyét eddigi méréseink alapján. De természetesen volt már olyan, amikor ennél egy évvel később, és olyan gyermek is, akinél két évvel előbb tudtuk azonosítani az első idolikus személyiség lenyomatokat. Az idolkép bemérése egyszerű a gyermekeknél, meglepetést inkább felnőtt korban okoz. Az egész kutatásunk a felnőtt menedzserek önértékelési, önbecsülési problémáiból in-

dult. Nagyon sokszor találkoztunk – papíron, abszolút számok és tények alapján – tökéletesen sikeres menedzserekkel, akik nem voltak elégedettek saját magukkal. Nem az egészséges továbbfejlődésről beszélek, hanem egy veszélyes, belső indítatásról, mely folyamatos leértékelést okozott saját eredményeikkel szemben. Nagyon nehéz már negyvenéves korban beazonosítani ennek okait, viszont az állandó elégedetlenség folyamatos személyiségmódosulást, és ezzel párhuzamosan egyre komolyabb sikertelenséget és stresszt okozott a menedzser számára. Az idolikus személyiség faktor kifejlesztése volt talán a legnagyobb kihívás a RISE életében, melyben több szakemberünk is elbukott, mert a kérdéssor, az abból kinyerhető eredmények és következtetések nem jelentettek valódi megoldást a problémára. Azt ugyanis nem gondoltuk volna, hogy egy menedzser teszt új részéhez gyermekpszichológiai támogatásra lesz szükségünk. Az idolkép egy felnőttél már minden esetben adott. Gyermekkorban kialakul és „megtapad” az agyban, egyfajta követendő, és egyetlenként elfogadható személyiségmintát produkálva a tulajdonosa számára. Vagyis az üzenete az, hogy csak akkor lehet az adott személy sikeres és boldog, ha az idolikus személyiséget követi. Ezzel nincs is gond, ha az idolikus személyiség közel áll az eredeti személyiségünkhöz, és csak azokat az extra személyiségjegyeket tartalmazza pluszban, amivel valóban, komoly stressz nélkül, kismértékű személyiségmódosulással tudunk még sikeresebbek lenni. De vannak ettől eltérő jelenségek is. Az idolikus személyiség ugyanis többféle folyamat következményeként jöhet létre. Sokan már korai életük során, tehát 8-12 éves korukban úgy gondolják, hogy saját személyiségükkel lehetnek leginkább sikeresek. Elfogadják, szeretik saját énjüket, így idolképük szinte, vagy teljes mértékben megegyezik eredeti személyiségükkel. Félreértés ne essék, nem önimádatról van szó. Valószínűleg az ilyen gyermek otthoni körülményei kiválóak, a szülők elfogadják személyiségét, és nincs ráerőszakolva szerepjáték. Vagyis a gyermek hozzászokik, hogy önazonosan, eredeti személyiségével éli az életét. Persze vannak előnyei, hátrányai, de a végén jól érzi magát. A másik út az idolikus személyiség kialakulásához, amikor úgy döntünk, hogy a körülöttünk lévő példaképekből építünk fel egy követendő mintát számunkra. Ez a példakép vagy példaképek – lehet egy ember, de több ember egyszerre – szorosan kapcsolódnak az életünkhöz ebben a korszakunkban. Szülők, meghatározó pedagógus, egy edző, egy idősebb testvér vagy egy közeli rokon esetleg, akivel a család nagyon szoros kapcsolatot ápol. Ezek voltak beazonosíthatók az eddigi

mérések és az utána következő beszélgetések alkalmával. Tehát nem keverendő a tinédzser korra jellemző „utánzással”, amikor egy-egy híres celebet próbálnak másolni a gyermekek. Rajonganak értük, majd elfelejtik őket. Az idolikus személyiség nagyon tartós faktor az ember életében. Tehát a másik út, amikor a körülöttünk lévő, általunk nagyon elismert emberek személyiségjegyeit próbáljuk beépíteni saját személyiségünkbe. Úgy döntünk, hogy akkor tudunk sikeresek és boldogok lenni, ha annak a személynek az adott tulajdonságával rendelkezünk. A harmadik út a tagadás útja. Olyan, számkra elrettentő példát látunk gyermekkorunkban, amiről egyértelmű döntést hozunk, hogy soha nem fogjuk követni. Ez az idolkép ugyanúgy megtapad bennünk. Létezik egy negyedik útvonal is, amely kimondottan az elemző típusú személyeknél azonosítható be. A mély elemző személyiségjeggyel megáldott emberek már gyermekkorban figyelik és értékelik a környezetüket, elsősorban a körülöttük lévő felnőtteket. Összeválogatják maguknak – több emberből is – azokat a tulajdonságokat, amikről úgy gondolják, hogy a saját hasznukra tudnak fordítani. Vagyis egy komplex gyűjteményt mutat idolikus személyiségük. Bármelyik útvonal mentén is épül fel az idolikus személyiség, a lényeg mindig az, hogy milyen mértékben tér el az eredeti személyiségünktől. Az eltérés túlzott mértéke okozhatja az önbecsülés hiányát felnőtt korban. Konkrét példával szemlélítve, adott egy nagyon kreatív, dinamikus, motiváló menedzser, aki igen komoly eredményeket felmutató start-upot volt képes nemzetközi piacon is kiemelkedővé tenni. Elégedetlensége egyértelmű volt, ami már magánéletére is rányomta a bélyegét. Mindenki elintézte annyival a jelenséget, hogy ez általános, hiszen a semmiből kinőtt start-up karrier általában ezt hozza magával. De emberünk igen realista, igen zaklatott gyermekkorral a háta mögött, aki alig várta, hogy egyszer valódi anyagi biztonságra leljen. Nem temette maga alá a pénz, amit megkeresett. Nem az általános „mit kezdjek a hirtelen jött sikerrel” volt a gond. Hosszas beszélgetések során mesélte gyermekkoráról, hogy édesapja is „feltaláló” volt, úgy a maga módján, amolyan ezeremester. Nagyon kreatív ember volt, nagyon jó hangulatú, a társaság középpontja, szerették őt az emberek. Viszont sajnos kaotikus is volt, nem élt rendszerben, a pénz mindig kifolyt a keze közül, így a család sokszor enni nem tudott. Menedzserünk el is határozta, hogy ez a példa irtandó a jövőjéből. Az édesapa INDIVIDUAL személyiség volt, viselkedése, azok következményei a pszichológiai kör ellentétes pontjára, az EXPERT irányba motiválta fia idolikus

személyiségét. A probléma csak az volt, hogy a menedzser eredeti személyisége is INDIVIDUAL volt, így édesapja elutasításával saját magát utasította el, mindezt már 8 éves korában. Ezzel az idolképpel keresett feleséget magának, így nevelte gyermekeit, teljes szerepjátékban élve az életét. Sikeres lett, valóban nagy dolgot hozott létre, de utálta az életét. Hogy mit lehet kezdeni egy ilyen helyzettel menedzserek esetében az nem a gyermeknevelés témája, de az mindenképp, hogyan lehet időben észrevenni az ilyen idolikus személyiség kialakulását. Mint ahogy az is, hogyan kell elmagyarázni egy ilyen gyermeknek még idejekorán, hogy csak azért, mert valaki dinamikus és kreatív, nem kell, hogy elszórja kártyán a pénzt, mert az már nem a személyiség, hanem édesapja viselkedése, amit ő maga választott. És azzal, hogy elutasítunk minden új dolgot, hogy erőszakosan törekszünk minden forint beosztására, azzal nem leszünk boldogok. Mint ahogy azzal sem, ha olyan feleséget választunk, aki ebben segít nekünk, de ha utazni szeretnénk, változatos, kalandos életet szeretnénk, ellen fog állni, mert nem olyan karakter, nem is arra kerestük. Viszont mi a nap végén majd úgy akarunk élni.

Az idolikus személyiség nem változik alapvetően. Nagy eseményeknek kell történniük ahhoz, hogy felnőtt korban alakuljon, de mértünk már ilyen változást. Ennek hátterében egy nagyon karakteres társ állt, vagy egy olyan rendkívül karakteres idol, akivel már felnőtt korunkban találkozunk, olyan élethelyzetben, amikor az önbecsülésünk nem áll a helyzet magaslatán. Ezért is javasoljuk az idolikus személyiség definiálását és korrigálását gyermekkorban, mert akkor nem egy esetleges csodára bízunk gyermekünk hosszan tartó boldogságát.

3. RISE SZEMÉLYISÉGTÍPUSOK A GYERMEKEKNÉL

Elérkeztünk ahhoz a részhez, amikor már a különböző személyiségkategóriákról kell írni, vagyis a RISE személyiségtípusokról. Egy adott személyben ezek a személyiségtípusok kristálytisztán, csak önmagukban szinte egyáltalán nem jelennek meg, a személy személyisége mindig e négy fő személyiségtípus valamely arányú egyvelege. Persze az is igaz, hogy az elsődleges személyiségtípusunk nagyon jól determinálja a személyiségünk egészét, tehát a leírt személyiségjegyek és azok következményei azért érvényesek az adott személyiségtípust jelentős mértékben magában hordozó személyre. Gyermek személyiségéről írunk, de nem árulok el nagy titkot azzal, hogy előbb-utóbb minden gyermek felnőtt és élete jelentős részét felnőttként tölti majd. Vagyis ahhoz, hogy megértsük, mit kell gyermekkorban tenni gyermeknevelés terén, látnunk kell, hogy mivé nővi ki magát egy-egy személyiségtípus-palánta. Természetesen az általános személyiségbemutatót követően ismertetem azt is, hogy az adott típusra mi jellemző gyermekként. Így a szülők könnyen be tudják azonosítani saját gyermeküket, legalábbis annak éppen aktuális „jelen személyiségét”. De ha mélyebb megfigyelésnek vetik alá gyermeküket, tökéletesen kirajzolódik a gyermek „eredeti személyisége is”.

3.1. A RULER

3.1.1. A RULER SZEMÉLYISÉGTÍPUS ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

Ha a RULER elnevezés magyar megfelelőjét akarom megtalálni, akkor az „uralkodó” kifejezés mellett kell voksoljak. A hagyományos Marston elméletekben, és az azt behunyt szemmel követő rendszereknél a „domináns” jelzőt alkalmazzák, ami a véleményem és tapasztalatom szerint nagyon félreviszi

az emberek gondolkodását. Mintha azt sugallanánk, hogy dominanciája kizárólag ennek a típusnak lehet. Holott ez távolról sem igaz! A dominancia megjelenésének különböző formái vannak, és ezek közül csak az egyik a RULER esetében észlelhető változat. Viszont a RULER uralkodni, irányítani akar! És ezt a típust ez jellemzi, ez élteti leginkább élete során. Nem az egyetlen motivációja, de mindenképp a legfontosabb eleme személyiségének! Tisztázzuk azt is rögtön a személyiségtípusok elemzésének legelején, hogy nagyon ritka esetben létezik – bár előfordul, főként a sport területén –, hogy egy adott személy kristály tisztán hordozza egy személyiségtípus tulajdonságait magán, és a többi személyiségtípus fontos jegyeiből nem tartalmaz személyisége. Vagyis a személyiségtípusok bemutatásánál, a leírtak olvasásánál tartsuk szem előtt, hogy abból indulunk ki, hogy az adott személyiségtípus egyetlenként jelenik meg az elemzett személy karakterkészletében! A RULER határozott, domináns, akaratos, sokszor agresszív fellépéssel bíró ember, akinek a legfontosabb motivációi közül kiemelkedik a mások feletti uralkodás, mások irányítása, az ezzel járó státusz elérése, megmutatása a kívüllág felé. Fontos számára, hogy az adott környezet elismert, nagyra tartott tagja legyen, és az emberek felnézzenek rá, vezetőnek tartsák, még ha funkcionálisan nem is az. Jellemző rájuk, hogy pozíciójukat, státuszukat megmutatják a kívüllág felé. Ennek fényében a márkás ruhák, a drága autók, a prémium jellegű, státusszal bíró tárgyi eszközök birtoklása fontos szerepet játszik életükben. A RULER környezete „drága” és „pénz szagú”. Fontos, hogy az őt körülvevő emberek lássák, hogy van pénze. Ebben a bemutatóban szeretnek túlozni, és túlpromotálják magukat. Szeretnek túlnyújtózkodni azon a bizonyos takarón, és ezért néha nagy árat fizetnek. Sokszor kerülnek olyan helyzetbe, amikor a kialakított kép egyszerűen „összeomlik”. De nem esnek pánikba, mert eléggé proaktív személyiségtípusról beszélünk, és képes újra építkezni. Szüksége is van erre a képességére, hiszen az emberi kapcsolatok terén is periodikusan vannak jó és rossz időszakai. Gyorsan alakítanak ki új kapcsolatokat, de azokat nem ápolják, nem feltétlenül tisztelik. Így az emberek elállnak mellőlük egy idő után. Ami azért is okoz problémát, mert a RULER-t szívesen követi a többi személyiségtípus, így a csalódás nagy, amikor felszínre kerül az igazi, az empátiát legtöbb esetben nélkülöző személyiség. Ez az attitűd rányomja a bélyegét az üzleti karrierjükre és a magánéletükre egyaránt. Pillanatok alatt teremtenek jövedelmező üzletet, építenek fel jónak tűnő társkapcsolatot, de aztán annak megtar-

tásában már elbuknak. Nagyon fontos számukra a pénz, és kimondottan jó érzékkel rendelkeznek a befektetések terén. Ők tudnak áldozni a jelenben azért, hogy a jövőben nagyobb profithoz jussanak.

Nagyon sokáig tévhit övezte ezt a személyiségtípust. Úgy tartották a szakemberek, hogy csak RULER karakterrel lehet valaki jó vezető. Így a vezetőképzések, vezető kiválasztások elsősorú mérőeszköze lett. Ezzel persze arra kényszerítették a különböző személyiségtípusokba tartozó vezetőket, hogy szerepet játszanak. Az üzleti életben az egyik legjellemzőbb módosulás a RULER irányba történő elmozdulás, és általában a pszichológiai kör ellentétes pólusán lévő SUPPORTER típus veszi fel ezt az álarcot magára egy jobb fizetés elérése reményében. Ma már árnyaltabb a kép, és tökéletesen látják a jó szakemberek, hogy ez a típus is – ugyanúgy, mint az összes többi – csak bizonyos esetekben jó megoldás a vezetői pozícióra, és vannak olyan helyzetek, amikor teljesen alkalmatlannak minősülnek. De ezen nem is szabad meglepődni. Minden személyiségtípusnak megvannak az előnyei, hátrányai, ezáltal azok a helyzetek is, amikor alkalmazható, és azok is, amikor kerülendő az alkalmazásuk. Az elmúlt évtizedekben a RULER típus megítélése változott talán a legnagyobb mértékben. Ráadásul ez a változás folyamatosan be van kódolva az életükbe. Hiszen ahol proaktivitásra van szükség, ott elengedhetetlenek. Azonnal tudnak döntést hozni, így mindig van eleje és vége a folyamatoknak. Az már egy másik kérdés, hogy döntéseik a legtöbb esetben felületesek, nem átgondoltak kellőképpen, és ennek köszönhetően a kivitelezéssel akadhatnak gondok. De az biztos, hogy még mindig igaz a mondás, hogy „jobb egy rossz döntés ma, mint ha egyáltalán nem tudunk dönteni és topogunk egyhelyben”. Nyilván mindez bizonyos szituációkra igaz, de van valóságtartalma. A RULER tud lenézni, öntelt és önző is lenni. Ez bele van kódolva személyiségébe. Akik a „szintje alatt” vannak, azokra gyakran gondol „kevesebbként”. Szereti pozíció és anyagi háttér alapján értékelni az embereket. Ebből fakadóan emberi kapcsolatai kiválasztásában is jelentős szerepet játszik, hogy az adott ember milyen környezetből érkezik. Ritkán találni olyan barátot az esetükben, akire nem lehetnek büszkék. A megítélésük is ezen tulajdonságok fényében változik. A legutóbbi, világméretű gazdasági válság után, a 2008-at követő években kiemelt szerephez jutottak, hiszen rizikóvállalásuk magas szintű, új stratégiát tudnak alkotni, nem félnek a változástól és könnyen átlátják a legbonyolultabb helyzeteket is sőt, kiutat is

találnak abból. Épp ezért bármennyire is nem szimpatikus a fellépésük, a cégek kénytelenek voltak ezt a személyiségtípust alkalmazni a válság után. Aztán ahogy kezdett a gazdaság megnyugodni, előtérbe kerültek az emberi tényezők, és a RULER már nem volt olyan kívánatos az üzleti életben. Ettől függetlenül mindig megvan és meg lesz a helyük bármely gazdaságban. Számukra kritikusan fontos, hogy milyen társadalomban élnek, milyen a társadalom alap személyiségtípus iránya. Nyilván egy SUPPORTER társadalomban nem tudnak úgy érvényesülni, mint ott, ahol jelentősebb a RULER irány.

3.1.2. A RULER FELNÓTT MAGÁNÉLETE

A RULER magánélete mondjuk úgy, hányatott. Egyszer fent, egyszer lent, ha csak nem ismeri teljes mértékben önmagát – sajnos az önkritikájuk nem túl erős –, akkor nagyon nagy meglepetések érhetik. A magánélet számukra a menedék, ahol teljes kiszolgáltatást várnak el társuktól. Az igazán jó kapcsolat a RULER számára egy teljes támogatást nyújtó partner megléte, aki persze úgy viselkedik, öltözködik és jelenik meg mindenhol, mint egy igazi RULER. Tisztában vannak azzal, hogy számukra egy hosszú távú kapcsolatot kiépíteni a legnagyobb kihívás az életükben, éppen ezért nagyon fiatalon elkezdnek ezen dolgozni. Nem ritka eset, hogy már középiskolás vagy későbbi iskolás évek során kialakítják az életre szóló kapcsolatukat. Ez szükséges számukra ahhoz, hogy utána a karrierjükre és magukra tudjanak kellő mértékben koncentrálni. Ha megfelelő társat találnak, akkor ezt meg is kapják, és bár a RULER még csak véletlenül sem mondható lojális típusnak, örökre le tudja kötni magát társa mellett, és vigyáz rá, mint a két szemére. Legalábbis ez a terv. Azonban igen sok esetben az uralkodást túlzásba viszi, és támogató társa bár sokáig tűri, a végén a RULER számára sokkoló szakításra kerül a sor. Sokkoló, hiszen a csendes, még önmagát is feláldozó társ nem reklamál, nem szól, hanem egyszerűen csak tetőzik, és olyankor már visszafordíthatatlan a folyamat sajnos. Ezzel a

situációval a RULER nem is tud mit kezdeni, hiszen az egész élete erre van építve. Az okosabbak persze jól egyensúlyoznak a társ kapcsolatbéli kötelesség és az önző, egyéni érdek között, és hosszú távú, stabil kapcsolatot tudnak építeni. Számukra nagyon fontos, hogy a családnak a „kirakatban” is helyt kell állni! Sőt, ott kell csak igazán bizonyítani! Nagy gondolkodás és tanakodás előzi meg a gyermekvállalást egy RULER férfi részéről, hiszen a gyermeknek „sztárnak” kell lennie. Ki kell emelkednie a tömegeből, eredményeket kell felmutatnia, hogy apja büszkélkedhessen vele. Ha a gyermek nincs olyan képességekkel megáldva, hogy apa büszkeségét kivívja, akkor nem vár rá felhőtlen gyermekkor. Tudom, hogy szörnyű ezt olvasni, leírni sem egyszerű, de ha a RULER apuka szembesül ezzel, az esetek többségében a szeretet felülírja a leírtakat. És ha már csak egy RULER apuka is elolvassa e sorokat, és ez alapján változtat a mondjuk SUPPORTER gyermekével szembeni viselkedésén, akkor már megérte erre kitérni. A családi kapcsolatokban a RULER nagyon szélsőséges tud lenni. Számára az ő közvetlen kis családja a legfontosabb, és érdeklődését rohamosan veszíti el a biológiai családja irányában, hacsak nincs olyan családtag, akire minden szempontból felnéz. Éppen ezért a RULER által vezetett család nem akar mindenáron jó kapcsolatot ápolni a tágabban értelmezett család minden tagjával. Nem akarja az idejét vesztegetni feleslegesen, a társadalom által diktált formaságokra. Eléggé szókimondó, megbántani sem fél környezetét, de tegyük hozzá, hogy ezt leginkább saját, kis családja védelmében teszi. Ugyanis ő saját családját menedzseli, pénzt keres számukra, és egyre magasabb életszínvonalat akar megteremteni. Családtagjait minden körülmények között megvédi, kiáll értük, még ha ezzel veszíthet is a későbbiekben.

3.1.3. A RULER GYERMEK ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

Már korai gyermekkorban felismerhető a RULER típus akaratos, makacs, domináns természete. Ők azok, akik első perctől kezdve érvényesíteni akarják érdekeiket, és ehhez tökéletes terepet találnak a szülőknél, tanároknál, ismerősöknél. A RULER gyermek követelőző, sokszor önző, és ezt a közösségekben nem nézik jó szemmel. Számára nagy kihívás beilleszkedni bármilyen emberekből alkotta csoportba. Uralni, irányítani akarja a társait, a helyzetet, és nyilván gyermekként ezt nehéz megtenni. Egy igazi RULER számára nagy feladat megérteni az emberi érzelmeket. Vigyázat, még csak véletlenül sem arra utalok, hogy egy ilyen típusú gyermek antiszociális lenne. Viszont saját magára fókuszál, a saját céljai és vágyai a legfontosabbak. Nagyon önállóak minden tekintetben, amit a szülők általában teljesen másként élnek meg velük kapcsolatban. A RULER gyermek ugyanis körömszakadtáig ragaszkodik ahhoz a környezethez, ahol valódi hatalmat tud gyakorolni. Ez pedig általában az édesanya vagy a tágabban értelmezett család. Tehát elképzelhető és nem ritka, hogy egy RULER gyerek nem akar elszakadni édesanyjától, de ez abszolút nem jelenti azt, hogy önállóan lenne. Nem akar olyan környezetbe kerülni, ahol meg kell küzdenie újra az érdekeiért. Merthogy egy RULER gyermek lusta általában. Ha egy számára fontos dologról van szó, akkor hegyeket tud megmozgatni, és rettenetesen proaktív természet. Azonban ezt a proaktivitását rövid távon éli ki, és mivel általában nem kitartó, ezért proaktivitását is feladja rövid időn belül. Huhh, most aztán jól körbeírtuk a kis „hajcsárt”nem? Ki szeretne egy ilyen gyermeket? De persze a RULER igen éleselméjű, gyorsan tanul, önálló gondolatai vannak, sokszor felnőtteket is motiváló fellépése van. Egy társaságnak, közösségnek általában vezéralakjai. Bár egészen kisgyermekkorban próbálnak ragaszkodni a már uralt terület megtartásához, később mégiscsak ők azok akik számára egy új környezet az új lehetőségeket is jelenti majd egyben. Szeretik és keresik is a kihívást. Győztes típusok. Imádnak és tudnak is nyerni. Az esetleges győzelemért bármit megtesznek. Persze a fordítottja is igaz minden-

nek: nem tudnak veszíteni, számukra ha elbuknak, az felér egy tragédiával, és sokáig nem is tudják kezelni az érzést. Nem félnek a konfrontációtól. Korán sikeresek tudnak lenni. Mind tanulásban, mind sportban nagyon gyorsan eljutnak kiemelkedő szintre, és hát ők az apák kedvencei sokáig, hiszen általában az apák az igazi „beleváló gyerekeket” szeretik. Persze ez is általánosítás, de azért sokszor megállja a helyét. Bár egy igen erőteljes karaktert írtunk le eddig, azt mégsem kell külön magyarázni, hogy a személyiség típusok nemtől függetlenek, vagyis ugyanezeket a jellemzőket a lányok esetében ugyanúgy felfedezhetjük, mint a fiúknál. Még azt sem lehet mondani, hogy teljesen más módszerekkel adják elő RULER személyiségüket, mert az is nemtől független. Ők jellemzően azok a gyerekek, akik úgy „ott vannak” a szülők életében. Velük mindig történik valami. Az sem ritka eset, ha a történések kimerítik, kikészítik a szülőket. Egy ilyen típusú kisember komoly kihívások elé tudja állítani szüleit, nevelőit, társait. Most persze mondhatnánk, hogy nevelés kérdése, hogy mennyire okoz átlagtól eltérő problémákat, de önmagában a nevelés nem oldja meg a RULER típussal kapcsolatos kihívásokat. Arra törekednünk kell, hogy a személyiségjegyek extrémítása kisebb mértékű legyen, illetve hogy az ilyen típusú gyermek is tartsa be a határokat. Ez nem is lehet kérdés. Csak arra hívom fel a figyelmet, hogy a hagyományos értelemben vett „jónevelés” leginkább ezeknél a gyermekeknél okoz nehézséget a szülő számára. Tulajdonképpen a legnagyobb feladata itt van a szülőknél, mert ha a RULER dominancia és akarat nincsen féken tartva gyermekkortól kezdve, akkor komoly problémák lehetnek a későbbiekben.

3.1.4. A RULER GYERMEK NEVELÉSE

A RULER gyermekek esetében kapott közösségi reakciókat komolyan befolyásolja, hogy a szülőknél milyen lehetőségük van a megfelelő közösséget kiválasztani gyermekük számára. Az általánosan kijelenthető, hogy ha egy ilyen típusú gyermek bekerül az általános oktatási rendszerbe, akkor ott háborúk zajlanak majd. Az oktatási rendszerek – bár egyre inkább törekednek az egyén elfogadására – még

mindig nagyon távol állnak a RULER jellegtől. Sőt, a legtávolabb pontosan attól állnak. A RULER gyermeket általában neveletlennek, kezelhetetlennek nyilvánítja egy átlagos nevelő, mert egy dolog nem fordulhat elő: a RULER gyermeket az átlagos gyerekekhez igazítani. Illetve lehet, csak az nagyon komoly személyiségmódosulás árán tud megvalósulni, aminek fájdalmas következményei lesznek a gyermek felnőttkorára nézve. A közösség érdekét az egyén érdeke felé helyező társadalmak esetében egy RULER gyermek teljes mértékű személyiségmódosulást – személyiségtorzulást – kell adaptáljon a túléléshez, és ezt a jelentős módosulási mértéket tökéletesen ki is lehet mutatni náluk. Általában a korai felnőtt korba is így érkeznek, és ezáltal az érvényesülésükhöz szükséges, a sikeres és boldog életüket támogató személyiségjegyeik teljes eltiprásra kerülnek. Ezt az oktatási rendszer, sokszor a sportközösségek, és ezek nyomására maga a család is komolyan és véglegesen végrehajtja, ha nem figyelünk külön arra, hogy ez ne történhessen meg. Egyszerű tehát a dolgunk szülőként: nem engedhetjük azt, hogy a felnőtt korra komoly vezetővé váló, irányító szerepet betöltő, sikeres, győzelemorientált gyermekünk alap személyiségjegyei eltűnjenek gyermekkorban. Vagyis a feladatunk ezek minden körülmények közötti megőrzése, a társadalommal történő elfogadtatása. Szükségünk lesz alkura is, és gyermekünknek is szükséges lesz kompromisszumokat kötni élete során, de ennek tudatosan kell történnie, nem csaphat át személyiségmódosulásba. A RULER gyermek nevelésével kapcsolatban az első és legfontosabb, hogy szülőként ki kell vívnunk a gyermek tiszteletét. Féltre ne értsük. Csak azért, mert mi vagyunk a szülők, a RULER gyermekünk nem fog tisztelni. Ő az eredményekre, a teljesítményre reagál elismeréssel. Tudomásul kell vennünk, hogy számára a szülők által elért siker, annak tudatos kommunikálása a gyermek felé elengedhetetlen eszköz a neveléshez. Ők ismerik a pénz nyelvét. És a tisztelet alapfeltétele, hogy a szülők biztosítják számára a pénzt. Ne lepődjünk meg azon sem, ha a javakból sosem elég. Egy RULER mindig többet akar. A RULER gyermeknek el kell magyarázni már egészen kis korban, hogy mi apa és anya feladata, hogyan hat ez a családra, az ő jólétére. Ha apa például nem ér rá elmenni megnézni egy nagyon fontos mérkőzést, mert dolgoznia kell, a RULER gyermek számára el lehet magyarázni, hogy mindez azért történik, mert apának most pénzt kell keresnie, hogy abból a gyermek jó életet tudjon élni. Tudom, furán hangzik az ilyen típusú kommunikáció egy gyermek felé, de konkrét tények és tapasztalatok bizonyítják,

hogy már általános iskolás kortól kezdve fogékonyak ezekre az információkra. A pénz számukra fontos, abban fejlődni akarnak. Számukra a zsebpénz, főként ha az elvárásokhoz, eredményekhez van kötve, tökéletes motivációt jelent. Ráadásul ezzel már igen korán fejlesztjük a pénzügyi érzékét, ami egy RULER gyermek esetében elengedhetetlen. A RULER gyermek nagyon gyorsan lelkesedik egy új dologért, főként ha az „menő” a társak körében. Aztán amilyen gyorsan próbálja átnyomni akaratát a szülőkön, a megszerzett dolgokat olyan könnyen el is felejt, és igen gyorsan továbblép. Egy valami biztos, a státusz, a többiek előtt mutatott imázs már igen fiatalon tetten érhető bennük. Szeretnek „cool arcok” lenni, a menő fiúk/lányok, akiket mindenki irigyel a közösségben elfoglalt előkelő szerepükért.

A RULER gyermeknél alapvetés, hogy energiáit le kell kötnünk szülőként. Meg kell találni azt a hobbit, ami karban tartja folyamatosan meglévő dominanciáját. A legjobb megoldás a mozgással járó hobbik erőltetése, elsőként a sportot ajánlatos támogatni. A gyermekben kezdetektől fogva ott tombol a győzni akarás, vagyis adjunk teret neki. Azt viszont ne tekintsük tragédiának, ha egy adott sportot gyorsan abbahagy. A RULER gyermek keresi a sikert, ott fog megmaradni, ahol győzni tud, valamely körülmények között a legjobb tud lenni. Ebben támogatnunk kell. Ha egy hobbit abba akar hagyni, legyünk biztosak benne, hogy nem csak azért teszi, mert a szokásos „nem vagyok kitartó” énje jelentkezik, és épp egy kellemetlen falba ütközött. Ha viszont valóban arról van szó, hogy a hobbi, a sport kudarcélményeket okoz számára, akkor legyünk a segítségére abban, hogy otthagyja a számára mérgező környezetet.

3.1.5. A RULER GYERMEK ÉS AZ ISKOLA

A RULER gyermek nem szeret tanulni. Általában igen éles eszű és gyorsan tanul, viszont felületesen. Korai gyermekkorban könnyen emelkednek ki a közösségből, hiszen pillanatok alatt sajátítanak el új ismereteket. Viszont a tanulás állandó rutinszerű jellegét nem tudják elviselni. Ilyenkor jön az, hogy elkezdnek azon gondolkodni, mivel lehet érdekesebbé tenni a napokat. Nem riadnak vissza a szabályok megszegésétől. Nem áll messze tőlük, hogy keressék a „balhét”, hiszen a közösségben kivívott pozíciót minden körülmények között meg kell védeniük. A társaik általában követik őket, vezéreként tekintenek rájuk, és ritkán látni egy RULER gyermeket egyedül az iskolában. Javarást hasonló menő arcokkal vannak körülveve, de azért arra figyelnek, hogy náluk dominánsabb ne legyen a baráti körön belül. Két dudás egy csárdában elméletnek nem hívei. A tanárok számára igazi kihívást jelentenek. Nagyon nehéz fegyelmezni őket, mert számukra egy büntetés, vagy egy rosszabb jegy teljes mértékben megéri, ha ezzel az osztály előtt megmarad a hatalmuk. Többnyire ők az osztály szónokai, akik felveszik a harcot a tanárokkal szemben is. Ők azok akikkel általában a legtöbb gond van, és a szülők állandó panaszokkal vannak ellátva. Nagyon sok esetben az otthoni viselkedés teljesen távol áll az iskolaitól. Mint ahogy már említettem, mindennek alapja a tisztelet. Ha a RULER gyermek tudja, hogy kinél van az igazi hatalom, és azt tiszteli, akkor viselkedése más irányt vesz. Általában az iskolában a dominanciában alattuk lévő személyiségeket találják meg, és ha az éppen egy felnőtt, az sem okoz problémát. A RULER gyermek felépíti saját státuszát. Ami mindig azon alapul, hogy kicsit vagy nagyon, de többet mutat a valóságnál. Pénzesebbnek, hatalmasabbnak, jobbnak mutatja, kommunikálja családját a társak előtt. És arra kényszeríti is, hogy ez a kép ne omolhasson össze. Ha alapvetően gazdag családból származik, akkor mindez nem okoz különösebb kihívást és viselkedéstorzulást. Ha viszont egy RULER gyermek otthoni körülményei távol állnak attól a státusztól, amit ő a közösségben képvisel, sok esetben „szégyelli családját”. Azt, hogy egy RULER gyermeknek mekkora baráti köre van, ez utóbbi helyzet alapvetően határozza meg. Ha szerényebb körülmények

között él, akkor nagyon nehezen enged be bárkit is saját életébe. Próbálja osztálytársait, barátait távol tartani a valóságtól. Ha az otthoni körülmények megfelelnek annak a képnek, amit ő mutatni akar magáról, akkor büszkén dicsekszik ezzel. Tudomásul kell venni szülőként, hogy egy RULER gyermek számára az anyagi javak, melyek a státuszt definiálják, már általános iskolás kortól kezdve kiemelten fontosak. Egyébként ez nagyon jelentős motiváció is számára, mellyel komoly nevelési eredményeket is el lehet érni. És azt is tudnunk kell, hogy ha azt akarjuk, hogy RULER gyermekünk ne szégyellje azt, hogy egyszerű munkásként keressük a pénzt, akkor ezt külön meg kell tanítani számára. Nem akar ő rosszat, csak kedveltebb és menőbb akar lenni a társak előtt. Tehát ha apa mondjuk egy csoportvezető a munkahelyén, akkor a RULER gyermek minimum osztályvezetőként, de lehet, hogy még magasabb pozícióban lévő alkalmazottként fogja „eladni” őt a társak előtt, és kínosan fog ügyelni arra, hogy a kis föllentés soha ne derülhessen ki. Amennyiben a turpisság kiderül, arra komoly ellentámadással reagál. Alapvetően jellemző rájuk, hogy nem jól tűrik a kritikát. Sokszor tesznek hangzatos, óvatlan, hirtelen kijelentéseket, és nem ismerik be ha tévedtek. A lebukáskor ellentámadásba lendülnek, és hangosabbak, erősebbek, sokszor agresszívabbak akarnak lenni az ellenfélnél. Merthogy mindenki aki kérdőre vonja, kritikával látja el, az abban a pillanatban ellenséggé válik, még ha egy rajongásig szeretett családtagról is beszélünk.

A RULER gyermek egyéni érdekek mentén éli életét, és azzal társul, aki egyéni céljai elérésében valódi támogatást tud biztosítani. Nem lelketlenek ők, csak céltudatosak, és céljaik mentén képesek áldozatokat hozni, még ha az sokszor fájó, érzelmi áldozat is. Korán tisztában vannak azzal, hogy mit akarnak, de ne lepődjünk meg, hogy a nagyon tudatos célok időről-időre változnak, és az új cél irányába ugyanakkora lendülettel indul, mint egy épp most eldobott cél esetében tett pár hónappal azelőtt.

Ha RULER gyermekünk van, mindig legyünk tisztában azzal, hogy egy kis vezető cseperedik fel a kezünk alatt, vagy egy olyan élsportoló, aki a krízishelyzetben is a legjobbat tudja nyújtani. Egy olyan kis embert nevelünk, akit követnek majd az emberek, és természetesen ez domináns és határozott fellépéssel jár, amit néha nagyon nehéz szülőként megélni. De akármilyen nagy kihívás is, ne tegyük tönkre a kicsi RULER életét azzal, hogy saját magunk számára a könnyebb életet választjuk.

3.2. AZ INDIVIDUAL

3.2.1. AZ INDIVIDUAL SZEMÉLYISÉGTÍPUS ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

Ebbe a személyiségtípusba tartozó személyek kreatív, dinamikus, állandóan mozgásban lévő emberek. Rövid távon hatalmas energiákat képesek megmozgatni, és ezzel az energiával környezetüket is mozgásba tudják hozni. Optimista emberek, akik a világot a napos oldaláról szemlélik. Nem szeretik a konfliktusokat, próbálnak a jó kapcsolatokra törekedni. Könnyen építenek új emberi kapcsolatokat, nagy társaságra tudnak szert tenni igen rövid idő alatt, és ennek a társaságnak általában a középpontjává válnak. Ez a szerep nemcsak tetszik nekik, de jól is áll személyiségükhöz. A „színpad” számukra fontos, akarják mások figyelmét, így érzik jól magukat. Az INDIVIDUAL személyek nagyon kreatívak, ráadásul a kreativitást a szó valódi értelmében hozzák. Képesek vadonatúj dolgokat teremteni a semmiből. Éles eszű emberek, átlátják a legnagyobb káoszt is, és igen jó érzékük van ahhoz, hogy mindig „talpra essenek”. Kommunikációjuk kiemelkedő. Nemcsak jók benne, hanem hatásosak is. Képesek befolyásolni a környezetüket kommunikációjukon keresztül, ezáltal saját céljaik irányába tudják állítani őket. Ahol fel kell rázni egy „alvó” helyzetet, ott tökéletes megoldás az INDIVIDUAL személy. Imádják az új dolgokat, az új kihívásokat, sőt keresik is azt egész életük során.

Mint minden személyiségtípusnak, természetesen nekik is megvannak a saját kihívásaik saját magukkal szemben. A gyorsaság, az azonnali cselekvés kiszámíthatatlanná teszi őket. Nagyon nehezen tudnak döntést hozni, illetve egy döntést azonnal meghoznak, de egy pár órán belül képesek teljesen felülmúlni azt. Általában beszédesek, de nagyon rosszak, mint hallgatóság. Ezért aztán információt

nehezen gyűjtenek, így döntéseik, fellépésük felületessé válik. A felületesség az emberi kapcsolataikra is jellemző. Nagyon sok emberrel vannak körülvéve, de igen önzők tudnak lenni, így a kapcsolataik jelentős részével mélyében nem foglalkoznak. Ők tipikusan azok az emberek, akik túlzásokkal fogalmazzanak. Akik nem kedvelnek valakit, hanem imádnak. Pont a csalódást is ezzel okozzák a külvilág számára, hiszen a kommunikációjukban mindig túlzások vannak, és amikor a körülöttük lévő emberek ráébrednek arra, hogy az elhangzottakat nem kell teljesen komolyan gondolni, akkor persze rossz a százíz. Ők azok, akiknél nem furaz, hogy ötven legjobb barátjuk van, de lehet, hogy egyiknek sem emlékeznek a születésnapjára, így aztán fel sem köszöntik őket. A kapcsolataikban az alapján szelektálnak, hogy ki képes a hangulatukat pozitív irányba terelni. A negatív embereket kerülük, még ha a legfontosabb családtagról is van szó. A kreativitásuk vitathatatlan, de az is, hogy kaotikus életet élnek. A káosz általában jellemző rájuk, és azzal nyugtatják magukat, hogy ők átlátnak rajta. De persze ez nincs így! Általában mindenhez értenek egy kicsit, de igazán mély szakmai tudásra nem tesznek szert. Persze ez nem gond, mert tökéletes kommunikációjukkal egészen jól elfedik tudásbeli hiányosságait. Imádják a változatosságot, de ennek negatív oldala, hogy nem tudnak megmaradni egy helyben. Ebből kifolyólag lojalitási szintjük nagyon gyenge. Hamar megunnak egy munkahelyet, pozíciót, egy lakókörnyezetet, de még a társukat is. Nagy kihívás számukra egy kapcsolatot életben tartani, mert egy-egy új ember mindig érdekesebb a számukra a már ismert, rutinszerű lehetőségeknél. Teljesítményük, koncentrációjuk nagyban függ aktuális hangulatuktól. Amennyiben „süt a nap”, akkor minden rendben, teljesítményük a vártnál nagyobb is tud lenni, amikor viszont „sötét van”, akkor bizony sötétbe borul minden körülöttük. Véleményük, reakcióik pillanatok alatt tudnak változni, és ezzel komoly fejfájást okoznak környezetüknek. A legkevésbé stabil személyiségtípus, akire nagyon sokan úgy gondolnak, mint olyan emberre, akire nem lehet számítani, akire nem lehet építeni. Az esetek többségében, ha csak nem tudjuk tökéletesen kezelni az INDIVIDUAL típust, akkor ezek a vélemények valóságok is.

Az INDIVIDUAL személyek a válság legnagyobb vesztesei voltak az üzleti életben. A válság előtti időszak ugyanis az értékesítésről szólt, még ha a bevételek megszerzéséhez sokszor az emberek, a

vevők megvezetésén keresztül vezetett is az út. A gazdasági lufik fújásában nagyok, és pont e miatt nagyon sok szakember, vevő, átlagember teljes mértékben az ő nyakukba varrja a válság létét. Nem állnak messze az igazságtól, és ennek eredményeként az üzleti életből, a menedzservilágból szinte kitétték ezt a típust a válság utáni években. Az emberek nem túrték tovább a vég nélküli, valódi szakmai háttérrel viszont nélkülöző kommunikációt. Valódi tényeket akartak, valódi információkat, minden különösebb színezés nélkül. Persze nem volt jó döntés e típus mellőzése, hiszen új ötletek, a dinamika, a kreativitás bizony tőlük jön. Azt tudomásul kell venni, hogy nem tudnak végrehajtani dolgokat. Az ötleteiket nem tudják megvalósítani. Így ha arra a területre nem keresnek támogatást, akkor elbuknak. Ha viszont kiépítik a háttérrel, akkor hihetetlen sikerekre képesek, amit a világhírű start-upok története ékesen bizonyít! A mai üzleti életben már nagyon jól kezelik az INDIVIDUAL típust, nem értékelik túl, de tudomásul is veszik az elévülhetetlen értékeit! Egy üzletben mindenképpen szükség van rájuk, sőt motorjai a fejlődésnek. Éppen ezért vissza is kerültek a menedzser életben is a kellő helyükre, és a legsikeresebb modern cégek kétpólusú irányításában ők viszik a frontoldalt. Hiszen abban ők felülmúlhatatlanok.

3.2.2. AZ INDIVIDUAL FELNŐTT MAGÁNÉLETE

Érdekes, semmiképp nem unalmas az az élet, ami egy INDIVIDUAL személy mellett ránk vár. Hiszen ő szórakoztat, és szórakoztatni akarja magát. Mindig történik valami érdekes, a legnehezebb szituációkban is fel tudja rázni családtagjait. A társaság középpontja, de tudomásul kell venni, hogy számára a tágabb értelemben vett család is elsősorban egy szintér, vagy eszköz ahhoz, hogy ő szabadabb életet éljen. Bár ezt nagyon aranyosan és szimpatikusan adja elő. De nem jellemző rájuk az önfeláldozás. Ha neki mondanivalója van, azt mindenkinek meg kell hallgatni, de ha hozzá szeretnének beszélni, azt minden gond nélkül figyelmen kívül hagyja. És ez számára így természetes. Az

életet élvezni kell, mégpedig ma! Ez a mottója. Ebben az igyekezetében viszont nem foglalkozik az alapvető biztonsági faktorokkal sem. Imád pénzt költeni. Az esetek többségében többet is, mint azt megtehetné. Ők tipikusan tovább nyújtózkodnak, mint ahogy a takarójuk ér. Bár általában takarójuk sincsen, hogy ne érezzék a határokat. Ők azok, akik mindig pénzszükében vannak, és ehhez mindig megtalálják a megfelelő magyarázatot, milyen külső körülmények taszították őket ebbe a helyzetbe. Nem szeretik a szabályokat. Egy agyonszabályozott kapcsolatból menekülnek. Igaz, számukra sok esetben az alapvető kapcsolati szabályok is nagy kihívásnak bizonyulnak. Már csak azért is, mert imádják az újdonságot, és minél idősebb egy kapcsolat, annál kevésbé mondható el, hogy újnak számít. Viszont rutin életet biztosít, amiből menekülnek. Ha egy beszélgetésben azt hallom, hogy valaki arról számol be, hogy többször elvált, és mondjuk most házasodik negyedszer, az a személy biztosan INDIVIDUAL. Meg kell találniuk azt a személyt, akivel élvezni tudják az életüket. Fiatal korukban ezért általában saját személyiségtypusukból választanak, majd idősebb korban, ráébredve az állandó kiszámíthatatlanság okozta károokra, egyre inkább fordulnak a pszichológiai kör ellentétes pólusa irányába, és EXPERT társra lelnek, aki mellett hosszú távon meg is maradnak. Nem fogják olyan mértékben élvezni az életet, viszont ezt képesek feláldozni. Az INDIVIDUAL személy életében óriási kihívás a gyermek születése. Hiszen a szabadságát, ami számára a legfontosabb elem az életben, egy újabb személy fogja korlátozni. Nagyon sokszor ezért úgy döntenek, hogy a gyermek születésekor be is módosítják személyiségüket, és eldobják INDIVIDUAL lényüket. Így aztán a gyermek kap egy szürke, boldogtalan szülőt, amivel sokra nem megy az életben. Az INDIVIDUAL személynek el kell fogadnia, hogy imádjá saját magát előtérbe helyezni, ezt környezetének is meg kell értenie, és csak azért, mert a társadalmi hagyományok ezt nem nézik jó szemmel, ezért ő nem fog megváltozni. Viszont ezzel a személyiséggel kaphatunk olyan pozitívumokat, amire egyik személyiségtypus sem képes, és ez a „csomag” együtt jár. Az egészéről kell döntenünk, hogy tetszik vagy sem!

3.2.3. AZ INDIVIDUAL GYERMEK ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

Állandóan izgó-mozgó, dinamikus, kreatív, kommunikatív, egy igazi szórakoztató figura. Figyelmet akar és követel magának minden körülmények között. Nem erőszakosan, mint a RULER, hanem a maga finom, na jó, néha nem annyira finom módján. Sokszor kérdezik a szülők, hogy ha mindkét személyiségtípus a figyelmet vadássza, honnan tudja egy gyanútlan szülő, hogy épp melyikről van szó. Egyszerű a dolog, szoktam mondani: a RULER kisgyermek csak követeli a figyelmet, és olyankor a lényeg, hogy ne figyeljen másra a szülő, csak vele foglalkozzon. Ez általában akkor történik, ha a szülő vagy az épp kiszemelt figyelem tárgya mással foglalkozik. Tehát a RULER esetében inkább a „ne vele, hanem velem foglalkozz” van a fókuszban. Az INDIVIDUAL gyermek esetében nem erről van szó. Ha rájön a szórakoztatási, figyelemkeresési roham, akkor mindegy, hogy ki, mivel vagy kivel van elfoglalva, rá kell figyelni mindenkinek! Viszont ezért cserébe kapunk is ám valamit: egy jó adag műsort. Az INDIVIDUAL gyermek táncol, bohóckodik, bukfencezik, amire szükség van egy kis „tapsért”. Nehogy rosszul fordítsuk a dolgot: nem udvari bolondok ők! Illetve, fordítsuk csak rosszul, ha akarjuk, mert ők ezen biztosan nem fognak megsértődni. Nagyon jellemző az ilyen típusú gyermekekre, hogy igen korán kezdenek el kommunikálni, mutogatni, rángatni anya szoknyáját, ahogy azt illik, ha még nem tudnak beszélni. No de amikor a beszéd boldogsága megérinti őket ...ajjaj...na akkor kösse fel mindenki azt a bizonyos alsóneműt. Mert az ilyen típusú gyermekek beszélnek, cseverésznek, és az sem baj, hogy pöszén, félszavakkal, nem értelmes mondatokkal, teljesen mindegy, csak beszéljenek, járjon a nyelvük. Imádnivalók, aranyosak, persze egy ideig. Megvan az a kisgyerek, aki két felnőtt párbeszéde közben a felnőttek közé ugrik, és rákezd a mondókára? Na, ha ilyen látunk, akkor ne legyen kérdés, hogy INDIVIDUAL gyermekkel van dolgunk. Azért történhet meg mindez, mert ahogy a jellemzésnél láttuk, ez a típus nem a tökéletesség vagy a maximalizmus híve. Vannak olyan kisgyermekek, akik nagyon nehezen kezdenek el beszélni, mert tökéletesen akarnak szerepelni.

Az IDIVIDUAL-t ez nem feszélyezi. Ők azok, akik minden gond nélkül produkálják magukat a nagyközönség előtt. Persze egy kicsit kéretik magukat, és szeretik üzenni, hogy ők aztán önállóak, de még ha az elején nem is kezd rá az épp tanult versikére, biztos, hogy a kellő pillanatban odateszik a sorokat a közönség szórakoztatására. Az INDIVIDUAL kisgyermek az, akivel úgy „tele van a szoba”, ahogy mondani szokás. Sokat mozog, óriási energiaszintje van, majd nagyon gyorsan el is fárad. Fontos tudni, hogy náluk az élet lételeme a társaság, ráadásul a nagy társaság. Ez persze azt is jelenti, hogy nem tudnak egyedül lenni. Nem tudják elfoglalni magukat. Nincs olyan játék, ami mellett óráig le tudnának tapadni, és ez komoly kihívást jelent a szülőknek. Ha valaki nincs felkészülve egy INDIVIDUAL kisgyermekre szülőként, nevelőként, akkor egy karakteres INDIVIDUAL gyermek képes az idegein táncolni. Nem szeretik a határokat. Éppen ezért folyamatosan feszegetik is. Viszont nem vitathatja el tőlük senki azt az érdemet, hogy a legszórakoztatóbb kis fazonok. Úgy tűnt volna, mintha eddig e típus egy-két éves verziójáról beszéltem volna? Elnézést. Félreértették! Felőtt korban is ilyenek legbelül. És ez így van rendjén. Így tudnak nagyot alkotni, így tudnak egyediek lenni, így tudnak a semmiből új dolgokat teremteni. Mert bizony ők képesek ezekre. Az egy másik kérdés, hogy a szülők, a nevelők, a társadalom első perctől kezdve megpróbálják ezt kivenni belőlük. Nem tudatosan, csak úgy a könnyebb kezelhetőség kedvéért. Ezért van az, hogy minél idősebb az IDIVIDUAL gyermekünk, annál nehezebb beazonosítani az eredeti személyiségét szabad szemmel, hiszen már „jólfésült” lett. Mi ezt úgy fogalmazzuk meg magunknak – mármint mi, akik a módosítást végrehajtottuk –, hogy „jól nevelt kisgyermek lett belőle”, de nehogy elhiggyük, amit mondunk! Fontos számukra a változás, ez tartja életben őket. Ne akadjunk ki, ha egy játékért esetleg reklamál a gyermek, és már másnap nem is néz rá a friss szerzeményre. Ha rajong egy foglalkozásért, két hét múlva pedig úgy kell vonszolni őt kedvenc hobbijára. Az új dolgok számukra nem kihívást, hanem új társaságot, új figyelmet jelentenek, tehát hadd jöjjön. Ugyanaz persze itt is igaz, mint a RULER gyermekek esetében, hogy ha a kisgyermek otthon megkapja a tökéletes figyelmet, akkor aztán el nem akar szakadni otthonról. De ez csak a kezdeti „hiszti”. Ja, mert hogy ők a hiszti és a dráma nagy királyai, királynői. Ezt érdemes nem elfelejteni, hiszen nekik a későbbiekben is színpadon kell állniuk. Ha nem is színészet vagy művészet, de egy darabka színpad mindenképp kell nekik a boldogsághoz. Ha nem láttak még valódi természetes

Oscar díjas alakítást, akkor nézzenek meg egy igazi, elemében lévő IDIVIDUAL kisgyermeket. És amíg a RULER gyermek azért csapja ki a hisztit, mert valamit követel, és ha megkapta, a dráma lezárult, az INDIVIDUAL gyermek sokszor csak a show kedvéért műveli mindezt, és minél nagyobb a show, annál inkább élvezzi azt. Persze ugyanez nem mondható el a show többi szereplőjéről, például a szülőkről.

3.2.4. AZ INDIVIDUAL GYERMEK NEVELÉSE

Ha erről a típusról beszélünk, egyik kedves barátom jut mindig eszembe. No nem is annyira ő, hanem drága, hihetetlen jófej kis IDIVIDUAL fiacskája. Még élek nem felejttem az édesanya arcát, amikor babalátogatóba jutottunk el hozzájuk. Persze már ideje korán beszéltünk arról, hogy az első jelek is azt mutatják, hogy a gyermek típusa ez lesz, tehát készüljenek fel, de hát más az, amikor a kórházban a születése után szinte azonnal látja az ember, hiszen ebben a megtiszteltetésben is részem volt. Szóval odaértünk a babalátogatóba, és a mindig tökéletes jelenléttel bíró, mind külsőleg, mind belsőleg a maximális egyensúlyt felmutató édesanya szinte zombiként jött köszönteni bennünket. Akkor még a saját lábán, de akkor ezt még nem tudtam, hogy ez bizony nagy eredmény. Mondta az én kedves barátom, hogy hát nem sokat alszanak, és a kedves édesanya pedig óránként fent van a ház új urával, de tudják hogy van ez, amikor hallja az ember: hát persze, újszülött van a háznál, nem alszanak napi 8-10 órát. No de a napnál is világosabb lett, hogy itt valóban erről volt szó. Már mint hogy az édesanya konkrétan nem aludt. Ja, és mindezt nem hetekig, mint egy „normális”, mondjuk SUPPORTER gyereknél. Nem. Nekik egy igazi karakteres IDIVIDUAL jutott. Tehát ez így ment hónapokig, sőt több mint egy éven keresztül. De amikor fent van, hihetetlen szórakoztató kisgyerek, megtölti a teret, és pontosan az okos INDIVIDUAL módjára: nem nyomulós, nem agresszív, csak mozog, megy, szórakoztat. Azóta növekszik a csöppség, és hát szaval, táncol, a család középpontja. Merthogy így

viselkedik egy INDIVIDUAL gyermek, akit nem akarnak megtörni. Persze a gyermek személyiségének őrzése mellett nagyon fontos feladat a nevelésben, hogy megtanítsuk az alapvető beilleszkedési szabályokra. Ne akarjunk szabálykövető és szabályépítő gyermeket nevelni egy INDIVIDUAL-ból. Egyrészt soha nem fog sikerülni, másrészt elfojtjuk az igazán értékes személyiségjegyeit. Viszont alapvető szabályokat betartó gyermeket kell formálnunk belőlük. Ne ijedjünk meg, az elején borzalmasan nehéz feladat lesz. Sok alapelv azt mondja, hogy minden körülmények között következetesnek kell lenni minden gyermekkel. Ezt azért árnyalni kell egy kicsit az INDIVIDUAL gyermek esetében. Fontosak a szabályok. De ha azt akarjuk, hogy a valóban fontos szabályokat tartsa be a gyermek, akkor teret kell neki engedni, hagyni kell levegőt venni. Ha például az fontos, hogy az iskolába minden nap rendszeren viselkedjen, beérkezzen időben, akkor fókuszáljunk erre. Ne akarjunk még több szabályt azokra a napokra a nyakába akasztani. Tartsunk szabályokat csak azért, hogy majd „együtt megszeghessük” velük. Ha például minden nap nyolc órákor kell ágyba menni, de jól teljesített az iskolában, vagy egy nagyon fontos szabályt betartott, akkor jutalmazzuk meg a „szabály megszegésével”, hogy „ma tovább fennmaradhatsz”. Na de ez önmagában életveszély lenne, ha nem kommunikálnánk pontosan, hogy miért jár a jutalom. Tehát a mondatot be is kell fejezni mondjuk úgy, hogy „azért, mert a dolgozatod nagyon jó lett”. Ha a RULER gyermeknél a pénzre és a státuszt kifejező dolgok, tárgyak megvásárlására fókuszálunk a jutalmazásnál, az INDIVIDUAL gyermeknél egyértelműen a „szabályok feloldására” kell helyeznünk a hangsúlyt. És gondolom, hogy sokan ezzel nem értenek egyet, de nekik még nem volt INDIVIDUAL gyermekük! Az ilyen típusú gyermek másik fontos nevelési szabálya: mozogni kell vinni. Ráadásul úgy, hogy közben szerepelni is tudjon. A hobbiban irányítsuk a szerepléssel járó dolgok irányába, mert azok közül előbb-utóbb megtalálja a magának valót. Az se tértírsen el bennünket célunktól, hogy félénknek mutatja magát, mert ez csak az otthoni biztonságos környezetből való kikerülésnek köszönhető. Ők azok, akiknek sportolni, színészkedni, táncolni kell.

3.2.5. AZ INDIVIDUAL GYERMEK ÉS AZ ISKOLA

Hüha, az első szó, ami eszembe jut: kihívás. Ha INDIVIDUAL gyermekünk van, akkor készülünk fel az általános magyarázkodásra a közösségek tekintetében. Nagyon hasonló a helyzet a RULER gyermekekhez, csak amíg a RULER igen hamar észreveszi, hogy saját céljai elérése érdekében milyen szerepet kell mutatnia, az INDIVIDUAL bár ugyanilyen gyorsan átlátja a helyzetet, nem annyira célorientált, hogy ezt az információt a viselkedésébe is átvigye. Szóval ők aztán getjesztik a hangulatot. Alapeset, hogy az óvodában, iskolában unatkoznak. Ha egy nevelő nem tudja lekötni a figyelmüket, akkor majd ők szórakoztatják magukat és a teljes közösséget, mivel pozitív, optimista emberek, akik számára a jó hangulat nélkülözhetetlen. De hát nincs igazuk? Nem tudnak sokáig koncentrálni egy dologra. Sőt, a koncentrációképességük általában gyenge. Imádom amikor ezt nagy megállapításként közlik a szülővel, mintha valami pszichés probléma lenne a gyermekkel. Természetes, hogy oda kell figyelni a tanulás egyes elemeire, de hát kedves nevelők, tegyék érdekessé a gyermek számára a tanulást! Valóban legyen meg a tanulás élménye. Éppen ezért az INDIVIDUAL gyermek teljesítménye nagyon ingadozó, sokszor megmagyarázhatatlan. Az egyik évben zseni matematikából, a következő évben bukásra áll. Biztosan történt valami a tanítási rendszerben, amire így reagált. És ez a fajta hozzáállás minden területen elmondható róluk. Nagyon értelmesek, hihetetlenül gyorsan tanulnak, gyorsabban, mint a RULER gyermekek, viszont sokkal felületesebbek is náluk. Általában jellemző rájuk, hogy pillanat alatt átlátják a helyzetet, gyors logikával eljutnak egy jó szintre, de az adott téma mélysége már nem érdekli őket. Nem szeretnek egy helyben ülni. Számukra a hagyományos, könyv alapú tanítás kudarc. Hacsak abból a könyvből nem ugranak elő különböző színes figurák. Ezzel nem azt mondom, hogy műveletlenek lesznek, mert nem akarnak olvasni. Majd ami igazán érdekli őket, arról olvasnak noszogatók nélkül is. De az is biztos, hogy ha már lehet választani, akkor inkább megnéznék majd róla egy jó filmet. Számukra az audiovizuális oktatás a tökéletes irány. És ha már teljesítménynél tartunk: ahogy említettem nagyon gyorsan tanulnak meg bármit felületesen, és egy

igen profi kommunikációval remekül el tudják adni a kis tudást is a nagyvilág felé. Ha szóbeli vizsgára kerül a sor, akkor nyert ügyük van. Mindig kimagyarázzák magukat, ha egy kis esély is van rá. Ők azok, akik sokkal kevesebb tanulással is igen nagy önbizalommal vágnak neki a vizsgáknak, és jobban is teljesítenek sokkal többet tanuló társaiknál. A közösségeken belül feltűnő, egyedi szerepet akarnak betölteni, és általában sikerül is nekik. Ők azok, akik mindenkit ismernek, mindenkivel van némi kapcsolatuk, de igazán mély barátságokat nem feltétlenül kötnek. Ugyanúgy, mint a játékok, hobbik esetében, az emberek is untatják őket egy idő után. Igencsak érdekes, és számukra nagyon fontos területről kell érkeznie az adott embernek ahhoz, hogy figyelmüket folyamatosan fenn tudja tartani. Ha viszont ezt megtalálják, akkor egy életre szóló barátságot kötnek. A hagyományos iskolarendszerekből kilógnak. De megnyugtatnak mindenkit, hogy ezt ők pontosan így is akarják. Jól érzik magukat „renitensként”, akikről mindig beszélnek a tanárok. Már gyermekként is jellemző rájuk a jelentős mértékű hangulatváltás – akár egyik napról a másikra – és ezt a szülőknek tolerálniuk kell. Igen, egy színjeles INDIVIDUAL gyermek biztosan fog hozni egy hatalmas buktát időről időre. Nehogy nekiessünk olyankor! Az INDIVIDUAL gyermeket óvatosan kell büntetni, és mindig meg kell védeni a nevelők előtt. Főként az átlag óvónők, tanárok előtt. Amikor azzal jönnek, hogy kilóg a csoportból, osztályból, nem figyel oda a szabályokra stb. Tudom, hogy a pedagógusokkal együtt kell dolgozni, de ha valaki nem ismeri fel és nem tudja kezelni az INDIVIDUAL gyermeket, az nem is igazi pedagógus. És ilyenkor szülőként érdemes „értetlenül állni” a hallottak előtt, és otthon tisztázni mindezt a szabadság megvonásával. Miért fontos ennek a sajátos bizalmi kapcsolatnak a kialakítása egy ilyen típusú gyermekkel? Mert nem erényük az, hogy minden körülmények között az igazat mondják. Ez a típus egyrészt nagyon hajlamos kiszínezni a történeteket, másrészt nem áll messze tőle az igazság elhallgatása. Amíg a RULER gyermek ezt azért teszi, mert konkrétan büntetést akar elkerülni, tehát alapvetően érdeke kötődik hozzá, az INDIVIDUAL csak azért teszi mindezt, hogy „ne rontsa el a napot”. Nyilván a sajátját sem, de úgy általában senkiét. Az INDIVIDUAL gyermek önző, ezzel is tisztában kell lennünk. Odáig nem szabad eljutni, hogy unatkozzon, mert akkor ha más nem, beleköt társaiba, tanáraiba, szüleibe, csak hogy végre történjen már valami.

Ha INDIVIDUAL gyermekünk van, akkor készüljünk fel egy igen szórakoztató életre, amikor néha gyermekünk a mentális borotvaélen táncol, és még imádja is. Műsor, dráma, hiszti, tánc, teljesen mindegy, fő a produkció és a taps. Sok start-up tulajdonos, felfedező, művész, színész, élsportoló rendelkezik e személyiségtípussal. Amikor az INDIVIDUAL gyermekünk miatt esetleg századszor rángatnak be az iskolába, előtte mindig emlékezzünk ezekre a sorokra, mint ahogy arra is, hogy ha megőrizzük valódi énjét, akkor a felsoroltak egyike válhat belőle.

3.3. A SUPPORTER

3.3.1. A SUPPORTER SZEMÉLYISÉGTÍPUS ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

Azt bátran elmondhatjuk e személyiségtípus elemzésének elején, hogy a SUPPORTER típus megítélését övezte, övezi a mai napig a legtöbb félreértés a sportban. Alapvetően feltételezni akarjuk, hogy az emberek csak akkor lehetnek sikeresek, ha átlagon felüli képességekkel rendelkeznek, és ezt persze minden körülmények között elő tudják rántani, ha arra szükségük van. A SUPPORTER típus alapvetően empatikus, emberszerető, emocionális, a saját érdekeit sokszor mások érdekei után helyező karakter. Követő személyiségtípusnak is nevezzük őket, hiszen számukra nagyon fontos a társadalmi elvárások, általában a „tömeg” követése. Ami a legtöbb ember számára megfelel, az biztosan jó. Kapcsolatépítésben óvatosak, általában nem szeretik az új dolgokat, új kapcsolatokat, éppen ezért nehezen kezdenek új irányokba. Viszont, ha egy kapcsolat első lépései megtörténtek, akkor ők valóban törődnek a barátokkal, ismerősökkel, úgy általában az emberekkel, és persze a családtagok-

kal. Az új dolgoktól félnek, számukra nagyon fontos a rutin, a már ismert dolgok erőltetése. Ez legtöbb esetben korlátozza is fejlődésüket az üzleti életben. Egy igazi SUPPORTER nem rendelkezik RULER faktorral, ami azt jelenti, hogy a legnagyobb kihívás az életükben a saját érdekeik érvényesítése. Ők azok, akiket könnyen el lehet nyomni, háttérbe lehet szorítani, és ez sokáig nem is zavarja őket. Nem szeretik vállalni a döntés felelősségét, és általában „döntésképtelen” embereknek titulálják őket. Ami általánosságban igaz az új irányokba történő elindulásnál. De korántsem igaz akkor, amikor egy családtaggal kapcsolatos problémáról van szó. Ebben az esetben ugyanis a leginkább proaktív típusnak számít. Ezért is nem szerettem soha, amikor a RULER személyiségtípust „dominánsnak” keresztelték, hiszen a SUPPORTER-ek tipikusan jó példái annak, hogy bizonyos helyzetekben hogyan lehetnek ők is domináns emberek. A SUPPORTER könnyen befolyásolható, és ez a tulajdonság teheti leginkább tönkre életét. Nem tudja kellően szelektálni az embereket maga körül, így sajnos a legtöbb esetben olyan személy is körülötte maradhat és irányíthatja őket, akik negatív hatással vannak rájuk. Könnyen tudják használni, kihasználni őket, és sokszor még hálásak is ezért, hiszen úgy élik meg, hogy egy erős „jóakarójuk” segíti döntéseiket. Rendkívüli empátiájuknak köszönhetően megértik az embereket, azok gondolkodását, átérzik problémáikat. Segíteni akarnak embertársaiknak. Nem érzik jól magukat, ha a körülöttük lévő emberek boldogtalanok. Hajlamosak a pesszimizmusra és az ok nélküli félelemre. Mivel a helyzetet mindig emocionálisan és sosem objektíven értékeli, így a helyzetmegítélésük és döntésük nagyban függ az őket körülvevő emberektől, társadalmi elvárásoktól. Nem akarnak kilógni a környezetből. Ez a cél életük minden területén jelen van. Nem akarnak feltűnő ruhákat hordani, nem akarnak márkás autót vagy drága, egyedi órákat, telefont. A hasznos, kipróbált, olcsó a legjobb. Fontos számukra, hogy bízniuk kell a termékben, amit megvesznek, de sajnos erre a reklámozók igen jól alapoznak, így a bizalom sok esetben nem reális. Általában lassú embereknek tartják őket. Főként a nem ismert helyzetekben, hiszen extrán óvatosak. Ők jellemző módon úgy gondolkodnak, hogy jobb inkább egyáltalán nem dönteni, mint véletlenül nem tökéletesen jó döntést hozni. Ez aztán meg is rekeszti őket az életükben. A többi típus sokszor látja el kritikával őket a tekintetben, hogy nincsenek különösebb igényei az étellel szemben. Ez egyébként igaz is. A mindennapi, átlagos dolgok tökéletesen boldoggá teszik a SUPPORTER embert. És ezt így kell elfogadni. Számára a pénz is csak

addig fontos, amíg a biztonságos háttér felépítése megtörténik. Jellemzően olyan emberek, akik akár milliomosok is lehetnek, de ugyanúgy használják a tíz éves autóikat, ha azzal meg vannak elégedve.

Az üzleti életben nagyon sokan – csak úgy mint a sportban – nem alkalmazták ezt a típust, legalábbis nem meghatározó pozíciókra. Óriási tévhit övezte képességeiket, főként a menedzser szektorban. Sokan jelentették ki, hogy aki SUPPORTER, az nem alkalmas vezetésre. Aztán ha körülnézünk a világ leggazdagabb emberei között, a világ legsikeresebb cégeinek vezetői között, mindig is szép számmal voltak jelen. Az igaz, hogy az esetek általában nem tűntek annak, hiszen pontosan az ellenük támasztott ellenérzések miatt idejekorán megtanulták, hogy a jobb pozíciók megszerzéséhez szerepet kell játszani, RULER-nek kell mutatniuk magukat. Vezetőként tudni kell – mint minden típusnál –, hogy hol van a helyük. Új üzletet ne akarjunk építeni velük. Ne akarjuk felrázni általuk a leült üzletet. De ha egy cég egyben tartásáról, a meglévő szervezet emberközpontú menedzseléséről van szó, akkor nem hagyhatjuk ki őket a tervezésből. Rendkívül kitartó személyiségekről van szó, és hatalmas munkamennyiségre képesek. Az se tévesszen meg bennünket, ha mindezt állandó panaszáradat mellett teszik meg. Szeretnek panaszkodni, így vannak kódolva. És mivel ők egyértelműen úgy látják, hogy jogosan osztják meg félelemeiket másokkal, ezen sokat nem is tudunk változtatni, egyszerűen el kell fogadni ezt a tulajdonságot. A leglojálisabb személyiségtípusnak tartják, és valóban igaz, hogy nagyon nehezen váltanak. Sok negatívumot el tudnak fogadni, aztán egyszer csak betelik a pohár és a helyzet már menthetetlen, nincs észérv, ami visszatarthatná őket. Lojalitásuknál és stabilitásuknál fogva egy cég alapvető pillérei tudnak lenni, folyamatos üzletet tervezhetünk jelenlétükkel.

3.3.2. A SUPPORTER FELNŐTT MAGÁNÉLETE

Azt kellene mondani, hogy a legjobb magánéletük nekik van, hiszen számukra a legfontosabb a család, és a társ. De az esetek többségében szükségük van a dominanciára, így aztán, bár alapvetően nem szereti a RULER típust, de számára pontosan azt az ellenpólust testesíti meg, amire mindig is vágyott. Ezért nagyon sok esetben alakítanak ki kapcsolatot RULER emberrel, ahol ők a támogató szerepet játsszák. És bár sokszor akár megaláztatásnak is ki lehetnek téve a kapcsolatban, elviselik, hiszen az a stabil, erős háttér, amit kapnak cserébe, mindennél többet ér. Legnagyobb hátrányuk is pont az, hogy nem akarják, nem merik elmondani a véleményüket, hiszen úgy gondolják, az úgysem számít olyan mértékben, mint a másik félé. Úgy gondolják ,hogy „dolgokat le kell nyelni” ahhoz, hogy a kapcsolat konfliktusmentes legyen. Hiszen gyűlölik a konfliktust, és ennek elkerülése érdekében bármire képesek. Ezt a többi személyiségtípus gyengeségnek tartja, és sokszor illetik a hazug jelzővel. Hiszen amikor kérdezik egy adott problémáról, ő még mindig arra fókuszál, hogy neki kell megoldania. Aztán amikor nem sikerül, akkor persze robban a bomba. Egy SUPPORTER társ esetében nagyon sokszor érezhetjük azt, hogy „most meg mi történik, ezt már megbeszéltük”. Igen, csak a SUPPORTER nem zárta le az ügyet a közösen elfogadott egyezséggel. Ez a magatartás pedig rizikó faktor elsősorban az őszinte személyiségtípus szemében. Ők a család kifejezés alatt a teljes, nagy családot értik, és nagyon nehéz számukra megkülönböztetett módon gondolni a saját kis családjukra. Ez szintén lehet konfliktuspont az életükben, főként akkor, ha a társ nehezen viseli, hogy a SUPPORTER-t a családja kihasználja. Ráadásul ő még boldog is ezzel a helyzettel. Családtagjaiért minden körülmények között küzd, viszont több helyzetben – pontosan a konfliktusok elkerülése, a béke fenntartása érdekében – nem áll ki közvetlen családja mellett. Aztán élete megfelelő szakaszában ráébred, hogy nem tud mindenki számára kedves ember lenni, és idősebb korban általában határozottabbak és szelektívebbek lesznek a környezetüket illetően. A SUPPORTER férfiak számára külön kihívás, hogy a család vezető szerepében tudjanak maradni, hiszen alapvető személyiségjegyei ezt nem teszik lehetővé. Éppen ezért ritka

a személyiségmódosulás nélküli SUPPORTER személy. És milyen egy módosult SUPPORTER? No sokan ezzel azonosítják a RULER-t. Rendkívül bántó, kiméletlenül bele tud gázolni emberek lelki világába. Nem törekszik kompromisszumra, hiszen arra koncentrál, hogy mindenki elhiggye, ő bizony erős. Ezzel szemben az igazi RULER okosabb és taktikusabb. Nem gázol végig embereken, hiszen sosem tudhatja, hogy az adott ember nem keresztezi-e az útját a jövőben, és céljai érdekében esetleg nem tudja-e majd akkor használni őt. Vagyis a RULER megállapodásra törekszik, és bár kemény, határozott, nagyon ritkán „végez ki” embereket. Az üzleti életben ez egy nagy kihívás, és nagy félreértés övezi az egész jelenséget. Amikor munkavállalók arról számolnak be, hogy valaki zsarnok, autokrata, akkor nagyon könnyen „lerulerezik”, de az igazi szakember tudja, hogy egy jó nagy módosulással rendelkező SUPPORTER áll a háttérben. Az ilyen ember a magánéletét is tönkre tudja tenni rövid idő alatt, hiszen eltűnik a szerethető társ, apa, és csak egy állandó negatív hangulatot árasztó, kötekedő, sokszor agresszív személy marad. Azzal meg ki akar hosszú távra életet tervezni?

3.3.3. A SUPPORTER GYERMEK ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

Az ebbe a típusba tartozó gyermekek az „álmogyerek” a szülők és a nevelők számára, legalábbis az általános felfogás szerint. Miért is van ez így? A SUPPORTER gyerekek nyugodtak, tagjai akarnak lenni a közösségeknek – mármint úgy igazi tagjai – beolvadni oda és a társadalomba is. Nem tenni, nem mondani olyat, amivel kitérnének onnan. Nem akaratosak, sőt akartuk érvényesítése komoly kihívást jelent számukra. Empatikusak, meg akarnak felelni az elvárásoknak, ezért általában nagyon jól viselkednek. Becsületesen elvégzik a rájuk szabott munkákat, minden tőlük telhetőt megtesznek otthon és az iskolában is azért, hogy szeressék őket. Nem gyorsak, nem feltétlenül okosabbak, mint az átlag, általában inkább átlagos képességekkel rendelkeznek. De ez legkevésbé sem jelenti azt, hogy

minden területen és mindig átlagos teljesítményt nyújtanának. Éppen ellenkezőleg. A SUPPORTER gyerekek azok, akik valóban kitűnő tanulókká tudnak válni, akik nagyon jó sportteljesítményre képesek egy idő után. Tehát igenis kiemelkedők tudnak lenni, és szüleik, nevelőik, edzőik nagyon büszkék lehetnek rájuk. Viszont azt is kell tudni, hogy ezeket az eredményeket hatalmas szorgalmuknak és kitartásuknak köszönhetik. Ha valamibe belekezdnek, lehet nem ők a legügyesebbek a folyamat elején, viszont állhatatos munkával felküzdik magukat a csúcsra. Nagyon nagy vita zajlik e típus körül egyébként, a normál élet, az üzleti világ és a sport területén is. Hiszen alapvetően a SUPPORTER típus nem az a gyermek, aki elsőre kiemelkedik a tömegből egy pedagógus, egy tapasztalt edző számára, tehát nem az a tipikus östehetség forma. Nagyon sok türelem és gyakorlás szükséges ahhoz, hogy ők valóban kibontakozzanak. Sokszor ez gondot okoz a szülők számára is, sőt leginkább nekik jelent kihívást. Hiszen nagyon sok szülő kis sztárként szeret gondolni saját gyermekére, aki már az első iskolánapon ámulatba ejti a tanárokat. Na jó, ha nem is az elsőt, de egy héttel később már biztosan jelentkeznek a zseni jelek és ilyenkor a szülő nagyon büszke tud ám lenni. Ám a SUPPORTER gyerekek nem ez a kategória. Átlagosak, ha túl sok RULER és INDIVIDUAL van az adott közösségben, akkor inkább átlag alatti teljesítménnyel nyitnak. És ez a legnagyobb kihívás az őket körülvevő felnőttek számára: nem szabad őket leírni! Óh, persze tudom, hogy senki nem tenne ilyet saját gyermekével. Mármint tudatosan. De tudat alatt sajnos egy sikerre éhező szülő, romokká tudja törni a SUPPORTER gyermekét, kiölve minden energiáját és küzdőképességét a jövőre nézve. A SUPPORTER gyermeket igen korán fel lehet ismerni. No nem azért, mert annyira látványosan viselkednek. Pont az ellenkezője jellemző rájuk. Ismernek olyan kisgyermeket, akit már baba korban, ha letesznek az ágyra, akkor ott mosolyog, ha felvesznek ölebe, akkor ott mosolyog, még akkor is fülig ér a szájuk, ha tele van a pelus? Mert egyszerűen szeretik az embereket maguk körül, és nincsenek extra elvárásaik, minden figyelemért hálásak. Ezt a hozzáállást folytatják idősebb korban is, amennyiben a környezet nem nyom rájuk erős személyiségmódosító hatást. Szabálybetartó típusok. Nem kérdezik a szabály értelmét, ha egy felnőtt mondja, akkor betartják és kész. Már igen korán hisznek a hierarchiában. Mégpedig, hogy a felnőttek felettük állnak, vagyis szót kell fogadni nekik. Amíg a RULER kisgyermek megkérdőjelezi a felnőtt létet az adott felnőtt dominanciája függvényében, az INDIVIDUAL kisgyermek számára pe-

dig ha nem érdekes a felnőtt, akkor „átlép” rajta, addig a SUPPORTER gyermek sosem tenne ilyet. Ők meg akarnak felelni a környezetüknek. Követő típusok, vagyis a közösség jelentős hatással van rájuk. Nagyon könnyen átvesznek szokásokat, elsősorban a RULER gyerekektől, mert meg akarnak felelni a dominánsabb velük egykorú gyerekeknek is. Nem sokat kommunikálnak, főként nem idegen környezetben. Csendes gyerekek ők. Viszont, ha már megszokott közegben vannak, akkor nagyon jókedvűek, felszabadultak. Nem értenek a kis „praktikákhoz”, hogyan lehet a szülőből kicsikarni egy új játékot vagy némi kedvezményt, jutalmat. Ezért aztán a szülők el is felejtik, hogy mennyire fontos ez számukra. Nagyon óvatosan kell nevelni egy SUPPORTER kisgyermeket. Mert nagyon nagy a csapda lehetősége náluk. Hiszen nem harcolnak a figyelemért, nem küzdenek a dolgokért, de ez nem jelenti azt, hogy ezek nem fontosak számukra. Egyszerűen nem nyomják az érdekeiket, mert alapvetően a „csapat érdeke” előrébb való a sajátjuknál. Ha például anya szomorú, hiába nyomja kis vállukat komoly teher, nem fogja anyát még saját gondjával is terhelni, és ez a viselkedés már nagyon korán elkezdődik. Belőlük sokszor úgy kell harapófogóval kihúzni a dolgokat. Őszinték, és nem szeretnek, nem is tudnak hazudni. De nagyon sokszor úgy tűnik a felnőttek számára, hogy hazugok, hiszen nem kommunikálnak, nem mondják el véleményüket csak akkor, amikor már nagy a baj. Nagyon figyelni kell arra, hogy ha SUPPORTER gyermekünk van, akkor ne elégedjünk meg azzal, hogy nincs vele baj, és nem jár a nyakunkra. Meg kell teremteni a feltételeket ahhoz, hogy biztonssággal tudjanak kommunikálni: például minden hétvégén a „beszélgető órát”, amikor tudja, hogy kitárulkozhat, ki is kell tárulkoznia a szülők előtt. Ezzel egy nagyon fontos elem épül ki a szülők és a SUPPORTER gyermek között: a bizalom. Erre nem sok ideje van a szülőknek, hiszen ha 6-8 éves kor között nem teremtik meg, akkor később már nagyon nehéz felvenni a fonalat. Hozzájuk türelem kell. Ne várjuk el elsősre azt, hogy mindent megértenek. Nem azért, mert „gyengébb képességűek”. Fontos tudni, hogy emóciók által vezérelt gyermekről van szó, így egy beszélgetés során, ha elhangzik egy olyan szó, mondat, ami megbántja őt vagy szeretteit, akkor az agya leblokkol, és lehet, hogy az az adott információ fontosságát tekintve a századik volt abban a beszélgetésben, de ő arra fog emlékezni, és a lényegre nem. Tehát többször vissza kell kérdezni nála, ha valóban azt szeretnénk, hogy értse is, amit mondtunk. Fontos számukra a rutin. No ha az INDIVIDUAL gyermeknél azt hangsúlyoztam,

hogy néha a szabályokat meg kell szegni együtt, itt ez nem fordulhat elő. A kialakított rutinok adják számukra a stabilitást és a biztonságot, ami fejlődésükhöz a legfontosabb. Ezzel ne játszadozzunk! Számukra a ruházkodás, a külsőségek nem túl lényegesek, nem fognak drágább cipőért nyavalyogni. Kedvességgel és szeretettel kell minden körülmények között közeledni feléjük. Rendben, de melyik gyermekhez nem? Tudom-tudom, de a SUPPORTER típusnál ez a túlélés alapeleme, őket ennek hiányában lelkileg tesszük tönkre.

3.3.4. A SUPPORTER GYERMEK NEVELÉSE

Rendszer, rutin, szeretet és sok-sok türelem. Azt már többször hangsúlyoztam, hogy az ilyen típusú kisgyermek számára már kora gyermekkortól kezdődően fel kell építeni a napi programot, és azt tudatni kell velük. Nem kell nagyon túlmagyarázni, hogy mi miért van úgy – az majd az EXPERT gyermeknél lesz kritikus –, de a kiépített rendszert meg kell tartani. Sokat említettem, hogy vigyázni kell a lelkükre, meg azt is, hogy vigyázzunk arra, hogy ők nem jönnek érvényesíteni érdeküket, tehát nekünk kell odafigyelni rájuk. Vagyis végigmentünk azokon az elemeken, amire oda kell figyelni, ha SUPPORTER gyermekünket SUPPORTER-ként akarjuk nevelni. A RULER és INDIVIDUAL esetében is ezt hangsúlyoztam, de ott is fontosnak tartottam elmondani, hogy a könnyebb és kezelhetőbb gyermekkor és egy boldogabb, sikeresebb felnőttkor kedvéért azért egy pár alapszabályt nekik is meg kell tanulniuk. Az INDIVIDUAL kisgyermeknek is meg kell tanulnia bizonyos szabályokat betartani, hiába szabálykerülő alapvetően. Mert ha mi szülőként nem tanítjuk meg, akkor komoly gondjai lesznek folyamatosan az életben. És 16 évesen nem állhat ki az osztályterem közepére, hogy „ilyen vagyok, ha tetszik tetszik, ha nem, nem”. Illetve kiállhat, de abban nem sok siker lesz számára sem akkor, sem későbbi életében. Mit kell tehát feltétlenül megtanítanunk szülőként a SUPPORTER gyermekünknek? Ezért a mondatért most utálni fognak sokan! De nem érdekel, mert mindig a gyermekek

érdekeit tartom szem előtt, akármilyen fura és megbotránkoztató is a módszertan. Amit tapasztalunk most már 15 év távlatából az nem más, minthogy a SUPPORTER gyermekek számára a gyermekkort egy kicsit „meg kell nehezítenünk”. Nem akkor vagyunk tökéletes szülők, ha megvédjük őket mindentől és tökéletesen boldog gyermekkort teremtünk számukra. Meg kell tanítanunk őket saját érdekeik érvényesítésére. Meg kell tanítanunk őket az egyértelmű kommunikációra, és arra, hogy bizonyos körülmények között igen, meg fognak bántani embereket, ha az adott ember igazságtalan, rossz ember. A SUPPORTER gyermeknek bizony meg kell mutatni, hogy vannak jó és nem annyira jó emberek. És a nem annyira jó embereket nem kell ugyanúgy „szolgálniuk” még akkor sem, ha ők pont felnőttek. Vagyis ha jót akarunk SUPPORTER gyermekünknek, akkor tegyük fel a kérdést, hogy melyik fontosabb: 10-12 év felhőtlen, burookban eltöltött gyermekkor és utána 70-80 év kínlás és elnyomottság, vagy 10-12 év szeretetben eltöltött „fejlesztés vagy képzés” – nevezze mindenki, ahogy akarja – és 70-80 év kiegyensúlyozott, szeretetben és boldogságban eltöltött élet? Próbálták már a szülők e kettőt egyszerre megteremteni. Elbuktak. És a bukás nem volt szép. Úgyhogy kontrolling tudásomat felhasználva javasolom, maradjunk a biztosan sikeres és boldog úton. Hogyan lehet felkészíteni a gyermeket az életre? Bizonyos szituációkban „magára kell hagyni”, hadd érvényesítse érdekét egyedül. Fel kell rá készíteni, de neki kell megoldania. Ha az iskolában van például egy probléma, nem nekünk kell berohanni szülőként, még ha tudjuk is, hogy ez azonnal megoldaná. Otthon fel kell készítenünk gyermekünket kinek, mit kell mondania és rá kell bízni a menedzselést, még ha elsőként a lehetséges eredmény 30%-át sem tudja elérni. Nem gond, majd tanul belőle. Igen, stresszt fog teremteni életébe. És nem, természetesen ne a legnagyobb problémával kezdjük őt tanítani. Mindig éreznie kell, hogy ott vagyunk mellette, mögötte, de azt is tudnia kell, hogy nem előtte! Amikor tanítjuk gyermekünket, akkor fontos, hogy még jobban odafigyeljünk a kialakított rutinokra, napirendre. Nem dőlhet minden össze egyszerre. Vagyis amit próbálok itt szépen, finoman körbeírni – ami lehet nem is áll jól, meg nem is a stílusom –, hogy a legjobbat akkor tesszük, akkor vagyunk felelős szülei egy SUPPORTER gyermeknek, ha mi stresszeljük őt nagyon kicsi, finom adagokban, így készítve fel az életre. Erről egyébként a sport és a SUPPORTER atléták kapcsolata ugrik be példaként. A legsikeresebb, különösen hosszú távon a csúcson megmaradó sportolók jelentős több-

sége SUPPORTER. Akik gyermekkorban nem a legtehetségesebbek, viszont nagyon sokat készülnek. A téthelyzeteket nem tudják kezelni, félnek a megmérettetéstől, és ezért el is buknak az igazi tétellel bíró szituációkban. De hogyan nyernek akkor világversenyekeket, hogyan válnak sportáguk legjobbjai-vá? Gyermekkortól stresszelik őket a téthelyzetekkel. Az okos sporttársadalmakban már kisgyermekkorban hozzászoktatják az ilyen típusú gyermekeket a tétellel bíró szituációkhoz. Nem fognak nyerni életük első világbajnokságán. De folyamatosan versenyről-versenyre előrébb fognak lépni, mert egyre kisebb stresszt okoz számukra a helyzet. A végén képesek laza nyugalommal begyalogolni a döntőbe, és ott is nyerni tudnak. Ha viszont ez megtörténik, akkor az a helyzet már nem új számukra többé, és zsinórban hozzák a kötelezőt. Eddük SUPPORTER gyermekünket a felnőtt korra, hogy mire odakerülnek a legfontosabb állomásokhoz, hozni tudják a „kötelezőt”.

3.3.5. A SUPPORTER GYERMEK ÉS AZ ISKOLA

Ahogy már mondtam, a nevelők, tanárok kedvencei ők. Elsőre. Hiszen nincs velük gond, szót fogadnak. Általában az iskolarendszerek rájuk vannak szabva, tehát jól érzik magukat. Persze tanár függő a dolog, mert ha egy eredményorientált, versenyszellemű pedagógus kerül a képbe, akkor aztán vége a SUPPORTER gyermeknek. Hozzájuk nagyon nagy türelem kell, és hangerővel, dominanciával hosszú távú eredményeket nem lehet elérni. Amit a szülőknél elmondtunk, hogy a SUPPORTER gyermeket az életre kell nevelni, ha ezt az életfeladatot egy pedagógus akarja magára vállalni a SUPPORTER gyermeknél, az egy életre elintézi a gyermek önbizalmát. Ezt a kiképzést csak és kizárólag a szülők hajthatják végre, és ebbe nincs beleszólása senkinek. Egy SUPPORTER gyermek esetében csak szülő és gyermek között alakulhat ki az a bizalmi kapcsolat, ami ehhez teret biztosít. Ezt minden kedves pedagógusnak, edzőnek tudomásul kell vennie. Itt nincs helye a hősködésnek. Nagyon nagy a tét ahhoz, hogy balul sikerüljön. Amennyiben a hagyományos oktatásban vesz részt a SUPPORTER gyermek, ak-

kor nagy panaszok nem lesznek rá az iskolában. Nyilván a „lassú” vagy „ebben a tárgyban le van maradva” megjegyzésekre számítanunk kell, mint ahogy arra is, hogy általában a megtanulható tárgyak jól fognak menni, amit nem lehet könyvből elsajátítani, azokkal lesznek gondok. A SUPPORTER gyermekünkkel kapcsolatban azzal is tisztában kell lennünk – emlékezzünk a sportbéli hasonlatra –, hogy mindig komoly kihívást jelent majd egy vizsga. És vegyük természetesnek, hogy gyermekünk nem fogja tudni megközelítőleg sem azt a tudásszintet hozni, amit otthon produkált. Ha a RULER és INDIVIDUAL gyermekekre igaz, hogy minimális tudását is nagyon jól tudja kommunikálni, eladni, a SUPPORTER gyermeknél ennek pontosan ez ellenkezője igaz. A meglévő tudásának egy részét tudja csak bemutatni a szükséges helyzetekben. Tehát mindig tisztában kell lenni azzal, hogy egy átlagos osztályzatért, neki kitűnőre kell tudnia az anyagot. Persze, ha kellő módon képezzük gyermekünket otthon, akkor ez az arányszám jelentősen tud változni. A SUPPORTER gyermek számára a humán tárgyak mindig sokkal kedveltebbek, mint a nem humán jellegűek. Ezt is tudnunk kell. Mint ahogy azt is, hogy nem ő lesz az osztály közepe, nem ő lesz a „cool gyerek”, és ha ez szülőként fontos lenne számunkra, akkor ezzel időben békéljünk meg, mert ha ezt folyamatosan közvetítjük felé, akkor még a bizalom sem fog kiépülni. Ha például egy iskolai rendezvényre vagy sporteseményre megyünk, ahol ő is szerepel, ne azzal zárjuk a napot, hogy „látod, az osztálytársad bezzeg...”. SUPPORTER gyermekünk pontosan tudja, hogy kik a legjobbak, mint ahogy azt is, hogy ő nem tartozott közéjük. Általában önbecsülése kisebb a kelleténél, és nem reálisan, inkább alulértékeli saját magát, saját teljesítményét. Tehát ezen téttel bíró szituációk után nagyon óvatosan és tudatosan kell értékelni a gyermek eredményét. Mindig saját maga korábbi teljesítményével kell összehasonlítani az aktuális eredményt. Tudom, hogy ez ellentmond a nagy versenyszabályoknak, de kit érdekel? Azt akarjuk, hogy a SUPPORTER gyermekünk a legjobbat hozza ki magából, nem? És ha folyamatosan fejlődik saját magához képest, akkor előbb-utóbb képes elhagyni igen proaktív RULER - INDIVIDUAL társait is, és a végén ő „nevet”! Nevelési módszerünkben a SUPPORTER gyermek esetében kell leginkább kiállni a pedagógusokkal edzőkkel szemben, főként, ha látjuk, hogy ott egyértelműen a versenyszellem uralkodik. A jobb iskolákban és a modernebb edzők esetében azért erre tudatosan figyelnek már. És általában pont a szülők elvárásai kényszerítik padlóra a SUPPORTER gyermeket.

Ugye ismerős az, amikor adott apuka, aki életében egy valamire való sporteredményt sem tudott felmutatni, mindig a sor végén kullogott, de gyermeke fejét leüvölti akkor is, ha az országos döntőn csak második lesz? No ezektől kell megmenteni a SUPPORTER gyermekeket!

Sose feledjük, ha SUPPORTER gyermekünk van, akkor hihetetlen önismeretre van szükségünk. Tudnunk kell pontosan, hogy nem lakozik bennünk kisebbségi komplexus, amit majd gyermekünkre akarunk kivetíteni! Azt se feledjük, hogy nagyon sok átlagosnak tűnő, az elején néha ügyetlen, vagy nem osztályelső gyermekből lett világelső atléta, hatalmas gazdasággal bíró országok elnöke, hihetetlen méreteket öltő üzletek első számú vezetője, tulajdonosa. Adjuk meg türelemmel, szeretettel az esélyt a SUPPORTER gyermeknek, hogy boldog lehessen, és képezzük őt a sikerre!

3.4. AZ EXPERT

3.4.1. AZ EXPERT SZEMÉLYISÉGTÍPUS ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

Sorrendben a negyedik személyiségtípus, és már a többi személyiségtípusról leírtak fényében talán kicsit könnyebb dolgom van az elemzésük terén. Az EXPERT emberek rendszerszemléletűek, rendszerben gondolkodnak, struktúrában élnek. Fontosak számukra a szabályok. Szeretnek szabályokat állítani, és azt is szeretik, ha adottak a szabályok, hiszen azokat minden körülmények között betartják, így tudnak nyugodt életet élni. Szakmailag minden esetben elhivatottak. Általában egy adott területet választanak maguknak, és ott akarnak egyre mélyebb szakmai tudásra szert tenni. Folyamatosan

építkeznek, biztos alapokat fektetnek le, hogy aztán a folyamatos, stabil fejlődés biztosítva legyen számukra. Nagyon objektívek, tény orientáltak. Egy tiszta EXPERT nem foglalkozik az emóciókkal, számára a döntéshez a kiindulási pont mindig a fekete-fehér információ. Folyamatosan fejlesztik magukat, erre nem kell külön motiválni őket, belülről jövő igény ez. Döntéseikhez rengeteg információt gyűjtenek, az esetek többségében túl sokat is, mely ellepi őket, és ellehetetleníti a döntést. Logikus emberek és kizárólag a logikus embereket tudják elviselni maguk körül. Ez a szelekció nagyon jellemző rájuk. Szabályok, morális elvárások, szakmai standardok mentén ítélnék meg embereket. Sokszor ítélnék el más típusúakat azért, mert számukra elfogadhatatlan, az ő nézőpontjukkal ellentétes szabályrendszert képviselnek. Az meg végképp megengedhetetlen számukra, ha emberek nem képesek szabályok szerint élni az életüket. Folyamatosan terveznek. Nem szeretik a meglepetéseket, kerülik azokat. Nem szeretik a változást sem, előszeretettel mozognak a saját maguk által felépített világban. Ez a világ, a maximalizmusuknál fogva egyre tökéletesebb, és ennek köszönhetően egy sikeres EXPERT nagyjából 40 éves kora körül már rendelkezik a számára célként kitűzött étellel.

Nagyon kekec természete van, sokszor mindenben a hibát keresi. Meg akarja találni a logikai bukfenceket a világban, és e miatt folyamatosan teszteli környezetét. Ebbe a tesztelésbe sokszor bele is bukik, hiszen ítélkezésre is hajlamos, és szívesen alkot preconcepciókat egy-egy helyzetről, egy-egy személyről. Még ha az esetek legnagyobb részében igaza is van, azt nagyon kellemetlenül, bántó módon, minden emóciót mellőzve adja elő. Így, még ha jót is tesz valakinek, a másik oldal ezt sértésként éli meg, így az EXPERT üzenet nem ér célba. Egy csapaton belül tudnak komoly feszültségeket szítani állandó szókimondó viselkedésükkel, hiszen nem válogatják meg a környezetet és az időt az adott visszajelzéssel. Rendkívül önkritikus emberek és nem tudják elviselni, ha valaki nem az. Ennek legtöbbször hangot is adnak. Ha valaki elrontott valamit, arról azonnal kell tudnia. Nem érti mi ezzel a gond, hiszen ő szeret kritikát kapni. A rendszerből nem szeret kimozdulni. Így sokszor előfordul, hogy egy váratlan szituációban leblokkol, nem tud továbbmenni. Szereti sablonosítani, kategorizálni a dolgokat, ami sok esetben a fejlődéstől üti őt el.

Az üzleti életben sosem volt a legkedveltebb figura, inkább az „elviselem, mert szükség van rá” kategória. Nagyon jó szakemberek, de kellemetlen kollégák. Alapfigurái a szakmai hitelességnek, és a szakmai fejlődésnek. A válság előtti időkben nem alkalmazták szívesen őket, hiszen nem volt olyan kiélezett a verseny, mint egy szűkülő piacon. Éppen ezért csak a speciális tudást kínáló cégeknél voltak jelen, ott viszont igen nagy koncentrációban. Teljesen távol áll tőlük az értékesítés és a promóció, ez szintén nehezítette a szervezetbe helyezésüket, mert a cégnek ugye meg kell élni valamiből. A válságban az INDIVIDUAL típus bukása számukra a felemelkedést hozta. Amilyen mértékben elutasított a társadalom az értékesítés és kommunikáció fókuszú megoldásokat – hiszen a válság kialakulását is ehhez kötötték –, annyira került előtérbe az őszinte beszéd, a kíméletlen tények felvázolása. Az EXPERT pedig ebben nagyon nagy! Ennek köszönhető, hogy a legsikeresebb cégek ma már egy úgynevezett duál megoldással komoly pozíciókat adnak az EXPERT menedzserek számára. Ebben a felállásban a már említett módon a kreatív dinamizmusért egy INDIVIDUAL személy, a stabil, tökéletes működésért pedig egy EXPERT vezető felel. Mivel igen nagyfokú bennük a tökéletességre való törekvés, ezért előbb-utóbb valóban hiba nélkül működik az irányításuk alatt lévő cég.

3.4.2. AZ EXPERT FELNŐTT MAGÁNÉLETE

Számukra a legfontosabb, hogy minden tökéletesen fel legyen építve. Nem tudnak megalkudni a kapcsolatban, és nagyon messze állnak a társadalmi normák elfogadásától csak azért, mert azokat egy társadalom nagy része elfogadja. Megvan a saját szabályrendszerük, és annak mentén építik fel kapcsolataikat. Tudomásul kell venni, hogy egy EXPERT ember bizalmatlan. Mindenkit megtesztel, mielőtt bizalmat szavaz bárkinek. Ezt bizonyos személyiségtípusok nagyon nehezen viselik, és nem is kerülnek igazán közel sosem egy EXPERT típushoz. Jellemző rájuk, hogy nagyon lassan, de szinte örökre építenek kapcsolatokat. Ha energiát tesznek egy kapcsolat felépítésébe, akkor ragaszkodnak is ahhoz.

Ez ugyanúgy igaz egy barátságra, egy üzleti kapcsolatra vagy a társ kapcsolatra. Nem szeretnek váltani, hiszen azt kudarcként élik meg, valamit elrontottak. Előszertettel választanak ismerősöket, társat a saját személyiségtípusukból, hiszen az alapértékek betartása elengedhetetlen a magánéletükben. Tudatosan alakítják kapcsolataikat, mely minden esetben a kíméletlen őszinteségen, a megbízhatóságon és a hosszú távú tervezésen alapszik. Nincsen sok ember körülöttük életük során. 2-3 barát, leginkább egy társ és természetesen a jól megválogatott biológiai családtagok képezik a kapcsolati hálójukat. Nagy mesterei a család szó újraértelmezésének, és képesek objektíven elemezni saját családtagjaikat is. Ha valaki megszegett olyan morális szabályt, amit ők nem tudnak elfogadni, akkor bizony azzal a családtaggal akár a kapcsolatot is megszakítják. Nem szeretnek szerepet játszani, azt sem szeretik, ha bárki ezt teszi körülöttük. Tökéletes társak akarnak lenni, ezért folyamatosan tanulnak partnerükről. Ennek is köszönhető, hogy valóban hosszú távú, kiegyensúlyozott kapcsolatokat leginkább ez a típus tud építeni. Persze azt nem mondom, hogy a kapcsolat eleje leányálom velük, hiszen az első tesztidőszak túlélése kimerítő tud lenni.

3.4.3. AZ EXPERT GYERMEK ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

Talán a legkönnyebb vagy épp a legnehezebb e gyermekekről írnom, mert hát én is ebbe a kategóriába voltam sorolható. Egyrészt könnyű írni róla, mert mint minden EXPERT gyermek, én is szinte tökéletesen emlékszem a gyermekkoromra. Másrészt nehéz úgy, mivel egy EXPERT ember alapvetően nehezen nyílik meg. Viszont egyértelműen úgy gondolom, hogy ha máskor nem, most meg kell tennem, mert ennek az egész könyvnek az a célja, hogy jobban megértsük a különböző típusú gyermekeket, ezzel segítve fejlődésüket. Nem általános sablonok, hanem konkrétumok, egyedi receptek által. Szóval mi is jellemző egy EXPERT gyermekre? Csendes, visszahúzódó, valóban

introvertált. Nagyon keveset beszél, és eleve később is kezd el kommunikálni a külvilággal. Sokszor ez a szülőknél, pedagógusoknál komoly aggodalomra ad okot, hiszen valami rendellenességet vélnek felfedezni a dolgok mögött. Nyilván jobb félni mint megijedni, és nem minden nem kommunikáló gyermek EXPERT, ezt még csak véletlenül sem mondanám. Viszont az EXPERT gyermek ismerkedik a világgal. Igen, minden gyermek ezt teszi, de az EXPERT úgy valóban, mélyében teszi mindezt. Megfigyel, elemez, információkat gyűjt. Fontos neki a saját magával szembeni megfelelés. Ennél már csak a számára idolként jelenlévő felnőttek elismerése számít jobban. Azért kezd el később beszélni, azért beszél keveset, mert egyrészt biztosra akar menni, és már beszélni is a lehető legtökéletesebben szeretne, másrészt alapvetően úgy gondolkodik, hogy „akkor beszéljünk, ha nagyon muszáj”. Ezt a hozzáállást élete végéig fenntartja egyébként, tehát néha nagyon nehéz megfejteni őket. Az EXPERT gyermek rendszerető, rendszerben létező, fegyelmezett és szabálybetartó. Objektív és tényeken, logikán alapuló nevelést kíván. Sokszor esett szó a következetességről, és láthattuk, hogy a különböző személyiségtípusú gyermekeknél más-más értelme van e tulajdonságnak. Az EXPERT gyermeknél a tisztelet és az élet alapja. Ha valaki nem következetes, azt nem fogják elfogadni. Nem élnek a „nyitott ajtók” lehetőségével. Attól, hogy a szülő megszegi a szabályt, az EXPERT gyermek nem érez biztatást arra, hogy ő is megtegye, inkább meg lesz a véleménye a szabályszegő szülőről. Az EXPERT gyermek kis felnőtt, és felnőttként is kell kezelni. Elemzi és értékeli az embereket, és igen korán véleményt alkot róluk. Nagyon nehéz egy következtelen szülőnek mindezt megélni, mert az EXPERT gyermek róluk is véleményt alkot. Honnan lehet felismerni, hogy EXPERT gyermekkel van dolgunk? Már nagyon korán azonnal beazonosítható: tegyük oda kedvenc játéka mellé, és órákig el fog játszani magában úgy, hogy egy hangját sem halljuk. Önálló gyerekek. A társaság kihívást jelent számukra, mert nem az emóciók oldaláról közelítik meg a kérdéseket, hanem a logika és a tények számítanak. Nagymértékben társadalom függő az, hogy egy EXPERT gyermek mennyire lóg ki a környezetből. Egy igazi EXPERT gyermek a RULER vagy IDIVIDUAL számára egyszerűen „stréber”. Mert az EXPERT tanulni akar, és komolyan veszi a tudást. Nemcsak eljártssza mindezt, hanem valóban így gondolja. A könyvek, az információk, az adatok nagyon fontosak számukra, ezekben órákig el tudnak bújázkodni. Az EXPERT típus voltaképpen egy szakmára fókuszál felnőtt korában, de már gyermek-

ként is jellemző rájuk, hogy kedvenc témájukban elmélyednek, és a számukra érdektelen témákat teljesen figyelmen kívül hagyják. Iskolában nagyon fontos, hogy tökéletesen teljesítsenek. Általában a maximalizmusra törekszenek. Sokszor olyan érzése van a szülőnek, hogy „engedd már el magad kislányom/kisfiam, legyél már egyszerűen csak gyerek”. Túl komolyan tudják venni magukat, és nagyon sokszor tűnnek kicsit „koravénnek”, akikért a nevelőik is aggódnak, hogy nem élvezik ki gyermekkorukat. A tisztaság, a rend számukra lételem. Nagyon tudnak vigyázni a dolgaikra, főként kedvenc ruhájukra, játékaikra. Jól emlékszem az én korosztályomra jellemző műanyag katonákra. 146 katonám volt. Természetesen mindegyiknek megvolt a szerepe. Imádtam az indiánokat, valahogy mindig közel álltak az érdeklődésemhez. Hogy minek volt köszönhető? Az EXPERT gyermek nagyon korán kialakítja idol képét, és annak az idolképnek is EXPERT-nek kell lennie. Nekem édesapám volt az. Nem volt könnyű ember, mert egy erős EXPERT-nek nem volt könnyű dolga a kommunizmusban. És én ezt már 5-6 évesen tökéletesen fel tudtam fogni. Szóval ő nagy volt abban, hogy bevonjon egy érdekes, új világba, ezt tette az indiánok történetével is. Először adta a televízió a Winettou történetét, és mivel imádtam Karl Mayt, így szerette volna, ha fia is megszereti a cowboy-ok és indiánok világát, így hát a film vetítése előtt elmesélte az alaptörténetet, persze úgy, hogy a lényegi részeket kihagyta, hogy meg akarjam nézni. Rajtam maradt az indiánszeretet, és ezért minden alkalommal egy adag katonát kértem. Persze meg is őrjítettem nem annyira rendezett és végképp nem következetes édesanyámat, aki a takarítások alkalmával össze-vissza keverte a rendszert a katonáim között. Egy alkalommal elkeverte az egyik indiánomat és olyat tett, amit sosem tehet egy szülő egy EXPERT gyermekkel: megpróbálta elhíttetni velem, hogy minden játékom megvan, csak ugye én gyerekként nem emlékszem jól. Aztán körbeírtam nekik a kék, távolba néző őrszem indiánt, akinek a toll koszorújából egy tollat levágtam, amit fiának adott – persze az én történetemben –, és pont azt a „kicsit megkopasztott” öreg indiánt kerestem. Nem nagyon tudtak szóhoz jutni. Az EXPERT gyermek nagyon nehezen barátkozik. Egyrészt nem érez kényszert, másrészt nagyon megválogatja már korán társait. Nagyon nehezen ereszt be bárkit is saját világába, viszont ha beengedi az embert, akkor teljes lendülettel teszi azt. Vagyis általában jellemző a kevés számú, de nagyon mély barátság rájuk, ami már gyermekkorban kialakul.

3.4.4. A SUPPORTER GYERMEK NEVELÉSE

Szabályok felállítás, értelmének elmagyarázása és betartása, betartatása. Ennyi és nem több. Egyszerű, igaz? No de melyik szülő tudja azt produkálni, hogy gép módjára működik éveken keresztül? Ki az, akinek ne lennének rossz napjai? Csakhogy alapvetően az EXPERT gyermeket ez nem érdekli. Pont a legrosszabb napokon van szükség a szabályokra. A szabályok támpontot adnak és biztonságot, azokhoz görcsösen kell ragaszkodni. Pontosan ezt kell a nevelésben finomabbra hangolni az EXPERT gyermek esetében. Mint minden személyiségtípusnál, itt is nagyon fontos, hogy megtartsuk a gyermek eredeti személyiségét, de ugyanilyen fontos, hogy felkészítsük őket az életre. Ez főként az EXPERT gyermekeknél kiemelkedő fontosságú, mert egy-egy német vagy skandináv régiótól eltekintve az EXPERT személyiségtípus igen kis arányát teszi ki a lakosságnak. Vagyis EXPERT gyermekünk életképessége nagyban függ attól, mennyi rugalmasságot tudunk megtanítani nekik úgy, hogy hajlítsuk és ne törjük a dolgokat. Az EXPERT gyermek számára meg kell tanítani az „emóciókat” is. Nem kell furán nézni! Nem azért, mert antiszociálisak, hanem azért, mert egy rendszerben gondolkodnak, ahol a nap végén, akármi történhet, de az eredményt fel kell mutatni. Nem tudnak elbukni. Nem azért, mert minden áron nyerni akarnak, hanem azért, mert nem tudják elfogadni, hogy hibáznak. Nem arrogancia vagy ego okán, mint mondjuk az egy RULER gyermeknél előfordulhat, hanem saját magukban csalódnak, és ez visszavetheti őket a fejlődésben. Egy rosszul sikerült dolgozat vagy egy megtanult verssel történő felsülés az osztály előtt komoly nyomokat hagy az EXPERT gyermekben. Nem tűnhet úgy, hogy nem készült. Az nem fordulhat elő. Erre görcsösen rá tudnak kapaszkodni, és ez komoly kihívás az őket körülvevő felnőttek számára is. Meg kell tanítani őket arra, hogy a hiba nem a vég. Az, hogy valami nem úgy sikerül, ahogy terveztük, az nem azt jelenti, hogy teljesen haszontalan volt minden, amit megtettünk a sikerért. Az EXPERT gyermek maximalista, így kell hozzáállnunk a dolgaihoz. Ha szabályt állítunk, fontos egyeztetni vele, hogy a szabálynak mi értelme van, mi a logikája, és milyen eredményt várunk tőle. Ez bizony nagy kihívás azoknak a felnőtteknek, akik a „szót kell fogadnod,

mert én azt mondtam” elvet vallják, mert ebben az esetben az EXPERT gyermek befező és minden erejével a logikátlanág elleni küzdelemre koncentrá. Egy EXPERT gyermek kiborító tud lenni egy következetlen felnőtt, szülő, tanár vagy edző számára. Simán számon kérik a felnőtteket a logikátlan dolgok, a buta szabályok miatt és valódi válaszokat várnak. Csak azért, mert valaki idősebb, nem jár neki a tisztelet. Ha úgy is viselkedik, akkor lehet szó róla. Sokszor okoz gondot a „köszönj a szomszéd néni” nyomulás, mert ha a szomszéd néni például nem foglalkozik a saját gyermekével, vagy épp alkoholist, akkor nem érdemli meg az EXPERT gyermek tiszteletét, és nem is kapja meg. Ha ezért büntetést kap, akkor az is leszerepelt, aki a büntetést kiszabta, mert egyszerűen nem volt igaza. Az EXPERT gyermek igazságérzete óriási. Kiáll az igazság mellett bárkivel szemben. Ez sok felnőttnek fájdalmas. Az EXPERT gyermek sosem hazudik. Ez is tud fájdalmas lenni. Mindig az igazat mondja és ráadásul részletesen a teljes igazságot. Nagyon fontos a szülőknek kialakítani a „partner vagy” kapcsolatot EXPERT gyermekükkel. Kikérni a véleményét már legkésőbb 5-6 évesen arról, hogy milyen ruhát szeretne felvenni, milyen iskolai dolgokat vásároljunk és így tovább. Egy EXPERT gyermek lehet egy nagyon nagy segítség a szülők számára, hiszen megbízható, komolyan veszi a felelősséget és lehet rá számítani. De lehet sokszor „rémálom” is, mert folyamatos kérdéseivel, „tényfeltáró kérdőre vonásaival” tud táncolni a szülők idegein. Ha a szülők nem jól nevelik, a gyermeknek meg lesz a véleménye róluk, melyet igen korán, 10-12 éves kora körül már egyértelműen meg is fogalmaz. Ez főként akkor fájdalmas, ha mondjuk egyik szülő jól neveli, a másik pedig szülői hatalmát akarja használni felette. Ez utóbbi elbukott, ráadásul örökre.

3.3.5. A SUPPORTER GYERMEK ÉS AZ ISKOLA

Már többször említettem, hogy nagyon függ a gyermek viselkedése a társadalmi elvárásoktól, és minden személyiségtípus eredményességét befolyásolja mindez az iskolában. Az EXPERT gyermekekre ez nem jellemző ilyen mértékben. Ők meg akarnak és meg is tudnak felelni az elvárásoknak. Akármilyen környezetbe kerülnek, nagyon nehezen barátkoznak meg az újdonsággal. Az első időszak mindig az információgyűjtés, az adatok értékelése, a szabályok kiismerése. Amikor ezzel végezett, akkor onnantól kezdve egyre jobb teljesítményre képes. Évről évre lépdelnek előre. Nem érdemes őket kiszakítani megszokott iskolai környezetükből, hacsak nem akarunk jelentős fejlődést elérni náluk. Itt megint az életre nevelés kérdése jön elő. Jól emlékszem, hogy ötödikes voltam, amikor a család arról döntött, hogy egy másik iskolában folytatjuk a tanulást. Rosszul voltam már az ötlettől is, mert pontosan tudtam, hogy egy új környezet nagy kihívás. Ráadásul az új iskola sokkal magasabb szintet képviselt az előzőnél. Csak matematikából vagy másfél évvel előttünk jártak, és én, mint a matematika tantárgy legjobbjára, megszegyenülve éreztem magam minden nap az új iskolámban. Nagyon jó tanári kar fogadott, ez volt az egyetlen szerencsém. Türelmesek voltak hozzám, én pedig – ha most így utólag visszaemlékszem, sosem dolgoztam ennyit semmiért iskolában – egy év alatt az osztály legjobbjai közé tartoztam újra. Szenvedős év volt számomra, ami örökre beégett az agyamba. Az EXPERT gyermek számára a humán tárgyak általánosan nem elsődlegesek, a reál tantárgyakban megszerezte erősebbek. De igazából akármiről is van szó, a módszertant és az elvárásokat kell kiismerniük a sikerhez. Pontosán tudják, hogy melyik tanárnak mi a gyengéje, mire kell odafigyelni, és rövidesen igen jól érvényesülnek minden környezetben. Változatlan szabályok mellett egyre magabiztosabbak, de nehogy megzavarjon ez bárkit is: a magabiztosság azonnal összetörik, ha ez a szabályrendszer változik. Bár nehéz az EXPERT gyermek számára, nem árt, ha a szülők gondoskodnak néha a változásról. Nem árt, ha néha átírják a szabályrendszert, és ne hallgassanak a „kis felnőtt” meggyőző érvelésére, hiszen a későbbiekben az ő érdekeit szolgálja. Egy EXPERT gyermekre jellemző, hogy ha bekerül egy osztályba, egy közösségbe, egy sportcsapatba, akkor idő kell neki a teljesítményhez. Viszont mindig

fejlődni akar, mert a fejlődési vágy náluk belső kényszer. A tanárok vagy imádják, vagy utálják őket. Jó, nem lehet ilyet mondani egy gyermekre, de higgyék el, egy következetlen, felkészületlen tanár rémálma egy EXPERT gyermek. Általában jó tanulók, tehát nehezen „megfoghatóak”, és sosem félnek kérdezni. Mindig meg van a véleményük. „A tanárnéni nem ért a tanításhoz.” Ez a mondat sokszor elhangzik egy EXPERT gyermektől, ha nem jó tanárok tanítják, és az oktatás színvonala gyenge. Az, hogy melyik tantárgy lesz a kedvencük, nagyban befolyásolja a pedagógus személye. Hogy melyik sportot választják, nagyban befolyásolja az edző személye. Mivel mindenhol fejlődni akarnak, ezért nem mindegy, hogy állnak hozzájuk a nevelők. Fura kis emberek ők, akiket ha megért egy pedagógus, akkor csodát tud teremteni, ha nem, akkor örök ellenséget talál magának. Merthogy az EXPERT gyermek fekete vagy fehér. Határozottan szelektál a dolgok között. A közösségen belül általában a „tanácsadó” szerepét töltik be. Ők azok, akiktől a társak tanácsot kérnek, sokszor az ő házi feladatukat másolják le. Sokan köszönhetik EXPERT osztálytársuknak a bizonyítványukat, diplomájukat, és ez így van rendjén. Velük barátkoznak leginkább a gyerekek? Nem. De mivel olyan típusról beszélünk, aki jól elvan magában, nem vágyik a szereplésre, ezzel semmi bajuk nincsen. Nagyon ritka, hogy egy EXPERT gyermekkel kapcsolatban riportra hívják a szülőket. Ha viszont megtörténik, legyünk tisztában szülőként azzal, hogy általában a gyermekünknek van igaza!

Nem könnyű egy EXPERT gyermekkel, hiszen ki tekintene egy 7-8 éves „törpére” kis felnőttként? Márpedig az EXPERT gyermek nevelésének ez az alapja. Furcsa szerzemények ők, a magukba fordulással, önállóságukkal, határozott véleményükkel együtt. Neveljük őket flexibilitásra, mutassuk meg nekik, hogy nem kell mindig a maximumot nyújtaniuk. Tudniuk kell, hogy ha hibáznak, akkor is szerethetőek. Ha ezt megtesszük, akkor egy, az üzleti és magánéletet tökéletes egyensúlyban tartó, nagyon mély érzelmekkel teli, hosszú párkapcsolatot és komoly szakmai karriert építhetnek felnőttként. Meglesz mindig a saját ideológiájuk, szabályrendszerük, és valószínűleg ezzel sokan nem fognak egyetérteni. De elismert emberekké tudnak válni, és ebben nekünk szülőként nagy felelősségünk van. A világ leghíresebb kutatói, extra művészei, pop előadói, szakmai cégek tulajdonosai, az emberekre komoly hatással lévő eszközök, rendszerek feltalálói ők. Így viseljük emelt fővel EXPERT gyermekünk felcseperedését.

4. A BEAZONOSÍTÁS MŰVÉSZETE

Tulajdonképpen elmondtam mindent a különböző személyiségtípusokról, úgyhogy ki-ki felismerhette volna már igazán, melyik csoportba is tartozik saját gyermeke. Nézze otthon, elemezze, gyűjtse össze az eseményeket és kész. Ráadásul már megvannak a nevelési alapelvek is, szóval kedves szülők, ne legyenek telhetetlenek! Végül is egy szülőtől ezt várják el, nem? Mágikus képességet. Azért döntött úgy, hogy gyermeket szeretne. Nagyon sok önvallomást hallottam már ezen a téren, de a leginkább őszinte egy nem feltétlenül high-level komédiából származik. Néha stratégiai munka után szoktam ilyeneket nézni, tudják, amikor csak úgy néz ki az ember a fejéből. Szóval nem is számítottam rá, hogy egy életrevaló bölcsességet kaphatok egyszer egy ilyen remekműből. Az elkeseredett főszereplő mindent megtett, hogy jó anya legyen, de nem igazán sikerült a célját elérnie. Legalábbis a nagy könyv leírása alapján egyértelműen elbukott e téren. Összetörve tett önvallomást, mely valahogy úgy hangzott, hogy szülőnek lenni hatalmas feladat – ezt senki nem is vitatta –, és a legrosszabb az benne, hogy mindent megpróbálunk, hogy a legjobbat nyújtsuk, hiszen gyermekünk élete a tét. Dolgozunk, küzdünk, nevelünk, és az eredményt majd a végén kapjuk meg. Nincs igazából gyakorló teszt vagy útközben meglévő egyértelmű ellenőrzési pont. Az igazi bizonyítványt majd a gyermek felnőtt korában kapja meg a szülő. Akkor fogja látni, hogy sikerült vagy sem. Valahol egyet tudok érteni az eszme-futtatással. Talán annyit tennék hozzá, hogy útközben azért, ha nehezen is, de lehet jó mérési pontokat találni. Viszont azzal is tudok azonosulni, hogy ne a nagy társadalmak által diktált mérőeszközök alapján ítéljük meg magunkat, és azt se hagyjuk, hogy mások ítéljenek meg bennünket standard felfogások alapján. A gyermekünk egyedi! Ezt ne felejtjük el! Nincs olyan, hogy mindenki számára jó nevelési irány. Még az is lehet, hogy egy ilyen fura rendszer segítségével, mint a RISE be is tudjuk kategorizálni őket, tehát trillion különböző kategória létezik, és akkor azt még nem is tettem hozzá, hogy mindezt vegyíteni kell a szülők személyiségével, a gyermek testvérének személyiségével. Szóval egy biztos: minden szülőnek be kell járnia saját útját. Nyitott szemmel kell járnia, hogy a megfelelő támogató eszközöket észrevegye, de hogy ő miként használja, mit hoz ki belőle, az megint csak rajta múlik. A RISE-zal is valahol ez a helyzet. Igyekszem Önöknek minden főbb kategóriából tapasztalatot hozni, és azt elmondhatom, hogy a rendszerek közül a legszélesebb körű konkrét adatgyűjtéssel és tapasztalattal rendelkezünk. De hogy minden szülő másként fogja használni az itt leírtakat, abban biztos vagyok.

Az én célom az, hogy egyáltalán láttassam ezt a dimenziót is. Ha már ennyit elérek, akkor nem volt hiábavaló e munka.

Ahhoz viszont, hogy minél pontosabban tudja egy szülő alkalmazni ezt a rendszert, fontos még támpontot adni a beazonosításhoz. Bár tisztában vagyok vele, hogy egy jó édesapa vagy édesanya különleges tulajdonságokkal bír, de nem árt a konkrét, realista, tapasztalatokon alapuló támpont megléte sem. A beazonosítás egy igazán jó szakember szempontjából nem kizárólag abból áll, hogy egy ideológiához, metodológiához próbálja odaadni a kulcsot. Ennél sokkal fontosabb, hogy tudatosítsa a rendszer használatával, hogy bár a RISE konkrét és igen szisztematikus, a kategóriák egyértelműen vannak meghatározva, de ez nem azt jelenti, hogy mindenki számára minden ugyanúgy hat. Nagyon fontos tudni, hogy amikor személyiséget vagy viselkedést elemzünk, akkor egy nagyon fontos és kritikus befolyásolási faktorról számolnunk kell: magunkkal. Ez az, ami az én szememben például egyértelműen a rendszereket részesíti előnyben egy-egy szakember véleményéhez képest. Miről is beszélünk konkrétan?

4.1. SAJÁT SZEMÜVEGÜNK

Arról, hogy minden eseményt, minden reakciót, minden döntést, így minden személyiséget a saját magunk személyiségén vagy viselkedésén keresztül ítélünk meg. Mondok egy konkrét példát. Az elsődleges személyiségtípusom Expert, ráadásul nagyon erős mértékben, 1-10-es skálán 8-as erősségű (a skálázásról később részletesen szólok). Ebből kifolyólag a rendszerszemléletem, a rendszeretemet, az objektivitásom és realista érzékelésem nem átlagos. Ne aggódjanak, ennek megvannak a maga negatív irányú hatásai is, de most nem azért vagyunk itt, hogy engem ostorozzunk. Vagyis ha én azt mondom egy adott személyről, hogy rendszertelen vagy rendetlen, vagy érzelgős, az korántsem

jelenti azt, hogy az átlagos szinteket feltételezve igazam lenne. Ha mondjuk adott egy Expert 6-os ember, az tökéletes munkára képes, jó szakember, rendszerben gondolkodik. Semmi jogom nincs hozzá, hogy „felületesnek” hívjam. Pedig huszonévesen sokszor megtettem. Senki nem kérdezte, hogy „önmagadhoz képest vagy úgy az átlaghoz képest nézed a kollégát?”. Hiába is kérdezte volna, persze hogy önmagamhoz néztem. Kihez máshoz hasonlítottam volna? Igazam lett volna akkor, ha azt mondom, hogy az adott személy nem alkalmas mondjuk pénzügyi területre? Természetesen nem. Abban igazam lett volna, ha azt mondom, hogy az én pénzügyeim intézésére nem alkalmas? Természetesen igen. Amikor saját gyermekünkről van szó, leginkább az a tévhit él az emberekben, hogy minden szülő „el van ájulva” saját gyermekétől. Ez nyilván igaz úgy általában, viszont a mindennapokban saját személyiségünkön keresztül mondunk véleményt róla is, mint bárki másról, maximum sokkal finomabban. Bár azért tegye mindenki szívére a kezét, ez sem biztos. Nagyon helyzet függő a történet. Vagyis, ha objektíven akarunk gyermekünkről nyilatkozni személyiségével, viselkedésével kapcsolatban, annak van egy elengedhetetlen kelléke: a tökéletes önismeret. A legtöbb szülő azért nem tud jó szülővé válni, mert saját magát nem ismeri kellő mértékben. És ha ez így van, akkor dolgozhat, küzdhet, nagy esélye van arra, hogy a gyermek nevelése minden jóakarat ellenére is félremegy. Sose felejtsük el, hogy minden tulajdonság, minden viselkedési forma, mindennemű reakció, kommunikáció otthon az „eredeti személyiségünkön” keresztül hat ránk. Ha nyugalmi helyzetben vagyunk, akkor a külső impulzusokat a „jelen személyiségünk”, de az igazi döntést, ítéletet az „eredeti személyiségünk” fogja meghozni. „Ne legyél már ennyire szétszórta!”. Ez egy egyszerű, szülőktől igen sokszor elhangzó mondat. Nem is sejtetnénk, hogy mennyire eltérő valóság tartalommal bírhat mindez. Ha egy Expert 5-ös apa mondja ezt fiának, akkor komolyan kell venni az intelmet, mert azt jelenti, hogy apa rendszeretete átlagos szinten van, tehát ha gyermeke ez alatt teljesít, akkor lépni kell az ügyben. Nézzük ugyanezt a példát egy másik szemüvegen keresztül! Apa teljesen szétszórta, mondjuk 0-ás Expert. Életében nagyon sok kudarc érte emiatt, és hatalmas személyiségmódosulással feltornázta magát egy 4-es Expert szintre. Vagyis az eredeti személyisége 0-ás, a jelen személyisége 4-es Expert. Azért változtatott, mert nem bírta elviselni saját szétszórtságát, és soha nem lesz elégedett saját maga rendszerezettségével, valójában 10-es Expert szeretne lenni. Fia Expert 5-ös szinten van, megfelelő rendszeretettel bír. De apának,

aki egész életében a 10-es Expert szintet akarta elérni – persze sosem tudta – szent célja, hogy majd fiából kényszeríti ki, ami neki nem sikerült. Ha ő mondja a fiának állandóan ezt a leoltó mondatot, az még korántsem jelenti azt, hogy ezzel a fiatalembernek bármit is kellene tennie. A baj az, hogy kell sajnos, mert apának meg kell felelni. Mi a vége a történetnek? Elkezd a fiú dolgozni az amúgysem rossz Expertjén, még Expert-ebb lesz. Még inkább észreveszi apján, hogy ez csak egy hatalmas szerepjáték. Vagyis a fiú teljesen feleslegesen bemódosította magát, energiákat kötött le, romlik a teljesítménye, mert egy víziónak kíván megfelelni, majd rájön arra, hogy mindez értelmetlen volt, és ráadásul „bagoly mondja verébnek...”, szóval meglesz apjáról a nem feltétlenül pozitív véleménye. Megérte? Nem. Akart bárki is rosszat? Nem. Jó lett a vége? Nem. Azzal tehát legyünk tisztában, hogy akkor tüzzük ki a sikeres gyermeknevelést célul magunk elé, ha egy jó adag önértékelésen túlvagyunk és valóban tudunk szembesülni a tükörrel. Az emberek persze nem szeretnek tükörbe nézni e módszer mentén. Saját magukért legtöbben meg sem teszik. De itt most nem is erről van szó. Szülőként nem kérdés, hogy mekkora a fájdalomküszöbünk, meg kell tennünk! Csak a gyermekért? Semmiképp? Ha más nem, önző egyéni érdekből! Mert a gyermek minden személyiség típusú szülőt elfogad, ha az önazonos. Nincs jó vagy rossz szülő személyiség a világban. Ha valaki ezt mondja, akkor hagyjuk ott. Az persze megint más kérdés, hogy egy Ruler szülő Ruler szülőként lesz sikeres szülő, a Supporter meg Supporterként, és így tovább. Nehogy elhiggyük azt, hogy egy adott központi sablonhoz kell igazodnunk, ha azt akarjuk, hogy gyermekünk sikeres legyen, és a végén még szeressen is bennünket! Egy dolgot nem fog elfogadni egy gyermek: ha neki kell megküzdeni apa vagy anya komplexusaival. Ebben az esetben menekülni fog otthonról, ahogy lehet.

4.2. A KID GYERMEK SZEMÉLYISÉGÉNEK BEAZONOSÍTÁSA (4-9 ÉVES KOR KÖZÖTT)

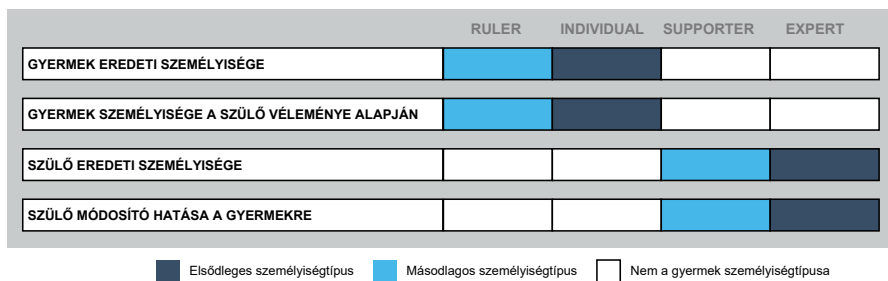
A gyermekek személyiségének korai gyermekkorban történő beazonosításához egyértelműen a szülők személyisége adja meg az irányt ahhoz, hogy a gyermek személyiségét be tudjuk azonosítani. Tesztet tölteni a gyermekek felügyelet mellett is nagyjából 9 éves korban tudnak elkezdni, pontos személyiségtypus beazonosítást a szülők konkrét segítségével nélkül előtte nem igazán lehet végezni. Vagyis egészen kis gyermekeknél létkérdés a beazonosításhoz használt lencse tökéletes élessége, saját személyiségünk ismerete.

A RISE esetében is ebben a korban a szülők megfigyelésén alapul a személyiségelemzés. Első körben fel kell mérni a gyerekről beszámolót adó szülő személyiségét, majd minden egyes választ a gyermekkel kapcsolatban ebbe a személyiségtypus környezetbe kell elhelyeznünk.

A fő cél, a gyermek eredeti személyiségének beazonosításához első lépésként a szülő eredeti személyiségének beazonosítása. Az ábrán egy minta példát láthatunk. Valóban mintának tekinthető, mert ilyen jól azért ritkán ismerik gyermeküket a szülők, de itt egy Expert szülő beszámolója alapján készült az elemzés, és személyiségtypusából adódóan a kedves apuka egy hétig tanulmányozta gyermekét, mielőtt nekilátott volna a teszt kitöltésének. Mivel korai gyermekkorról van szó, így nem komplex személyiségterkép elkészítésére törekszünk. No nem azért, mert mondjuk egy hatéves gyermeknek ne lenne olyanja. Inkább azért, mert mégiscsak a szülők beszámolója alapján készül az elemzés, így

bizonyos mélységek értelmezésénél előfordulhatna tévedés, az pedig megengedhetetlen egy gyermek értékelésekor. A tesztben lévő kérdésekre a gyermekkel kapcsolatban a szülő válaszolt, de a személyisége ismeretének fényében egyértelműen láthatjuk, miért nyilatkozik úgy gyermekéről, ahogyan a válaszokból kiolvasható. A szülő – jelen esetben az apuka – Expert-Supporter személyiség típus, és valószínűleg ezzel tisztában is van. Látszik, hogy komoly energiákat fordított gyermeke feltérképezésére, hiszen hajszálpontosan határozta meg viselkedése alapján a gyermek személyiségét. Egy Individual-Ruler gyermekről van szó, aki ennek köszönhetően tökéletes ellentéte édesapjának, mely komoly nevelési kihívásokkal jár majd. A rendszer már jelzi is az apuka felé, hogy ebből a kapcsolatból általában az következik, hogy a szülő elkezdheti a gyermek személyiségmódosítását, hogy neki kedvezőbb legyen a gyermek viselkedése, vagyis jelen esetben a „szülő személyiségmódosító hatása” Expert-Supporter. Nagyon oda kell figyelnie az apának arra, hogy ha ez bekövetkezik, akkor komoly lépéseket tesz gyermeke sikertelen, stresszes, boldogtalan gyermekkorra kialakítása felé.

Tökéletesen végigkövethető, hogy a szülő jól határozta meg az adott kategóriákban gyermeke személyiségét, azok következményeit, melyek az introvertált vagy épp az extrovertált oldalra helyezik a gyermeket. Itt a szülő láthatja, hogy a gyermek személyisége mit jelent konkrétan majd a gyer-

6. ábra: RISE KID elemzés elemző diagramja (amikor a szülő jól értékeli gyermeke személyiségét)

meknevelésben, és mit jelent az oktatásban. Tehát fel tud készülni arra, hogy gyermekének eredeti személyisége milyen kihívásokat okoz majd a jövőben. Ez alapján a gyermeknevelési módszertant is ki tudja alakítani úgy, hogy megőrizze gyermeke eredeti személyiségjegyeit, és ne azok társadalmi elvárásokhoz való besimulása legyen az eredmény, stresszt okozva ezzel a gyermek számára.

A jelenlegi példánál maradva, ebben az esetben a szülőknek le kellett ülni és értékelni a helyzetet. Mivel látják, hogy az apuka személyisége számára komoly kihívást jelent majd a gyermek személyisége, irritálni fogja őt, és félő, hogy az apa domináns pozícióját használva komoly módosító hatást végez a gyermekben, ezért meg kell találni ennek az értelmes menedzselését. Látható, hogy a gyermek boldogsága akkor érhető el, ha az apa megtanul „tűrni”. Az is világos, hogy a gyermek a hagyományos oktatási és társadalmi közösségekben túl proaktív lesz, komoly gondok lesznek vele, ezekre előre fel kell készülni, és már az első közösségektől kezdve úgy kell választani számára az irányt, hogy minél kevésbé hagyományosabb oktatási környezetbe kerüljön. Így fogja tudni megőrizni eredeti személyiségét, így lesz boldog, sikeres felnőtt. A különböző személyiségű gyermekek különböző nevelési módszertanát e könyvben is bővebben kifejtem.

GYERMEK EREDETI SZEMÉLYISÉGE

INTROVERTÁLT OBJEKTÍV TÉNYEKEN ALAPULÓ OLDAL	EXTROVERTÁLT SZUBJEKTUMOKON ALAPULÓ OLDAL
Nehezebben teremt és tart fent kapcsolatot embertársaival	Könnyebben teremt és tart fent kapcsolatot társaival
Hosszabb távon, egyenletesebben, folyamatosabban koncentrált az átlagnál	Általában rövidtávon koncentrált, koncentrációja, változó, könnyen megszűnik
Kevés hobbija/kedvenc időtöltése van, de azokat nagyon szereti	Általában nem ragad meg egy hobbinál/időtöltésnél, új dolgokat keres
Önállóan elfoglalja magát, nem külön igényel extra figyelmet a környezetétől	Az átlagosnál nagyobb figyelmet igényel a környezetétől
A szabálybetartó képessége az átlagosnál jobb	Szabálybetartó képessége az átlagosnál gyengébb
Kihívást jelent bármilyen változás kezelése a gyermek számára (lakóhely, iskola stb.)	Nem okoz problémát a változás kezelése a gyermek számára (lakóhely, iskola stb.)

A gyermekekre jellemző megállapítás
 Nem a gyermek személyiség típusa

GYERMEK SZEMÉLYISÉGE A SZÜLŐ VÉLEMÉNYE ALAPJÁN

INTROVERTÁLT OBJEKTÍV TÉNYEKEN ALAPULÓ OLDAL	EXTROVERTÁLT SZUBJEKTUMOKON ALAPULÓ OLDAL
Nehezebben teremt és tart fent kapcsolatot embertársaival	Könnyebben teremt és tart fent kapcsolatot társaival
Hosszabb távon, egyenletesebben, folyamatosabban koncentrált az átlagnál	Általában rövidtávon koncentrált, koncentrációja, változó, könnyen megszűnik
Kevés hobbija/kedvenc időtöltése van, de azokat nagyon szereti	Általában nem ragad meg egy hobbinál/időtöltésnél, új dolgokat keres
Önállóan elfoglalja magát, nem külön igényel extra figyelmet a környezetétől	Az átlagosnál nagyobb figyelmet igényel a környezetétől
A szabálybetartó képessége az átlagosnál jobb	Szabálybetartó képessége az átlagosnál gyengébb
Kihívást jelent bármilyen változás kezelése a gyermek számára (lakóhely, iskola stb.)	Nem okoz problémát a változás kezelése a gyermek számára (lakóhely, iskola stb.)

A gyermekekre jellemző megállapítás
 Nem a gyermek személyiség típusa

7. ábra: RISE Kid elemzés, a gyermek eredeti személyiségét beazonosító indexek táblája (amikor a szülő jól értékeli gyermeke személyiségét)

GYERMEK EREDETI SZEMÉLYISÉGE

INTROVERTÁLT OBJEKTÍV TÉNYEKEN ALAPULÓ OLDAL	EXTROVERTÁLT SZUBJEKTUMOKON ALAPULÓ OLDAL
Inkább önálló, kontroll nélküli tanulás	Inkább folyamatos, szigorú kontrollal történő tanulás
Inkább az írott anyag, többszöri elolvasása és tartós memorizálásában eredményes	Inkább látványos tanítási segédanyagok (pl. video) azonall elajátítása és rövidtávú memorizálásában eredményes
Inkább kiszámítható tanulmányi eredmény, állandó fejlődés jellemzi	Inkább változó, kiszámíthatatlan tanulmányi eredmény, hullámzó fejlődés jellemzi
Számára nehéz a felkészülés során befektett munkát a vizsga eredményben realizálni	Képes a felkészülés során befektetett munka többszörösét realizálni a vizsga eredményben
Leginkább írásbeli vizsgán tud eredményes lenni	Leginkább szóbeli vizsgán tud eredményes lenni
Leginkább lexikális tudásra, objektív tényekre építő számonkérésben eredményes	Leginkább kommunikációs képességre építő, szubjektív számonkérésben eredményes

A gyermeke jellemző megállapítás Nem a gyermek személyiség típusa

GYERMEK SZEMÉLYISÉGE A SZÜLŐ VÉLEMÉNYE ALAPJÁN

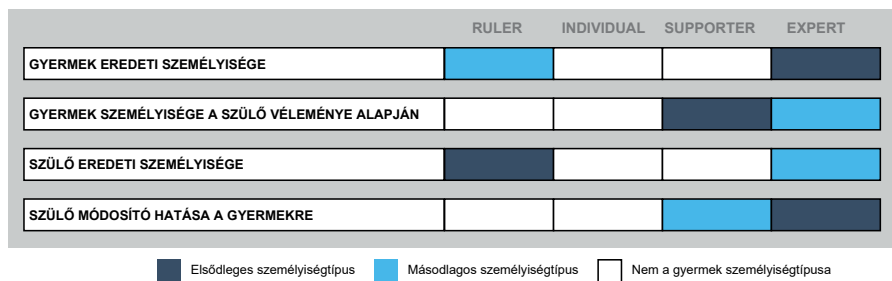
INTROVERTÁLT OBJEKTÍV TÉNYEKEN ALAPULÓ OLDAL	EXTROVERTÁLT SZUBJEKTUMOKON ALAPULÓ OLDAL
Inkább önálló, kontroll nélküli tanulás	Inkább folyamatos, szigorú kontrollal történő tanulás
Inkább az írott anyag, többszöri elolvasása és tartós memorizálásában eredményes	Inkább látványos tanítási segédanyagok (pl. video) azonall elajátítása és rövidtávú memorizálásában eredményes
Inkább kiszámítható tanulmányi eredmény, állandó fejlődés jellemzi	Inkább változó, kiszámíthatatlan tanulmányi eredmény, hullámzó fejlődés jellemzi
Számára nehéz a felkészülés során befektett munkát a vizsga eredményben realizálni	Képes a felkészülés során befektetett munka többszörösét realizálni a vizsga eredményben
Leginkább írásbeli vizsgán tud eredményes lenni	Leginkább szóbeli vizsgán tud eredményes lenni
Leginkább lexikális tudásra, objektív tényekre építő számonkérésben eredményes	Leginkább kommunikációs képességre építő, szubjektív számonkérésben eredményes

A gyermeke jellemző megállapítás Nem a gyermek személyiség típusa

8. ábra: RISE Kid elemzés, a gyermek eredeti személyiségét beazonosító indexek táblája (amikor a szülő jól értékeli gyermeke személyiségét)

Nézzünk egy másik példát, ahol a tesztet kitöltő szülő nem volt tisztában gyermeke személyiségével! Ebben az esetben hogyan reagál az értékelés, és mi a teendő?

Láthatjuk, hogy a gyermek személyisége nagyon hasonlít a szülő személyiségére, legalábbis ami az eredeti személyiségállapotot illeti. A különbség csupán annyi, hogy a szülő elsődleges személyisége a Ruler, amíg a gyermeknél ugyanez az Expert, a másodlagos személyiség pedig a szülőnél az Expert, a gyermeknél pedig a Ruler. Vagyis igen objektív párosról van szó, és elmondhatjuk, hogy „az alma nem esett messze a fájától”. És ez okoz is némi féltreértést szülői fronton, hiszen a szülő a gyermekét Supporter-Expert személyiségűnek látja. Nyilván az ő Ruler elsődleges jegyéhez képest az, hogy a gyermek csak másodlagos személyiségében Ruler karakter, gyengének tűnik. Ezt fogalmazza meg Supporter jellegben. És a gyermek úgy is viselkedik már, ahogy a szülő elvárja tőle. Láthatjuk a szülő módosító hatását a gyermekre, ami jól mutatja, hogy nem engedi kibontakozni a benne lévő Rulert, hanem egyértelműen a Supporter irányba tolja azt. Vagyis egy szófogadóbb, nem akaratos, nem vezető karakterű gyermeket szeretne látni otthon. Mi ennek a következménye? Nézzük meg a gyermek tanulmányi indexeiben.

9. ábra: RISE KID elemzés elemző diagramja (amikor a szülő nem jól értékeli gyermeke személyiségét)

GYERMEK EREDETI SZEMÉLYISÉGE

INTROVERTÁLT OBJEKTÍV TÉNYEKEN ALAPULÓ OLDAL	EXTROVERTÁLT SZUBJEKTUMOKON ALAPULÓ OLDAL
Nehezebben teremt és tart fent kapcsolatot embertársaival	Könnyebben teremt és tart fent kapcsolatot társaival
Hosszabb távon, egyenletesebben, folyamatosabban koncentrált az átlagnál	Általában rövidtávon koncentrált, koncentrációja, változó, könnyen megszűnik
Kövés hobbi/jakedvenc időtöltése van, de azokat nagy szereti	Általában nem ragad meg egy hobbinál/időtöltésnél, új dolgokat keres
Önállóan elfoglalja magát, nem külön igényel extra figyelmet a környezetétől	Az átlagosnál nagyobb figyelmet igényel a környezetétől
A szabálybetartó képessége az átlagosnál jobb	Szabálybetartó képessége az átlagosnál gyengébb
Kihívást jelent bármilyen változás kezelése a gyermek számára (lakóhely, iskola stb.)	Nem okoz problémát a változás kezelése a gyermek számára(lakóhely, iskola stb.)

A gyermeke jellemző megállapítás
 Nem a gyermek személyiség típusa

GYERMEK SZEMÉLYISÉGE A SZÜLŐ VÉLEMÉNYE ALAPJÁN

INTROVERTÁLT OBJEKTÍV TÉNYEKEN ALAPULÓ OLDAL	EXTROVERTÁLT SZUBJEKTUMOKON ALAPULÓ OLDAL
Nehezebben teremt és tart fent kapcsolatot embertársaival	Könnyebben teremt és tart fent kapcsolatot társaival
Hosszabb távon, egyenletesebben, folyamatosabban koncentrált az átlagnál	Általában rövidtávon koncentrált, koncentrációja, változó, könnyen megszűnik
Kövés hobbi/jakedvenc időtöltése van, de azokat nagy szereti	Általában nem ragad meg egy hobbinál/időtöltésnél, új dolgokat keres
Önállóan elfoglalja magát, nem külön igényel extra figyelmet a környezetétől	Az átlagosnál nagyobb figyelmet igényel a környezetétől
A szabálybetartó képessége az átlagosnál jobb	Szabálybetartó képessége az átlagosnál gyengébb
Kihívást jelent bármilyen változás kezelése a gyermek számára (lakóhely, iskola stb.)	Nem okoz problémát a változás kezelése a gyermek számára(lakóhely, iskola stb.)

A gyermeke jellemző megállapítás
 Nem a gyermek személyiség típusa

9. ábra: RISE Kid elemzés, a gyermek eredeti személyiségét beazonosító indexek táblája (amikor a szülő nem jól értékeli gyermeke személyiségét)

GYERMEK EREDETI SZEMÉLYISÉGE

INTROVERTÁLT OBJEKTÍV TÉNYEKEN ALAPULÓ OLDAL	EXTROVERTÁLT SZUBJEKTUMOKON ALAPULÓ OLDAL
☒ Inkább önálló, kontroll nélküli tanulás	☒ Inkább folyamatos, szigorú kontrollal történő tanulás
☒ Inkább az írott anyag, többszöri elolvasása és tartós memorizálásában eredményes	☒ Inkább látványos tanítási segédanyagok (pl. video) azonnali elsajátítása és rövidtávú memorizálásában eredményes
☒ Inkább kiszámítható tanulmányi eredmény, állandó fejlődés jellemzi	☒ Inkább változó, kiszámíthatatlan tanulmányi eredmény, hullámzó fejlődés jellemzi
☒ Számára nehéz a felkészülés során befektett munkát a vizsga eredményben realizálni	☒ Képes a felkészülés során befektetett munka többszörösét realizálni a vizsga eredményben
☒ Leginkább írásbeli vizsgán tud eredményes lenni	☒ Leginkább szóbeli vizsgán tud eredményes lenni
☒ Leginkább lexikális tudásra, objektív tényekre építő számonkérésben eredményes	☒ Leginkább kommunikációs képességre építő, szubjektív számonkérésben eredményes

A gyermekre jellemző megállapítás Nem a gyermek személyiség típusa

GYERMEK SZEMÉLYISÉGE A SZÜLŐ VÉLEMÉNYE ALAPJÁN

INTROVERTÁLT OBJEKTÍV TÉNYEKEN ALAPULÓ OLDAL	EXTROVERTÁLT SZUBJEKTUMOKON ALAPULÓ OLDAL
☒ Inkább önálló, kontroll nélküli tanulás	☒ Inkább folyamatos, szigorú kontrollal történő tanulás
☒ Inkább az írott anyag, többszöri elolvasása és tartós memorizálásában eredményes	☒ Inkább látványos tanítási segédanyagok (pl. video) azonnali elsajátítása és rövidtávú memorizálásában eredményes
☒ Inkább kiszámítható tanulmányi eredmény, állandó fejlődés jellemzi	☒ Inkább változó, kiszámíthatatlan tanulmányi eredmény, hullámzó fejlődés jellemzi
☒ Számára nehéz a felkészülés során befektett munkát a vizsga eredményben realizálni	☒ Képes a felkészülés során befektetett munka többszörösét realizálni a vizsga eredményben
☒ Leginkább írásbeli vizsgán tud eredményes lenni	☒ Leginkább szóbeli vizsgán tud eredményes lenni
☒ Leginkább lexikális tudásra, objektív tényekre építő számonkérésben eredményes	☒ Leginkább kommunikációs képességre építő, szubjektív számonkérésben eredményes

A gyermekre jellemző megállapítás Nem a gyermek személyiség típusa

10. ábra: RISE Kid elemzés, a gyermek eredeti személyiségét beazonosító indexek táblája (amikor a szülő nem jól értékeli gyermeke személyiségét)

Jól mutatja az értékelés, hogy a szülő teljesen más oldalra helyezi gyermekét az introvertált-extrovertált választékból. Ez komoly gondot jelenthet számára, ha valóban meg akarja őrizni gyermeke személyiségét, ha hobbit vagy tanulmányi irányt választ számára. Ha be akarja íratni sportolni, ha otthon elvárásokat támaszt vele szemben. Hiszen mindig abból indul ki, hogy gyermeke „gyenge karakter” és erős karakterű szülőként folyamatosan elégedetlen lesz az amúgy Expert-Ruler, igen domináns gyermekkel szemben. Az Expert gyermek pedig előbb-utóbb értékítéletet mond az őt rosszul nevelő szülőről. A végén mindenki veszít. Hogy milyen mértékben ismeri félre a szülő a gyermekét, azt az introvertált-extrovertált oldalak közötti „tévedések száma” jelzi, melynek magyarázatát a következő leírásban olvashatják.

RISE KID ELEMZÉS: A GYERMEK SZEMÉLYISÉGÉNEK MÓDOSULÁSÁT BEMUTATÓ INDEXEK ÉS AZOK TARTALMA

Láthatjuk a gyermek jelenlegi módosulásának komolyságát, veszélyességi szintjét is. Ha összevetjük, hogy hány alkalommal tette a szülő nem megfelelő helyre a gyermek személyiségét az „introvertált” és „extrovertált” oldalak mentén, akkor egyértelmű képet kapunk arról, hogy milyen mértékű beavatkozás szükséges. Ehhez a legegyszerűbb a RISE Kid elemzés konkrét, kicsit szárazabb, és néhol ijesztő szövegezését végigvenni.

Maximum 2 index esetében tér el a személyiségoldal. A gyermek eredeti személyisége és a gyermek személyisége a szülő véleménye alapján az eredmény diagrammokon.

A gyermek személyiségéhez megfelelő környezet biztosított, külső környezete tiszteletben tartja a gyermek személyiségét, annak fejlődését. Ennek köszönhetően a gyermek általános stressz szintje normál értéket mutat, megfelelő úton halad egy sikeres, kiegyensúlyozott élet felé.

3-4 index esetében tér el a személyiségoldal a gyermek eredeti személyisége és a gyermek személyisége a szülő véleménye alapján az eredmény diagrammokon.

A gyermek személyiségének szempontjából nem megfelelő a jelenlegi környezet. A gyermek úgy érzi, hogy külső környezete számára valódi személyisége nem megfelelő, és saját maga elfogadtatásához szerepjátékra van szüksége, a szülő és a gyermek közötti harmónia időszakosan nem megfelelő. Ennek köszönhetően a gyermek általános stressz szintje már kimutatható, hosszabb távon károkat okozhat fejlődésében. Ajánlott a jelenlegi fejlesztési módszerek újragondolása, külső környezettel történő egyeztetése, a külső környezetben változások végrehajtása.

5-6 index esetében tér el a személyiségoldal a gyermek eredeti személyisége és a gyermek személyisége a szülő véleménye alapján az eredmény diagramokon.

A gyermek személyiségének szempontjából nem megfelelő a jelenlegi környezet. A gyermek úgy érzi, hogy külső környezete számára valódi személyisége elutasított, és saját maga elfogadtatásához más személyiség elsajátítása és bemutatása szükséges rövid és hosszú távon egyaránt. Ennek köszönhetően a gyermek általános stressz szintje magas, mely rövid és hosszú távon is károkat okoz fejlődésében. A jelenlegi nevelési módszer azonnali átgondolása, megváltoztatása és a külső környezettel történő haladéktalan egyeztetése szükséges.

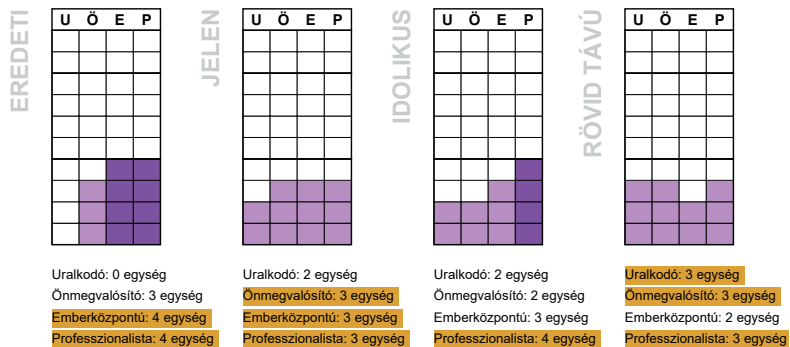
A jelenlegi helyzetben a megoldás az volt, hogy a szülő számára világossá kellett tenni azt, hogy bizony gyermeke akaratos, domináns tud lenni, és a legjobb az, ha ennek otthon a megfelelő mértékben ő is teret enged, hiszen ha mindez az otthon elfojtott akarat a közösségi életben kap zöld lámpát, annak komoly következményei lesznek. A gyermeket Ruler irányba kell nevelni, még ha a szülő Ruler szintjéhez képest – már csak korból fakadóan is – gyengének és könnyen irányíthatónak tűnik is a gyermek. Vagyis a gyermeknél el kell kezdeni a Ruler motivációkat alkalmazni, és nem akkor kell dicséretben részesíteni, ha otthon egy hang nélkül el van a sarokban magának, mert ez nem az ő személyisége. Ez a szülő felé mutatott kép, amelynek bemutatása nap mint nap komoly stresszt okoz a gyermek számára. Vagyis hagyni kell egy kicsit „rosszalkodni”, egy kicsit ki kell engedni a „tökéletes gyerek vagyok” pózból. És ezt javasolt együtt elkövetni a szülővel. Versenyezzenek, motiválja őt nyereséggel, éljék meg együtt a győzelmeiket!

4.3. A YOUTH GYERMEK SZEMÉLYISÉGÉNEK BEAZONOSÍTÁSA (10-15 ÉVES KOR KÖZÖTT)

Az olvasni biztossággal tudó gyermek személyiségének beazonosítása már komplex szinten megoldható. A kérdések összeállításánál persze figyelni kellett arra, hogy az ő nyelvükön szóljunk hozzájuk, könnyen érthetővé tegyük számukra a válaszadást. Fontos visszajelzés számunkra, hogy a RISE Youth tesztet kitöltő, a tesztkörnyezetbe jelölt 786 gyermek egyikének sem okozott gondot a válaszadás. Van, aki 9-10 éves korban még igényli a kérdések értelmezésének szülő által történő jóváhagyását, de ez is személyiségtípustól függ természetesen, és nyilván kitalálhatják már, hogy nem a Ruler vagy az Individual az, aki ennyire biztos akar lenni a dolgában. A gyermek ebben a korban indulhat el a nagyon komoly személyiségmódosulás útján, ebben a korban alakul ki az idolkép, ami majd egész életén át végigkíséri, és ilyenkor látható az első egészen konkrét eredmény arról, hogy milyen szülők is voltunk ezidáig. Kritikus, izgalmas, háborzongató. Ezekkel a jelzőkkel szokták ellátni ezt a mérést azok a szülők, akik már átélték ennek a gyönyörét. Nagyon fontos hangsúlyozni – ha még emlékeznek a személyiség és a viselkedés élettani görbéjére az első fejezetből –, hogy a gyermek személyiségére valóban módosító hatással bíró korszak a 10-15 éves kor, és amikor bekerül a középiskolába, akkor elsősorban a viselkedése fordul ki saját magából. Ez utóbbi sokkal látványosabb tud lenni, ezért is keverik össze nagyon gyakran a problémák jelentőségét. Úgy is megfogalmazhatnánk a folyamatot, hogy ha gyermekünk személyiségét meg akarjuk óvni, akkor a legfontosabb a 15 éves korig terjedő időszak, utána pedig az addig megőrzött személyiségének csúcs- és mélypontjait fogjuk tapasztalni viselkedésében.

4.3.1. A YOUTH GYERMEK KOMPLEX SZEMÉLYISÉG ÉLETÚT ELEMZÉSE

Ahogy az ábra mutatja, ebben a korban egyértelműen definiálható a három személyiségállapot – eredeti, jelen, idolikus – és a viselkedési forma, amit a gyermek az elkövetkezendő 6-12 hónapban tervez megvalósítani céljai eléréséért. Az ábrán egy Supporter-Expert gyermek profilja látható, aki jelen személyiségében a Ruler személyiségfaktort megpróbálja feljebb tornáztatni, érdekei jobb érvényesítése érdekében. Ezáltal elveszíti valódi Expert és Supporter karakterét, tehát nyomulósabb, sokszor akaratos lesz, és a tőle amúgy elvárható rendszeretet, stabilitás, szerethető gyermek képe elvész. A szülők ilyenkor panaszkodhatnak arra, hogy a gyermek jó tanuló volt, rendet tartott otthon, szerették az osztálytársai, sok barátja volt, de az utóbbi időben szétszórt, nem tartja be a szabályokat, és sokan panaszkodnak néha agresszív fellépésére. Igen, ilyen az, amikor egy 0 értékű Ruler személyiséget megpróbál valaki Rulerré faragni. A 14 éves kislánynak elege lett a jókislány szerepből. Abból, hogy sokan kihasználták, ha valakinek szüksége volt rá, akkor ő mindig ott volt, de ha neki kellett volna támogatás, akkor nem talált igaz barátira. Mivel a Supporter karaktert sokszor kihasználják az életben, természetes reakció az ilyen típusú módosulás. Ha megnézzük, rövid távon sem tervezi elhagyni ezt a Ruler módosulást, sőt már 2 egységről 3-ra tornázza fel, úgy érzi a jelenleg magára erőltetett dominancia még nem elég. Vagyis ha eddig gondok voltak a tanulmányi eredményekkel, a viselkedésével, ezután ezek a problémák csak erősödni fognak, ha a szülők nem lépnek közbe. Ekkora a baj? Egyszerűen a kislány már ezen az úton halad, és drasztikus beavatkozásra van szükség? Ennek a kérdésnek a megválaszolásához az idolikus személyiséget kell megvizsgálnunk. Ha ugyanis már ott is kimutatható a Ruler jellegre történő áttérés, akkor ez egy hosszú távú, igen rossz és sikertelen

11. ábra: RISE Youth sport elemzés központi diagramja

irány. Ráadásul ebben az esetben a módosulás valószínűleg otthonról ered, tehát egyértelmű kritika lenne a szülők felé. De az idolitikus személyiség egyértelmű Expert irányt mutat, másodlagos Supporter személyiséggel. És bár itt is megjelenik a Ruler, de az nem az agresszív, akaratos fellépést, hanem a kislány szakmaiságának elismerését, a tudásáért járó dicséretet fogja támogatni. Vagyis a módosulás feltehetően társaitól jön, és a szülők igyekeznek jól nevelni lányukat, megtartani személyiségét, és nem akasztanak dominanciával kapcsolatos elvárást a nyakába. Ebben az esetben egy komolyabb beszélgetés, és a társak óvatos felügyelete és szelekciója mindenképp jó megoldás lehet. Amit a kislány Expertként elvégez majd önmaga is, már éppen folyamatban van, ehhez hívja segítségül a Ruler erőt, és ebben kell támogatni őt a szülőknek.

Nagyon fontos, és maga a diagram együttes jól szemlélteti, hogy egy valódi nevelési útmutatóhoz, az adott helyzet valódi értékeléséhez sosem elegendő statikusan vizsgálni a dolgokat. A személyiség alakulását folyamatában, dinamikusan kell elemezni, és az alapján szükséges a megfelelő lépéseket meghozni.

Azon túlmenően, hogy egy bonyolult diagramon keresztül egészen egyértelműen meg lehet határozni egy adott gyermek személyiségének alakulását, a legfontosabb feladata egy igazi rendszernek az, hogy a szülők, sőt ilyen korban már a gyermek számára is a gyakorlatba történő átültetésről is gondoskodjon. Mert oké, értem én szülőként, hogy a kislányom Ruler személyiségmódosulást erőltet, de mit jelent ez számára a való életben, a mindennapokban, az iskolában, a sportban?

A diagramok elemzése és a személyiség beazonosítás mentén egyértelművé kell tenni, hogy mire számíthat a gyermek és a szülő. Ezt a személyiség adatoknak index jellegre történő átfordításával lehet megoldani. Az alábbi indexek segítségével az élet különböző területein is jól nyomon követhető, hogy az a változás, amit a kislány magára erőltetett, milyen teljesítménybeli változásokat, beilleszkedési módosulásokat hoz számára.

4.3.2. A YOUTH GYERMEK TANULMÁNYI ÉS SPORT INDEXEI

12. ábra: RISE Youth tanulmányi indexek általános jellemzői

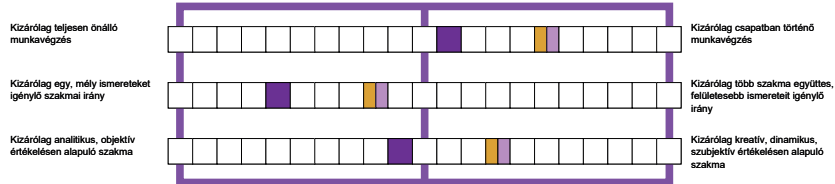
INTROVERTÁLT

OBJEKTÍV TÉNYEKEN ALAPULÓ OLDAL

EXTROVERTÁLT

SZUBJEKTUMOKON ALAPULÓ OLDAL

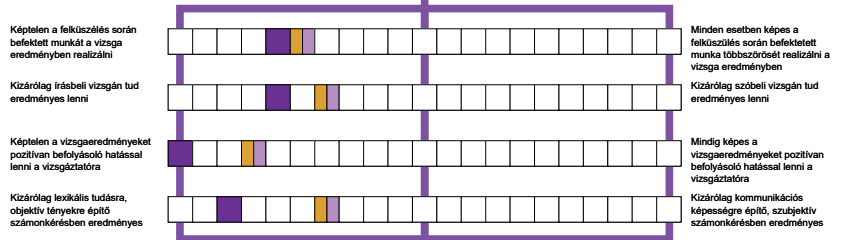
AJÁNLOTT SZAKMA INDEX

TANULMÁNYI INDEX

VIZSGA INDEX

13. ábra: RISE Youth Ajánlott szakma index, Tanulmányi index, Vizsga index

INTROVERTÁLT

OBJEKTÍV TÉNYEKEN ALAPULÓ OLDAL

EXTROVERTÁLT

SZUBJEKTUMOKON ALAPULÓ OLDAL

Kizárólag a közösséghez való tartozás miatt sportol

Kizárólag a sikerek (dícsőség, pénz, szakmai elismerés) miatt sportol

A sport terén elért sikereinek alapja kizárólag a folyamatos, megbízható, kitartó munka

A sport terén elért sikereinek alapja, hogy a legfontosabb helyzetekben a legjobb teljesítményt nyújtja

Sportága mellett kitart, ezen kizárólag az edző folyamatos, a játékos! "megalázó" viselkedése miatt változtat

Választott sportágát könnyen feladja, ha úgy érzi, hogy más területen sikeresebb tud lenni

Kizárólag a közösséggel elért csapatsiker fontos számára

Kizárólag az egyéni siker fontos számára, akár egyedül, akár csapattal éri el

Edzősmunkája mindig megbízható, becsületes, tudása legjavát nyújtja

Edzősmunkája kiszámíthatatlan, folyamatosan változó, nem megbízható

Technikai, mentális fejlődése lassú, komoly munkát igényel, egyéni maximumának elérése hosszú folyamat

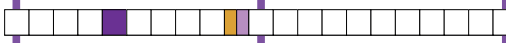
Technikai, mentális fejlődése gyors, könnyen tanul, egyéni maximumát gyorsan eléri

Személyisége a csapattagok, sportszakemberek, szurkolók számára mindig szerethető, elfogadott

Személyisége a csapattagok, sportszakemberek, szurkolók számára mindig megosztó

Mérfőképpen nyújtott teljesítménye stabil, kiegyensúlyozott, tervezhető

Mérfőképpen nyújtott teljesítménye ingadozó, tervezhetetlen

A játékos szempontjából létehelyzetben számlált szituációkban képtelen tudása maximumát hozni, instabil lesz

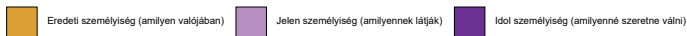

A játékos szempontjából létehelyzetek számlált szituációkban mindig stabil, tudása maximumát hozza

Komoly kihívást jelent a megszokott körülményekben történő változás (új klubcsapat, válogatott, új lakóhely stb.)

A megszokott körülményekben történő változás komoly inspirációtól bír (új klubcsapat, válogatott, új lakóhely stb.)

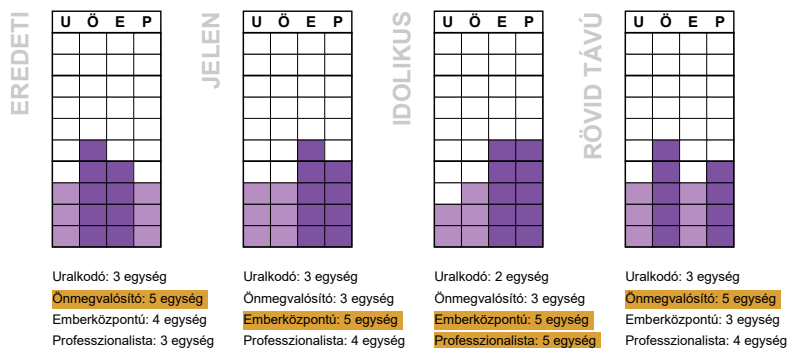
14. ábra: RISE Youth Sport index

A Youth kor kiemelten fontos a gyermek és szülő számára egyaránt. Persze minden kor nagy jelentőséggel bír, de ez az első mérföldkő, amikor valódi mérésel meg lehet állapítani, hogy a gyermek személyiségfejlődése hogyan is halad. Ráadásul ebben a korban a beavatkozás még igen hatásos. Egyik hétről a másikra érhető el látványos eredmény, hiszen a kialakult személyiségmódosulások még „ingoványos talajon” állnak, nem szilárdultak meg, az új személyiségjegyekhez való ragaszkodás még nem erős. Sokszor mértünk már 60% feletti személyiségmódosulást, ami egy felnőtt személynél már komoly énkép problémára, és teljes életének azonnali átgondolására ad figyelmeztető jelet. Viszont ebben a korban egy komoly beszélgetés, és a gyermek nevelési környezetének átrendezése megnyugtató eredményt hoz. A legfontosabb talán az, hogy a szülő és a gyermek is kap egy tükröt. Nem szokott meglepődni egyik fél sem. Személyes tapasztalatom is van már arról, amikor megtörténik az első családon belüli beszélgetés, és fontos, hogy ilyenkor „komoly fiatalemberként” tekintünk gyermekünkre. Ne gondoljuk, hogy nem érti meg a sokszor nagyon bonyolultnak tűnő elemzéseket is. Hiszen az esetek többségében pontosan meg tudja fogalmazni, hogyan jutott idáig a helyzet. Ráadásul az első igazi alkalom arra, hogy a gyermek személyisége kapcsán kialakuljon a családon belül egy „közös nyelv”. Megérthetik egymást a családtagok, ki, miért gondolkodik, dönt úgy, ahogy, és könnyebbé válik egymás elfogadása. Több száz műhelymunkát tartottam már az üzleti életben, sportban, amikor a csapattagok egymás előtti felfedése személyiség szempontból azonnali csapatkohézió erősödést jelentett. Mindig öröm volt nézni, hogy egy működni nem képes szervezeti egység, vagy egy komoly belső konfliktusokkal küzdő sportszempontból azonnali csapatkohézió erősödést jelentett. Mindig öröm volt nézni, hogy egy működni nem képes szervezeti egység, vagy egy komoly belső konfliktusokkal küzdő sportszempontból azonnali csapatkohézió erősödést jelentett. Mindig öröm volt nézni, hogy egy működni nem képes szervezeti egység, vagy egy komoly belső konfliktusokkal küzdő sportszempontból azonnali csapatkohézió erősödést jelentett.

4.3.3. YOUTH GYERMEK IDOLKÉP MENTÉN MEGVÁLTOZOTT SZEMÉLYISÉGGEL

Az idolkép alapú változást, ahogy már említettük, ebben a korban tökéletesen ki lehet mutatni. Sőt, ami ennél fontosabb, meg is lehet állítani.

Tökéletesen látni, hogy az Individual-Supporter gyermek komoly módosulásba kezdett saját személyiségét illetően. Az Expert-Supporter irányba mozdult el, hátrahagyva Individual jellegét. Vagyis kreativitását, dinamizmusát, kommunikációs hatását, befolyásoló és motiváló képességét rendszerszemléletre, rendszeretetre, tények elemzésére kívánja cserélni. Mint utólag kiderült, édesapját követve, akire felnéz. Jelen személyiségében már elhagyta az Individual jellegét, elsődleges személyiségét lecserélte

15. ábra: RISE Youth sport elemzés központi diagramja

Supporter-re, és a folyamatot tovább kívánja tolni előre, hiszen az idolikus személyiségében már az Expert is elsődlegesként szerepel. Ennek hatása jól látható rövid távú viselkedésében. „Kétpólusúvá” vált, vagyis környezete számára – saját maga számára is – teljesen kiszámíthatatlan lett. Egyszer Individual, vagyis állandóan mozgó, az újdonságot imádó, néha szétszórt, emóciók mentén döntést hozó, máskor pedig ennek ellenkezője, az újdonságot első körben elutasító, introvertált, tényeken alapuló döntést hozó....nem sorolom tovább, értik miről is van szó. Az édesapának, mint a fő idolnak kellett elbeszélgetni a kislánnyal, hogy több, néha egymástól teljesen különböző utak vezetnek a sikerhez. De egy biztos: mindenki a saját maga útját kell járja, nem egy másik emberét, és bár nagyon örül apaként, hogy a lányával ilyen kapcsolatot tudott kialakítani, a saját boldogsága érdekében persze lehet kicsit rendszerezettebb, de élje ki Individual jellegét. Ezt új hobbival, utazásokkal a szülők meg is támogatták.

4.4. A JUNIOR GYERMEK SZEMÉLYISÉGÉNEK BEAZONOSÍTÁSA (17 ÉVES KORTÓL)

A gyermekkor végét RISE szempontból a junior állomás jelenti. Hivatalos megfogalmazásban úgy tartjuk, hogy 17 éves kortól a munkában eltöltött első év végéig terjed az időszak, amikor még junior és nem felnőtt értékeléssel kapunk reális eredményt. Maga az értékelés már a felnőtt sablont mutatja egyébként, hiszen a felnőtt kor küszöbén lévő fiatalemberről van szó. A junior tesztcsoportunk 886 főből áll. Közülük 612-en lettek felmérve Youth módszerrel és 312 olyan gyermek van, aki már Kid

Fontos különbség a Junior és a többi gyermekelemzés között, hogy a Juniorok esetében már konkrét válaszokra konkrét kérdésekkel tud reagálni a rendszer. Amíg egy Youth esetében szakmai irányokat tud mutatni, definiálhatók a lehetséges és javasolt utak, addig a Junior elemzés mentén egy adott kérdésben eldöntendő igen/nem választ is lehet adni. „Nekem való a pénzügyi terület vagy inkább nem?”. Aztán egyértelmű támogatást ad több lehetséges út közül történő választáshoz is. „Mérnöknek, kommunikációs szakembernek vagy vezetőnek tanuljak inkább?”. Nyilván ha mindegyikre van lehetősége az adott gyermeknek, akkor a személyisége egyértelműen megmutatja, hol is lesz a leg-sikeresebb. Persze az is személyiség függő dolog, hogy ki, mennyi irányt enged meg magának, de a mai versenyhelyzetben, és az elkövetkezendő években a munkaerőpiacon meglévő kihívásoknak köszönhetően egyre nagyobb hangsúly van azon, hogy elsősre jó szakmát válasszunk. Mert persze tanulni, új ismereteket megszerezni mindig jó, de piacképesek akkor leszünk leginkább, ha konkrét karriert építünk, egzakt tapasztalatot szerzünk. A munkaadók is egyre inkább elvárják a „tudd mit akarsz” hozzáállást, és egyre nehezebben viselik a „biológusnak készültem, de a végén úgy gondoltam bankár leszek” attitűdöt. Nyilván ha ez a kihívás valakinek nem probléma, akkor nem kell foglalkoznia a könyvnek ennek a részével. Elég sok fejezadász és recruitment folyamatot levezettem már, és persze mindenki elismerően nyilatkozik a komplex területváltók bátorságáról, merészségéről, és nagyon jó, ha valaki nem fér bele abba a bizonyos dobozba, de ha állandóan és mindenhol kilóg nem egyedi személyisége, akkor sorozatos rossz döntései miatt előbb-utóbb nem az elismerést fogja előhívni az emberekből. Ezt bátran elhihetik nekem.

Ebben a korban döntenek a gyermekek az oktatás mellett a sportkarrierjükéről is. Ez a legtöbb akadémiai rendszer legnagyobb kihívása. Hiszen ilyenkor már eldől, ki mennyire tehetséges valójában, mekkora jövő áll előtte. Nagyon sok esetben pont ezért fordulnak hozzánk a szülők, hogy érdemi támogatást tudjanak nyújtani jelenleg is aktívan sportoló gyermekük számára. Minden esetben az üzleti- és a sportkarrier összevetése van porondon. Mít, miért áldoz be a gyermek. Nyilván érthető a szülői aggodalom. Persze fontos az elemzésnél, hogy ne menjen túl az „ajánlásom”. Be kell mutatnia azt, hogy a gyermek mire lehet képes az üzletben, milyen területen tudná a legnagyobb sikert elérni,

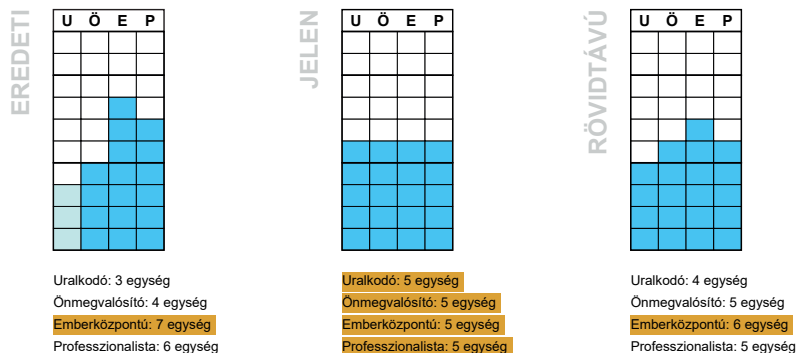
és azt már a gyermek össze tudja vetni az aktuális sport helyzettel. Ráadásul egyértelműen megérti kihívásait a sporton belül, miért gondolkodik azon egyáltalán, hogy abbahagyja-e, miért vannak kérdései a jövőjével kapcsolatosan e téren. Ilyenkorra derül ki az is, hogy az adott sportágban a szakemberek meg tudták-e valóban tartani a gyermeket.

Tulajdonképpen elmondható, hogy a junior kor a teljes gyermekkori lezárása mellett a gyermeknevelés első, igazi megmérettetése, bizonyítványa. Tökéletes ellenőrzése annak, hogy amit szülőként megtettünk gyermekünkért, annak konkrétan milyen hatásai lettek, és gyermekünk hol tart személyiségében a felnőtt kor küszöbén. Fontos látni, hiszen ilyenkor még mindig egyszerűbb a beavatkozás, a korrigálás, mint mondjuk egy 10 éves karrierrel és két gyermekkel a felnőtt korban szembesülni a rossz döntésekkel. Maga a RISE és az én érdeklődésem is a gyermekkori iránt abból eredt, hogy hol is lehetne vagy kellene beavatkozni a folyamatba ahhoz, hogy a személyiségmódosulás mértéke ne öltön riasztó mértéket, mellyel olyan szinten térünk el egészséges önmagunktól, hogy annak egész életünkre nézve komoly következményei legyenek. Mert persze sosem késő változni, csak minél több, életre szóló döntést hozunk, annál fájdalmasabb. Ha ezt az elméletet nézzük, akkor az utolsó esély a komoly fájdalom nélküli beavatkozásra a junior kor. Érdemes komolyan venni.

4.4.1. TANÁCS TALANSÁG MIATT STRESSZBEN LÉVŐ JUNIOR GYERMEK

A junior korban sokszor fordul elő, hogy a gyermekek nem tudják eldönteni, hogy milyen „szerepet” kellene alakítaniuk az életben. Ebben a korban már elég nagyok, és gondolkodásuk is érett ahhoz, hogy ráébredjenek, szerepet tudatosan is meg lehet formálni. Ha személyiségüket többször elutasították saját közvetlen környezetükben – otthon, az iskolában, a közösségben, ahol sokat vannak –, akkor személyiségüket berendezik „úszó profilra”, ami azt jelenti, hogy minden személyiségfaktort ugyanolyan fontosnak tartanak. Egyszerre akarják képviselni tökéletesen egyenlő arányban mindegyiket. Így, bár mindenki számára kicsit szimpatikussá válnak rövid távon, de el is veszítik karakterüket. Pontosan azért fogadja el őket mindenki valamely mértékben, mert „nincs többé éle” a karakterének, viszont ezzel mindenki számára feledhetővé is válik az adott személy. Nézzük, hogyan mutatja a teszt ezt az állapotot!

Az alapvetően Supporter elsődleges és Expert másodlagos személyiségkarakterrel rendelkező gyermek ugye introvertált, érdekeit nehezebben érvényesíti az életben, ezt mutatja eredeti személyisége. A jelen személyiségben jól látni, hogy a válaszadások során minden személyiségfaktort egyforma mértékben látott magában, saját maga nem tudja eldönteni, hogy kinek kellene lennie valójában. Ilyen esetben fontos a rövid távú viselkedés vizsgálata, hiszen ha ott sem tér vissza eredeti személyiségéhez a gyermek, akkor a jelenben látható stressz tartóssá válik. A példában szereplő gyermeknél jól látható, hogy a helyzet átmeneti, és már 6-9 hónapon belül igyekszik visszatalálni eredeti önmagához. Vagyis beavatkozásra nincsen jelenleg szükség. Viszont azt fontos felmérni, hogy miért érezte stresszben magát ebben az időszakban. Tehát fontos, hogy ne azonnal „essünk neki” a gyermek

17. ábra: RISE Junior elemzés központi diagram: úszó profil

faggatásának, hiszen magától kezeli a problémát, de együtt tekintsünk majd vissza úgy 3-6 hónap múlva erre az időszakra, és értékeljük közösen vele a történeteket, megelőzvéen, hogy hasonló helyzet a jövőben is kialakulhasson. Pontosan ezt tettük ebben az esetben, és a szülők meg is kapták a választ. A gyermek alapvetően egy szerethető ember, Supporter, törődik társaival, de több társában csalódott, ráébredt, hogy csak kihasználják kedvességét. A teszt kitöltése előtt nagyjából két évvel úgy döntött, hogy akkor ő is másként viselkedik majd, nem kell neki mindig a jó kislánynak lennie. Felvett egy „nekem minden mindegy” pózt, ami elmondása szerint olyan mértékben nem volt szimpatikus, hogy azokat a barátait is már majdnem elmarta, akik számítanak neki. Ezért is gondolta úgy, hogy bár még biztosan többen ki fogják használni, viszont ő nem tud arrogáns lenni hosszú távon, fontosak a legjobb barátai, és mivel a viselkedése pozitív változására meg is kapta a pozitív eredményeket a társaktól, így ezen az úton is kíván maradni.

4.4.2. NEM ŐSZINTE JUNIOR GYERMEK

A RISE mechanizmusa és algoritmusai tartalmaz ún. „hazugságvizsgálati modulokat”, melynek segítségével ki lehet szűrni, hogy egy adott tesztöltő nem adott őszinte válaszokat. Felnőtt teszteknel ennek komoly jelentősége van, hiszen az elemzett személyek már sokat veszíthetnek azon, ha például egy szervezetfejlesztésnél kiderül, amit ők pontosan tudnak, hogy az adott feladatra személyiségük alkalmatlan. Éppen ezért tökéletesen tudják – legalábbis ők 100%-osan hisznek benne, pedig sokszor óriásit tévednek e kérdésben –, hogy ha kiderült az igazság, akkor elveszíthetik jól megőrzött, kényelmes állásukat. Legtöbbször ezt vezetői pozícióban dolgozó munkavállalóknál tapasztaljuk, ahol az irányításuk alatt lévő emberek végzik el az ő munkájukat is, és ezt saját érdemként adják el a legfelsőbb vezetésnek. Nos, gyermekek esetében azért ritka ez a helyzet, ennek okai pedig különbözőek lehetnek, de minden esetben egyértelműen definiálni lehet azt az eredeti személyiség vizsgálatára alapján.

Amennyiben a jelen személyiség és a rövid távú viselkedés tökéletesen ugyanazt a mintázatot mutatja, vagyis „úszó profilt” definiál, akkor biztosan a teszt megvezetéséről van szó. Személyiségünk módosulhat úgy, hogy nem is tudunk róla. Így azt sem vesszük észre, hogy mindenki számára meg akarunk felelni. Ez egy tudattalan folyamat eredménye. Rövid távú viselkedésünk minden esetben tudatos, hiszen mi találjuk ki, hogyan is fogunk kommunikálni ahhoz, hogy rövid távú céljainkat elérjük. Ebben az esetben egy Supporter-Expert gyermek – aki egyébként igen híres, válogatott sportoló – nem akarja megmutatni kifelé, hogy nem a tökéletes atléta személyiséggel rendelkezik. Nem tud keresztülgázolni mindenkin a győzelemért, sőt, a győzelem sem a legfontosabb számára. A csapat, a csapat eredménye nagyon fontos, de nem minden áron. Egyébként ez a példa is jól mutatja, hogy mekkorát tévedhetnek a gyermekek a felvett szerepekkel kapcsolatban, vagy abban, hogy mi jó és mi

5. SZÜLŐ-GYERMEK KAPCSOLAT A SZEMÉLYISÉGTÍPUSOK ALAPJÁN

Gondolom a könyvnek ehhez a részéhez érve teljesen egyértelmű, hogy rajtunk, szülőkön nagy felelősség van gyermekünk nevelésével kapcsolatban. De ezen megállapítás miatt nem kell könyvet olvasni, tudja ezt mindenki. Az viszont már nem feltétlenül mindenki által volt ismert tény, hogy bármekkora energiákat is mozgósítunk annak érdekében, hogy gyermekünk boldog ember lehessen, ha magunkat nem ismerjük, ha saját személyiségünkkel kapcsolatban nem vagyunk teljes mértékben önkritikusak, akkor ne kezdjük neki megfejteni gyermekünk személyiségét, abból eredő viselkedését. Szülőként ez az első és legfontosabb, sokszor a legnehezebb feladat számunkra, főként, ha személyiségünk jelentősen módosult. Merthogy amikor gyermekek vagyunk a mi szüleinknek kell ránk figyelni. Ahogy átlépünk a junior életkorba majd felnőtté válunk, már rajtunk áll, hogy amit esetleg szüleink elrontottak velünk kapcsolatban, azt helyrehozzuk-e vagy sem. Egyáltalán akarunk-e ezzel szembesülni vagy nem állunk még készen rá. És ez magánügy. Senkinek nincsen beleszólása a folyamatba. Viszont akkor már nem magánügy, ha gyermeket vállalunk, úgy határozzuk, hogy szülők leszünk. Mert onnantól kezdve a mi felelősségünk már nem csak saját személyiségünk rendberakása, hanem minden erőnkkel azon kell dolgoznunk, hogy a gyermekünk ne essen ugyanabba a hibába, amibe mi, vagy ha otthonról a boldog életet előkészítő nevelést kaptunk, akkor azt tovább kell adnunk gyermekünknek. Sokan mai napig kizárólag érzelmi indíttatásból vállalnak gyermeket – maradjunk a pozitív irányoknál – és ennyivel meg is elégszenek. Az okosabb szülőjelöltek már pénzügyi oldalról is értékelik a helyzetet, mert hát értem én, hogy a gyermek nem finanszírozási kérdés, de a gyermek életének finanszírozása már komoly kérdés. És egyre komolyabb trend, hogy a szülők az érzelmi és finanszírozási értékelés mellett bizony végiggondolják azt, hogy mentálisan alkalmasak-e a szülői feladatra. Erre persze lehet legyinteni, hogy „na egy újabb generációs hóbort, mert a világháború után is felnőttek a gyermekek, amikor a szülőknél kisebb gondja is nagyobb volt annál, hogy...”, és ez is igaz. De miért kellene a múltban leragadnunk? Akkor foglalkozhatunk azzal is, hogy Spártában hogyan állapították meg egy gyermek életképességét, és mit tettek azokkal, akikről úgy gondolták, hogy nem lehetnek elég jó harcosok. Térjünk vissza oda? Nem gondolnám, hogy helyes út lenne. Fogadjuk el, hogy a mai fiatalok egyre nagyobb része komolyan veszi a szülői feladatokat. Ennek egyébként egészen egyértelmű generációs okai vannak, hiszen egyrészt egy social mediában felnőtt generáció

érkezett el a szülői lét kapujába, másrészt pedig egy olyan generációról beszélünk, akiknek szülei nagyon sok esetben a karrierépítést választották a családi élet menedzselése helyett. És csak két egyértelmű trendet említettem a mostani potenciális szülőkkel kapcsolatban.

5.1. A HAGYOMÁNYOS BEIDEGZŐDÉSEK

Mielőtt a konkrét személyiség típusú szülő-gyermek kapcsolatról beszélnénk, fontos tisztázni alapvető szabályokat. Nagyon fontos tudnunk, hogy bár a különböző társadalmakban egymástól teljesen eltérő mértékben, de még szinte minden kultúrában és országban felfedezhető az a jelenség, hogy bizonyos személyiség típusokat egy adott szülőhöz párosítanak. Nagyon helytelenül. Beszélhetünk egyenjogúságról nyugodtan, de a lakosság és a társadalom egészének gondolkodását nem tudta még senki átalakítani e tekintetben. Miről is beszélék pontosan? Arról, hogy a proaktív és extrovertált személyiség típusokat általában még mindig az apával, az inaktívabb, introvertáltabb személyiség típusokat még mindig az anyával azonosítják. Mint ahogy a pszichológiai kör „objektív” tényeken alapuló, logikus oldalát szintén az apákkal, a „szubjektív”, emócióktól vezérelt oldalt pedig az anyával teszik egyenlővé. Tehát RISE nyelvre lefordítva a társadalmi üzenet az, hogy az anyáknak Supporter vagy Expert, az apáknak pedig természetesen Ruler vagy Individual karakter a megfelelő. Abba most semmiképp nem megyek bele, hogy ez mennyire igaz, vagy miért van így, és ha változtatni akarunk ezen, akkor eleve le sem szabadna illet írni. A könyv most íródik, vagyis nekünk az aktuális helyzetre kell koncentrálnunk, mert most nem a társadalomnak a nemekről alkotott véleményét kell megváltoztatni, hanem a gyermekek boldogságáról kell gondoskodni. Ez a könyv ezért készül. Szóval túllépve azon, hogy nem helyesek e megállapítások a társadalom fejlődése okán sem, a gyermeknevelésben kimondottan veszélyesek, hiszen a valóságtartalmuk a nullával egyenlő. És ez a félreértés nagyon

sok esetben már magát a szülőt is félreviszi az önértékelésben, aztán pedig a gyermeknevelésben. Vannak társadalmak, ahol próbálnak kívülről beavatkozni abba, hogy a szülők hogyan is osztják le egymás között a szülői feladatokat, de ez is félreveheti a folyamatot. Ha a gyermekvállalásnál a szülők között ezek a szerepek nem tisztázottak, akkor annak következményeit a gyermek szenvedni el. A szülők felmérésekor döbbenetes arányban tapasztalható a „szülő ideálnak kell lennem” típusú személyiségmódosulás. Az elemzett Ruler vagy Individual anyák 88%-a – döbbenetes arány – gondolta úgy, hogy a gyermekvállalásra saját személyiségük teljes feladásával kell válaszolniuk. Nekik kell lenni a „következetes” vagy a „majomszerető” anyának, és e két szerepkör közül van lehetőségük választani. Meghökkenítő számukra, amikor egy elemzés alkalmával szembesülnek azzal, hogy egy Ruler anya micsoda értékeket, micsoda alapot tud adni egy gyermeknek ahhoz, hogy sikeres lehessen későbbi életében. Vagy, hogy egy Individual anya azzal, hogy megtartja önzőségét, foglalkozik magával, hogyan tudja gyermekének az igényességet, a saját maga szeretetét megtanítani, és milyen energiákat ad későbbi élete boldogságához ezzel. Persze, hogy szülőként önfeláldozónak kell lennünk. De nem a saját énünket kell feláldozni a gyermekünk kedvéért. Pontosan ellenkezőleg. Értük kell megtartanunk saját személyiségünket, hogy lássák azt, nincs rossz vagy jó, nincsen elutasítandó személyiségtípus, csak buta ember, aki nem tudja elfogadni saját magát. És ugyanez az apák szempontjából is ugyanúgy igaz. Apa kemény, a ház ura, helyreteszi a családot, ha arról van szó. Megy, intézi a dolgokat, és persze, hogy minden tökéletes amit művel. Mindenki ilyen apát szeretne, nem? Hát, ezt leginkább az apák gondolják így! Miért ne taníthatna egy Supporter apa igazi férfi érzelmeket és gondoskodást a gyermeknek? Akár fiúról, akár lányról van szó, miért ne láthatná azt, hogy apa is sebezhető, és igenis fontosak számára az emóciók? Édesapámat nem láttam sosem sírni! Erős, kemény ember volt. Ja, az volt. Mai fejemmel azt kívánom, bárcsak ne mutatta volna mindig ezt. Bárcsak közelebb engedett volna magához, hogy valóban megismerjem és láthassam, milyen érzelmes és kedves is tud lenni. Lehet, nekem sem kellett volna várnom vagy tíz évet arra, hogy ezeket a tulajdonságokat kiemeljem a „szekrény legaljára eldugott” kategóriából. Persze könnyű innen tanácsokat adni, mert vannak olyan települések, kultúrák és társadalmak, ahol ha anyuka mondjuk egy osztályértekezletre be mer állítani frissen kozmetikázva, fodrász után, drága kosztümben, akkor óhatatlanul rá fogják sütni a skarlátbetűt, hogy

nem foglalkozik a gyermekével. És ha az adott gyermek életében csak egyszer is verekedésbe kerül az iskolában, akkor persze mindenki bólogatni fog, hogy „hát, hát...nem csoda, amikor az anyja is...”. De ugyanez igaz egy Supporter apukára is, aki pillanatok alatt megkapja a „papucs vagy” bélyeget. És sokszor a haverok gúnyolják azért, hogy neki „haza kell mennie” a gyermekfürdetésre. Nem kell, csak akar. Nagy különbség. És persze vannak olyan közösségek, ahol az ilyen típusú viselkedések pontosan az ellenkező reakciókat váltják ki. Nehéz megfelelni szülőként a társadalmi elvárásoknak, nem igaz? De mi fontosabb számunkra? A társadalmi elismerés, amikor gyermekünk növésben van, vagy a gyermek életének végső kimenetele? Mert arról ezek a sokszor irigykedő szülőtársak már nem számolnak be, hogy mire is mentek a nagy társadalmi szabályok betartásával. És amikor már a gyermeke felnőtt sikereiről kellene tudni beszélni, akkor vagy kitalált történetekkel traktálják a hallgatóságot, vagy egyszerűen már nem is beszélnek róla. Ha jó szülők akarunk lenni, akkor a nevelésben a saját személyiségünk és a gyermek személyiségének viszonya kell, hogy meghatározza a módszertanunkat, és bármilyen nehéz is, ki kell tudnunk zárni a külső környezeti zavaró elemeket. Az biztos, ha mindez sikerül, az első, nagyon fontos lépést már megtettük a siker érdekében.

5.2. A SZÜLŐ-GYERMEK KAPCSOLAT SZEMÉLYISÉGTÍPUSOK ALAPJÁN

5.2.1. A RULER SZÜLŐ

A Ruler szülő, ha önazonos, nem hazudtolja meg magát a gyermeknevelés területén sem. Emlékszünk még, hogy e személyiségtípus számára kiemelten fontos az imázs, a státusz és a profit. Szeret elit környezetbe tartozni, szereti a márkás holmikat magán hordani, ezzel is mutatva, hogy nem a tömeg része. Csak azért, mert szülő válik belőle, nem fog megváltozni eredeti személyisége, az azzal járó személyiségjegyei. Hogyan ülteti ezt át a mindennapi gyermeknevelésbe? Ő büszke akar lenni a gyermekére, a családjára! Már eleve a párja is ennek a „kirakatnak” kell hogy a része legyen. És nehogy félreértsük a helyzetet! Nem azt jelenti, hogy ne szeretné a párját. Azt jelenti, hogy fontos számára, hogy a párját „körbe lehessen mutogatni”, lehessen dicsekedni vele. Ugyanez a célja a gyermekével is. Minden információt fontos megmutatni, ami büszkeségre adhat okot neki, mint szülőnek, és minden információt el kell rejtteni – vagy legalábbis nem olyan feltűnően mutogatni –, ami nem annyira mutat jól kifelé. Egy Ruler szülő sztár gyermeket szeretne magának. Legyen jó tanuló, de leginkább jó sportoló. Legyen a gyermek határozott, érje el céljait, legyen olyan „beleváló kölyök”. Ha nem az, akkor mindenképp van egy csalódási faktor, ami a Ruler szülőnek nagyon komoly mentális kihívást jelent sokszor egész élete során, mely aztán megkeseríti saját maga és gyermeke életét is. Tudomásul kell vennünk, hogy Ruler szülőként fel kell készülnünk arra, hogy mi van, ha gyermekünk egyszerűen csak egy átlagos, szerethető gyermek lesz, aki nem lesz újságcímlapra való, nem lesz állandó téma a kollégák, barátok, barátnők előtt. Ezt a küzdelmet előre meg kell vívni magunkban. A legtöbb

Ruler szülő nem teszi meg, és ezzel belekerül egy spirálba, melynek két lehetséges kimenetele van. Az egyik, hogy haragszik saját gyermekére, nem becsüli eredményeit, és ezzel a gyermek önbecsülését teljesen tönkreteszi. A másik út, amikor egy elfojtott csalódást próbál elrejtteni hosszú távon, és egy hamis Supporterré vedlik át. Ez meg nagyon sokszor okoz komoly törést a gyermeknek, hiszen a szerepjáték nem működik állandóan, időről időre az álarc lehullik, és akkor az elfojtott keserűség vagy a gyermekre, vagy a teljes családra zuhan rá hirtelen. Az intelligens Ruler viszont előre felkészül, és gyermekei adottságát már ideje korán fel tudja mérni. Büszke nem lesz a gyermekre, viszont folyamatosan támogatja őt céljai elérésében. Nem ritka eset, hogy a Ruler szülő ilyenkor szeretne egy második gyermeket, bízva abban, hogy ott minden más lesz, és egy más karakterű gyermek is be tud jönni a képbe. Olyan szívtelen ez az egész, nem? Nincs is ilyen szülő a világon! Ha van is, én semmiképp nem leszek ilyen, nem akarok ilyen lenni! Remélem mindenki, na jó, majdnem mindenki ezt mondja miközben olvassa ezeket a sorokat. De emlékeznek az „eredeti személyiségről” írtakra. Hogy krízishelyzetben és életünk legfontosabb döntéseinél, pillanataiban – bármilyen pózt is sajátítottunk el, bármilyen új személyiségjegyet is vettünk magunkra – az eredeti személyiségünk lép előre. Nos, a gyermekneveléssel kapcsolatos főbb helyzetek bizony ilyenek. Úgyhogy, még ha remélem is, hogy a józan ész azt diktálja minden olvasónak, hogy ezek a leírt gondolatok nem helyesek, ne gondoljuk azt, hogy nem fogunk így reagálni, ha épp a Ruler típusba tartozunk. Az intelligencia és neveltetés segít abban, hogy kifelé milyen energiával mutatjuk érzelmeinket, gondolatainkat, de abban nem gátol meg, hogy önmagunk legyünk.

A Ruler szülő hajlamos leginkább a „kivételezésre”. Nagyon sok gyermek életét pont a Ruler szülő tudja pokollá tenni, megjegyzem teljesen akaratlanul. Hiszen a Ruler szülő nem tudja nem előnyben részesíteni a tehetségesebb, menőbb gyermeket a másikkal szemben. Akármennyire is törekszik érzelmei egyenlő mértékű megosztására, a büszkeség érzetét nem tudja azonos arányban osztani egy számára sikeres és egy az ő szempontjából sikertelen gyermek számára. Egyszerűen csak nem tudja megtenni. Persze jó szülő akar lenni és tudatosan törekszik minderre, de akkor sem lesz őszinte. Van, hogy át is esik a ló túloldalára, és annyira nyomja szeretettel a gyengébbik testvért, hogy ezzel meg

a „rulerebb” testvért hanyagolja el, az ő sikereit nem tudja megünnepelni, ami meg azon az oldalon okozhat törést. Nagyon fontos a Ruler szülőnél már ideje korán kialakítani a kettős mércét, és azt szívből elfogadni. Nyilván jót akar a szülő a gyerekeknek, és pontosan ezért objektív nézőpontot kell behozni a gyermek számára. És az objektivitás már a Ruler terepe. Miért ne lehetne büszke arra, hogy mondjuk gyermeke egy sportszempatban csak a „futottak még” kategória volt eleinte, majd később már egyértelműen a keret tagja, aztán e kezdő csapat állandó része? Miért ne ünnepelhetné magát szülőként, hogy gyermeke a kitartásával, küzdeni tudásával elérte mindezt, még ha nem is az a bizonyos őstehetség, amit elképzelt annak idején. És ugye emlékszünk még arra, hogy a hosszú távon is a világ csúcsán csücsülő atléták közül igen sokan Supporter kategóriát képviselnek?

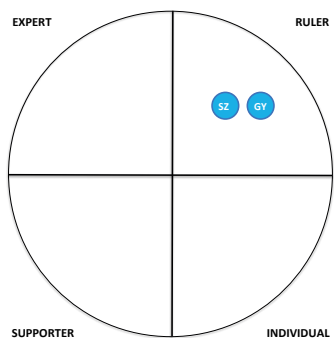
5.2.1.1. A RULER SZÜLŐ ÉS A RULER GYERMEK

Megkapta, amit szeretett volna. Ennyire egyszerűen össze lehet foglalni a helyzetet. A Ruler gyermek pontosan hozza azt a karaktert, amit a Ruler szülő fontosnak tart. Menő, népszerű alak lesz, ki fog próbálni sportokat, gyorsan tanul, gyorsan fejlődik, vagyis minden adott ahhoz, hogy a szülő ódákat zengjen róla. Még ha rossz is a gyermek az iskolában, kit érdekel? Az is cool, nem? Arról is lehet mesélni, hiszen ezzel még inkább életrealóbbnak látjuk saját gyermekünket, ami fontos. Ez a fő irány. De valóban szereti a Ruler szülő a Ruler gyermek minden hétköznapiját? Szeretné a dominanciaharcot? Szeretné a „két dudás egy csárdában” helyzeteket? Azt nem gondolnám. Sőt, biztos vagyok benne, hogy nem. Vagyis mondhatnám azt üzleti nyelvezettel, hogy stratégiai szinten nagyon jól állnak a dolgok, de operatív szinten komoly kihívást okoz a helyzet. Úgy csattanni, ahogy egy Ruler szülő tud egy Ruler gyermekkel, azt nem igazán lehet kopírozni. Ráadásul ahogy a gyermek növekszik, ezek a csaták egyre élesebbek lesznek, hiszen az elején a gyermek a Ruler szülő kedvéért teszi a dolgát, de ők személyiségtípusukból adódóan gyorsan öntudatra ébrednek, és a szülők által nyomott elvárásokra fittyet hányanak. Egyre inkább teremti meg saját dominanciáját, szóval amilyen fantasztikus a kapcsolatuk az elején, akkora kihívásokat fog jelenteni a késői gyermekkor számukra. Ez utóbbi egyébként determinálja is a két személy felnőtt korban realizálható kapcsolatát. Ha nem

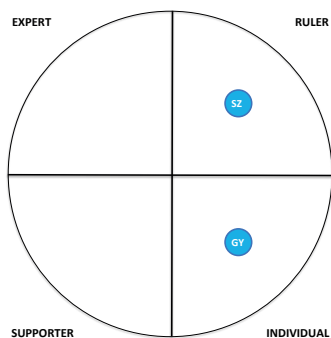
sikerül a szerepek leosztása a Ruler szülő és gyermek között, akkor egyre komolyabb lesz az elhidegülés a családon belül, ami persze senkinek nem tesz jót a végén.

5.2.1.2. A RULER SZÜLŐ ÉS AZ INDIVIDUAL GYERMEK

Mondhatjuk azt, hogy talán ez a legjobb felállás. Az Individual gyermek igen proaktív, mutat sztár kvalitásokat, kitűnik a tömegből, ami a Ruler apa számára igen fontos. Gyorsan fejlődnek, van velük gond az iskolában be nem illeszkedési problémák miatt, és ez a Ruler szülőknek sokszor nagyon jó, hiszen nem szeretik az átlagba besimuló gyermekeket. Az Individual gyermek felett ráadásul könnyen tudja gyakorolni dominanciáját későbbi gyermekkorban is, tehát nincs az a „bikaviadal” effektus, mint egy Ruler-Ruler esetében. Nagyon jó barátok tudnak lenni, ahol a szerepek jól elkülönülnek. Az Individual gyermek ráadásul könnyen tanul a Ruler szülőtől összeszedettséget, érdekérvényesítést, ami jól kamatozik számára. A konfliktusok általában a szabályok be nem tartásából keletkeznek, amit a Ruler szülő a dominanciája megsértéseként értelmez, az Individual gyermek pedig

19. ábra: A Ruler szülő és a Ruler gyermek

20. ábra: A Ruler szülő és az Individual gyermek

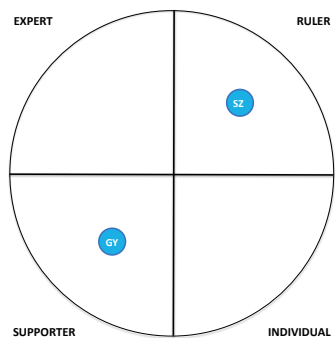
azért csinálja, mert úgy van kódolva. Nagyon fontos a határok rögzítése, hogy tudja az Individual gyermek, hogy meddig nyújtózkodhat. Persze a Ruler szülőnek nem kell meglepődnie, hogy időről időre akad egy új próba, amikor Individual gyermeke megpróbálja feszegetni a határokat, de ekkor csak finoman oda kell „hatni”, és a gyermek pontosan tudja, hogy ez már nem az a pálya.

5.2.1.3. A RULER SZÜLŐ ÉS A SUPPORTER GYERMEK

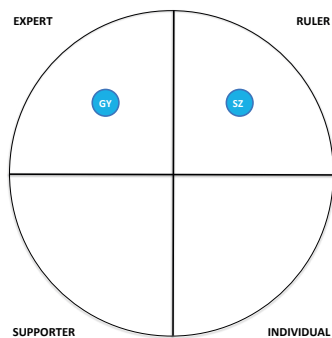
Mindkét fél nagy kihívásnak van kitéve ebben a felállásban. Nagyon nagy szeretet, intelligencia és önismeret szükséges ahhoz, hogy ne sérüljön a gyermek örökre úgy, hogy ráadásul a Ruler szülő észre sem veszi mit tett vele. A Supporter gyermek lassan tanul, ha különleges is lesz valamiben, ahhoz idő kell, amit a türelmetlen, az eredményt azonnal követelő Ruler szülő nagyon nehezen él meg. Valahogy úgy érzi a gyermek, hogy semmi nem elég jó a szülőnek, és sajnos igaza is van. A Supporter egyébként is igen emocionális és empátikus, tehát pontosan átérzi szülei helyzetét, és annál nincs szörnyűbb, amikor minden nap érzi, hogy a szülei csalódottak. Még ha meg is próbálják eljátszani az ellenkezőjét, akkor is fáj. Nem tudom melyik fájdalmasabb a Supporter gyermek számára? Amikor a szülőkön látszik, vagy amikor komoly energiák árán megpróbálják elrejteni csalódottságukat? A Supporter gyermekek beszámolója alapján inkább ez utóbbi, hiszen ebben az esetben még őszintének sem tartják a szülőt, ami fájdalmasabb, mint az eredmények alapján történő kategorizálás. De akkor erre a helyzetre egyáltalán nincs megoldás? Ha ezt osztotta a sors, adjuk fel? Nyilván egy gyermekneveléssel foglalkozó könyv nem mondhatja ezt. De készüljünk fel egy komoly, tudatos és hosszú távon eredményt hozó együttműködésre. Ahol a középpontban a gyermek önmagához, és nem a többi gyermekhez hasonlított fejlődése van. És szülőként a fejlődés tényére lehetünk sokáig büszkék, nem pedig az abszolút értékben kifejezhető eredményekre. Viszont ha komolyan vesszük szülői feladatunkat, akkor hosszú távon nagyon komoly eredményeket tudunk felmutatni, leginkább azon a téren, hogy gyermekünk a világon mindenkinél jobban fog tisztelni és szeretni bennünket, mert a Supporter gyermek nagyon hálás tud lenni a jó nevelésért!

5.2.1.4. A RULER SZÜLŐ ÉS AZ EXPERT GYERMEK

Érdekes kapcsolat az övék, hiszen alapvetően egymáshoz igen közel álló személyiség típusokról van szó. Mindkettő a pszichológiai kör tényekkel foglalkozó, objektív oldalán van, így tökéletesen értik egymást. A Ruler szülő az Expert gyermeket – most furcsa dolgot fogok írni – elismeri, kicsit fel is néz rá, hiszen az Expert pontosan azzal a rendszerszemlélettel és megalapozott tudással rendelkezik, amivel ő nem feltétlenül. A Ruler felületes, és ezt az Expert gyermek egyre nehezebben viseli, viszont felnéz a Ruler szülőre. A felületességből, a Ruler szülő hierarchia elméletéből az Expert gyermeknek egyre inkább elege lesz, és egyre komolyabb mértékben ad hangot nem tetszésének. Amit a gyermekor elején a Ruler szülő még le tud ütni azzal, hogy „én vagyok a felnőtt” – bár már akkor sem hat tökéletesen az Expert gyermekre –, a késői gyermekkorban az Expert gyermek konkrét véleményeket alkot és egy Rulerrel kapcsolatban sem fél „ítéletet hozni”. No, akkor van a háború. Mert a Ruler nem erős a kritikák elfogadásában. Pláne az Expert előadásmódban történő kritikáknál érzékeny a helyzet, mert még ha 16 éves gyermekről is van szó, konkrét tényekre, megfigyelésekre építi

21. ábra: A Ruler szülő és a Supporter gyermek

22. ábra: A Ruler szülő és az Expert gyermek

véleményét. A szülő pontosan tudja, hogy gyermekének igaza van, de mivel saját hibáit még tükör előtt sem igazán vallja be úgy általában, ezért egy gyermektől hallani mindezt...na azt már nem! Amennyiben viszont a Ruler szülő felülemelkedik saját egóján, akkor hihetetlen erős kapcsolat tud kialakulni Ruler szülő -Expert gyermek kontextusban, hiszen a Ruler szülő segít az Expert gyermek megtanulni a lényegre fókuszálni, és felülemelkedni a részletekben történő eltévelyedésben. Az Expert gyermek pedig konkrét „tanácsadójává” tud válni a Ruler szülőnek, hiszen a szülő nagy rohanása közepette nem fog tudni olyan részletességgel értékelni dolgokat, ahogy az Expert gyermeke „játékból” megteszi helyette. Nem szégyen kikérni az Expert gyermek véleményét, nem sérül ezzel a Ruler önérzet sem. Tehát késői gyermekkorban vagy folyamatos harcok várhatók, vagy pedig egy nagyon szoros szövetség, ami a teljes felnőttkorban is kitart. Ugye nem meglepő ha azt mondom, hogy Ruler szülőként törekedjünk ez utóbbi felállásra?

5.2.2. AZ INDIVIDUAL SZÜLŐ

A legnagyobb módosulásra ők képesek akkor, ha gyermekáldás következik be a családban. Nem csoda, hiszen bár nagyon sok pozitív tulajdonsága van, a leginkább önző karakterről beszélünk. De ilyenkor valahogy bekattan a mentális klikk, hogy önző végképp nem lehet szülőként. Egyébként pont ennek okán ők azok, akik nagyon szélsőségesek a kérdéskörben is, mármint egyáltalán a gyermekvállalásban. Sokszor kértem már Önöket arra, hogy félre ne értsenek, aztán utána visszakoztam, hogy nem is akkora baj, ha ez megtörténik. Ha valamikor mindezt nyomatékosítva kell kérnem az olvasótól, akkor az itt és most van. Merthogy az Individual felnőtt számára a gyermekáldás első körben leginkább „jó bulinak” tűnik, amibe gondolkodás nélkül bele kell vágni, hiszen ez az élet rendje, és majd lesz valahogy. Az elhatározás, az első döntés nagyon könnyű az esetükben. Azonban amikor már kezd komolyra fordulni a dolog, akkor imádnak visszakozni. Meg tudnám ugyanis egy kezemen számolni, és az sem tartana sokáig, hogy mely országok társadalma fogadja el azt, vagy

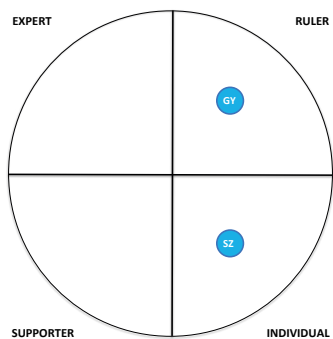
ne adj' Isten biztatja az Individual szülőket arra, amit ők hallani szeretnének: csak azért, mert szülő vagy, ne add fel saját egyéniségedet! Éppen ezért a valódi gyermek kérdés tolódik-tolódik, és persze ilyenkor következik be az, hogy addig van tolván a kérdés, amikor a lehető leginkább átgondolatlan körülmények között vállalja be. Tehát már az indulás sem jó. Aztán jönnek a szabályok, ami egy gyermeknevelés körül elengedhetetlen, és az amúgy sem szimpatikus helyzet nem javul az elején. És igen, higgyék csak el, a valóban őszinte Individual szülők bevallják, hogy lehet „menekülnék otthonról”. Több ilyen esetet is tudnék hozni példaként, de talán ami leginkább a fejembe égett, az egyik kollégánk története a cégcsoporton belül. Már első perctől kezdve gyanús volt, hogy annak ellenére, hogy az üzletfejlesztési szakma nem arról szól, hogy a szakemberek az irodában ülnek, ő mindig jelen volt, fizikailag is. Sokáig azt gondoltam, hogy mutatni akarja, mennyit dolgozik, de azt pontosan tudta, hogy nálam ezzel semmit nem ér el. Túlórázott, holott ez a fogalom kvázi nem létezik a mi szektorunkban. Szóval, furcsa volt az egész. Aztán ebben az évben jött a krach. A koronavírus beköszöntével mindenki törekedett arra, hogy minél inkább home office jellegű munkavégzés történjen, és ennek a kisgyermekes szülők azért komolyan tudtak örülni. Na persze nem mindenki. Merthogy a home office bevezetésével hatalmas „tragédia” érte az Individual szülőket: megszűnt a hivatalos és mindenki által elfogadott kifogás, a „bent kell maradnom a munkahelyen, mert sok a munkám” magyarázat. Ez egyébként komoly gondot jelentett nagyon sok család számára. A kolléga az utolsó lehetőségeket is kihasználva jött, az irodában volt, mindig „püfölt valamit a gépén”, de érdemi munka sosem, sőt egyre kevésbé jött ki belőle a végén. Menekült a kisgyermeké elől. De ettől nem volt ő rossz ember. Mert imádta a gyermekét. De magát is szerette, és ezzel semmi gond nincsen.

Az Individual szülő alapvetően következtelen, jókedvű, optimista, dinamikus, motiváló, és ami a legfontosabb egy gyermek számára, főként korai gyermekkorban: szórakoztató. Hát, ha valahol, akkor a gyermeknevelés terén kiélheti szórakoztató énjét az Individual, és mivel úgyszólván nehezebbre esik komoly felnőtté változnia, a gyermeke hivatalos engedélyt adhat arra, hogy továbbra is gyermek maradjon. Ilyenkor szokta a másik szülő megjegyezni, hogy „nem, nem csak egy gyerek van a háznál”. Megint az anya-apa szerepek érdekesekek. Az egyértelműen kimutatható ugyanis, hogy bár az Individual sze-

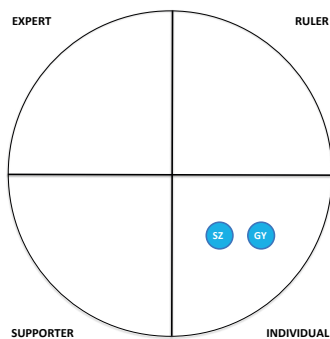
mélyiségtípus szülőként módosul nemtől függetlenül, de a bemért anyák módosulása sokkal erősebb volt, mint az apáké. Hát anyaként mégsem lehetünk „gyerekek”, nem? Még nem tart ott a társadalom 2021-ben. Legalábbis így tartják az Individual szülők. Éppen a külső elvárások miatt nagyon ritka esetben láthatunk viselkedésükben is Individual szülőket. Amit helyette látunk, az a befeszült – már elnézést a kifejezésért –, a világ összes fájalmát magán hordozó arc. Eleget láttam ilyet magam körül. Megvan az a kép, amikor már a terhesség alatt is úgy jár a leendő anyuka, mintha minden nap beteg lenne, és ezt nem is fél kimutatni a nagyközönség felé? Jó eséllyel Individual anyával van dolgunk. És nem kell aggódni, a maga módján ugyanígy reagál az apa is. Ezzel tisztában is kell lennünk, ha Individual személyiségtípusba tartozunk. Mivel is konkrétan? Hogy a gyermek el fog venni a szabadságunkból. Féltve őrzött, a házasságban nagy nehezen megtartott szabadságunkból. Már ha Individual fejjel gondolkozunk. Tehát jól át kell gondolni, hogy mekkora „buli” a gyermekvállalás, és nem kell félni attól, hogy várunk a végső döntéssel. Nem kell követni a társadalmi normákat. Viszont ha gyermeket vállalunk, akkor legyünk tisztában azzal, hogy mit adunk fel. Nem azért kell ezt végiggondolni, mert valóban fel kell adni a szabadságot, de el kell játszani a gondolattal, hogy aztán az Individualra jellemző kreativitással pozitív élménnyé tudja fordítani a szülői feladatokat. Mert ehhez nagyon értenek. És hát annál nincs is jobb, mint egy minden körülmények között a pozitívumot, a lehetőségeket kereső szülő mellett felnőni. Akkor most jó egy Individual szülő vagy sem? Vállaljon gyermeket vagy sem? Nem mintha én lennék ebben a fő tanácsadó, de az biztos, hogy ha nem érzi még azt, hogy önzőségét fel tudja adni, és önállóságát át tudja fordítani a szórakoztató gyermeknevelésre, akkor ne vállaljon gyermeket. Ha viszont mindezt átgondolta és belevág, akkor legyen tisztában azzal, hogy időről időre mindent nagyon pozitívan, aztán nagyon negatívan fog látni – mert egyszerűen ilyen –, és gondoskodjon arról, hogy a gyermeknevelés hosszú távon is ne csak jó, de eredményes buli legyen. Akkor minden percét élvezni fogja ő is és a gyermek is.

5.2.2.1. AZ INDIVIDUAL SZÜLŐ ÉS A RULER GYERMEK

Nem a legjobb párosítás, hiszen a következetlen Individual szülőt egy következetes rendbetételt állandóan megkívánó Ruler gyermekkel elképzelni kihívásokkal teli helyzet. A Ruler gyermek számára a státusz, az imázs a fontos, míg az Individual szülő számára a szereplés, a figyelem fókuszában lenni, még ha az sokszor nem is feltétlenül hat jól. A Ruler gyermek sokszor érzi kellemetlenül magát Individual szülője miatt, de ezt nyilván sokáig nem hangoztatja, hiszen mégiscsak ő a gyermek. A Ruler gyermek hamar észreveszi, hogy az Individual szülő nem szabálykövető, a szabályok betartatása sem az erőssége, és ezt tökéletesen ki tudja használni. Megint negatív mondatok? Higgyék el nem vagyok pesszimista, csak realista, és több tízezer életesemény tapasztalatával, beszámolójával a hátam mögött másként nézem a dolgokat. Ezek a helyzetek, reakciók igenis megtörténnek. Hogy beszélünk róla a családban? Természetesen nem, hiszen nem illik. Ettől függetlenül ott vannak a családon belül? Igen, természetesen ott vannak. Nem árt ezt figyelembe venni. Az Individual szülő esetében nagyon kell figyelni arra, hogy a gyermek ne érezze az egész életét kiszámíthatatlannak,

23. ábra: Az Individual szülő és a Ruler gyermek

24. ábra: Az Individual szülő és az Individual gyermek

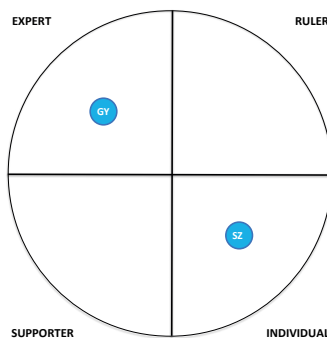
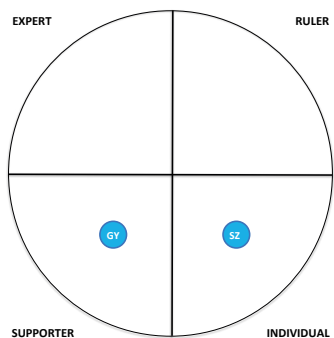
állandóan mozognak, még akkor sem, ha a szülő így érzi jól magát, és úgy gondolja ez a jó. Nagyon sok esetben fordul elő, hogy a gyermekek idolikus személyiségének kialakulásában nem egy pozitív felnőtt kép, hanem az Individual szülő személyiségjegyeinek teljes elutasítása érhető tetten. Az Individual szülő ugyanis hajlamos elszórni a pénzt, mindig valami új apróságot venne, a Ruler gyermek pedig inkább összegyűjtené a pénzét egy márkásabb dologra. Ez komoly feszültséget okoz közöttük. A Ruler gyermek nagyon nagy hangsúlyt fektet arra, hogy saját imázsát felépítse az iskolában, egyéb közösségekben, amit egy szereplési mániával megáldott Individual szülő pillanatok alatt tönkre tud tenni. Szóval ebben a kapcsolatban nagyon óvatosan kell eljárni, mert igen sok buktatója van, amire a szülőnek kell figyelnie, és ezt csak a korai gyermekkorban egyértelműen felállított, személyiség típusától távol álló szabályokkal tudja kezelni.

5.2.2.2. AZ INDIVIDUAL SZÜLŐ ÉS AZ INDIVIDUAL GYERMEK

Szórakoztató gyermekéveknek néznek elébe. Inspirálják, motiválják egymást. Egymás legjobb barátai lesznek, közösen járnak vásárolni, múlatni az időt. Nagyon jó kapcsolat tud kialakulni kettőjük között. A nagy vízváltató ebben az esetben is a junior kor. Addig nem félti a színpadot sem a szülő, sem a gyermek a másiktól, viszont ez az aggodalom egyre élesedik a felnőtt kor közeledtével. Arra mindenképp figyelni kell, hogy Individual-Individual kapcsolatban elvész a számonkérés lehetősége. Legalábbis egyre kisebb az esély rá az évek múltával. Ezt ebben az esetben célszerű a másik szülőnek felvállalni, mert a legjobb barátomtól nyilván nem fogadom el, hogy rendre utasítson, amikor pontosan tudom, hogy ő sem tartja be. Fontos tudni, hogy egy ilyen kapcsolatban nem a tisztelet, hanem az azonos hullámhossz a meghatározó faktor, és ha ezen erőszakosan akar változtatni a szülő, akkor nem lesz jó vége.

5.2.2.3. AZ INDIVIDUAL SZÜLŐ ÉS A SUPPORTER GYERMEK

Az egyik tökéletes szülő-gyermek kapcsolat. Abszolút megértik egymást, mert a pszichológiai kör emócióiktól vezérelt oldalán vannak mindketten, viszont eléggé különböznek ahhoz, hogy jó párost alkossanak, ne üssék egymást személyiségükben. A Supporter gyermek számára az Individual szülő energikus, éles eszű, gyors, és mindig van megoldása egy számára kilátástalan helyzetre. Ezért a tisztelet és az imádat gyorsan kialakul. A Supporter gyermek nem kritikus, így toleranciával viseltetik a szülő kaotikussága, rendszertelensége iránt. Nagyon érzelemdús és rendkívül dinamikus kettőjük kapcsolata. Az Individual szülő számára a Supporter gyermek bár kicsit lassú, és túlságosan „röghöz kötött”, viszont tökéletes figyelmet kap tőle, ami számára a legfontosabb. A konfliktusok leginkább abból származhatnak, hogy amíg a Supporter gyermek valóban törődik embertársaival, és kevesebb, de mélyebb baráti kapcsolata van, a szülőtől nem ugyanezt látja. De akárhogy nézzük, ha az az elfogadott helyzet, hogy a gyermeknek fel kell néznie a szülőre, de mindeközben szeretnie is kell, akkor ez a kapcsolat tökéletes.

25. ábra: Az Individual szülő és a Supporter gyermek

26. ábra: Az Individual szülő és az Expert gyermek

5.2.2.4. AZ INDIVIDUAL SZÜLŐ ÉS AZ EXPERT GYERMEK

Életre szóló feladat. Eleve a két személyiségtípus rendkívüli mértékben üti egymást, de ami a nagyobb gond, hogy ezekben a kapcsolatokban az Expert az, aki a végén a tanácsadóvá válik. Tehát felnőtt-felnőtt kontaktok esetében is az Expert elfogadja, bár nem szereti az Individual személyiségjegyeket, és megérti, hogy a kreativitás és kommunikáció nagyon fontos, de igazán sosem néz fel egy Individual személyre. Akkor ezt a tényt most helyezzük át a szülő-gyermek kapcsolatba, ahol a gyermek az a fél, aki soha nem néz fel a szülőre. Nem jó párosítás. És ez a helyzet már nagyon korán kibontakozik. Első körben a proaktívabb Individual szülő próbálja az Expert gyermekkel elhitetni – nem tudatosan persze, egyszerűen így működik –, hogy az ő személyisége a jobb, hiszen a gyermek körülményes, túlelemz, leragad egy adott pontnál és introvertált, amivel nehéz érvényesülni. Aztán az Expert gyermek – aki idejekorán belekezd a külvilág és természetesen szülei elemzésébe is – évről évre egyre tisztábban látja az Individual szülő hiányosságait. A rendszertelenség következményét, a szétszórtság eredményét, a szereplési vágy hátrányait, mert természetesen ő mindent a saját Expert nyelvére fordít le. Aztán megszületik benne előbb-utóbb a határozat: na ezt nem kérem, köszönöm. Ez a fordulópont egy életre eldönti a szülő-gyermek kapcsolatot ebben a helyzetben. Ha az Individual szülő tud váltani, őszinte tud lenni, sokszor még igen tejfőlös szájúnak tűnő, de gondolkodásában már nagyon komoly Expert gyermekkel, akkor egy örökre szóló, felbonthatatlan kapcsolat alakul ki kettőjük között, amelyben a szülő komoly tanácsadóává válik a gyermek. Ha a szülő az egóját nem tudja félretenni, akkor a fordulópont után a helyzet egyre rosszabb lesz, és az Expert gyermek nem fél meghozni nagyon kemény döntéseket sem. Ezzel persze senki nem jár jól.

5.2.3. A SUPPORTER SZÜLŐ

A társadalmak többségének véleménye alapján még mindig azt kell mondjuk, hogy igen, ilyennek kell lennie egy jó szülőnek. Kétségtől elmondható, hogy olyan tulajdonságokat birtokol e személyiségtípus, amelyek nagyon fontosak és sokszor elengedhetetlenek egy gyermek nevelésében. Először is önfeláldozók, akik mindig a gyermekek érdekét helyezik előtérbe. Számukra szülőnek lenni óriási feladat és felelősség, de erre vártak egész életükben. És ez a hozzáállás tökéletesen látszik az első pillanattól kezdve. Empatikusak, vagyis tökéletesen érzik gyermeküket. Amikor azt mondjuk, hogy „nem tudom mi újság, de azt érzem, hogy valami nincsen rendben”, azt a Supporter típus esetében igaz is. A Ruler átlátja a helyzetet, az Individual maximum észreveszi a változást, ha már látványos a gyermek viselkedésében, viszont a Supporter még a konkrét gondok előtt megérzi, hogy valami történik. Jó szülők akarnak lenni, és vágnak a gyermek, a társ és a társadalom elismerésére, visszajelzésére ezzel kapcsolatban. Nem kell meglepődni, ha egy Supporter szülő számára a gyermek felnevelése a legfontosabb karrier. Munkájukban is azért akarnak teljesíteni leginkább, hogy gyermekük számára jó életet tudjanak biztosítani. Ők azok, akik sok időt akarnak együtt tölteni gyermekükkel, akiket sosem idegesít a gyermek. Már kiskorban tökéletesen látni attitűdjüket, egyszerűen élvezik azt, hogy teremtettek valami. Meg kell értenünk ennek a hátterét is, mielőtt bárkit szentté avatunk, mert egyik személyiségtípus sem jobb a másikonál, csak különböző módon tudnak eredményesek lenni, különbözőképpen tudják gyermekük számára a boldog életet felépíteni. Szóval a Ruler számára a siker egyértelműen a karrier, a pénz, a háttér, a státusz, az imázs, amit ki tud építeni élete során. Leginkább karrier fókuszú személyiségtípus, bár ő is imádja gyermekét. Az Individual valami kreatív, valami újat akar létrehozni. Ötletei megvalósítása, annak színpadra történő kitétele az igazi siker számára. És természetesen a maga módján ő is odavan a gyermekéért. A Supporter nem akar karriert, nem akar a semmiből új dolgokat teremteni és „ujjlenyomatot hagyni a világban”. Számára a siker a szerető család felépítése, és abban a boldog gyermekkor megteremtése, a sikeres felnőtté válásban történő aktív részvétel. Ezért a Ruler sokszor „lenézi”, hiszen nem tud „mást felmutatni”

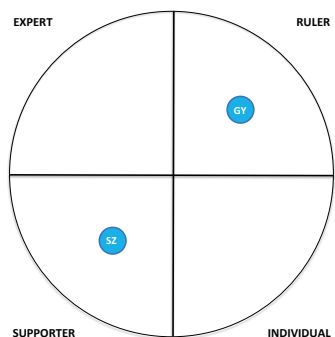
mint egy gyereket. Az Individual szürkének tartja, hiszen semmi különlegesség nincs abban, hogy valaki gyermeket nevel, „mindenki képes rá”, mondja ő. A Supporter pedig önzőnek tartja e két típust, hogy nem kizárólag a családra, gyermekekre koncentrálnak. Ha belemennénk abba a vitába, hogy kinek és miért van igaza, sosem lenne vége a párbeszédnek, és nem is lenne semmi értelme. Egyszerűen fogadjuk el azt, hogy teljesen másként gondolkozunk bizonyos dolgokról. Amit egyébként alapvetően az emberek még el is tudnak fogadni, de érdekes módon, amikor a gyermeknevelés a téma, hirtelen azt gondolják, hogy mindenkinek ki kell fordulni önmagából, mert az a kötelessége, és egyformán kell vélekednie. Alapvető kérdésekben persze igen: a gyermek boldogságát kell előtérbe helyezni. De az nem megy parancsszóra, nem megy társadalmi nyomásra. Megjátsszani lehet, de a színészethez kicsit hosszú egy gyermek felnőtté válásának folyamata, és túl sok fontos döntés van benne ahhoz – a krízishelyzetek számáról már ne is beszéljünk –, hogy személyiségmódosulással végigcsináljuk. Hogy miért leginkább a Supporter személyiségtípus az elfogadott a gyermeknevelés tekintetében? Ennek történelmi okai egyértelműek. Emellett viszont fontos, hogy a legnagyobb társadalmakban a Supporter típus aránya a teljes lakosságon belül. Ebből kifolyólag az alap oktatási rendszerek is erre építenek, így hát nem csoda, ha ezt gondolja az emberek többsége.

A Supporter szülő figyelmes, hisz a rutinokban, ami minden gyermeknevelés esetén fontos támpont. Igyekszik jó tagja lenni a társadalomnak, vagyis szerethető gyermeket akar nevelni, aki a pedagógusok és nevelők számára tökéletes. Jól lehet együttműködni velük, mert elfogadják a külső meglátásokat. Ez aztán persze lehet hátrányos is, mert túlságosan adnak mások véleményére, hajlamosak követni másokat, és ez azt jelenti, hogy nem mindig állnak ki saját gyermekük mellett. Egy Ruler szülő felbőszülve védi meg gyermekét, ha bárminemű támadás éri, a Supporter szülő pedig próbálja békésen megoldani a dolgokat. Ez utóbbi hozzáállás nagyon nem mindegy, milyen személyiségtípusú gyermek esetében történik. Sok munkát vállalnak az iskola körül, ők azok, akik hozzák-viszik gyermeküket, gondoskodnak róluk, néha túlpátolygatják őket. Mivel ők maguk nem mindig önállóak, ezért gyermekükre is ezt feltételezik, így nagyon nehezen engedik „szabadon”. Ami nagy gondot szokott okozni, hogy a házasságukat is háttérbe szorítják a gyermeknevelés okán. Emiatt sokszor a

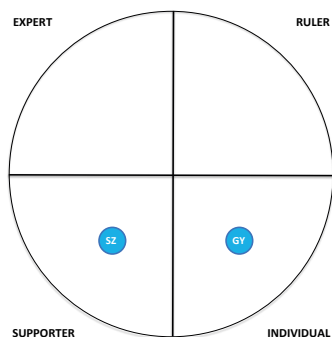
gyermek egy nem hangos, de nem feltétlenül igazi szeretettel ellátott környezetben nő fel. Mivel hajlamosak megjárni a tökéletes családi harmóniát a társadalmi elfogadás kedvéért, a gyermek nem mindig őszinte körülmények között nő fel. Egy Supporter szülőnek a gyermeknevelés legnagyobb kihívása a folyamat vége, amikor a gyermek önállóvá válik. Hiszen onnantól kezdve értelmét veszti a szülői pozíció, amit a Supporter szülő nagyon nehezen él meg, hiszen újra kell definiálnia életét, és ez egy olyan típusnak, aki minden változástól minimum fél, 40-50 éves korban vagy utána hatalmas kihívást jelent, amire nem pozitívan reagál.

5.2.3.1. A SUPPORTER SZÜLŐ ÉS A RULER GYERMEK

Mondhatnánk, hogy mivel a pszichológiai körön nincs nagyon messzebb lévő két pont egymástól, ezért ez a kapcsolat nem is igen működik. Ez nem igaz. Talán az egyik legiharmonikusabb szülő-gyermek kapcsolatként határozhatjuk meg. A Ruler gyermek előbb-utóbb nem fog felnézni a Supporter szülőre, de ezzel ő nem foglalkozik. Viszont olyan személyiségjegyeket kap a gyermek,

27. ábra: A Supporter szülő és a Ruler gyermek

28. ábra: A Supporter szülő és az Individual gyermek

ami nála hiányzik. Érzelmek, empátia, érdek nélküli szeretet. Elegendő, ha azt mondom, hogy felnőttként a Ruler típus több mint 90%-a Supporter társat választ magának? Ennek meg van az oka. Nem biztos, hogy elsőre, de ha igazi társat keres, valahogy mindig ennél a típusnál köt ki. A Ruler gyermek tökéletesen tud fejlődni a Supporter szülő támogatásával, hiszen megkapja, amire szüksége van: fókuszban van, és az ő érdekei számítanak. Nem csoda hát, ha legkevésbé a Ruler gyermek akar önállóvá válni, és leválni a szülőkről. Ha azt látjuk, hogy egy felnőtt még húszas éveinek végén, harmincas éveiben – és akkor már arról ne beszéljünk, ha esetleg később is – a szülei támogatásával él, netán konkrétan náluk él, akkor biztosan erről a típusú személyiség párosról van szó. Hiába nyilatkoznak kritikusan ezzel kapcsolatban a társadalom egyéb tagjai, ők tökéletesen jól érzik magukat. Hogy ez a gyermek érdekeit szolgálja? Ezt nem mondanám. Azt viszont tudnia kell a Supporter szülőnek, hogy komoly akaratoság és konfliktusok kísérik majd végig a gyermek felnevelésének folyamatában. A Ruler márkás dolgokat akar, sok pénzt akar költeni, a Supporter pedig mindig a praktikus és leginkább az olcsót tartja jónak. Ez kemény konfliktus egy új cipő vagy játék megvásárlásánál, de mivel a Supporter szülő enged, a villanások átmenetiek. A másik fontos tudnivaló, hogy mivel a Ruler gyermek a társaság menő arca, számára Supporter szülei egy ideig lehetnek „kínosak”. Anya vagy apa a használt cuccaiban, ő meg ott virít a legújabb edzőcipővel, nem feltétlenül jó pont. Sokszor puritán lakókörnyezetét is félti bemutatni társainak, így ez sokáig komoly fejfájást okoz a Ruler gyermeknek. Persze ezt a szülők odafigyeléssel és tudatossággal igen jól tudják kezelni, csak ne értelmezzék félre ezt gyermeküktől. A Ruler gyermek általában imádja Supporter szüleit, és ennek semmi köze ahhoz, hogy nem feltétlenül akarja mutogatni az egyszerű háttérét. Ez az attitűd a gyermekkor előrehaladtával folyamatosan csitul majd, és junior korban eltűnik egy jó nevelés mellett.

5.2.3.2. A SUPPORTER SZÜLŐ ÉS AZ INDIVIDUAL GYERMEK

Szintén nagyon jó kapcsolat. Bár a Supporter szülők esetében nem igazán van olyan személyiségtípusú gyermek, akivel ne alakítanának ki őszinte szeretetre épülő kapcsolatot, de az Individual tipikusan közel áll hozzájuk. A Supporter szülő örül és büszke arra, hogy Individual gyermeke egyedül,

dinamikus, több olyan tulajdonságot lát benne, amit irigylésreméltónak tart, és nem is esik túlzásba ezekkel az Individual gyermek, mint mondjuk a Ruler társai. Döntéshozatali mechanizmusban közel állnak egymáshoz, hiszen mindkettőjüket az érzelmek vezérlik. A legnagyobb különbség, és a legkomolyabb konfliktuspont az újdonságokhoz való hozzáállásban, a változás kezelésében van. Az Individual gyermek imádja a változást, lételeme az újdonság, míg a Supporter szülő elutasítja, hiszen fél az újtól. Érzi – még ha nem is érti –, hogy mozgásban kell tartani a gyermeket, így ha saját életét nem is, gyermeke életét dinamizálni tudja. Fontos, hogy a Supporter szülő csak gyermeke kívánságára ne essen át a ló túloldalára, ne teremtsen káoszt. Az Individual számára bár unalmas a megszokott környezet, viszont úgy tud leginkább szárnyalni, ha a háttér tökéletesen rendben van. A Supporter szülő imádja a rutint, azt tartja biztonságosnak, az Individual gyermek pedig ki nem állhatja a dolgok ismétlődését. Ebben nagyon meg kell találni a közös nevezőt. A Supporter szülő nem túl szigorú a szabályok betartatása terén, ez lehetővé teszi, hogy az Individual gyermek stresszmentes környezetben nőjön fel. Felnőttként érdekes a kapcsolatuk, hisz az Individual önálló új életére fókuszál, és amikor hazamegy, akkor leginkább élménybeszámolót tart szüleinek, még ha élete nem is annyira izgalmas, mint azt előadja. Szülei sokszor támogatják pénzzel, mert az sosem elég az Individual gyermeknek, és csendben mindig megkérdezik tőle: „mi bánt gyermekem?”.

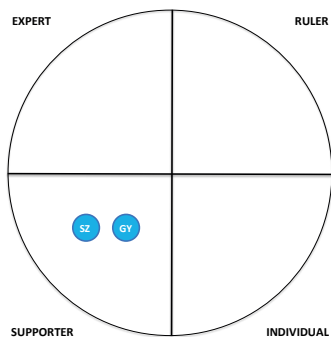
5.2.3.3. A SUPPORTER SZÜLŐ ÉS A SUPPORTER GYERMEK

Tökéletes harmónia, tökéletes összhang, stresszmentes környezet. Tulajdonképpen minden adott a boldog gyermekkorhoz, és ez általában meg is történik. Egy ilyen kapcsolatban a szülők felelősségére hívnám fel a figyelmet. Nem mintha máshol nem lenne fontos, de itt a legnagyobb a veszélye annak, hogy a nagy egyetértésben a gyermek életképtelenné válik felnőtt korára. Ugyanis ebben a kapcsolatban semmilyen készletét, kényszerít meg különösen nem kap arra, hogy változnia kelljen. Nem kapja meg azt az üzenetet, hogy a dolgok nem maradnak örökre úgy, ahogy vannak, és bizony felnőtt korban meg kell küzdeni mindenért. A Supporter szülőknek a nagy szeretet közepette erőt kell venniük magukon, és meg kell tanítani gyermeküket az érdekérvényesítésre, az igaza mellett

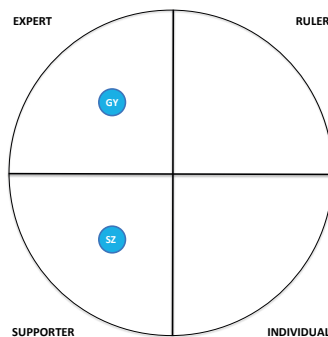
történő kiállásra. És ami talán a legfontosabb, hogy képezni kell gyermeküket arra, hogy ne legyenek „áldozatok”, ne tudják őket embertársaik kihasználni. Mert ez a típus annyira fókuszál másokra, olyan mértékben képes mások érdekei mögé tolni a sajátját, hogy azzal bizonyos személyiségtípusok keményen visszaélnék. A Supporter gyermek még nem rendelkezik azzal a tapasztalattal – jelen esetben hívhatnánk az élettől kapott pofonnak is –, amivel a Supporter szülő, így a szülőnek kell felhívnia a figyelmét arra, ha rossz jeleket lát. Nagyon fontos, hogy a gyermeket bizonyos körülmények között „keményen kell fogni” – mármint a Supporter szülő felfogásához képest mindenképp –, hogy ne tegye tönkre az életét idejekorán. Tehát ebben a kapcsolatban nem a konfliktusok, hanem inkább a tökéletes harmónia az, ami elviheti egy boldogtalan irányba a gyermek életét.

5.2.3.4. A SUPPORTER SZÜLŐ ÉS AZ EXPERT GYERMEK

A felnőtté válás szempontjából az egyik legjobb szülő-gyermek kapcsolat. Nem feltétlenül a leginkább harmonikus, nem feltétlenül a legérzelmesebb, de a végeredmény szempontjából a legjobb párosítások között van. Hiszen a Supporter szülő nagyon szépen meg tudja tanítani gyermekének az

29. ábra: A Supporter szülő és a Supporter gyermek

30. ábra: A Supporter szülő és az Expert gyermek

érzelmi alapú életet. A számokban, tényekben gondolkozó Expert gyermek számára érthetetlenek lesznek az olyan szituációk, amikor a józan ész törvényeit felülírják az emóciók, viszont ha gyermekkorban ebbe betekintést nyer, akkor könnyebben érvényesül később. Az Expert gyermek szereti a szabályokat, és ez a Supporter szülő dolgát könnyebbé teszi. A Supporter szülő számára fontos, hogy a gyermek beilleszkedjen a közösségekbe, ebből a szempontból sokszor okoz fejtörést neki az Expert gyermek, aki számára ez viszont nem olyan fontos. Nem érti a szülő, hogy miért játszik magában a gyermek, és hogy miért közelítenek furán hozzá a vele egyidősek. Az Expert gyermek túlságosan koncentrált és felnőttes a Supporter szülő számára, de mivel látják, hogy a gyermek tudatos, ezért ezt nem bánják, maximum furcsállják. Az Expert gyermek hamar fel tudja mérni, hogy a Supporter szülő jó ember, és azt is, hogy ezzel sokan visszaélnék, így igen hamar előjönnek a szülőt védő, de egy gyermektől sokszor érthetetlen kioktató beszélgetések. Aztán pontosan ennek köszönhetően már a youth kor közepén, 12-14 éves korban az Expert gyermek afféle kis támasza lesz a Supporter szülőnek, és kapcsolatuk harmóniája folyamatosan erősödik. Erre a szülő-gyermek kapcsolatra lehet azt mondani, hogy maximum elrontani lehet, de ahhoz is nagyon keményen kell dolgozni. De hát ki akarna ezért keményen küzdeni?

5.2.4. AZ EXPERT SZÜLŐ

Az Expert szülő célja egyszerűen leírható: tökéletes szülővé válni, a gyermeknevelésből – ugyanúgy, mint az élet minden területén – a maximumot kihozni. A maximum pedig nagyon egyértelmű kategória: a gyermek számára a lehető legsikeresebb, legboldogabb felnőtt életet előkészíteni. Valószínűnek tartom, hogy az Expert szülők, ha tudomást szereztek e könyvről, akkor mindenképp végigolvassák, lehetőleg minden sorát, akár többször is. És nem, nem feltétlenül azért, mert ennyire jól írok, hanem azért, mert rengeteg információt gyűjtenek a gyermekneveléssel kapcsolatban is, és minden új irányzatra kíváncsiak. Főként, ha annak Expert alapjai vannak, vagyis konkrét tapasza-

lattal, tényekkel, számokkal logikusan fel van építve a tudás. A gyermeknevelésre nagyon rá tudnak hangolódni. Ha gyermeket vállalnak, akkor az egy komoly feladat, amiben nem akarnak elbukni. Ez lehet az egyik veszélye is a szülői létüknek, hogy túl sok információt gyűjtenek, és elvesznek az adathalmazban. Az Expert szülő tökéletesen fel akar készülni minden eshetőségre a gyermekkel kapcsolatban. Nem akarja kitenni magát meglepetéseknek. Komolyan össze tud omlani a világ körülötte, ha valami nem jól sikerül, pedig ő pontosan úgy csinálta, ahogy elő volt írva. Ez mondjuk leginkább a kezdetekre jellemző, mert analízáló személyiségtypusról van szó, tehát a gyermek születésétől kezdve megfigyeli annak viselkedést, és próbálja a legjobb irányba terelni a nevelést. Az Expert nem szereti a kiszámíthatatlan dolgokat, és nem tud mit kezdeni a meglepetésekkel. Arra vigyáznia kell, hogy bár egy gyermek nevelésénél fontos a rendszer, de ugyanolyan fontos azt rugalmasan kezelni bizonyos esetekben. Az Expert szülő következetes, szabályokat épít és szabálybetartásra neveli gyermekét. Függetlenül attól, hogy a gyermek milyen típus. Bár leginkább a gyermeknevelésben próbál az évek előrehaladtával rugalmassá válni, de a fő cél, hogy hiba ne legyen a munkában. Számára a gyermeknevelés hivatás, és emiatt képes karrierjét is teljes mértékben feladni egy időre. Ott akar lenni, élvezni akarja nehezen meghozott döntésének gyümölcsét. Merthogy az Expert szülő gyermekvállalása nagyon komoly, részletesen kidolgozott döntésen alapul. Ők azok, akik előszeretettel tervezik meg az időzítést, a feladatokat, és már munkájukat is úgy alakítják, hogy ne lehessen gond belőle. Az Expert szülő számára talán a legnagyobb kihívás az, hogy mások belerondíthatnak az ő nevelésébe. Számukra az óvoda, az iskola komoly problémát tud okozni, ha nem felkészült nevelőkkel találkozik. Kicsit olyan a helyzet, mint amikor magyarázza a jó vezető oktató a tanoncnak, hogy csak azért, mert ő tökéletesen betartja a szabályokat, akár még meg is halhat egy balesetben, mert mások is közlekednek az úton, és rájuk is kell ám figyelni, mert ők hibázhatnak. A gyermekét általában félti azoktól a közösségektől, ahol a szülők nem fordítanak ugyanakkora hangsúlyt a gyermekükre, mint ő maga. Emiatt sokszor tűnik antiszociálisnak, de még csak véletlenül sem erről van szó. Meg kell értenie, ha gyermeket vállal, akkor a külső körülményeket nem szabad kizárnia, mindig terveznie kell mások hibájával, az abból fakadó problémákkal. A gyermekét folyamatosan oktatja, tanítja, nagy hangsúlyt fektet fejlődésére. Valóban ők a tökéletes szülők, ennek minden előnyével

és hátrányával együtt. Sokszor fordulnak át a „robot” létbe, és ezzel nehezzé tehetik a gyermekük, a párjuk és a közösség életét. Az Expert típus tud kritikus lenni, és ha olyan helyzetbe kerül, akkor hangot is ad észrevételeinek. Nos, a gyermekének kérdése leginkább az a helyzet. Alapvetően nehezen viseli a szakmai hozzá nem értést, a felületességet, a túl sok kommunikációt kevés tartalommal, és ha következetlenek az emberek. Nos, e személyiségjegyek iránti ellenérzését a gyermeknevelés témában meg kell sokszorozni, hogy megértsünk egy igazi Expert szülőt. Amikor a tanár véleményt mond a gyermekéről, vagy egy edző kritizálja a gyermeket, főként, ha az adott felnőtt egy proaktívabb, Ruler vagy Individual karakter, akkor harcba száll a gyermek érdekében. Ebből aztán egyre több konfliktusa lehet, amit jó előre észben kell tartani. Az Expert szülőnél sokszor fogalmazódik meg kritikaként az érzelmek, emóciók hiánya. Nem feltétlenül híve a fizikai alapú „majomszeretetek”, és alapvetően introvertált, magának való típus, így érzelmeit is nehezen tudja kimutatni, ami egy gyermekkel kapcsolatban okozhat gondot. Többször említettem már, hogy a szülők úgy érzik, csak azért, mert gyermeket vállaltak, meg kell változniuk, szerepet kell alakítaniuk, el kell dobnuk igazi énjüket. Nos, az Expert az egyetlen, aki a gyermekáldásra a saját személyiség típusának fel erősítésével reagál. Erre kell nagyon figyelnie, mert a nap végén egy csak a tényekre, folyamatokra, logikára építő apa vagy anya persze nagyon hasznos, de nem igazán szerethető karakter.

5.2.4.1. AZ EXPERT SZÜLŐ ÉS A RULER GYERMEK

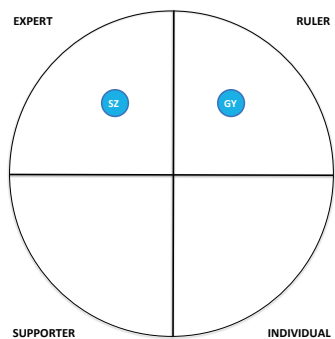
Igen jó kombináció, hiszen az Expert következetessége megfelel a Ruler gyermek számára. Igaz, megpróbálkozik mindig a határok feszegetésével, és az eredmény lehet egy komoly konfliktus, hiszen az Expert szülő nem érti, hogy miért kell ugyanazt a szabályt újra és újra tárgyalni. A Ruler meg pont azt nem érti, hogy miért nem lehet mindig mindent újratárgyalni. Tények alapján éli mindkettő az életét, és az objektív oldalán vannak a pszichológiai keréknek, tehát egészen könnyen hangolódnak egymásra. Az Expert szülő még azt is elfogadja, hogy Ruler gyermeke erővel próbálja megoldani érdekérvényesítését, és komoly segítséget tud neki adni abban, hogy ne legyen annyira felületes, hogy elbukjon. Az Expert szülő tanít, a Ruler gyermek pedig egyéni érdekei mentén szívja

magába az információkat. Fontos, hogy a Ruler gyermek büszke tud lenni Expert szüleine. Egyrészt egy rendszerezett, logikus személy, aki egy adott szakmában biztosan jó szinten van, mindig felvállalható, másrészt az Expert szülők megjelenésre is keményebb vonásúak, szigorúbbak, ami pontosan illeszkedik a Ruler gyermek női imázsához. Alapvető szabályokat kell rögzíteniük, és nagy gond nem lehet közöttük. Az Expert szülő ráadásul komoly hangsúlyt fektet a gyermek eredeti személyiségének megőrzésére, hiszen tudja, hogy így teszi a legjobb gyermekének. Igen jó érzéke van ahhoz, hogy korán felfedezze gyermeke hiányosságait, gyenge pontjait. Ezen nem sértődik meg, nem tartja gyermekét tökéletesnek, realisan ítéli meg. Pontosán ezért tud neki konkrét segítséget nyújtani, komoly személyiségfejlesztést biztosítani számára úgy, hogy közben a személyiségmódosulása ne legyen drasztikus mértékű. Nem feltétlenül azért teszi ezt, mert ismeri a RISE rendszert, hanem azért, mert komoly időt és energiát szán arra, hogy megismerje saját gyermekét. Nekem pedig teljesen mindegy milyen rendszer által biztosít egy szülő gyermekének boldog életet, csak tegye meg.

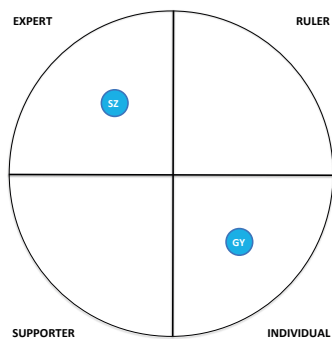
5.2.4.2. AZ EXPERT SZÜLŐ ÉS AZ INDIVIDUAL GYERMEK

Két út létezik az együttműködésben. Vagy elfogadja a gyermek a szabályokat, megérti, hogy így tudnak együttműködni a szülővel és egészen jó kapcsolat alakul ki közöttük, vagy tudomásul veszi azért, mert a szülő egyszerűen átnyomja az akaratát, és akkor komolyan nehéz évek elé néznek. Tűz és víz a két karakter, erről már többször volt szó, és sajnos nagyon sok alkalommal mértünk ennek okán egy Individual gyermeknél drasztikus Expert irányú személyiségmódosulást, már egészen kis korban. Ráadásul ez az a párosítás, ahol olyan hatásos munkát tud végezni a szülő, hogy gyermeke idolikus személyiségét is egyértelműen bemódosítja, saját képére formálja, és ezzel egy életre szóló önbecsülési problémát okoz a gyermeknek. Az Expert szülőnek egy Individual gyermeknél nagyon komoly önmérsékletet kell tartania, mert különben ha magát adja, abból komoly bajok lesznek. Egyszerűen esélye nincsen az Individual gyermeknek a „győzelemre”. Mert hát amúgy is nehéz vitázni egy szülővel, hiszen minden hatalom nála van. Emellett, ha még folyton igaza is van, akkor ki állítaná meg a folyamatot? Az Individual gyermek szabadságot akar, belekezd dolgokba, ott hagyja,

és ezeket a „húzásokat” egyszerűen az Expert szülő nem tudja elviselni. Próbál persze modern, rugalmas szülő lenni, de nagyon rosszul áll neki, ha ezt nem teljes hittel teszi. Már kisgyermekkorban a rendszerszemlélettel, a túlzásba vitt rendmániával – legalábbis az Individual gyermek oldaláról mindenképp így hat – csírájában elfojtja a gyermek kreativitását, dinamizmusát. Ez nagyon sok esetben úgy jelentkezik, hogy a gyermek teljesen visszahúzódnak lesz, nagyon nehezen kommunikál vagy beszédzavarok, komoly stresszre utaló viselkedészavarok jelennek meg nála. Értsük meg, Expert szülőként alapban egy „börtönt” akarunk építeni az Individual gyermek számára. Nagyon tudatosan kell törekednünk arra, hogy ne ez legyen a vége. Nem elég a hagyományos, „szülő vagyok, úgymint megoldom” hozzáállás. Egy ilyen gyermek esetében komoly kontroll szükséges. Legyünk tisztában azzal, hogy gyermekünk nekünk akar megfelelni, és ha ennek az alapja a hibátlan viselkedés vagy produkció, akkor az Individual gyermeknek esélye nincs az Expert szülőnél. Felnőtt korban nagyon sok esetben találkozunk teljesen eltorzult Individual emberekkel, akiken hatalmas Expert személyiségmódosulás van. Szinte minden esetben visszavezethető a szülők tevékenységére, és Expert létre.

31. ábra: Az Expert szülő és a Ruler gyermek

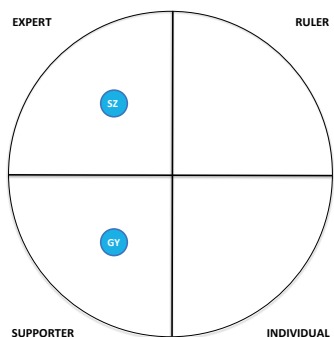
32. ábra: Az Expert szülő és az Individual gyermek

5.2.4.3. AZ EXPERT SZÜLŐ ÉS A SUPPORTER GYERMEK

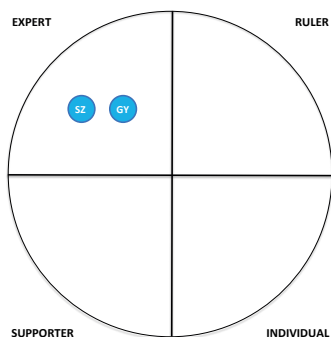
A tökéletes összhang jellemzi. Az Expert szülőnek ugyanis van türelme az általában lassabban kibontakozó Supporter gyermekhez, a gyermeknek pedig pontosan erre van szüksége ahhoz, hogy a legjobb verzióját tudja mutatni az életben. A Supporter számára az Expert szülő bár nem eléggé érzelmes, viszont ezt komoly támogatással, önbizalomépítéssel kárpótolja, így a gyermek is jól érzi magát. Általában az Expert szülőtől távol áll érzelmeinek kinyilvánítása, ezzel tisztában kell lennie és meg kell tanulnia ezt korrigálni, ha Supporter gyermeke van. A Supporter gyermek többnyire betartja a szabályokat, tehát igazi konfliktus sokáig nem jelentkezik kettejük között. Helyzet akkor van, ha az amúgy általában könnyen befolyásolható Supporter gyermek körül megjelennek a manipulatív barátok, és kezdik rossz irányba terelni őt, mert ekkor bizony az Expert szülő keményen közbelép. Mivel a jutalmazás és a büntetés elmélete áll a legközelebb hozzá, ezért ezekben az esetekben az utóbbit alkalmazza, és egy érzelmileg befolyásolt Supporter gyermeket hosszú időre elveszíthet ezzel. A Supporter gyermeknek nagyon fontos a feltétel nélküli bizalom kiépítése a szülővel, mert a későbbiekben a rossz irányba tévelyedéstől ez tudja leginkább megmenteni. Erre az Expert szülőnek a nagy nevelési módszerek alkalmazása közepette oda kell figyelnie. Ne próbálja állandóan egy konkrét kategóriába beletuszkolni gyermekét, és számoljon vele, hogy sokszor érthetetlen döntéseket hoz majd, érzelmei által vezérelve! Különösen fontos mindez a későbbi párválasztásnál, ami szintén nagy vízválasztó lehet Expert szülő és Supporter gyermek között, hiszen az Expert szülő nehezen viseli a Supporter gyermeke által általában kiválasztott, aztán rajta uralkodó Ruler párt. És ennek nem fél hangot adni, amivel leginkább maga ellen hangolja saját gyermekét. És hiába égeti meg magát az emberi kapcsolatokkal többször is a Supporter gyermek, újra megpróbálja, és az Expert szülőnek újra igaza lesz, de ezt a gyermek nem veszi jó néven. Folyamatosan küzd a felnőtté válással, a felelősségvállalással, ami a Supporter típusnál amúgyis egy nagy életfeladat, és ebben az Expert szülővel állandóan „én megmondtam” hozzáállása nem sokat segít. Bár együttműködésük a gyermek korai éveiben tökéletes, nagyon könnyen futhat vakvágányra. Ezt pedig egyedül az Expert szülő akadályozhatja meg a kritikus szerepkör fékezésével.

5.2.4.4. AZ EXPERT SZÜLŐ ÉS AZ EXPERT GYERMEK

Nem nagyon kell túlmagyarázni: tökéletes harmónia. Egy életre szóló nagyon erős kapcsolat. Két Expert amúgyis jól kijön egymással, hiszen közös nyelvet beszélnek. Ezen túlmenően nem akarnak okoskodni, nem szólnak bele a másik szakterületébe. Vagyis az Expert szülőt teljes mértékben elfogadja és általában bálványozza az Expert gyermek. Már kora gyermekkorban a legjobb barátok, barátnők lesznek, és ez életük végéig kitart. Sokat kellene gondolkoznom azon, hol is lehet ezt a kapcsolatot elrontani, de valóban nem jut eszembe ilyen faktor. Maximum annyira érdemes figyelni az Expert szülőnek, hogy ha majd gyermekének saját családja és gyermeke lesz, akkor ne szóljon bele abba, ő hogyan építi azt fel, és hogyan menedzseli. Az Expert szülőnek tisztában kell lennie azzal, hogy Expert gyermeke folyamatosan figyel és információkat gyűjt. Egy szülő sosem lehet tökéletes, és éppen ettől tökéletes. Az Expert gyermek minden hibát össze fog szedni, és amikor majd ő szülővé válik, ezeket megpróbálja kijavítani. Ezen pedig az Expert szülőnek nem kell megsértődni. Az Expert szülő már korán bevonja a döntésekbe az Expert gyermeket, valódi teret enged neki. A tudás

33. ábra: Az Expert szülő és a Supporter gyermek

34. ábra: Az Expert szülő és az Expert gyermek

alapú nevelés és fejlődés mindkettejük számára elfogadott és kedvező. Leginkább akkor lehetnek konfliktusok, ha a gyermek középiskolás korba lép, és a youth életkorral járó viselkedési kilengések megjelennek az életében, de ezek a problémák sosem tartósak. Még egy vízváltó pont van: a társ-kapcsolat. Mivel az Expert szülő komolyan és jól értékeli gyermekét, nem igazán tűri, hogy érzelmi hatások okán bárki is tönkre tegye a gyermek életét. Mivel azonban az Expert gyermek előszeretettel választ első körben Individual párt, pont az „ellentétek vonzzák egymást” elv jegyében, ezért ott komoly háborúkra lehet számítani a szülők és az új „jövevény” között, és persze ennek áldozata lesz maga a gyermek is. Az Expert szülő talán legfontosabb feladata megtanítani arra gyermekét, hogy társkapcsolatában és családi életében sem probléma, ha a tőle megszokott tudatossággal dönt. Előfordulhatnak fiatalkori ballépések, de ezek ne determinálják a gyermek életét hosszú távra. Ha ezt eléri az Expert szülő, akkor nagy gond nem lehet kettőjük kapcsolatában.

6. TESTVÉREK ÉS SZEMÉLYISÉGEK

Több vetületét olvashatták már a személyiségalapú gyermeknevelésnek, de nyilván nem lenne teljes a kép, ha nem beszélnénk arról, mi történik a gyermek közvetlen környezetében, vagyis otthon. Még konkrétabban arról, hogyan hatnak egymásra a testvérek személyiség típusai. Ugyanis a gyakorló szülők számára teljesen tiszta a kép: törekedhetünk mi az adott gyermekkel kapcsolatban bármire, használhatunk bármilyen tudatosan jó módszereket, a külső hatások mindig alakítani fogják a helyzetet és komolyan befolyásolhatják a végeredményt.

A testvérek témakörében rögtön az elején a legfontosabb, és nagyon sok szülőt foglalkoztató, rengeteg szakembert megosztó kérdéskörrel kell indítani: szükség van-e testvérré? Biztosan mindenkinek a standard mondatok zengenek a fülében, hogy nem jó egyedül felnőni, és egy gyermeknek mindenképp testvérré van szüksége, így a kérdés csak az, mikor a legjobb az időzítés. A személyiség típusok ismeretében eleve nem szeretem az általánosításokat. „A gyermeknek szüksége van....” vagy „a gyermekkel azt kell tenni....”. Ez a bajom általános az egyszemélyes tapasztalatokkal. Persze, hogy mindenki a saját szemüvegén keresztül fordítja le az információkat, és ezzel a szakemberek sincsenek másként. Ez a testvér kérdésben is komoly hibákat okozhat, hiszen nincsen általánosan jó megoldás. Semmiképp nem mondhatjuk ugyanis, hogy minden gyermeknek szüksége van testvérré. Higgyék el, vannak olyan személyiség típusok, akik köszönik szépen, nagyon jól megvannak úgy, hogy szüleik figyelmén nem kell osztozniuk, és nagyon sikeres, boldog felnőtté válnak. Nehezebben szocializálódnának, vagy netán önzőbbek lennének társaiknál? Igen, tudom, hogy vannak ilyen kimutatások, tanulmányok. Csakhogy ezekkel a tanulmányokkal is az a baj, hogy sosem fókuszálnak arra, hogy milyen személyiség típusú gyermeket vizsgálnak. Ha netán Ruler gyermekeket vizsgálnak, akkor persze, hogy önzőbbek társaiknál, ha meg Supportert, akkor lehet, hogy otthon, testvér nélkül könnyebb volt a „hamis Ruler álarcot” magukon viselni, de ez közel sem jelenti azt, hogy általánosságban elmondható, hogy az „egyék” önzőbbek lennének. Konkrét tapasztalatokkal és példákkal tudom alátámasztani, hogy ez így általánosságban biztosan nem igaz. De hát akkor miért is mondják a szakemberek többnyire azt, hogy testvérré szükség van? Mert a társadalmak legnagyobb hányadát kitevő Supporter gyermeknek valóban szüksége van testvérré, sokkal teljesebb az élete, és sokkal boldogabb felnőtté válik, ha na-

gyobb családban nő fel. De azért, mert nagyon sok Supporter gyermek van, közel sem jelenti azt, hogy minden gyermek Supporter. És ha már a szülők valóban tudatosan akarják építeni gyermekük jövőjét, akkor ezzel a ténnyel tisztában kell lenniük. Mármint azzal, hogy ugyan az ő döntésük, hogy hoznak-e be új családtagot a képbe, csak tudniuk kell, hogy ez az új családtag, a testvér lehet a szükséges elem a már meglévő gyermek boldogságához, de lehet egy olyan új potenciális versenytárs, akivel majd küzdeni kell anya és apa figyelméért. Lehet egy „érdektelen” figura a gyermek szempontjából, és lehet egy komoly ellenfél is, aki ellen harcolni kell. Ha már ismerjük gyermekünk személyiségét, tisztában vagyunk önmagunkkal, akkor érdemes jól megfontolni, hogy egyáltalán bővítjük-e a családot, ha pedig a döntésünk az, hogy igen, akkor mikor tesszük ezt meg. És még egyszer hangsúlyoznám, nagyon ismernünk kell a már meglévő szülő-gyermek személyiség típus kapcsolatát, mert lehet mind-ez egy nagyon jó lépés, és egy komoly harc kezdete is.

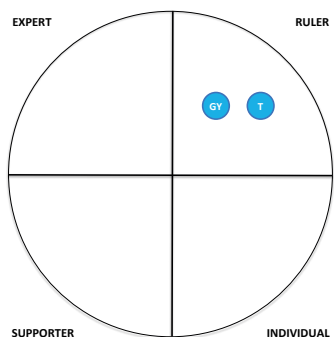
6.1. A RULER GYERMEK ÉS A TESTVÉR

Erről a helyzetről minden esetben a következő történet ugrik be. Nagyon kedves üzleti partnerem tökéletesen felkészült egy újabb gyermekáldásra. Mindkét szülő személyisége tartalmazott Expert faktort, ráadásul nem kis mértékben, és hát ebből adódóan minden elérhető információt, oktatóanyagot összegyűjtöttek, hogyan is kell előkészíteni a „terepet” az akkor már öt éves fiúk számára. Meg voltak a szokásos jótanácsok, bevonták a kislfiút az előkészületekbe, „együtt élték meg” a gyermekvárás, és a szülők már nagyon izgatottak voltak a folyamat vége felé közeledvén. Azt már akkor lehetett látni, hogy a kislfiú érdeklődése hónapról hónapra kezd alábbhagyni. Még az elején egészen jó „partner” volt, kvázi együtt örült a szülőkkel, de aztán kezdte hidegen hagyni a történet. Megtörtént a nagy

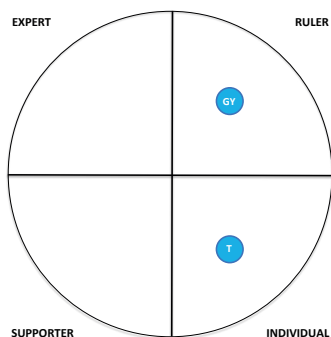
esemény, apa és fia együtt mentek megnézni az új kis családtagot. Aki volt már hasonló helyzetben, pontosan tudja, milyen fontos is a gyermekünk első reakciója. Nem mintha örök életre szóló következtetést kellene belőle levonni, inkább az anyai oldalon nagy a várakozás. Itt sem volt ez másként, hiszen eleve nagy öröm volt a kisgyermeket újra látni, másrészt bemutatni a testvérkét. A konkrét szituáció nagyjából így nézett ki. „Szia drágaságom, ő itt a te kistestvéred, akit már nagyon vártunk.” Kisebb hatásszünet, csend, majd jött a válasz a gyermektől „ez...nem kell!” – hangzott az erőszakos válasz, és ha nem lett volna egyértelmű, hogy kire is gondol a kis öt éves, egy határozott mozdulattal, kezét kinyújtva rámutatott a kistesóra. Persze anya azonnal zokogásban tört ki, de a kisiút nem igazán hatotta meg a helyzet, és se szó, se beszéd, elhagyta a kórtermet. Apa nyilván lefagyva állt a történések láttán, viszont próbálta humorral oldani a hangulatot: „hát, ez nem volt benne egyik könyvben sem.” És, hogy ő is hozza a teátrális követelményeket, széttárta a kezét. Ma már tudjuk, hogy a kis öt éves Ruler-Expert karakter, Supporter értéke nulla, így hát nem várt ő semmilyen kistestvért. Dehogy akart egy újabb embert, akivel harcolnia kell a szülőknél kivívott pozíciójáért. A szülők viszont nem jól jártak el a terhesség időszakában, hiába olvastak el megannyi könyvet. Merthogy ott nem volt szó arról, mi van akkor, ha épp egy Ruler van a képből otthon.

Tehát összefoglalva, a Ruler gyermek nagyon jól megvan egyedül, miatta aztán nem szükséges testvér, és nem érdekli a nagykönyvek idevonatkozó leírása. Nem szereti azt, ha szüleinek másra is kell figyelnie, és azt sem szereti, ha meg kell osztoznia javain. Ha viszont végképp úgy döntöttünk, hogy testvér jön a házhoz, akkor a Ruler gyermekek legfontosabb motivációját kell életre kelteni, majd életben tartani: a jutalom, a győzelem. Az új gyermekáldást mindenképp célszerű összekötni egy „nyereménytel”, jutalommal, még hozzá olyannal, amit a Ruler gyermek nagyon szeretne. Ez nyilván korfüggő kérdés, de ha egy új bicikliért nyúzza a szülőket, vagy ha egy új videójátékért, vagy egy új cipőt szeretne, akkor várjuk meg a testvér érkezését, és kössük össze a testvér megjelenését az igazán nagyszerű, várva várt ajándékkal. Azért „ugrálok” ennyit a kezdeteken, mert bizony egy Ruler gyermek esetében az sok mindent eldönt, hogyan áll majd a testvér kérdéshez. Ne ragaszkodjunk ahhoz, hogy az egész folyamatot végigkísérje, ne akarjuk, semmiképp ne várjuk el, hogy öröme egyezzen a szülő örömeivel,

mert ebben a kérdésben veszítünk. Maximum annyit tudunk elérni, hogy eljuttassa azt a szerepet, amit éppen elvárunk tőle. Nem azért, mert nincsenek mély érzelmei, hanem azért, mert elsőként magával foglalkozik, ezt pedig fogadjuk el. A testvérek kapcsolatánál fontos észben tartani, hogy a Ruler a kis vezér, nem fogja nagyon érdekelni a testvére, ne várjunk hatalmas érzelmi kötődést, és ezt nem is szabad erőltetnünk. Engednünk kell, hogy a Ruler megtalálja a testvérségben azt, ami számára előnyös, ami egyébként pontosan azon a vonalon fog haladni, amit a Ruler általában alkalmaz emberi kapcsolataira tekintetében. Fontos, hogy büszke lehessen testvéreire, hogy meg tudja mutatni pozícióját. Éppen ezért nagyon nem mindegy, hogy milyen személyiség típusú testvér érkezik majd. Az is alapelv, hogy a Ruler gyermek számára a saját maga által kialakított környezet tabu. Oda belépni senkinek nem lehetséges. A játéka, a ruhái, egyéb javai szintén kizárólagos tulajdonát képezik, és csak azért, mert a tesó kisebb, ő ezen változtatni nem fog. Nagyon nagy felelőssége van a szülőknek abban, hogy ezt tiszteletben tartsák, sőt segítsenek neki, hogy ezt az új jövevény is tiszteletben tartsa. Ha megvannak a saját területek, akkor a Ruler sokkal nyitottabb és érdeklődőbb lesz, ha viszont arra kell koncentrálnia, hogy a saját „területét védje”, akkor álmatlan éjszakák sorát várhatjuk szülőként.

35. ábra: A Ruler gyermek és a Ruler testvér

36. ábra: A Ruler gyermek és az Individual testvér

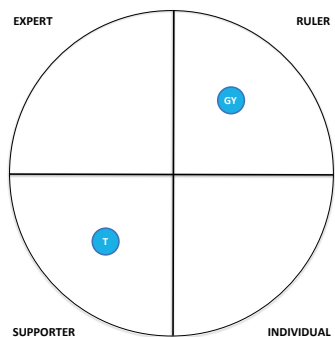
6.1.1. A RULER GYERMEK ÉS A RULER TESTVÉR

A Ruler gyermek számára először úgy tűnik, hogy a legrosszabb verzió egy másik Ruler karakter érkezése. Ha még ráadásul nagyobb dominanciával bír, mint ő, akkor ott komoly, nehéz évekre kell a szülőknek felkészülniük. Ne akarjunk nyugalmas testvérkapcsolatot erőltetni és semmiképp ne gondoljuk azt, hogy leányálom lesz a családi élet. A szülőknek tökéletesen kell „zárnium” a viták esetén. Ja, mert viták azok lesznek bőven. Ne ijedjünk meg ezektől a belharcoktól, és ne vegyük a lelkünkre szülőként. Ezt egyszerűen nem tudjuk elkerülni. Viszont a vita szintjét, annak fizikai valóságba történő átterülését – konkrétan a verekedést – meg tudjuk fékezni egy idő után szisztematikus neveléssel. A lehető legrosszabb az, ha szülőként elkeseredünk. Nem mintha ez meghiúsítaná a Ruler testvérpárt, csak ha érzik és látják a dominancia csökkenését vagy hiányát, akkor komolyabb energiával esnek egymásnak. Persze a kiborult szülő kedvéért leállnak egy darabig, de aztán újrakezdik. És ezzel nincsen semmi baj. Nehogy azt gondoljuk, hogy ők nem szeretik egymást. Épp ellenkezőleg! Ha azt szeretnék, hogy gyermekeik „életük árán” is megvédjék egymást, kard ki kard lépjenek fel a veszély ellen, akkor Ruler testvéreket akarnak! Amennyire a Ruler idősebb testvér szinte jogot érez ahhoz, hogy fiatalabb testvérét „helyretegye” otthon, annyira nem tűri ezt el senki mástól. A harcok időszak főként a testvérség elején jellemző, de aztán átfordul testvériséggé. És még ha szülőként nehéz is elhinni az otthoni harcok közepette, de a testvérek tökéletesen működnek az életben. Ráadásul egymással versenyeznek, túl akarják teljesíteni egymás eredményét, ami jelentős motivációt ad számukra. Összességében mondhatjuk azt, hogy harcok, de eredményes gyermekkor várható.

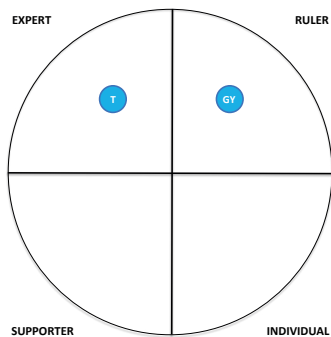
6.1.2. A RULER GYERMEK ÉS AZ INDIVIDUAL TESTVÉR

Egygel nyugodtabb verzió a Ruler-Ruler párosításhoz képest, ahol a szülők élete biztosan dinamikus és szórakoztató. Nagy lelki magasságok és mélységek várhatók. A Ruler gyermek számára az Individual testvér nem tűnik igazi ellenfélnek, mert ő a szülőknél az érdekeit akarja érvényesíteni, az Individual testvér pedig egyszerűen a figyelemért küzd. A Ruler gyermek, ha figyelmet akar, mindig van konkrét

célja, mégpedig az érdekek érvényesítése, az Individual gyermek számára pedig a figyelem önma-
gában elegendő. A Ruler gyermeknek a legnagyobb kihívás a saját territóriumának megvédése, amit
az Individual testvér nem azért akar megsérteni, mint mondjuk egy Ruler testvér, nem akarja saját
magának az adott játékot, ruhát, egyéb javakat. Egyszerűen a figyelmet akarja felhívni magára. A
konfliktuspont olyankor keletkezik, amikor az Individual testvér unatkozik. Márpedig ez nagyon sok-
szor előfordul életében, és unalmában kezdi ki a Ruler gyermeket. Kemény ellenválaszra számíthat az
idősebb, dominánsabb testvértől. A Ruler gyermek nem sok közös felületet talál testvérével, mert azok
a tulajdonságok, amik neki számítanak, az Individual testvért hidegen hagyják, és ez az állítás fordítva
is igaz. Pont ebből fakad a viszonylagos nyugalmi helyzet. Mindkét testvér proaktív, de nem együtt
képzeli el idejük eltöltését. Nem igazán keresik egymás társaságát korai gyermekkorban, legfeljebb
ha szükségük van egymásra. Mindkét típus eléggé önző ahhoz, hogy saját magára koncentráljon, így
nincs mit egymás szemére vetni. Hogy a szülő boldog-e ezzel a helyzettel? Ha érzelmi kötődést vár el
a két gyermektől egymás iránt, akkor csalódás fogja érni. Természetesen egy családba tartoznak, tehát
a közömbösség is a „családi szinten jellemző ragaszkodás” szintjéhez viszonyított.

37. ábra: A Ruler gyermek és a Supporter testvér

38. ábra: A Ruler gyermek és az Expert testvér

6.1.3. A RULER GYERMEK ÉS A SUPPORTER TESTVÉR

Annak ellenére, hogy a két személyiségtípus tűz és víz, testvérként fantasztikusan funkcionálnak. Illetve pontosan ezért tökéletesek, hiszen abszolút mértékben kiegészítik egymást. Ebből a szempontból ráadásul teljesen mindegy, hogy melyik testvér az idősebb, mert a viszony ugyanaz. A Ruler gyermeknek nem kell küzdenie testvérel, egyáltalán nem kell harcolnia. Sem az érdekek érvényesítésénél, sem a figyelemért. A Supporter testvér tökéletesen tiszteletben tartja a Ruler határait, objektumait. Érdekes, hogy logikájuk nagyon távol áll egymástól – mert a Ruler ugye tények alapján dönt, a Supportert pedig az érzelmei vezérlik e kérdésben –, viszont kitűnően megértik egymást. Illetve a Supporter testvér érti meg nagyon a rulert, és ez pont elég a tökéletes harmóniához. Arra figyelni kell persze, hogy a Ruler gyermek előszeretettel uralkodik testvérén, de meg is védi, kiáll érte, egyfajta felelősségének érzi a gyengébb védelmét. Márpedig a Ruler szemszögéből nézve a Supporter mindenképp a gyengébb. A Supporter gyermek képes magára vállalni a Ruler által okozott galibát, ha helyzet van otthon, és a szülők előállítják a testvéreket, a Supporter kiáll Ruler testvére mellett, sokszor „falaz” neki. Ki kívánhatna Rulerként ennél jobb életet? Arra azonban vigyázni kell, hogy a szülők nevelési módszerei is csődöt mondhatnak, ha nem számolnak a Supporter testvér jó lelkével. Vagyis ezt a Ruler jutalmazásánál és büntetésénél egyértelműen kalkulálni kell. De ismételten hangsúlyozom, hogy nyugodt, kiegyensúlyozott, néha a szülők számára már „gyanúsán tökéletes” gyermekkor várható. De ez leginkább a Supporter testvérnek köszönhető. Ők egyébként egész életükben megtartják ezt a szoros kapcsolatot, és jellemző, hogy a Supporter testvér mindig igazi hátszínját jelent a Ruler testvér számára, még ha sokszor úgy is érzi, hogy testvére kihasználja, visszaél jóindulatával.

6.1.4. A RULER GYERMEK ÉS AZ EXPERT TESTVÉR

Nem tudom emlékeznek-e még a Ruler szülő-Expert gyermek kapcsolat értelmezésére? Amikor azt magyaráztam, hogy a folyamat elején a Ruler érvényesíteni fogja hatalmát, ami elsősorban a körkülönbségből fakad, illetve a szülő-gyermek alá-fölérendelt viszonyban rejlik. Aztán az Expert gyermek

folyamatosan figyel, értékeli szüleit és előbb-utóbb konkrét véleménye lesz a dolgokról. Felfedezi azt, hogy a Ruler csak dominanciáját tudja használni arra, hogy elfedje felületességét, és nagyobb hatást keltsen. Ezzel szembesíti is a Ruler személyt, és ott van egy döntési vagy törési pont, ahol kettejük között kialakulhat egy örök életre szóló tanácsadó-vezető kapcsolat, vagy a Ruler nem tudja megemészteni az Expert által tartott tükröt, teljes elutasítással reagál, és ebből nem lép vissza. Nos, a helyzet semmivel nem másabb akkor, ha egy Ruler gyermek Expert testvérét kap a szülőktől. Pontosan így zajlik a folyamat. A Ruler területét nem zavarja az Expert, a Ruler pedig nem avatkozik az Expert testvér dolgaiba, tehát tökéletesen működik a béke. A bajok akkor kezdődnek, amikor keresztezni kell egymás életét akár otthoni, akár közösségbeli okok miatt, és az Expert ténszerűsége folyamatos fenyegetés a Ruler által felépített, általában a valósághoz képest felturbózott világra. Ezért figyel is arra, hogy baráti és ismerősi köre ne kerüljön nagyon közel Expert testvérehez. Bár ebben nagyon nehéz dolga nem akad, mert az Expert meg egyáltalán nem kívánja azokat az ismerősöket maga köré, akik a Rulernek megfelelnek. Egy ilyen felállásban adott a család „menő gyereke” és a „nördi” is. Nagyon jól ki tudják egészíteni egymást, de ehhez a Ruler gyermeknek valóban szembe kell néznie hiányosságaival, az Expertnek pedig el kell fogadnia a Ruler személyiségét, nem hiheti az, hogy csak az a jó, ha valaki tökéletes és hiba nélküli, még ha ő erre is törekszik.

6.2. AZ INDIVIDUAL GYERMEK ÉS A TESTVÉR

Az alapfelfogás nagyon hasonló a Ruler gyermekéhez: nem igazán hiányolja a testvér jelenlétét. Inkább úgy fogalmaznék, hogy inkább nem, mint igen. Amíg a Ruler esetében mindenképp az a legjobb megoldás, ha egyedül van – mármint ő gondolja így, és ez azért nem így van, mert akkor dominan-

ciája és önzősége nem tud alábbhagyni természetes, otthoni körülmények között, és később a társadalom számára elviselhetetlenné válik –, addig ha egy Individual gyermeket megkérdeznénk, és ő önazonosan válaszolna, akkor tétovázna, hiszen egyik oldalról a figyelem megosztása semmiképp nem jó jövőkép, másik oldalról viszont egy testvér lehet igen jó unaloműző és kimondottan szórakoztató. De mivel nem a gyermek választ, ezért a szórakoztatás rész erősebbé válik, hiszen kész tényként kapja a testvért, és az Individual számára fontos a jó hangulat, nagyok abban, hogy a legjobbat hozzák ki a dolgokból. Az Individual gyermek bevonása a testvér érkezésének folyamatába nem nehéz, hiszen igaz, a testvér érkezése van a fókuszban, de a szülők vele is foglalkoznak, így szeret a különböző feladatokban részt venni. Természetesen amolyan Individual módon oldja meg ezt is, vagyis egyszer nagyon lelkesedik, másik pillanatban egyáltalán nem akar vele foglalkozni. Nehogy szülőként ráeresszük a „minden pillanatban fontosnak kell lennie a testvérnek” vagy „egy kistestvér nem olyan ám, mint egy játék, hogy ha megunjuk, akkor odébb rakjuk” mondatokat. Mert az Individual gyermek pont ennek az ellenkezőjét akarja hallani. Csak semmi felelősség, csak semmi állandóság. Engedjük, hogy abban vegyen részt a kistestvér körül, amiben ő akar, és ne erőltessünk olyan dolgokat, amiket nem szeretne. Ha ezt az alapelvet betartjuk, akkor egy lelkes testvért kapunk cserébe. Az Individual testvér proaktív és képes a figyelemért messzire elmenni. Ha a figyelmet elveszi előle a kisteső, annak bizony következményei lehetnek. Kedves barátomtól való a történet, ami bár tűnhet szélsőségesnek, meg akár véletlennek is, viszont bármelyiket is szeretnénk elhinni majd a végén, az biztos, hogy mindenképp tanulságos. Individual gyermekhez megérkezett testvére, aki egyébként mint később kiderült Expert kisteső volt. Még ha a testvér nem is követelte, csak a valóban szükséges figyelmet, az Individual gyermek azt is igen rossz néven vette. Az anyja ruhájába való kapaszkodás a tisztába tételnél minden napos volt, mint ahogy azok a kis trükkök is, amikor minden tőle telhető módon próbálta édesanyja és édesapja figyelmét elvonni leginkább attól, hogy a kistestvérré koncentráljanak. Hihetetlen féltékeny volt, és ez már igen korán világossá vált a szülők számára. Gondolták, hogy majd idővel alábbhagy, és a normálhoz képest egyre több figyelmet szenteltek az Individual gyermeknek. De a dolgok csak nem javultak, sőt. A véletlenül a kisbaba fejére eső katona vagy labda már erősebb jelzés volt, és ezek a véletlenek is kezdtek megszokottá válni. Egyre többször érkeztek be a szülők a kistestvér fájdalmas

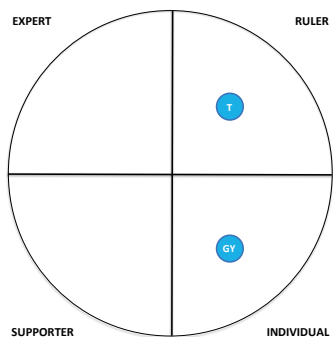
ordítására, de hát ki lenne mérges a „csak játszani akartam vele” válaszra, hiszen azért testvér a testvér, nem? Hogy ez éppen szinte mindig altatási időben történt, hát előfordul. A kistestvér növekedett, a helyzet csak nem javult, és már ott tartottak, hogy egy jól irányzott vas kisautó landolt a tesó fején, kisebb sebet okozva az elszenvedő félnek. Nagyon vigyázni kell arra, hogy egy Individual gyermek nem tudja elfogadni azt, ha nem ő van a középpontban. És ha ennek az oka egy egyértelműen beazonosítható személy, akkor haragja ellene fordul. Ahogy egyre idősebbek lesznek a gyerekek, ezek a felálgolások szelídülnek, majd teljesen eltűnnek. De az Individual gyermek testvéréhez való viszonya mindig nagyban függ majd a szülők reakcióitól. Ki lehet jelteni, hogy nem igazán jó testvérek, és akármilyen fájó is ilyet leírni, nem lehet sokkal szebben fogalmazni. A testvérek előbb-utóbb megúnják az Individual önzőségét, és falat építenek vele szemben, nem engedik, hogy jó kommunikációja vagy befolyásolóképessége kihúzza örökké ebből.

6.2.1. AZ INDIVIDUAL GYERMEK ÉS A RULER TESTVÉR

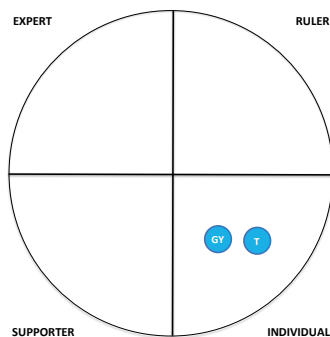
Ha valahol komoly partnerre talál az Individual gyermek, akkor az a Ruler testvér, akinek hamar elege lesz az Individual gyermek trükkjeiből, és határozottan, dominanciával válaszol, ami ellen az idősebb testvér egy ideig még fel tud lépni az erőkülönbségből fakadóan, de a Ruler folyamatosan és egyre erőteljesebben bontakoztatja ki saját énjét. Általában az első időszak nehéz, és a Ruler testvér számára negatív. Aztán következik a harcok időszak, amikor már a Ruler testvér visszavág az Individual trükkökért. Majd jön a teljes fordulat, és általában a két testvér „leválik egymásról”, nem lesz közöttük életre szóló szoros kapcsolat, és ezzel mindketten megbékélnek. Az Individual számára a Ruler testvér unalmas lesz, így nem keresi a társaságát. Ráadásul a Ruler nyerő típus, a győzelemért játszik, az Individual pedig szórakozásból, amitől a Ruler frászt kap, hiszen nincsen tét. Szülői oldalról fontos, hogy az Individual gyermeket le kell állítani, amikor a Ruler testvér kezdi kiépíteni saját világát. A testvér játékait igenis tiszteletben kell tartania, és ezzel biztosítani kell a békés együttműködéshez szükséges határt a testvérek között. Mindkét gyermek proaktív, de mást akarnak az élettől. Mindkét gyermek dinamikus, de más céllal mozgatják magukat. És mindkét gyermek önző. Ezt sose felejtjük el szülőként.

6.2.2. AZ INDIVIDUAL GYERMEK ÉS AZ INDIVIDUAL TESTVÉR

Ajjaj! Készüljünk fel egy életfogytig tartó küzdelemre, szórakozásra! Leginkább arra, hogy szülőként egy ilyen párosítás mellett biztosan nem fogunk unatkozni. Első perctől kezdve megy a küzdelem a szülők figyeleméért. A két Individual megpróbálja túlteljesíteni egymást, és a cél szentesíti az eszközt. Ráadásul bármilyen cél. Sajnos ők képesek a legnagyobb vakmerőségekre is azért, hogy egy időre rájuk figyeljen mindenki. Ez lehet nagyon pozitív, de nagyon negatív esemény is. Biztosan fog mindig történni valami, vita lesz otthon, az iskolában. Megfigyelhető, hogy az otthoni környezetet kívül igyekeznek is kerülni egymást. A közös baráti kör valószínűsége általában a nullával egyenlő. Nem fog egyik sem egy újabb figyelemelterelést bevinni még a közösségbe is. Elég azzal otthon kínlódni. Egy ilyen testvérpárnál megfigyelhető, hogy ha az egyik „fent van”, a másik eléggé esélyesen „lent landol”. Nem inspirálják egymást a jobb eredményekre úgy, mint a Ruler testvérpár. Nagyon fontos a szülők részéről, hogy egyértelmű szabályok legyenek a tekintetben, hogy ki, mikor, mennyi figyelmet kap otthon. Ezt nem árt tervezni is, így csökkenthetjük a spontán negatív események számát is.

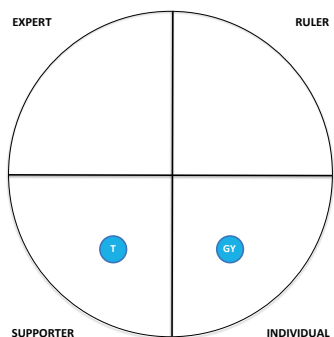
39. ábra: Az Individual gyermek és a Ruler testvér

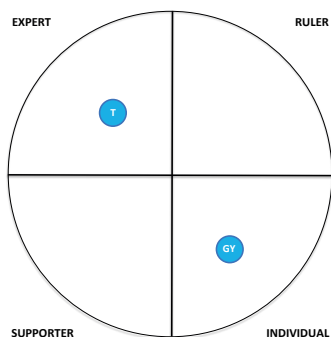
40. ábra: Az Individual gyermek és az Individual testvér

6.2.3. AZ INDIVIDUAL GYERMEK ÉS A SUPPORTER TESTVÉR

Tudom, már kívülről fűjják! A Supporter testvér áldás. És igen, igazuk van. Bár, az Individual gyermek neki sem örül kimondottan, de a legkevésbé a Supporter testvér zavarja a kialakult csendes – na jó, nem annyira csendes – vizeket. Sőt, ha a szülők helyesen járnak el, akkor az Individual gyermek egy újabb figyelem forrást kaphat Supporter testvére személyében, aki türelmesen, jókedvűen nézi majd idősebb testvére műsorait. Be is vonja a Supporter tesót a játékokba, természetesen kiegészítő szerepkörbe, de hát a Supporter testvér imádja így is a játékot, és mivel felnéz az Individualra kreativitása, dinamizmusa, egyedisége miatt, természetesen veszi, hogy övé a főszerep. A jó testvéri kapcsolat mindig megmarad közöttük, bár az Individual egyoldalúan értelmezi az önzetlenséget. Amikor szüksége van Supporter testvére, a Supporter tesó mindig ott lesz neki, viszont nagyon sok esetben, ha fordítva kellene működni a dolognak, akkor az már sokkal nehezebb. Az Individual gyermek unalmasnak találja Supporter testvérét, így szívesen „cseréli le” egy izgalmasabb, mozgalmasabb barátira. Ez komoly sérülést tud okozni a Supporter tesónak, amit az esetek jelentős részében

41. ábra: Az Individual gyermek és a Supporter testvér

42. ábra: Az Individual gyermek és az Expert testvér

az Individual gyermek észre sem vesz, és következő alkalommal, amikor a szükség újra úgy kívánja, mintha mi sem történt volna, jelenik meg újra a Supporter testvérnél. Ezt az állandó libikókát a Supporter testvér később, a gyermekkor végén, felnőtt korban már egyre kevésbé tolerálja, és ha párkapcsolatba kezd, akkor kedvese is nyomni fogja a „ne hagyd már, hogy a tesód megint kihasználjon” mondatokat. De a Supporterre mindig számíthat az ember, bár egyre kevésbé lesz mély érzelmekkel teli a kapcsolat.

6.2.3. AZ INDIVIDUAL GYERMEK ÉS AZ EXPERT TESTVÉR

Ugyanaz a kapcsolat jellemző erre a két személyiségtípusra testvérként, mint mondjuk két ilyen személyiségtípus felállásban működő kollégára felnőttként. Az Individual idővel tisztelni fogja az Expertet, bár lassúnak, körülményesnek és ötlettelének tartja, az Expert pedig felületes, állandóan csacsogó, lényegtelen dolgokra fókuszáló emberként írja le az Individualt. Testvéreként első körben nem zavarják egymás területét, sőt az Expert kimondottan élvezzi a szórakoztatást, és felnéz dinamikus idősebb testvéreire. A problémák akkor kezdődnek, amikor az Expert gyermek bekerül az iskolába és jönnek a jobbnál jobb tanulmányi eredmények. Mivel valószínűleg az Expert tesó kiszámíthatóbb és jobb eredményt hoz úgy általában, mint az Individual gyermek, ezáltal a figyelem az Expert gyermekre vetül ki a szülők részéről – akaratlanul is –, pedig az Expert tesó nem is kívánja az extra törődést. Az Expert elvan önmagában, viszont ha az Individual gyermek unatkozik, akkor imád belekötni az Expert tesóba. És ebből előbb-utóbb komoly csattanások lesznek. Arra számítani kell, hogy az Expert tesó igen korán kis felnőtté válik, míg az Individual típus örökké gyermek szeretne maradni. Felnőttnek csak azért jó lenni, mert nagyobb a szabadságfok, de a vele járó plusz felelősség már nem ízlik az Individual gyermeknek. A korai gyermekkorban az Expert testvér egyre határozottabban követeli ki magának a szülőktől a nyugalmat, az Individual gyermek távol tartását, és ami szörnyű az Individual gyermek számára, hogy a szülők az esetek 90%-ban az Expert testvérnél adnak igazat. Nem azért, mert kivételeznek vele, hanem azért, mert ha valóban lekövetik mi is történik otthon, ha harc van a testvérek között, akkor szinte minden esetben az Individual kezdte a küzdelmet, és mindig unatkozás

vagy plusz figyelemvadászat, sok esetben az Expert testvér által elért eredményekkel kapcsolatos irigység van a háttérben. 10%-ban csak azért adnak igazat az Individual gyermeknek a szülők, mert nagyon szeretik, és nem akarják minden esetben őt elmarasztalni, de még ha büntetik is az Expertet, nem túl jó a lelkiismeretük, mert valahol legbelül sejtik, hogy nem volt jogos a döntés. Idősebb gyermekkorban a küzdelem megszűnik a testvérek között, és általában kialakul a tökéletes, életre szóló kötelék közöttük. Az Individual a váratlan helyzetekben segíti testvérét problémamegoldással, kreativitással, vagy hatásos kommunikációval, míg az Expert egyértelmű tanácsadója és támasza lesz az Individual testvérnek. Felnőtt korban már csak mosolyogva gondol vissza az Expert testvér a sok küzdelemre, de hogy az Individualban milyen nyomot hagyott mindez, az mindig nagy talány. Hiszen ha az Individual nem ért el életében valami igazán nagy, unikális sikert, akkor örökre megmarad benne, hogy már gyermekkorban is „el volt nyomva”.

6.3. A SUPPORTER GYERMEK ÉS A TESTVÉR

Már többször előkerült témaként, hogy a Supporter testvér igazán jó testvér tud lenni, ennek is köszönhető, hogy még a proaktív Ruler és Individual gyermek is egy idő után igen jól kijön velük. És igen, ha a Supporter gyermek testvért kap, akkor az számára csak pozitív következményeket hozhat, legalábbis ő mindenképp így áll a helyzethez. A Supporter számára minél nagyobb a család, annál nagyobb esély van az összetartásra, az igazi családi hangulat megteremtésére. Egyrészt nagyon szeretnek emberek között lenni, másrészt valahogy szükségük is van arra, hogy embertársaik körbevegék őket. Sokszor kapja meg a Supporter kritikaként – főként a proaktívabb személyiségtípusoktól –, hogy képtelen önállóan élni, és azért ragaszkodik az emberi kapcsolataihoz, mert képtelen önállóan defini-

álni magát, mindig függ valakitől. Van ebben egyébként némi igazság, de a testvér témában ez még egy igen erős adalék a jó, nyugalmas gyermekkor megteremtéséhez. A Supporter várja, hogy testvére a családba kerüljön, és minden tőle telhetőt megtesz, hogy minél nagyobb részben tudjon a folyamatban konkrétan közreműködni. Ő az, akire lehet számítani folyamatosan, aki egy testvér bejövetele esetén megkomolyodik, és a rá nem jellemző felelősséget is egyre inkább magára vállalja. A testvér azért van, hogy szeressük és megvédjük. Nagyon szoros kapocs keletkezik a Supporter gyermek részéről, és az sem zavarja, ha – láttuk, ez bizonyos személyiségtípusú testvérek esetén előfordul – ez nem kölcsönös. Fontos, hogy a Supporter gyermek részt szeretne venni a testvére nevelésében is, konkrét segítséget nyújtani a szülők számára, és ebbéli igyekezetében néha túlvállalja magát. Ha látnak ragyogó szemű gyermeket, amikor a felnőttek a születendő testvérről kérdeznak, és látják a valóban őszinte örömet, akkor biztosan Supporter gyermekkel állnak szemben. A szülők szempontjából arra érdemes figyelni, hogy a Supporter gyermek előszeretettel áldozza be dolgait testvére kedvéért, és nem szabad hagyni, hogy az új kis családtag visszaéljen a helyzettel. Van még egy nagyon fontos intelem a szülők számára egy Supporter gyermekkel kapcsolatban: ellentétben a Ruler vagy Individual gyermekkel, a Supporter nem szalad oda a szülőhöz, nem kapaszkodik rá egy kis figyelemért, vagy épp érdekei érvényesítése okán. Sokszor még a fontos dolgokat sem említi, ha azok saját magával kapcsolatosak, és egyébként bántják őt, mert hát nem terhelheti szüleit még ő is. Nem kéri külön, hogy öleljék meg, nem követel plusz szeretetet, pedig nagyon nagy szüksége lenne rá. A szülők pedig el vannak foglalva a testvérrrel, az új kihívásokkal, és sokszor elfelejtik Supporter gyermeküket, hiszen legalább vele nincsen probléma. Ne tegyék ezt! Komoly sérüléseket okozhatnak a Supporter gyermeknek, amit persze nem tesz szóvá, csak belülről emészti majd. A Supporter gyermek számára a legnagyobb kihívás testvér fronton az, hogy ne módosuljon. Amikor látja majd elsősorban proaktív testvére könnyebb érvényesülését, sok esetben dönt úgy, hogy neki is a könnyebb utat kell választania, és előbb felveszi testvére viselkedését, majd – ha a szülők nem lépnek közbe – a sokáig viselt álarc állandóvá válik és megjelenik a Ruler személyiségmódosulás. Ennek pedig komoly következményei lesznek a tanulmányi eredményekben, a sport terén és természetesen az otthoni viselkedésben.

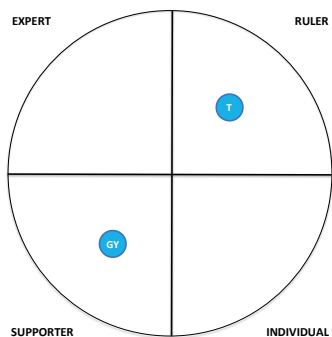
6.3.1. A SUPPORTER GYERMEK ÉS A RULER TESTVÉR

Sok szempontot kitérítettünk már a Ruler-Supporter testvérkapcsolat értelmezésénél, de azért a helyzet kicsit különbözik, amennyiben a Supporter gyermek az idősebb. Ahogy azt látjuk, a Supporter gyermek komoly energiákat mozgósít kistestvére érkezésekor és szívesen vesz részt a tesó nevelésében. Mindig ott van mellette, ha a Ruler testvérnek szüksége van rá. Sokszor akkor is, ha épp nem lenne szükség rá, és a konfliktusok ebből adódhatnak. Évről évre erősebb a Ruler testvér dominanciája, és érdekeit egyre hatásosabban érvényesíti a szülőknél is. Ráadásul a Ruler gyermek gyorsan tanul, jó érzékkel választ ki magának olyan területeket, ahol sikeres tud lenni. Így eléggé valószínű, hogy sikerekben gyorsan és látványosan körözi le a Supporter gyermeket. A Supporter gyermek persze büszke, és ha a szülők okosak, akkor ez a helyzet nem is változik. Ha viszont elkezdik sztárolni a győztes Ruler típust otthon, akkor elindul a csalódottság érzése, mely egyre jobban fejlődik ki a Supporter gyermekben. Eljuthat odáig a folyamat, hogy úgy érzi, bármit csinál, az sosem jó a szülőknek, hiszen ott van a fiatalabb, sikeresebb testvér, aki minden babért learat. A Supporter lassan tanul, türelem kell hozzá, és ez attól sem változik meg, hogy ő az idősebb a testvérek közül. A Ruler ráadásul előszere-ttel közszerűi nyelvét Supporter testvérén egy-egy kudarc alkalmával, mutatván, hogy ő mennyivel győztesebb típus. Ebből komoly küzdelem alakulhat ki. Viszont azt tudnunk kell, hogy a harcot sosem a Supporter kezdi. Ha a Supporter-Ruler testvérpárnál problémák merülnek fel, az bizony egyértelműen szülői hibára utal, amit kizárólag a szülők tudnak megoldani is.

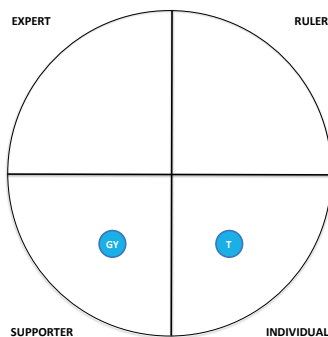
6.3.2. A SUPPORTER GYERMEK ÉS AZ INDIVIDUAL TESTVÉR

A várva várt kistesó felborítja a család életét, és a nyugalom megszűnik. A legnagyobb stresszt a Supporter gyermek számára az Individual testvér érkezése okozza. Szereti, jól elvan vele, de az állandó figyelemvadászat teljesen távol áll tőle. Látja, hogy szülei is fáradtak, az új családtag minden energiájukat felemészti. Mivel nagyon komoly, mély érzelmek kötik szüleihez, ezért az Individual tesó hamar negatív figurává válik a szemében. Megpróbál besegíteni, és ezekben a helyzetekben – tőle

szokatlan módon – próbál megoldást találni a problémákra, próbálja „nevelni” testvérét. A Supporter számára a kiszámíthatóság és a biztonság a fontos, melyet az Individual testvér már csak karakterével is feldúl. A Supporter gyermek egyértelműen stresszessé válik, és hamar tetten érhetők a problémák élete minden területén. Nagyon fontos a szülők részéről a sok, nagyon sokszor ismétlődő, nyugtató kommunikáció és a szeretet fizikai kimutatása is a Supporter gyermek felé. A Supporter gyermek mindig figyelemvadásznak fogja tartani testvérét, ami különösebben nem érdeklí mindaddig, amíg ezzel szüleinek nem kell kínlódnia. Egyre több alkalommal lép fel a család nyugalma védelmében, ami még inkább rontja a két testvér kapcsolatát. Ráadásul a Supporter nem szereti a változást, az Individual tesó imádja, tehát a közös programok sem lesznek jellemzőek az életükben. Nem a legjobb kapcsolat, a legjobb felállás, de ha a Supporter gyermeket támogatjuk szülőként, akkor az érzelmeit megtartva mindig biztos támasza lesz az életét időről időre káosszá varázsoló, és emiatt bajba kerülő Individual testvére számára.

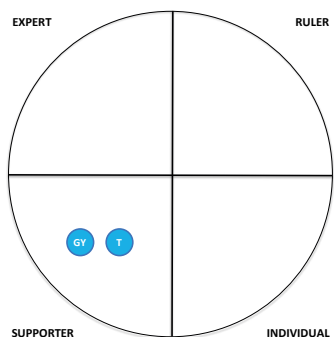
43. ábra: A Supporter gyermek és a Ruler testvér

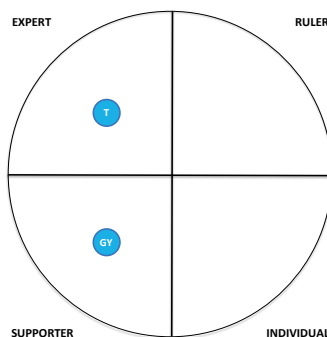
44. ábra: A Supporter gyermek és az Individual testvér

6.3.3. A SUPPORTER GYERMEK ÉS A SUPPORTER TESTVÉR

Tökéletes kapcsolat. Ha egy nyugodt, kiegyensúlyozott családot látnak, ahol a gyermekek is igazán jó kapcsolatot ápolnak és lehetőségeikhez képest minden időt együtt töltenek, akkor Supporter-Supporter testvérpár lehet a háttérben. Azt már tudjuk, hogy a Supporter gyermek várja testvére érkezését, de ebben az esetben nem is fog csalódni. Valóban azt kapja, amit várt, amit ígértek neki. Egy újabb családtagot, aki újabb örömeket hoz be a család életébe. Első perctől kezdve nagyon szoros kapcsolat alakul ki közöttük, szinte szimbiózisban élnek. Ez a kapcsolat egész gyermekkorukon át kitart és végigkíséri egész életüket. Fontos, hogy ugyan dominanciát, életrevalóságot stb. nem tanulnak egymástól, mint mondjuk tanulnának egy Ruler testvértől, viszont az idősebb testvér komoly tapasztalatokat adhat és ad is át fiatalabb testvérenek, így megkíméli őt olyan hibáktól, pofonoktól, amiket ő már elkövetett, elszenvedett. Minden egyes ilyen esemény még erősebbé teszi kapcsolatukat, és valóban kialakul az a helyzet, amikor a szülő könnyes szemmel nézi, hogy rajong a két testvér egymásért, és milyen jól elvannak a nap minden pillanatában.

45. ábra: A Supporter gyermek és a Supporter testvér

46. ábra: A Supporter gyermek és az Expert testvér

6.3.4. A SUPPORTER GYERMEK ÉS AZ EXPERT TESTVÉR

Szintén nagyon jó kapcsolat van közöttük. Viszont nem csak „jól elvannak egymással”, mint a Supporter-Supporter felállás esetén, hanem egymást kiegészítve, egymásnak komoly támogatást adva az életre egymás hasznára is tudnak lenni. A Supporter gyermek komoly érzelmi töltéssel rendelkezik, és megtanítja kistestvérét arra, hogy bár a tények nagyon fontosak, és a logika mindent vihet, de vannak olyan szituációk, amikor egyszerűen csak a szívére kell hallgatnia az embernek. A Supporter gyermek segít az Expert testvér szocializációs folyamatában, az Expert pedig objektivitást ad Supporter testvéreinek. Ezzel a kapcsolattal a szülők feladata jelentősen csökken, és ők is nagyobb energiákat mozgósíthatnak a család fejlődésére, vagyis a végén mindenki nyugodtabb és a család is sikeresebb. Állandó tanácsadó kapcsolatban vannak egymással a testvérek, és pontosan tudják mikor, melyik kérdésben, kinek a véleménye kell, hogy számítsa a végső döntésnél. Mindketten introvertáltak, így el tudják tölteni az idejüket önmagukban is. Ez mindkettőjük számára fontos, hiszen nincsen állandó „fenyegetettség” a magánszféra megsértésére, mint mondjuk egy Individual vagy akár Ruler testvér esetén. Ha van is konfliktus közöttük, az gyorsan megoldódik, és nem kell túl komolyan venni, ha a Supporter „lelketlennek”, az Expert pedig „vaknak” nevezi a másikat. Pontosán tudják egymás gyenge pontját, de pont ettől tudnak jó párost alkotni. Az Expert jó tanuló általában és egy adott témára imád koncentrálni, a reál tárgyak kedveznek neki. A Supporter pedig átlagos tanuló eleinte, és a humán érdeklődés a jellemző. A Supporter gyermek jól viseli az Expert testvér eredményeit, és az Expert gyermek extrán büszke még akkor is, ha a Supporter testvér egy éppen átlagon felüli eredményt is tud produkálni, hiszen az Expert mindig a Supporter testvér fejlődésére koncentrálna.

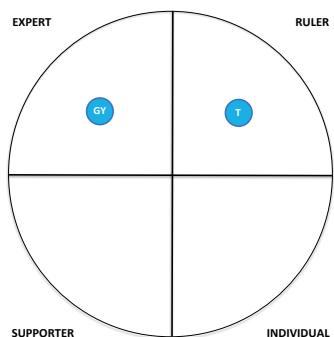
6.4. AZ EXPERT GYERMEK ÉS A TESTVÉR

Az Expert gyermek alapvetően éli az életét már kis korától kezdve. Megvan a saját maga által kialakított menetrend, élvezi, ha szülei is rendszer alapján élik életüket, és mivel azért valamire való szülőként mindenki próbál következetes lenni, ezért az Expert gyermek élete jól indul. Azt tudomásul kell vennünk, hogy ők a tökéletességre törekszenek, és a korai gyermekkor nehéz számukra, amíg az alapvető dolgokat tanulják. Nem igazán szeretik, és nem is tudják kezelni a változásokat, azokra külön fel kell készülniük. Így hát nem meglepő, hogy a testvér kérdésnél is a komoly, részletes felkészítés van a fókuszban. A szülőknek a lehető legkorábban be kell avatni Expert gyermeküket, hogy igenis kistestvér érkezik a házhoz. Az Expert gyermek objektív, a hierarchiát is eléggé tiszteli ahhoz, hogy semmiképp nem jut eszébe szülei döntését megkérdőjelezni, saját magával foglalkozni. Az viszont, hogy Expert gyermekünk már tudja az információt, korántsem jelenti azt, hogy le is rendeztük a helyzetet. Az Expert gyermek számára nagyon fontos, hogy konkrétan látnia kell a folyamatot, a jövőbeni helyzetet, hogy mi és hogyan változik majd azzal, hogy testvér jön a családba. Persze nem lehet mindenre tökéletes választ adni, és ez számukra egyébként komoly gondot jelent, hiszen ők lehetőleg mindennel tökéletesen képből akarnak lenni. Ne ijedjünk meg, és főként ne kapjunk frászt a millió kérdéstől, amit az első időszakban – aztán majd folyamatosan – a nyakunkba zúdít Expert gyermekünk. Ő valóban érdeklődik a helyzet iránt, valóban tudni akarja, hogy mi, hogyan, és főként miért zajlik. Emlékezzünk még arra, amikor hangsúlyoztam, hogy az Expert gyermeket kis felnőttként kell kezelni már kora gyermekkorban? Nos, a testvér megjelenése ezt az „érés folyamatot” csak erősíti. Nagyon sok szülő számolt be arról, hogy az amúgy is komoly Expert gyermekük hihetetlen fejlődésen és változáson ment keresztül a testvér érkezésével. Még jobb eredményeket ért el az iskolában,

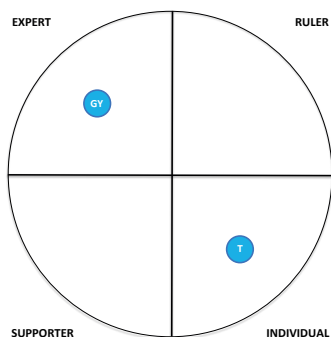
még inkább szófogadóbb lett otthon, és valódi segítséget jelentett a szülőknek. Viszont nagyon nem mindegy, hogy a szülők hogyan reagálnak az első időszakban, illetve az sem mindegy, hogy milyen személyiségtípusú gyermek érkezik a családba. Az Expert gyermeknek megvannak a saját folyamatai, a saját játéka, és órákig elvan magában. Ezt testvérenek tiszteletben kell tartania. Ha a szülők nem figyelnek az Expert gyermek már kialakult szokásaihoz, és azt kimondva, kimondatlanul félrelökik a testvér miatt, akkor ott komoly problémákat indíthatnak el. Nagyon fontos, hogy mindent kommunikálni és logikusan meg kell magyarázni az expert gyermeknek, ami történik. És az semmiképp nem logikus magyarázat, hogy „tudod, ő a kicsi, vele kell foglalkozni” vagy például „hagyd rá, kisebb nálad”. Ezek nem fognak működni. Igen sok szülői beszámolót hallgattam már Expert gyermekekről a testvérekkel kapcsolatban. Azzal ma már tisztában vagyok, hogy ha egy proaktív testvér – Ruler vagy Individual – kerül a képbe, akkor elkerülhetetlen lesz az, hogy előbb-utóbb „lerendezze” kistestvérét, és az az okos szülő, aki ezt hagyja is. Az Expert türelmes és sokáig tűri, hogy célpontja legyen az új tesónak, de amikor betelik a pohár, akkor csattan. A csata általában abból indul, hogy a testvér nem hagyja nyugton az Expert gyermeket, az pedig elkezd „árulkodni” a szülőknek. Nem árulkodik ő, csak próbál támogatást kérni, amit a szülők egy idő után megunnak, és nem foglalkoznak úgy vele, ahogy azt az Expert gyermek elvárná. Ez az időszak nehéz számára, hiszen neki kell megtalálnia a megoldást. De megtalálja, mindig. És utána jöhet a teljes béke. Mert hogy az Expert gyermek szereti, ha van testvére. Csak meg kell történnie annak, aminek mindennel meg kell történnie, ha Expert gyermekről van szó: be kell építenie az új dolgot saját rendszerébe, hogy aztán az majd már rendszere szerves része legyen. És akkor nagyon fogja szeretni, nagyon fog ragaszkodni hozzá. Éppen ezért, bár az Expert típus sarkosan mond véleményt, megvan a maga „ítélete” mindenkiről, de a testvérei mellett a végsőkéig kiáll. Ráadásul általában a testvér tanácsadója lesz, így a számára legfontosabb, pozitív szerepet tudja betölteni.

6.4.1. AZ EXPERT GYERMEK ÉS A RULER TESTVÉR

Az Expert gyermek – az általánosan leírt alapelvek mellett haladva – várja már a Ruler testvér érkezését is. Na és, ha akaratosabb vagy dominánsabb, több problémát okoz a szülőknek? Többet fogok segíteni. Ez a reakciója, és így is viselkedik. Aztán ahogy növekszik a Ruler testvér, mivel mindketőknek megvan a saját maga területe, élete, nem igazán keresztezik egymás útját, így nyugalomban nőnek fel egymást mellett. A Ruler persze vibrál, mozog, nyomul, az Expert pedig sokszor nem érti miért is szükséges ez. Viszont mindketten a pszichológiai kör objektív féltekéjén vannak, tehát döntéshozatali mechanizmusukban és gondolkodásmódjukban nagyon hasonlítanak. A Ruler gyorsabb, viszont cserébe felületesebb. Az Expert jól átgondol mindent, és maximalizmusra törekszik, viszont el tud veszni a részletekben. Sokat tudnak egymástól tanulni, a Ruler mértékletességet és a döntései következményeinek előre átgondolását, az Expert pedig a „big picture” meglátását, és a felesleges részletek kifilézését. Ugye azt már hallották, hogy gyermekkorban mindent könnyebb tanulni? Nos, ez a személyiségjegyek menedzselésével is így van, így hát az Expert-Ruler testvérpár tökéletesen

45. ábra: Az Expert gyermek és a Ruler testvér

46. ábra: Az Expert gyermek és az Individual testvér

képi egymást, és együtt többet érnek, mint tíz jól szervezett menedzsment tréning felnőtt korban. Kapcsolatuk hosszú távon is harmonikus. Mindig hallgatnak egymásra, a világ bármely tájékára keverednek – mert a Rulernek ugye nagy léptékű céljai vannak, tehát előfordulhat, hogy távol kerülnek egymástól –, mindig megtalálják egymást. Leginkább persze a Ruler testvér, és általában akkor, amikor baj van, de az Expert sem fél kontaktálni Ruler tesójával, ha mondjuk döntésképtelen helyzetben van, vagy például pénz és menedzselés vagy karrier kérdésben kell egy más szempont a döntéshez.

6.4.2. AZ EXPERT GYERMEK ÉS AZ INDIVIDUAL TESTVÉR

Hát, ahogy azt már jól tudjuk, a pszichológiai kör ellentétes pólusán lévő személyiség típusokról van szó, tehát egészséges mentális állapotban viselkedésükben, döntéseikben, gondolkodásukban sincsen sok közös pont. De nehogy úgy gondoljuk, hogy ez zavarja őket! A kapcsolatuk eleje igen intenzív, mondjuk így, finoman megfogalmazva. Hiszen az Individual testvér tudja feszegetni a jól felkészült Expert gyermek határait. Tudja az Expert gyermek, hogy a türelem fontos, és mondogatja is magának sokszor, de ugye egy dolog szinte lehetetlen egy Individual testvér esetén: a nyugalom. Az Individual ugyanis nem tart rendet, nem tartja a szabályokat, és ha a szülők az elején – vagy rosszabb nevelési módszer okán akár igen hosszú ideig is – nem lépnek közbe, az Expert jól felépített világa összeomlik. A szülői beszámolóok alapján az első igazi periódus a „dac korszak” az Expert gyermek részéről: „ha a kistestvérnek szabad, akkor nekem is”. És nagy meglepetésünkre az Expert gyermek átváltozhat kaotikus, rendetlen, a szabályokra fittyet hányó gyermekké. De persze ezt is a maga Expert módján teszi. Amolyan „befeszült” – most csúnyát mondok, amit egy gyermekről nem illik – bosszú jelleggel. Az okos szülő veszi a jelzést, és egy dolgot tehet: elkezd megoldani a két gyermek „elkülönítését”. Segít az Expertnek tovább építenie saját világát. Nagyon fontos, hogy akár területileg is el legyen különítve a két testvér játéka, élőhelye. A következő periódus, amikor már úgy néz ki, hogy jól működik együtt a két gyermek. Viszont ha az Individual testvér unatkozik, akkor kötekedni kezd az Expert gyermekkel. Csak úgy játékból, ahogy mondani szokás. Sokszor odáig jut a dolog, hogy ütöget, rugdosódik, és az Expert egyre fájdalmasabban kéri a szülők segítségét a

helyzet megoldására. Ne ijedjünk meg, nem vadult el Individual gyermekünk, nem azért „esik neki” idősebb Expert testvérének, mert „elmentek nála otthonról”. Egyszerűen valamit muszáj művelnie a nap 24 órájában. Fel kell hívnia magára a figyelmet, és egy introvertált Expert testvérnél ehhez komolyabb eszközöket kell alkalmaznia. No, ilyenkor kell hagyni, hogy az Expert a maga módján rendezze le az Individual tesót. Mindkét gyermekünk számára hasznosan járunk el ezzel. Aztán ahogy növekednek a gyermekek, egyre szorosabb és mélyebb kapcsolat alakul ki közöttük. Az Expert mindig ott lesz támaszként az Individual testvér számára, akinek szüksége is lesz erre a támogatásra. Egy jó szülői menedzselés mellett e két testvér örökre elválaszthatatlan párost fog alkotni, viszont ehhez valóban nagyon tudatosan kell fellépni a gyermekek személyisége mentén.

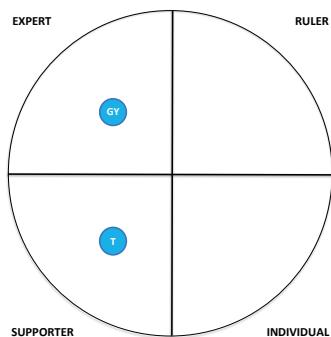
6.4.3. AZ EXPERT GYERMEK ÉS A SUPPORTER TESTVÉR

Tökéletes, nyugodt kapcsolat. Alapvetően mind az Expert, mind a Supporter jó testvér, aki képes még a proaktív testvérét is ellensúlyozni, és jó kapcsolatot kialakítani vele. Annyi mindig előfordulhat egy Ruler vagy Individual testvér esetében, hogy az Expert megunja önzőségüket, és mivel nagyon sarkos, elvágólagos döntésekre képes, előfordulhat, hogy valamelyik Ruler vagy Individual testvér örökre leírja magát az Expert gyermeknél, és ezt az állapotot ők valóban képesek fenntartani. Tehát erre azért megvan a lehetőség a proaktív fronton. Viszont elképzelhetetlen az Expert-Supporter felállásban. Már első perctől kezdve az Expert gyermek örül, hiszen a Supporter testvér nyugodt, csendes, és ha valamiért mégsem ez lenne a helyzet, akkor annak mindig valódi oka van. Ekkor viszont az Expert gyermek abszolút megértő, segítőkész. A szülők támasza, sőt testvére támasza is. A Supporter tiszteletben tartja a későbbiekben is az Expert magánszféráját, és maximum anynyi problémája lesz vele, hogy az Expert gyermek nem olyan emocionális, mint ahogy azt ő szeretné, de ez nem akkora probléma akkor, ha az Expert az idősebb, hiszen ebben az esetben a Supporter testvér is könnyeben fogadja el, hogy az idősebb testvér feladata nem az „abajgatás”. Folyamatosan támogatják egymást, és az Expert érzelmi oldali megközelítést, a Supporter pedig egy jó adag objektivitást tanul testvérétől. A konfliktusok akkor keletkezhetnek, ha a Supporter már sokadszor esik

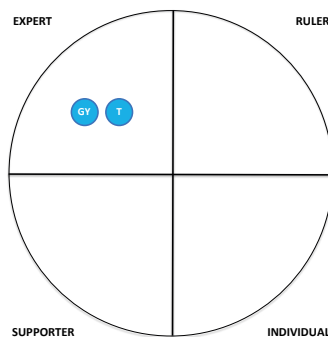
bele ugyanabba a hibába az érzelmi alapú döntései miatt, amit az Expert egyre nehezebben tolerál. Viszont a Supporter mindig tudja, hogy testvérének igaza van, és bár lehet, hogy legközelebb ugyanúgy jár el, de az Expert sosem érzi úgy – mint akár egy Ruler vagy Individual testvérnél –, hogy neki kellene „pálcát törni” néha elgyengülő testvére felett. Hosszú távú, jó kapcsolat az övék, amit nem igazán lehet elrontani, sem a szülők, sem a testvérek által.

6.4.4. AZ EXPERT GYERMEK ÉS AZ EXPERT TESTVÉR

Tökéletes kapcsolat. Szülőként kívánni sem lehetne ennél jobb felállást. Az Expert gyermek alapvetően már kora gyermekkorától kezdve szelektálja a gyerekeket is maga körül. Aki nem felel meg az elvárásainak, annak nem keresi társaságát. Mivel saját magával is egészen jól elvan, azért ebből nincsen gondja. El tudják képzelni, ha kap maga mellé egy ugyanilyen testvért? Ha még annyira sem kell törődnie a külvilággal, vagy azzal, hogy kompromisszumokat kell kötnie, ha barátokat szeretne magának? Nem csak egy testvért, hanem a legjobb barátját, a lelki társát is megkapta. Szóval számá-

45. ábra: Az Expert gyermek és a Supporter testvér

46. ábra: Az Expert gyermek és az Expert testvér

ra tökéletes a helyzet. Egy idő után minden gondolatuk közös, azonnal tudják mit akar a másik. Mindent meg tudnak beszélni egymással, de ha önállóságra van szükségük, a testvér azt is tiszteletben tartja. Szóval igazi társak ők. Ez a későbbiekben egyetlen szempontból jelenthet problémát: amikor partnert kell találniuk maguknak. Mert nagyon magasra teszi fel a léceket egy Expert testvér saját testvére számára. És hát kimagasló és erőpróbáló feladat a partner jelöltnék megfelelni az iránta támasztott elvárásoknak. Az Expert-Expert testvér kapcsolatnál még nem hallottunk olyanról, hogy bármikor is enyhült volna, lazult volna közöttük a szál. Leginkább még felnőtt korban is a folyamatos erősödés jellemzi. Mivel mindkettő a tökéletes élet felépítésére törekszik, ezért pontosan tudják hogyan és hol kell segíteniük egymást. Szülőként remek dolog ezt megélni, ha valakinek lesz ilyen szerencséje.

6.5. ZÁRÓ GONDOLATOK A TESTVÉRSÉG KÉRDÉSKÖRÉBEN

A testvéri kapcsolatokról gondolom sok meghökkentő dolgot olvastak most, amit hagyományos könyvekben ilyen formán nem igazán hangoztatnak a szakemberek. Nagyon sokan kérdezik, hogy van-e arra bármilyen mutató, arányszám, hogy általában egy adott személyiségtípusú gyermek után milyen személyiségtípust várhatunk a következő gyermek, a testvér esetében. Jelentem van! Hogy ez a minta reprezentatív-e? Semmiképp. Hiszen mi azokból az adatokból táplálkozunk, amelyeket konkrétan mértünk. De a RISE mérései alapján eléggé egyértelmű a trend, és nem biztos, hogy a hírrel boldogabbak lesznek a szülők, ismervé már a különböző személyiségtípusok között lévő kap-

csolatot a testvérek vonatkozásában. Szóval az általunk mért testvérek 94%-a pszichológiai kör két ellentétes pólusát képviselte az adott családon belül. Vagyis Expert-Individual és Ruler-Supporter felállás volt jellemző, még hozzá elsöprő többségben. De hát ki szeretne egy egyszerű, nyugalmas gyermeknevelést, nem igaz?

Az is felmerülhet kérdésként, hogy miért csak két testvér kapcsolatát értékeltük folyamatosan, szinte azt sugallva, hogy csak kétgyermekes családok léteznek. Vagy legalábbis egy család esetében az a szülők kérdése csupán, hogy egy vagy két gyermeket vállaljanak. Hát, érdekes lenne ezt sugallnom, miután háromgyermekes családban nőttem fel, a párom négygyermekes családból jön, életem másik legfontosabb embere pedig ötgyermekes család tagja. Hogy miért írtam kizárólag a kétgyermekes szituációról, azt egy sport példával tudnám szemléltetni. Amikor egyéni sportolókat készítünk fel versenyekre mentálisan, akkor rájuk és kizárólag rájuk koncentrálnunk, és őket vetjük össze a várható ellenféllel. Pontosan tudom, hogy ha őt a teljesítménye maximumára juttatjuk, vagyis mentálisan a legjobb állapotba hozzuk, akkor megtettünk minden tőlünk telhetőt, a többi már valóban „csak” a fizikai képességein múlik. Nem ez a helyzet viszont egy csapat felkészítésekor. Hiába hozom én az egyéni játékos maximális mentális állapotban, azzal, hogy bekerül a csapatba, a többi csapattag mentális állapota is befolyásolni fogja a teljesítményét. Egy csapatban egyedül nem lehet nyerni, szóval az egyéni érdekek és mentális preparáció előtt a csapatkohézióra, a csapaton belüli dinamikára kell koncentrálni. Egy csapat esetében nem alapelvárás, hogy mindenki a maximumot hozza és ehhez mindenki tökéletes mentális állapotban legyen. Persze jó lenne egy ilyen idillikus helyzet, de szakember még nem látott ilyet. Viszont a lényeg a csapat összességének mentális csúcsteljesítményén van. Amibe belefér egy-egy játékos 90%-os, 80%-os, sokszor gyengébb felkészítése is. Nos, családok értékelésénél ugyanez a helyzet. Ha már három gyermek van, akkor a befolyásolási körülmények tömkelege adott, a külső behatások sokszorozódnak. Vagyis ebben az esetben a teljes családot, mint egységet kell vizsgálni, és értelmezni kell az egyének egymásra történő hatását. Ez pedig már a családi elemzés témaköre.

7. A CSALÁD

Aki ismer engem, az pontosan tudja, hogy család témában elég rendhagyó a gondolkodásom. Úgy általában semmilyen témában nem jellemző rám a tradicionális út, ha az már nem állja meg a helyét, viszont feleslegesen meg sosem szerettem volna feltalálni a spanyolviaszt. Már maga a RISE rendszer is, amit e könyv megírásában is végig irányítúként alkalmaztam, több, jól működő rendszer alapjait tartalmazza. Azt az alapot fejlesztette tovább egy igen tehetséges, modern gondolkodású, a személyiség paletta szinte minden színét felvonultató szakembergárda. Ugyanakkor családi kérdésekben még inkább sarkos vagyok önmagamhoz képest is. Miért is van ez, és mit jelent mindez? Egyrészt privát mentorként dolgozom immár 21 éve, ami azt jelenti, hogy egy adott ember számára a legmegbízhatóbb partner vagyok a döntéshozatalban. Vezérigazgatók, cégtulajdonosok, menő startupperek, szövetségi kapitányok, híres atléták, és még sorolhatnám azokat a számomra már inkább baráti pozícióban lévő embereket, akikkel évek, évtizedek óta mentori kapcsolatban vagyok. A legfontosabb visszajelzés számomra, hogy ha valakivel kialakítottam ezt a kapcsolatot, az örök életre szól. A könyvnek ehhez a részéhez érve Önök, az Olvasók, már pontosan tudják, hogy ez egy Expert elsődleges személyiségtípussal rendelkező szakembertől nem nagy varázslat. Persze ez önmagában nem lenne elegendő ahhoz, hogy mentoráltjaimat folyamatos fejlődésre bírjam. Abban már a „kétpólusú személyiségem” segít. Ugyanis a másodlagos személyiségem az Individual. Nagyon elvállaló vagyok, viszont nyitott embernek tartanak. Szeretem a változást, a fejlődést, csak mindezt ésszel, átgondolva javaslom megtenni, úgy, hogy a már felépített élet ne sérülhessen. Végül is ez a legfontosabb egy üzletfejlesztő személyében, ez a legfontosabb személyiségjeggy egy mentor esetén. De miért is beszélek ennyit a privát mentori kapcsolatokról, amikor a család a téma? Mert így fogják megérteni azt, hogy számomra a család egyben jelenthet óriási energiát a mentoráltam számára, ugyanakkor a legnagyobb visszahúzó erőt is képezheti, mely ellehetetleníti az építkezést, a jelenlegi élet védelmét.

A legnagyobb problémám az, hogy – ugyanúgy, mint a sportban – a családi témában is elfeledkezünk alapvető dolgokról, melyek a személyiségünkéből következnek. A sportolóknál is még mindig nagyon sok szakember úgy tartja, hogy jó-jó, akkor most már foglalkozzunk a lelkével is a sportolónak, de hát azért élsportoló az élsportoló, azért sztár a sztár, hogy tegyen félre mindent, és a legkritikusabb

pillanatban győzzön. Értem én, mert valahol igaz is, a vége ez kell legyen a folyamatnak. Csak ehhez a ponthoz a különböző személyiségek különböző utakon jutnak el. Ráadásul pont az a „vicces” az egészben, hogy az igazán nagy sportolók jelentős része Supporter volt mindig is, amely személyiségtípusról pedig pontosan tudjuk, hogy személyiségjegyeiben ellentmond a fenti elvárásnak. Tehát egyszerűen csak azért, mert elkezdünk a sportolókról beszélgetni, azonnal előjönnek a sablonok. A veszélyes sablonok.

Nos, ugyanez a helyzet a család témával. Egyszerűen az emberek nem akarnak szembesülni azzal a ténnyel, hogy csak azért, mert valaki családtag, az nem fogja tudni kritikus helyzetben, fontos döntéseknél meghazudtolni saját személyiségtípusát. Mert olyan személyiségtípus nincsen, hogy „család”, mint ahogy olyan sem létezik, hogy „élsportoló”. A családtag, ha Ruler, akkor az egyéni érdekei vezérlik, és mindig előtérbe helyezi magát a fontos döntéseknél a családtagjaival szemben. Az Individual önző, próbálja a fontos helyzetekben befolyásolni, saját céljai irányába fordítani a családtagokat, próbál figyelmet elragadni. A Supporter mindig háttérbe helyezi magát a családon belül és képes feláldozni magát a családtagokért, az Expert pedig – ugyanúgy, ahogy én – megalkotja reálisan a véleményét a családról, és nem hagyja, hogy bármely családtag is az „egy család vagyunk” álca mögé bújjon. Mindenki szereti egymást a családban? A maga módján. Mindenki megtenne mindenkiért bármit egy családon belül? Ugyan már, kérem.

A családot ugyanúgy reálisan kell tudni értékelni és elemezni akár egy csapatot, egy szervezeti egységet a sportban vagy épp az üzletben. Természetesen beletéve a családi érzelmi szálakat, és sose felejtve azt, hogy a kapcsolódás sokkal intenzívebb, az emberek egymás döntéseire, viselkedéseire történő hatása direkt. Ha boldog, kiegyensúlyozott családi életet szeretnénk, akkor be kell állítani minden családtagot a tükör elé. És tudni kell szembesülni az eredménnyel. El kell fogadni azt, hogy a családtagok mások, és ezzel rengeteg csalódástól megkímélhetjük magunkat. Azt elmondhatom, hogy a hosszan tartó sikernek, legyen az üzleti, sport vagy magánéleti, az alapja nem az, hogy minden családtaggal jóban vagyunk, hanem az, hogy minden családtagot pontosan ismerünk, tudjuk mire számíthatunk tőlük. És ezt tudomásul vesszük. Tudomásul vesszük azt, hogy bizonyos dolgokon nem tudunk változtatni, és nem is szabad egy adott kor után „belemászni” egyik családtag életébe sem,

csak mert mi úgy gondoljuk, hogy neki úgy kellene működnie. Azt egyértelműen elmondhatom, hogy az összes igazán boldog ember – nem azok, akik csak úgy gondolták, hanem akik konkrétan megélik a boldogságot minden nap – átesett ezen a családi megmérettetésen. Voltak döbbenetes dolgok? Nem igazán, hiszen egy okos ember, ha leül, azért nagyjából le tudja írni családtagjai személyiségjegyeit. Döbbenetes volt egyben látni az infókat a családról? Döbbenetes bizony! Döbbenetes azt látni például, hogy egy édesanya önző típus, mert mondjuk Individual személyiségű. Mindig is az volt. És döbbenetes észrevenni azt, tudatosan látni, hogy mindig akkor hív telefonon, ha ő akar valamit. Szeret? Imád! Rossz ember? Nem. Tud a gyermekei számára károkat okozni önbecsülésben és későbbi partnerkapcsolatban ezzel? Naná, hogy tud! És akkor most csak a legfájóbb pontok egyikét írtam le. De ha egy ilyen édesanyát szembesítenek ezzel a ténnyel, akkor felnőttként hihetetlen motorja tud lenni a gyermekek életének, hiszen kreatív, jó problémamegoldó képességgel bír, de hadd ne soroljam tovább a pozitívumokat, szerintem mindenki érti, hova akarok kilyukadni. Tanuljuk meg a családot is objektíven értékelni, hogy aztán szubjektíven imádhassuk őket. És ebben nagyon nem megoldás a hagyományos, beszűkült gondolkodású elméletek egyike sem. Adjunk esélyt annak, hogy a családtagot is önmagáért szeressük, ne egy a társadalom által ránk kényszerített póz miatt tartsuk vele a kapcsolatot. Hiszen ahogy kezdtem az írást, úgy is kell befejeznem: nincs rosszabb vagy jobb személyiség-típus. Csak okos és – na jó legyünk finomak a végén – nem annyira okos ember van, aki nem figyel oda az emberek különbözőségére.

Záró akkordként pedig megosztok Önökkel egy konkrét családi elemzést, ha már annyit értekeztünk róla. A család első körben azért keresett megoldást, mert kisebbik fiuk, Tamás, jelentős tanulmányi eredményromlást produkált, és komoly viselkedési problémák jelentkeztek nála, ami tőle eléggé szokatlan volt. Az első egyéni elemzés meg is mutatta a kritikus személyiségmódosulást nála, így az okokat tovább kutatva a család az idősebb fiút is bemérette, aki tökéletes mentális állapotot mutatott, minimális személyiségmódosulással élte életét. Ekkor fogalmazódott meg a szülőkben, hogy a teljes családra, magukra és a testvérek kapcsolatára is kérnek elemzést. Be is tudtuk azonosítani a probléma gyökerét, és ami még fontosabb, egyértelműen definiáltuk a megoldást. Az elemzés 1 évvel ezelőtt történt, és Tamás visszatért régi önmagához, a családon belül nyugalom van.

EREDETI SZEMÉLYISÉG A CSALÁDBAN

Szülők kapcsolatának erőssége: 9 (1-10 skálán)

A szülők tökéletesen kiegészítik egymást. Személyiségükben megvannak a közös pontok: mindketten komplex személyiségek, az összes személyiség faktorral rendelkeznek. Viszont az elsődleges személyiségük különböző, így a kiegészítő jelleg is érvényesül. Az élet legfontosabb kérdéseiben minimálisan eltérő döntéshozatali mechanizmussal rendelkeznek eredeti személyiségükben.

Döntéshozó személye: Nincs kimondott döntéshozó. Potenciális döntéshozó. Minta Tamás (GY1)

A család legnagyobb kihívása, hogy a szülők emocionális alapokra helyezik a döntéshozatalt, így a döntések nagyon nehezen, sokszor későn születnek meg.

Családon belüli szerepek:

APA: Támogató, óvatos, stabil

ANYA: Motiváló, óvatos

GY1: Döntéshozó, érdekérvényesítő, törtető

GY2: Logikus, visszahúzó, érzelmes

APA: Minta Gábor

ANYA: Mintané Margit

GY1: Minta Tamás

GY2: Minta Miklós

JELEN SZEMÉLYISÉG A CSALÁDBAN

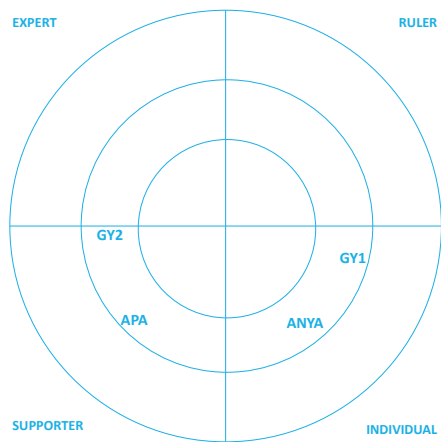
Szülők kapcsolatának erőssége: 7 (1-10 skálán)

A szülők egyértelműen elmozdultak a expert típus irányába. Önmaguk személyiségétől eltérően objektív döntéseket akarnak hozni, mellőzve az emóciókat, de ebben ők gyengék. Bár az elmozdulás jelentős a pszichológiai körön, viszont a szülők komplex személyiségének köszönhetően ők ebben a szerepkörben is jól érzik magukat. (18% és 19% személyiségmódosulás nem jelentős.) Most helyzet van a családban, ezt érzik, és tudják, hogy a szokásos emocionális döntések nem működhetnek!

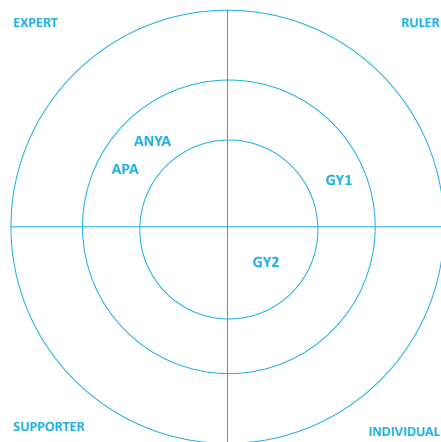
A kiváltó ok Miklós személyiség problémája kell legyen, hiszen ő jelentős módosulásban, komoly zavarban van (67%-os személyiségmódosulás nagyon komoly pszichés helyzetet mutat!). A szülők reakciója pedig az információgyűjtés, helyzetértékelés, szakmai segítség beszerzése, amit a expert személyiség faktorról oldanak meg. Ez a helyzet a szülők kapcsolatára is hatással van. Stresszesebb a helyzet a szokásosnál, nem jelentős mértékben, de észrevehetően.

Döntéshozó személye: Nincs. Potenciális döntéshozó. GY1

A szülők most kénytelenek lesznek döntést hozni, és objektív döntést akarnak hozni. Viszont a expert csak adatot gyűjt, értékkel, döntést nehezen hoz. Tamás szintén erősíti érdekérvényesítő képességét a családon belül, érzi és „használja” a kialakult helyzetet!

47. ábra: Eredeti személyiség a családban

48. ábra: Jelen személyiség a családban

Családon belüli szerepek:

APA: Objektív információgyűjtő

ANYA: Objektív információgyűjtő

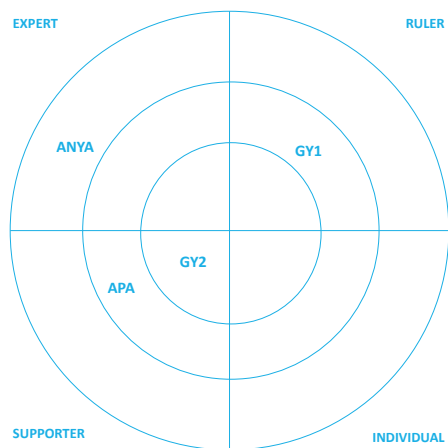
GY1: Döntéshozó, érdekérvényesítő, törtető

GY2: Mentálisan visszahúzó, zavart

RÖVIDTÁVÚ VISELKEDÉS A CSALÁDBAN

Szülők kapcsolatának erőssége: 5 (1-10 skálán)

A szülők folyamatosan távolodnak egymástól. Gábor rövid távú viselkedésében már saját személyisége felé tart, a családi problémát megoldódnak látja. Margit viszont egyre inkább befeszül, a expert 8-as

APA: Minta Gábor
ANYA: Mintané Margit
GY1: Minta Tamás
GY2: Minta Miklós

már a külvilágtól elzárkózó szintet jelöli. Ráadásul ez teljes ellentétben van eredeti személyiségével, tehát a konfliktusok fokozódhatnak a családon belül. Viszont Margit érzi jól: a helyzet Miklósdal nincs megoldva, és ez Miklós számára egyre komolyabb kihívásokat, stresszt jelent! Rövid távon ennek köszönhetően, amennyiben a család egységesen nem hoz meg döntéseket a változásokról, a konfliktusok, egymás meg nem értése egyre élesebbek lesznek!

Döntéshozó személye: Nincs kimondott döntéshozó. Potenciális döntéshozó. Minta Tamás (GY1)

Döntéshozó még mindig egy van a családban: Tamás. Aki láthatóan nem érzi rosszul magát a kialakult helyzetben, hiszen egyedülként tudja érdekeit érvényesíteni. Ez viszont a család egészére nézve nem jó irány! Miklósdal mindenki foglalkozik, de a probléma igazi okát senki nem találja, és ez a családon belüli helyzetet folyamatosan rontja.

Családon belüli szerepek

APA: Támogató, óvatos, stabil

ANYA: Feszült, kioktató, adatközpontú

GY1: Döntéshozó, érdekérvényesítő, törtető

GY2: Mentálisan visszahúzó, zavart.

SAKMAI ÉRTÉKELÉS, JAVASLAT

AZ IGAZI KIHÍVÁS

Egyértelműen Miklós személyiségmódosulása a legnagyobb kihívás a családon belül. Erre a szülők érzékenyen reagálnak, szakmai információkat, támogatást, adatokat gyűjtenek, konkrét válaszokat keresnek. Tamás ebben a helyzetben az amúgy is erős érdekérvényesítő képességét még erősebbre hozza, ez által a család egyedüli döntéshozójává válik, aki tudja, hogy mit

akar, azt hogyan tudja elérni, és ennek érdekében a más irányba koncentráló szülőket megfelelően tudja befolyásolni. Miklós 67%-os személyiségmódosulása azonnali beavatkozást, a módosulást megteremtő helyzet rövidtávon történő megszüntetését követeli.

A PROBLÉMA LEHETSÉGES OKAI

Miklós módosulásának oka.. A szülők személye nem teremthet ilyen mértékű módosulást Miklósban, hiszen mindkét szülő igen jelentős Supporter faktorral rendelkezik eredeti személyiségében, kettőjük kapcsolata kiemelkedően jó. Ráadásul Miklós módosulására mindkét szülő személyisége reagál, próbálnak megoldást találni, ezt mutatja jelen személyiségük. Amennyiben az apa részéről van egy erős nyomás, hogy Tamásnak is „menő arcnak” kell lennie, jó sportolónak, igazi ”belevaló férfinak”, vagyis érzelemmentesnek, törtetőnek, aki a célját minden körülmények között eléri, akkor ez lehet kiváltó ok. Ehhez általában az APA sikertelen karrierje vezet, ha az ő életében elvesztegetett eredményeket a gyermekeken szeretné behozni. De erre utaló jelet Gábor személyiségében nem lehet látni.

Tamás személye egyértelműen kiváltó ok lehet! Hiszen a két fiú a pszichológiai kör ellentétes pólusán található. Eredeti személyiségükben Tamás egy proaktív, érdekérvényesítő, gyors, ad-hoc ember, amíg Miklós egy sokkal lassabb, mélyebb érzelmekkel rendelkező, szülőkhöz is jobban húzó fiú. Ebből a két fiútestvér között komoly konfliktusok alakulhatnak ki és Miklós – bár Tamásnak ez nem célja – sokszor érezheti megalázva magát. Amennyiben Tamás sikeres a sportban, a társaságban, iskolában, akkor ez Miklósban egy hiányérzetet teremt és egy hamis idol képet állít elő, melyben csak a Tamáshoz hasonló emberek lehetnek sikeresek. Amennyiben a két testvér kapcsolata állandó és szoros, ez okozhat Miklósnál jelentős elmozdulást. Viszont Tamás személyisége is módosult, vagyis reagál Miklós módosulására és ráadásul Tamásban is jelentős mértékű Individual és Supporter faktor is van vagyis érzi és érti a testvérét. Miklósban azonban ennél többre van szüksége. Neki Tamástól komoly segítség kell

az érdekei érvényesítéséhez. Hogy Tamás-e a módosulás kiváltója azt leginkább a kettőjük közötti konfliktusok száma és annak intenzitása mutatja. Amennyiben állandóak a „villongások” és komoly harc folyik közöttük, akkor a kiváltó ok is ez!

Azt nem lehet látni az elemzésekből, hogy Miklóst milyen külső hatások érik. Viszont szakmai szemmel, látva a család személyiségeit, nagy esélye van annak, hogy egy külső személy által támasztott elvárás – tanár, edző, rokon stb. – nyomja rá Miklósrá a terhet. Ez a személy Miklós életében fontos szerepet tölt be, vagyis a szülőknek, a testvérnek hallania kellett róla. Amennyiben ez egy edző vagy tanár, akkor azonnal közbe kell lépni, mert ez okozhatja Miklós jelentős mértékű zavarát.

JAVASLAT

Miklósdal mindenképp le kell ülni beszélni családi körben! A beszélgetés témája pedig az eltérő személyiségek kell legyen. Be kell mutatni felé, hogy személyiségéből adódóan teljesen más utat fognak bejárni ő és a testvére. Az ő útja lassabban érő, viszont stabilabb, biztonságosabb lesz. Sosem lesz populáris figura, nem lesz 20000 ismerőse, viszont komoly barátságokat, kapcsolatokat tud építeni. Olyanok ők ketten, mint a mai modern cégvezetés: két pólusú. Jól kiegészítik egymást, az egyik a dinamizmus, az erő, a másik a józan ész. És a mostani cégek ezért sikeresek, mindkét oldalnak szüksége van a másikra. Sikeres sportolók – Nicola Karabatic, Heide Löke, LeBron James stb. – Miklós személyiségéből kerülnek ki, hiszen kitaratók, folyamatosan fejlődnek. Tamás a berobbanásával tud érvényesülni, neki majd a sikert fenntartani lesz nehéz. Egymástól egyre többet tudnak tanulni, és nagy adottság az, hogy a családon belül megvan a két pólus. Persze jelentős konfliktus veszélyt is tartogat magában, amiket kezelniük kell. De az életben is fognak ezzel találkozni, és mégis csak egyszerűbb egymástól megtanulniuk. Tamás tud megalázó lenni, Miklós pedig tud kekec, túlreagáló lenni, ezzel tisztában kell lenniük. Amennyiben a két fiú között nincs jelentős konfliktus a családi beszélgetésen elő fog jönni a külső személy neve. Azzal viszont azonnal kezelni kell a helyzetet!

Mindenki egy olyan gyermekről álmodozik – na jó, majdnem mindenki -, aki tökéletesen viselkedik, azonnal alakítható kedvünk, elvárásunk szerint. Igazítható a bölcsődei, óvodai és még az iskolai elvárásokhoz is. Aki egyszerre aranyos, kedves, de természetesen, ha szükséges, akkor határozott és domináns. Jó a humán tárgyakban, de maximálisan teljesít a reál területeken is. Aki jól elvan a játékaival akár napokig is, egy szó nélkül, de ugyanakkor dinamikus, állandóan mozgásban van. Egyszóval egy olyan állapot a tökéletes a szülők számára, amikor úgy alakíthatják, formálhatják gyermeküket, ahogy éppen arra szükség van, de mindeközben szemük fénye, a csiszolatlan drágakőből valódi gyémánttá válik. Ugye kedves szülők tudjuk mindannyian, hogy ez nem a realitás? Ugye tudjuk, hogy vagy jól formálható egy „alapanyag”, mint a gyurma, vagy maximum nehezen csiszolható, kemény, mint a gyémánt? Ugye tudjuk, hogy nem létezik GYÉMÁNTGYURMAGYERMEK?

Palencsár Miklós